

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SEVİL ATASOY

Polisiye / İnceleme

züppe  arkıcı kocanın karısı ve başka naho  gerçekler

DK

Efsane polisler, heykeli dikilen savcılar, yıldızlaşan delil avcıları arasında yeni bir yolculuğa hazır mısınız? Kırmızı elbise giymeye korkan kadınlar, buz üzerindeki seks işçileri, cinlere perilere inananlar sizi bekliyor.

Çinliler Uygurların DNA'sını neden topladı?

Kadın savcı on binlerce kadın ve erkek arasında yeşil gözlü katili nasıl buldu?

Kusursuz cinayeti işlemek mümkün mü?

İnsanoğlu ne kadar vahşileşir?

Bu soruların ve daha nicelerinin yanıtlarını veren *Züppe Kocanın Şarkıcı Karısı*, baş döndürücü tekniklerle yürütülen başarılı soruşturmaların yanı sıra, masumları yıllarca hapiste tutan hatalar, "sihirli bir değnek" sanılan DNA'nın neden olduğu haksızlıklar gibi *nahoş gerçekleri* mercek altına alan yeni bir Sevil Atasoy kitabı.

Prof. Dr. Sevil Atasoy 1949'da İstanbul'da doğdu. Alman Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi'nden mezun oldu, biyokimya alanında uzmanlık ve tıp bilimleri doktorası yaptı. Olay yeri inceleme, kriminal laboratuvarların gelişmesi ve DNA analizlerine katkısı nedeniyle ulusal ve uluslararası ödüller aldı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde öğretim üyeliğinin yanı sıra, Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Kimyasal Tahliller İhtisas Dairesi başkanlığını, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nün müdürlüğünü yürüttü. Halen Üsküdar Üniversitesi Rektör Yardımcısı,

Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Adli Bilimler Bölümü başkanı, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü müdürü ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır.

Züppe Kocanın Şarkıcı Karısı

Ve Başka Nahoş Gerçekler

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Labirent

Bu Ayak İzi Senin, Dr. Watson!

Karanlığa Yolculuk

Her Çikolata Yenmez

Kusursuz Cinayet Yoktur

Yeraltındaki Melekler, Yerüstündeki Şeytanlar

Acayip İşler

ZÜPPE KOCANIN ŞARKICI KARISI Ve Başka Nahoş Gerçekler

Yazan: Sevil Atasoy

Editör: Onur Kaya

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

1. baskı / Ekim 2017 / ISBN 978-605-09-4662-8

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Tuğrul Üçyiğit

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kâğıt San. Tic. Ltd. Şti.

Evren Mah. Gülbahar Cad. No: 62 / C Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (0212) 515 49 47

Sertifika no: 11965

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Züppe Kocanın Şarkıcı Karısı

Ve Başka Nahoş Gerçekler

Sevil Atasoy

Kuzey Hartevioğlu'na

İçindekiler

Tek bir söz	13
Züppe Kocanın Şarkıcı Karısı	15
Çin'in Kayıp Kızları.....	33
Zenginin Ölümü Güzellikten	43
Ne Kadar Akıllısın?.....	49
Cosa Nostra Belahlıları ya da Herkes Suçluysa, Kimse Suçlu Değildir	63
Buz Bebekleri.....	73
Şeytanın Kasabası.....	87
Cesedin Kaç Para?.....	97
Beyin Yalan Söyler mi?	103
Ölüme İzin Yok.....	109
Venüs'ten mi, Mars'tan mı Yoksa Yeryüzünden mi?	117
İlk Taşı Günahsız Olan Atsın.....	123
Sincan'daki Kanlara Ne Oluyor?.....	127
Muhteşem Bir Soruşturma	133
Sen Sen Ol, Polis Isırma.....	137
Avrupa Birliği'nin İlk Seri Katili.....	141
Savcı Hanımın Yeşil Kâbusu.....	145
Neredeyse Kusursuz Bir Cinayet.....	161
Akrabanın Akrabaya Akrep Etmez Ettiğini.....	171
Büyük Birader Hep Gözetliyor	189
Çöpleri Eşelemekten Vazgeçin	193
Kural Tarumaz Talih Kuşu	201
İyi Bak, Sana Saldıran Bunlardan Biri!	207
Kâbusa Dönüşen DNA Rüyamız	217

Şu önümde gördüğüm bir hançer mi?
Kabzası da elime doğru çevrilmiş. Gel, yakalayayım seni.
Ele geçmiyorsun, ama seni hâlâ görüyorum.
Uğursuz hayal, gözle görülür de elle tutulmaz mısın?
Yoksa, ateş içinde yanan kafamın uydurduğu bir hayal misin?

*Is this a dagger which I see before me,
The handle toward my hand? Come, let me clutch thee.
I have thee not, and yet I see thee still.
Art thou not, fatal vision, sensible
To feeling as to sight? or art thou but
A dagger of the mind, a false creation,
Proceeding from the heat-oppressed brain?*

William Shakespeare, *Macbeth*, II. Perde, 1. Sahne

Tek bir söz

Bu sizinle sekizinci buluşmamız. İlki 2006 ekimde raflarda yerini alan *Labirent: Adli Bilimlerin Gizemli Dünyası* adını taşıyordu ve ilk satırları şöyleydi:

“Size, akıllara durgunluk veren Ölüler Meydanı Jemaa el-Fna’yı anlatabilirdim. Ya da Katmandu’dan Lassa’ya planladığınız yolculukta yanınıza alacaklarınızı. Gelin görün ki paylaşmak istediğim başka şeyler var.”

O tarihten bu yana geçen yıllarda, sıra bir türlü Fas ve Tibet yolculuklarımın keyifli anılarına gelememi. Bir polisiye roman yazmama da henüz sıra gelememi. Çünkü bana kalırsa suçla mücadele eden profesyonellerin kimi zaman parlak, kimi zaman çok karanlık sonuçlarla noktalanmış serüvenlerinin bilinmesi gerekiyor. Ancak bu şekilde mesleğe ilgiyi artırabilir; ama daha önemlisi nerede, nasıl ve neden yanlış yapıldığını bilirsek adli hataları önlemeye çalışır, haksız mahkûmiyetleri engeller, hak arama birlincini geliştirebiliriz.

İşte on bir yılda üç yüze yakın öyküyle size benim dünyamın güzellik ve çirkinliklerini tanıtmaya çalışmam bu yüzden.

Sevil Atasoy
İstanbul, Eylül 2017

Züppe Kocanın Şarkıcı Karısı

Polisin morali bozuktur. Karındaşen Jack'i yakalayamadığından basın diline düşmüştür zaten. Züppe herifin şarkıcı karısının sevgiliye kaçmış olması onu hiç ilgilendirmeydi. Ama işler sarpa sarınca bir adli tıp uzmanı imdadına yetişti. Elbirliği ile züppeyi astırdılar. Bu, onların öyküsü.

Adli bilimler tarihinde hiç kimse İngiliz Doktor Bernard Spilsbury kadar etkili olamamıştır, desek yeridir. Gerçi her ülkenin bir Spilsbury'si vardır ama yargı sistemini kırk yıl boyunca kontrol altında tutabilene rastlanmamıştır.

Duruşma salonunda uzman tanık olarak ayağa kalkıp o etkileyici ses tonu, kartal bakışları, kendine güvenen beden dili ile konuşmaya başladığında yakışıklı doktorun aklını çelemeyeceği hiçbir yargıç, ikna edemeyeceği hiçbir jüri üyesi, söylediklerini manşete çekmeyecek, yanına da fotoğrafını basmayacak hiçbir gazeteci olamazdı. Belki de şans, adli bilimlerin henüz bir bilim dalı olarak yeni palazlanmaya ve insanları büyülemeye başladığı döneme denk gelmesiydi. Spilsbury St. Mary's Hastanesi'ne patoloji asistanı olarak girdiğinde yıl 1905'ti. Üç yıla varmadan Adli Tıp Derneği'ne üye oldu, iki yıl sonra da, yani 1910'da, Dr. Hawley Harvey Crippen'in yargılandığı davada yıldızlaştı ve bir daha gökyüzünden yere hiç inmedi.

25 bin otopsi, 50 idam ve bir intihar

Bundan yüz yıl önce Spilsbury, bizzat gerçekleştirdiği 25 bin kadar otopsinin hiçbir bulgusunu yayınlamadı, Londra'nın kuzeyindeki Gower Sokağı'nda yer alan gizemli laboratuvarında elde ettiği hiçbir sonucu paylaşmadı. Zaten ne İngiltere'de ne de dünyanın başka bir ülkesinde yaptıklarını sorgulayacak uzman vardı, pek rağbette olmayan patoloji dalında karşılaştırılacak bilimsel yayın sayısı da zaten çok azdı. Genel kanıya göre bir hekimin

görevi, hastaları sağlığına kavuşturmaktı, ölümlerle ne diye uğraşsın ki. Rekabetin olmadığı bir dünyada, elli kadar insanı darağacına gönderen, elde ettiği deneyime dayanarak infazda kullanılacak ipin ne kadar uzunlukta olacağı konusunda cellat Albert Pierrepont'e akıllar bile veren Spilsbury, kanunun ta kendisiydi.

Doktor, iki oğlunu da II. Dünya Savaşı'nda kaybedince kendine gelememi. 17 Aralık 1947 günü yakın arkadaşı Dr. Eric Gardner'a yazdığı mektubu postaya verdikten sonra laboratuvarına girdi, kapıyı kitledi ve ağzını gaz borusuna dayadı.

Daha önce kaleme aldığım *Acayip İşler* adlı kitabımı okuyanlar, yukarıdaki satırları *Ölümüne Öpücükler* başlıklı öyküden hatırlayacaktır. Ama bu kez efsaneleşen adli tıp uzmanının yaşam öyküsüne daha fazla yer vereceğim. Önce onun sahneye ilk adımını atışından başlayalım.

Züppe herifin şarkıcı karısından bana ne?

1910 yılının biraz serince bir temmuz sabahında iki İngiliz polisi Londra sokaklarının kalabalığına dalıp Albion Evi denen binaya ulaştılar. Her ne kadar sivil giyimli olsalar da adımlarının genişliği ve yürüyüşlerindeki kararlılık polis olduklarının apaçık kanıtıydı. İki Amerikalı dişhekiminin muayenehanesi bu binadaydı ve Scotland Yard Başmüfettişi Walter Dew, onlardan biriyle görüşmeyi kafaya koymuştu: Dr. Hawley Harvey Crippen'la.

Crippen'ı karşılarında gördüklerinde müfettişle yardımcısı Teğmen Arthur Mitchell şaşkınlıklarını zor gizlediler. Bir süredir gazetelerin baş sayfalarında yer bulan Crippen ile ilgili haberlerden, onu daha boylu poslu, yakışıklı ve bir hayli çapkın bir Amerikalı olarak hayal etmişlerdi. Karşılarında duran ise ufak tefek, mavi gömlek üzerine sarı kravat takmış, redingot ceketli, tepesi açık, pos bıyıkları aşağı sarkık, ileri derecede miyop yuvarlak gözlük camları ardındaki sulu gözlü bir adamdı. "İngiliz kadınları bu züppe herifte ne buldu acaba?" diye aklından geçirdi dedektif Dew. "Para desen, para da değil. Adamın borç batağında yüzüğünü sağır sultan bile duydu."

"Ben Müfettiş Dew" diye söze başladı hafifçe gülümseyerek, "karınızın bazı arkadaşları bize başvurdu. Onak sonundan bu ya-

na, yaklaşık beş aydır ortalıkta görünmüyormuş.” Doktorun karısı, sahne ismi Güzel Elmore olan ve günün yarısını çakırke-yif geçiren bir varyete şarkıcısıydı. Pek başarılı olduğu söylene-mezdi. Doktor birkaç ay önce onu merak eden arkadaşlarına ön-ce anavatanı Amerika’ya döndüğünü, daha sonra orada hem za-türre hem de zatülcenp yani plöropnömoni olduğunu, üstelik bir hastane köşesinde can verdiğini anlattığı halde, kısa süre sonra hikâyeyi değiştirmiş, soranlara hıçkırıklar içinde “Ahlaksız ka-dın, kendinden yirmi yaş küçük sevgilisiyle California’ya kaçtı” demişti.

Müfettiş biraz sertçe “Doktor Bey karınız nerede?” diye ikinci kez sorduğunda, “Artık doğruyu söylesem iyi olacak” diye yanıtladı. “Utancımdan karımın hastalanıp öldüğü masalını uydurmuş-tum, eski bir boksör olan son sevgilisi ile Chicago’da yaşıyor.”

Müfettiş aldatılan kocaya biraz acımakla birlikte temkinli dav-ranmayı tercih etti. “Şu yan lokantada birlikte yemek yiyelim, son-ra beni evinize götürürsünüz. Bize verilen görevi tamamlamalı-yız.” Aslında kadına ne olduğu dedektifin pek umurunda değildi. Yemekten sonra Hildrop Crescent Caddesi’ndeki eve gittiklerinde üstünkörü bir şekilde sağı solu dolaştı. Evden ziyade bir gece kulü-bünü andırıyordu burası. Bir hayli loş oturma odasının köşelerine yerleştirilmiş, pembe-mor renkte ışık süzülen ayaklı abajurlar, pen-cere ve kapılara asılı, işlemeli güllü çiçekli tül perdeler, leylak ren-gine boyanmış duvarlar. Utanarak “Güzel Elmore burasını genele-ve çevirmiş” diye geçirdi aklından. Ne çatı katına çıktı ne de bod-uma indi, yardımcısı ile birlikte Scotland Yard’ın yolunu tuttu.

Şarkıcıyla sekreteri idare eden doktor

İki güne kalmadan işin rengi değişti. Müfettişin aklına dokto-ra sormayı unuttuğu birkaç ayrıntı gelince akşama doğru evini aradı. Telefonu Fransız aksanlı, bozuk İngilizceli bir kadın açtı. “Hizmetçi olmalı” diye geçirdi aklından ve “Doktor Bey’le görüş-mek istiyorum, ben Scotland Yard Müfettişi Dew” dedi. “Beyefen-di dün eşyalarını toplayıp evden ayrıldı, Ethel Hanım’ı da yanın-da götürdü” cevabını alınca “Ethel de kim?” diye sordu Dew. “Es-ki sekreteri” diye yanıtladı kadın.

“Allah kahretsin, nasıl da tongaya bastım. Herif mutlaka tüydü” diye bağırdı. Doğruydı, Doktor Hawley Harvey Crippen yanına sekreterini alarak kaçmıştı. Birkaç saniye içinde müfettişin aklından bir sürü soru geçti. “Neden kaçtı? Neden sekreterle? Nereye kaçtı?”

Neden? sorusunu yanıtlamak bunca yılın müfettişi için kolaydı. “Karısını öldürdü de ondan!” *Nereye?* sorusunu yanıtlamak ise hiç kolay olmayacaktı. Buna karşılık, neden sekreteri yanına aldığı Londra’da bilmeyen kalmamıştı aslında. Müfettiş hariç.

Doktor Crippen karısının yokluğunu fırsat bilerek boşluğunu hemen sekreteri Ethel Le Neve’yle doldurmuş, sekreter alelacele üç katlı eve yerleştiği gibi, Güzel Elmore’un kürklerini giyip mücevherlerini takarak sokaklarda salına salına dolaşınca, millet ne olup bittiğini anlamakta gecikmemişti. Aslında doktorla sekreteri arasındaki ilişkinin çok daha eski olduğunu bilenler de vardı. Şöyle ki:

Michigan doğumlu Dr. Harvey Crippen, ona bir oğul veren ilk eşi Charlotte Jane’in bir kalp krizi sonrası ölümünü izleyen aylarda henüz on dokuz yaşındaki, yani kendisinden onbir yaş küçük, ufak tefek, esmer güzeli, cilveli bayan Kunigude Mackamotzki ile tanışıp ikinci kez evlenmişti. Kadın, söylemesi bir yana okuması bile zor olan ismini değiştirip Cora Turner adını almıştı. Sekiz yıl sonra Crippen’lar Londra’ya taşınmışlar, doktor da homeopati ürünleri pazarlayan bir şirketin İngiltere temsilcisi olmuştu.

Karındaşen’i bulamayan dedektifin inadı

“Akşama Doktor Harvey Crippen’lara davetliyiz” demişti Bay Martinetti, “üzerine düzgünce bir şeyler giy, biliyorsun karısı güzel giyinmeye pek meraklıdır.” “Kendini Cora’nın kocasıyla hiç karşılaştırma” dedi kadın. “Bilirsin her gün eve ya yeni bir elbise ya da takıyla gelir.” Adam, susmayı tercih etti. Orta yaşa merdiven dayamış, pos bıyıklı, tel gözlüklü meslektaş, opera sanatçısı olmayı hayal ederken “Güzel Elmore” takma adıyla gece kulübünde yarı çıplak sahneye çıkan Cora’yı elinden kaçırmamak için para dökmeyip de ne yapacaktı?

Bayan Martinetti de uzatmadı. “Ah, hediyelerin nedenini bir bil-sen!” diye geçirdi içinden ve dilinin ucuna kadar geldiği halde,

herkesin karısına âşık sandığı Doktor Crippen'in, üç yıldan fazla süredir sekreteri Ethel Le Neve'yle metres hayatı yaşadığını kocasına söylemeye dili varmadı. Sekreter dışında başka ufak tefek çapkınlıkları da vardı. Dedikodu değildi bu, bizzat doktorun güzel karısı Cora'nın ağzından duymuştu.

Bay ve Bayan Martinetti, o gece Crippen'ların evinde pek eğlendiler. ABD'den Londra'ya geldiklerinde kiraladıkları, Müfettiş Dew'un üstünkörü dolaştığı 39 Hilddrop Crescent adresindeki, Cora'nın, "şans getirir" diyerek her bir duvarı leylak rengine boyadığı, bahçe içindeki evin üst katında yiyip içtiler, sonra alt kata inip iskambil oynadılar. Martinetti'ler gece yarısını az geçe evden ayrıldı.

Bütün bunları neden anlattığımı merak etmişsinizdir. Bir ke-re doktorla sekreterin aşkı en az üç yıllık bir meseleydi. İkinci-si, emekliliğine şunun şurasında birkaç ay kalan Müfettiş Dew, o gece, yani 31 Ocak 1910'da kocasıyla birlikte bahçe kapısında durup Martinetti'lerin ardından el sallayan güzel Cora'yı, yerin dibine girmiş, buharlaşıp havaya uçmuş olsa da bulmayı kafaya koymuştu da ondan. Zaten başka türlü, yüzlerce cinayeti çözdüğü halde Karindeşen Jack'i bir türlü yakalayamamanın utancından kurtulamayacaktı.

Kömürlükteki iğrenç koku

Sekreterin sokaklarda mücevherleri takarak dolaştığını geç de olsa öğrenen müfettiş, "Sevgiliye kaçan hangi kadın kürküyle mücevherlerini geride bırakıp gider?" diye düşündü. Buna bir de, Amerikalı meslektaşlarıyla irtibata geçerek öğrendiği gerçeği ekleyince ilk teorisi aklına daha da yattı. "Federaller gençlik sevgilisi Bruce Miller'ı bulmuşlar. Adam Cora'yı 10 yıldır görmemiş bile. Kadını, doktor kocasının öldürdüğü kesin."

Müfettiş evi adamakıllı incelemeye, ama bu sefer bahçenin her karışını kazmaya, gerekirse duvarların tuğlasını tek tek sökmeye karar verdi. O sırada doktorla erkek çocuğu kılığına giren ve soranlara oğlu diye tanıştırdığı sekreter sevgilisi, Londra'dan Belçika'ya doğru kaçmaktaydı ama henüz kimsenin bundan haberi yoktu.

13 Temmuz 1910 günü Crippen'ların bahçesi köstebek yuvasına dönmüştü. Elde kazma kürek, Scotland Yard polisinin on kadar dedektifi dört gündür bir o yanı bir bu yanı kazmaktaydı ki, nihayet bodrum katındaki kömürlüğü araştırmakta olan memur Mitchell, günlerdir umutla beklenen müjdeyi verdi. "Burada garip bir koku var, şef. Az aşağıya gelir misin?"

Başmüfettiş Walter Dew, karanlık ve dar merdivenlerden neredeyse yuvarlanarak indiğinde, önce az miktarda kömür, biraz çalı çırpı, paslanmış bir şamdandan başka bir şey göremedi. Daha sonra tabanın bir yerindeki tozun azlığı dikkatini çekti. Çömel-di, cebinden bir çakı çıkarıp döşemeyi kazdı, taşı hafifçe kaldı-rır kaldırmaz hem kendisi hem yanındakiler soluğu bahçede aldılar. Bunca yılın polisleri böylesi iğrenç bir kokuyla daha önce hiç karşılaşmadıklarını anlatacaklardı. Hatta Müfettiş Dew'un, her zaman yanında taşıdığı matarasından birkaç büyük yudum kon-yak devirmeden kömürlüğe dönmeye cesaret edemediği söylenir. "Çabuk" diye bağırdı, "bahçeden bir kürek alıp gelin, sanırım bunlar et parçası."

"Bizim işimiz buraya kadar" dedi müfettiş, "bundan sonrası için özel bir ekip gerek."

Efsane ekibin en yakışıklısı

Ertesi sabah özel ekip, hilal şeklindeki Hilldrop Crescent Cad-desi'ndeki 39 numaralı evin önündeydi. Gerçi şimdilerde üç katlı evin yerinde modern bir apartman dikili ama üzerinden yüz yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen Londralılar'a "39 Hilldrop Crescent nerede?" diye sorarsanız "Aaa, doktorun karısını öldürdüğü evin yeri, ev yok ama önündeki büyük ağaç duruyor" cevabını alabilirsiniz.

Ekibin lideri İçişleri Bakanlığı'nın (Home Office) patoloji uzmanı, altmış bir yaşındaki Profesör Augustus J. Pepper'dı. 1883'te yayınlanan *Patolojik Cerrahinin Temelleri* (Elements of Surgical Pathology) ders kitabı ile mesleğine çok önemli katkılarda bulunan doktor, sadece akademik açıdan değil, gerek deneyimi gerekse hukuk bilgisi ile ülkenin pek çok cinayet davasının kara-ra bağlanmasında önemli bir rolü vardı. Bakanlığın

talebi üzerine, çok iyi bir tıp eğitiminin verildiği Paddington'daki St. Mary's Hastanesi'ndeki görevinden emekli olmuştu.

Ektepe, Doktor Pepper'la birlikte St. Mary's Hastanesi'nde çalışmış iki uzman daha vardı: İçişleri Bakanlığı'nın baş kriminalisti, kimyacı Arthur Pearson Luff ve laboratuvar teknisyeni William Willcox. Bu arada adı geçen üçlünün, 20. yüzyılın ilk yıllarında İngiliz adli bilimlerine damgasını vurduğunu belirtmeden geçmeyelim. Scotland Yard'ın başı ne zaman karışık bir cinayet davası ile derde girse, olay yerine St. Mary's üçlüsünün çağırılması neredeyse gelenek haline gelmişti.

14 Temmuz sabahının erken saatlerinden itibaren evin çevresinde bekleyen gazeteciler, alışlagelmiş üçlüye bir dördüncü kişinin eklendiğini fark ederek şaşırdılar. İri yarı, uzun boylu, çenesi köşeli, asık suratlı, otuz üç yaşındaki genç adam önlerinden geçerken "Kimsin sen?" diye soranlar, hatta "Pek de yakışıklısın!" şeklinde laf atanlar bile oldu. Aslında meslekte yeni değildi, on yıl önce Profesör Pepper St. Mary's Hastanesi'nden ayrıldığında patoloji kürsüsü başkanlığını ona emanet etmişti. Bu, Dr. Bernard Henry Spilsbury'nin önemli bir cinayetin olay yerine ilk gidişiydi ve adliye muhabirleri on yıllar boyu her önemli olay yerinde ve önemli cinayet davalarının görüldüğü her duruşma salonunda sadece onu izleyeceklerdi.

Cesetleri gül sanan adam

Daha St. Mary's Tıp Fakültesi birinci sınıfındayken Pepper, Luff ve Willcox üçlüsünün başarıları aklını çelmiş, onlar gibi ünlü olmayı aklına koymuş ve her ne olursa olsun adli tıp uzmanı olmaya karar vermişti. Hastalık derecesinde işine düşküncü, kendine güveni yüksekti, mesafeliydi, hocası Dr. Pepper'a saygısı ölçüsüzdü. Bu niteliklerinin yararını fazlasıyla gördü. Pepper onu önce başasistanı yaptı, çok genç yaşta adli tıp derneğine üye olarak kaydetti ve daha önce belirttiğim gibi, kürsü başkanlığını sevgili asistanına teslim etti.

Doktor Spilsbury, ustalarının hemen arkasında, bodrum katının basamaklarını inerken birkaç kez havayı derin derin içine çekti. Olay yerinin kokusu alması alışık değildi. Bu koku alma

davranışından ömür boyu vazgeçmedi. “Yanımda sigara ya da puro içmeyin, koklamak istediğim şeylerin kokusunu alamıyorum” diye sinirlendiğini anlatır tanıdıkları. “Önce etrafı koklar, ardından cesedin dibine kadar gider, yanına çömelir ve yine defalarca koklardı. Tıpkı gül koklar gibi.”

Kömürlüğün tabanındaki döşeme taşları kaldırılmıştı. Islak tabandaki yağlı, gri renkteki çamurlaşmış nesnenin bir zamanlar insan olduğunu anlayabilmek için çok deneyimli biri olmak gerekirdi. Tıpkı gözlüklerini burnunun üzerine düşürmüş Profesör Pepper gibi. Bazı iç organları yerindeydi de, başı, kolları, bacakları yoktu. Hatta derisinin önemli bir bölümü, kemikleri, ayrıca kasları, hatta cinsel organı dahi yoktu. “Kadın mı, erkek mi? Bu bile belli değil” dediler. Bir erkek pijamasının ceketi ve pantolonunun yanı sıra bir de kadın bigudisi bulunca kafaları daha da karıştı. Bununla birlikte hoca ile öğrencisinin anlaştığı bir konu vardı: Bunu kim yapmışsa insan anatomisinden iyi anlıyordu.

Müfettiş, onu ilgilendiren asıl sorusunu sordu: “Kalıntılar kayıp Güzel Elmore’a ait olabilir mi?” Mantıken ondan başkası olamazdı ama kanıt gerekiyordu. Günümüzde DNA sayesinde bir avuç insan etiyile bir tutam saçtan kimlik belirleyebiliyoruz ama yıl 1910’du. Gerçi Profesör Pepper’a göre bu çamurdan farksız nesne, kayıp kadından başkası olamazdı ama temkinli davrandı “Ne var ne yoksa morga taşıtalım. Bir haftaya kadar cevap vermeye çalışırız.” Verecekleri cevap, doktoru ipe götürmeye yetti yetmesine de, yüz yıl sonra hâlâ tartışmamıza vesile oldu.

Katil kimya bilmiyor, doktor ameliyat biliyor

Cesedin, kömürlüğün tabanında en fazla sekiz aydır gömülü olduğuna karar verdiler. Doktor Crippen sekiz aydan uzun bir süredir bu evde oturduğuna göre önceki kiracının eseri olamazdı. Kadın da en son ocak ayının son günü görüldüğüne göre büyük bir olasılıkla onun cesediydi. Nasıl öldürüldüğünü ise hemen anlayamadılar. Boğma da, bıçaklama da olabilirdi, ateşli silah yarası ya da zehirlenme de. Hepsi mümkündü. Müfettiş Dew bu sonuçtan hiç hoşlanmadı.

Katil anatomiden anlıyordu ama kimyadan anlamadığı açık-

tı. Cesedin üzerine organları eritecek, sönmemiş kireç dökceceği yerde, onları muhafaza edecek sönmüş kireç dökmüştü. Bu sayede bazı iç organlar tanınabilir haldeydi. Kalp, akciğerler, böbrekler, mide, karaciğer ve pankreasta bir hastalık belirtisi bulamadılar. Profesör Pepper organları Willcox'a teslim etti. "Bak bakalım" dedi "zehir bulabilecek misin?"

Bir mucize olmuş, Profesör Pepper avuç içi kadar bir deri parçası bulmuştu. Mucize mi, yoksa felaket mi, tarih gösterecekti. Uç tarafındaki kılların pübik kıl olduğuna karar verdi. Bu durumda deri, kurbanın karın tarafındaki bir yere aitti. Dikkatli bakıldığında üzerinde at nalı şeklinde, dört buçuk santim uzunluğunda bir iz görünüyordu. Belki ölümden sonra deri kıvrılarak bu şekli almıştı. Ama profesör bu ihtimali düşünmek bile istemedi. "Bana göre bu bir ameliyat izi" diye kestirip attı. Aslında profesör, Güzel Elmore'un daha New York'tayken bir rahim ameliyatı geçirdiğini biliyordu. "Bir de sen mikroskopla incele" dedi. Dr. Spilsbury deri parçasını inceledi ve not defterine kaydetti: Üzerinde dört buçuk santimlik eski ameliyat izi görünen, karın bölgesine ait deri parçası. İşte Dr. Bernard Spilsbury'ye kırk yıl sürecek şöhreti kazandıran bu pembe çiziktir.

Çamurun içinde buldukları pijamanın markası okunuyordu. Oradan imalatçı firmaya ve satışı yapan mağazaya ulaşılar. "Doktor Crippen'a bu pijamadan en az üç adet sattık" dedi bir tezgâhtar. Bigudiye takılıp kalmış, on beş santim uzunluğunda, dip tarafı siyah, ucu sarı bir saç teli buldular. "Hiçbir erkek saçını bu kadar uzatıp bir de sarıya boyamaz. Olsa olsa kadın kocasının pijamasını giymiştir" dediler. Bütün bunlar olup biterken Willcox ölüm nedenini bulmuşa benziyordu. "Bütün iç organlarda hiyosin hidrobromür, yani skopolamin var, üstelik ölümcül dozda."

Müfettiş Dew, doktorun homeopatik ilaçlarda kullanmak üzere mahallesindeki eczaneden skopolamin aldığını öğrenince mutluluktan havaya uçtu. Savcıya "Hiç kuşku yok, ceset doktorun karısına ait, katil de doktor, adam kadını zehirlemiş, parçalayıp kömürlüğe gömmüş" diye bilgi verdi. "İyi hoş da, katili bulamadın ki yargılayalım" dedi savcı.

Suçlu yakalatan ilk telgraf

31 Temmuz 1910 günü bir kılavuz teknesi, Kanada'nın Quebec limanına henüz girmiş SS Montrose transatlantik gemisine yanaştı. Müfettiş Dew, üç subayla birlikte gemiye bindi ve doğru kaptan köşküne gitti. Tanınmamak için bıyıklarını tıraş etmiş Dr. Crippen ile erkek elbiseleri içinde, saçlarını kısacık kestirmiş sevgilisi Ethel Le Neve onları bekliyordu. Müfettiş "Merhaba" dedi elini uzatarak "aslında tanışıyoruz, Scotland Yard'dan müfettiş Walter Dew. Her ikinizi, Bayan Cora Crippen'ı zehirleyerek öldürmek ve delilleri yok etmekten tutukluyorum."

O yıllarda Kanada, henüz bir İngiliz dominyonuydu ve Dew, İngiliz İmparatorluğu'nun topraklarında görev yapmaktaydı. Amerikan vatandaşı Dr. Crippen ile sevgilisi Kanada'ya değil de ABD'ye giden bir gemiye binmiş olsalardı, müfettişin doktoru Londra'ya geri götürmesi ve yargıç karşısına çıkarması pek kolay olmazdı.

"Peki, gemide olduklarını müfettiş nasıl bildi?" diye soracak olursanız, elbette Montrose gemisinin kaptanı Henry George Kendall'ın, her babayiğidin harcı olmayan dikkati sayesinde. Kömürlükte insan parçalarının bulunduğunu bir gazetede okumuş, doktorla sevgilisinin sırra kadem bastığını öğrenmişti. Gemi yolcuları arasındaki orta yaşlı, ufak tefek, gözlüklü adamın, "oğlum" diye tanıttığı gencin sesi pek inceydi.

Kaptan, bir suçlunun yakalanmasında işe yarayan ilk telsiz telgrafı çekerek tarihe geçti. "Kömürlük katili Crippen ile suç ortağı gemide olabilir." Dr. Crippen ile sekreteri, 3. sınıfta yolculuk etseydi eğer, büyük bir olasılıkla kaptanın dikkatini çekmeyecekti. Öte yandan telgrafı alan Müfettiş Dew, SS Montrose'dan daha hızlı giden SS Laurentic'e binemeseydi, Quebec limanına Dr. Crippen'dan iki gün önce varamayacak ve onları elinden kaçıracaktı. Kaptan'ın neden Quebec değil de Londra polisine telgraf çektiği bilinmez.

Böylelikle Karındeşen Jack'i yakalayamadığı için sürekli aşağılanan müfettiş, İngiliz polis tarihinin altın sayfalarında yerini aldı. Yoksa almadı mı? Yoksa daha ilk dakikadan itibaren kafasındaki senaryoyu destekledikleri için iki doktora inanarak bir masumun idamına mı sebep oldu?

Bir yıldızın doğuşu

“Raporumuzu mahkemede Dr. Bernard Henry Spilsbury sunacak ve sorularınızı yanıtlayacak” diye açıkladı Profesör Pepper. “Deri üzerindeki yara izleri konusunda benden daha deneyimlidir.” Böylelikle kendini emniyete almış, Spilsbury’yi aslanların önüne atmıştı. Savunmanın bilirkişileri tarafından rezil edilmeye hiç niyeti yoktu. Zaten kısa bir süre önce duvardaki kan lekelerinden yola çıkarak çamaşırcı kadın Flora Haskell’in öz oğlunun boğazını kestiğini iddia etmiş, jüriyi ikna edemediği için kadın beraat etmişti. Bu hezimetten sonra bir daha yenilmeye tahammül edemezdi.

İngiltere ve Galler’in Merkez Ceza Mahkemesi ya da bulunduğu sokağın adıyla kısaca Old Bailey diye anılan görkemli bina, 1500’lü yılların sonlarından bu yana aynı yerdeydi. Savunma avukatı Alfred Tobin daha ilk celselerden başlayarak, deri parçası üzerindeki çizimin ameliyat izi olduğundan yola çıkarak kalıntıların Cora Crippen’a ait olduğunu ve kadının kocası tarafından öldürüldüğünü iddia etmenin zırvalığını ileri sürdü.

Elbette bu iddiası desteksiz değildi. Savunmanın bilirkişileri, iki patoloji profesörü Dr. Turnbull ve Dr. Wall, apandisit ameliyatından kaynaklandığı sanılan izin, aslında “postmortem bir artefakt” olduğunu, yani ölüm sonrasında derinin katlanmasıyla oluştuğunu ileri sürdü.

Avukat, “Her şey bir yana, cinayet önceki kiracı tarafından işlenmiş olabilir” deme gafletini gösterince, Savcı Richard David Muir “Etiket var beyler, etiket” diye fırladı yerinden. “Dr. Crippen bu pijamalardan en az üç tane satın almış.”¹

Sıra Dr. Spilsbury’ye geldiğinde, mahkeme salonunu dolduranlar bir yıldızın doğduğunu hemen fark ettiler. Hele “Deri parçasını ve mikroskopumu yanımda getirdim, sayın jüri üyeleri isterse onlara gösterebilirim” dediğinde herkes nefesini tuttu. Bir bilirkişinin sanatını jüri üyeleriyle paylaştığı ne görülmüş ne de duyulmuş bir şeydi. Nitekim jüri üyeleri doktorla yan odaya kapanıp

1. Dr. Crippen duruşma savcısının Richard David Muir olduğunu öğrendiğinde “Keşke başka biri olsaydı, ondan çok korkuyorum” demişti. Savcı, görgü tanıklığı yerine fiziksel delillere değer vermesi ile ün yapmıştı. Savcının Crippen’a çapraz sorgusu günümüz İngiltere Hukuk Fakülteleri’nde okutulan standart bir ders materyalidir. (Fison Young, [1920] *The Trial of Hawley Harvey Crippen edited with notes and an introduction*, electronic edition eISBN 9781448214310, 2014, Bloomsbury Reader, London)

saatler sonra mahkeme salonuna döndüğünde, hepsi birer patoloji uzmanı kesilmişti. Alışılmamış ama çok işe yarayan bu davranışa her davada başvurdu ve bu sayede Dr. Spilsbury son nefesi-ne dek “Halkın Adli Tabibi” olarak anıldı.

Churchill affetmedi, cellat intihar etti, kafatası bulunmadı

Dr. Crippen, hiyosini hastalarının tedavisinde kullandığını ancak sır saklama zorunluluğu yüzünden adlarını veremeyeceğini söyledi. Doktorla avukatları kimseyi ikna edememiş olmalı ki, Yargıç Travers Humphreys’in “Dr. Crippen, karısını hiyosin adlı zehirle öldürdükten sonra büyük bir ustalıkla ayırdığı kol ve bacaklarını mutfak fırınında yakmış, organlarını banyoya doldurduğu asitte eritmiş, kafasını da bir çantaya koyup denize atmıştır” senaryosu kabul gördü.² Jüri, 27 dakika tartıştıktan sonra doktoru suçlu buldu. Onu ipten alabilecek tek bir kişi vardı, o da anılan tarihte İçişleri Bakanı olan Winston Churchill’di. Kimileri konuyla hiç ilgilenmediğini söyler, kimileri başvuru dilekçesini cebinde unuttuğunu. Her ne hal ise temyiz başvurusu da sonuçsuz kalan Dr. Crippen, 23 Kasım 1910 günü Londra’nın Pentonville Cezaevi’nde, asıl mesleği berberlik, ikinci işi cellatlık olan John Ellis’in kurduğu darağacında can verdi ve cezaevinin bahçesine gömüldü. Son sözlerini duyanlar “Karımı öldürmedim” dediğini anlattılar, “Elbette günün birinde ortaya çıkar.” Farklı bir mahkemede yargılanan sekreter sevgilisi Ethel Le Neve beraat etti.

Doktoru asan John Ellis, İçişleri Bakanlığı’na cellat olmak üzere başvurduğunda yirmi iki yaşındaydı. 1901 ile 1924 arasında tam 203 kişiyi astı. 1923 yılında, sevgilisi ile birlik olup kocasını öldürmekten suçlu bulunan Edith Jessie Thompson’ı idam ederken kadının vajinasından boşalan kanı görünce fenalaştı. Ertesi yıl çenesine silah dayayarak intihara kalkıştı, başaramadı. O tarihte İngiltere’de intihar etmek suç olduğundan on iki ay hapse mahkûm oldu. Cellatlıktan istifa etti. Sekiz yıl sonra bu kez boğazına usturasını dayadı.

2. Travers Humphreys, altmış yıllık hukuk kariyeri boyunca Dr. Crippen davasının yanı sıra “Asit Banyosu Katili” John George Haigh ve Oscar Wilde davalarında da yargıçtı.

Cora'nın başı ve kemikleri hiçbir zaman bulunamadı. Müfettiş Dew, doktorun asılmasından üç hafta önce emekliye ayrıldı. 1938'de yayınlanan "Crippen'ı Nasıl Yakaladım" (*I Caught Crippen*) isimli otobiyografisi uzun süre "en çok satanlar" listesinde kaldı³ ve Dew 1947'de öldü.

Halkın Adli Tabibi ve gerçek Sherlock Holmes

Halkın Adli Tabibi Dr. Spilsbury ile hayali dedektif Sherlock Holmes'un yaratıcısı, kendisi de hekim olan Sir Arthur Conan Doyle'ın yolu defalarca kesişti. Doyle, efsaneleşen adli tıp uzmanının bilirkişi olarak katıldığı tüm davaları yakından izledi.

Daha önce de belirttiğim gibi Dr. Spilsbury, hocası Dr. Pepper sayesinde çok genç yaşta, 1908'de Adli Tıp Derneği'ne üye olmuştu. Otuz yıla yakın bir süre başkanlığını yürüteceği dernek, sadece bu bilim dalı mensuplarının görüş ve deneyimlerini paylaştığı profesyonel bir platform değildi. Adli tıp ve olay yeri incelemeye meraklı kişilere de açıktı. Bununla birlikte Dr. Spilsbury, 1904'te kurulan ve giderek ün kazanacak olan Suçlar Kulübü'nün (Crimes Club) de üyesiydi. Kulübün, Great Central Otel'in yemek salonlarından birinde gerçekleştirilen ilk toplantısında sofraya oturan polisiye yazarları, gazeteciler, doktorlar, aktörler arasında hem Dr. Conan Doyle hem de Dr. Spilsbury'nin olmasına şaşmamalı. Hepsi suç, kan ve cinayetlerin dayanılmaz cazibesine kendini kaptırmış kişilerdi. Edebiyattan suç tarihine, yargıç ve dedektiflerin yaşam öykülerinden katil ve kurbanların psikolojilerine varan çok geniş bir alanda hararetli tartışmalarla geçen kulüp toplantılarında Conan Doyle, Dr. Spilsbury'den çok şey öğrendi ve giderek sadece hayali polisiye öyküleri yazan bir edebiyatçıdan gerçek suçları çözmeye gayret eden amatör bir hafiyeye dönüştü.

Sherlock gerçekte kim?

Arthur Conan Doyle'un başlangıçta Sherlock karakteri için bir başka ünlü yazarın, Edgar Allan Poe'nun dedektifi Dupin'den esinlendiği söylene de, asıl rol modeli Edinburgh Tıp Fakültesi'nin da-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>
 3. Dew W (1938) I Caught Crippen: Memoirs of Ex-Chief Inspector Walter Dew. Blackie & Son, England.

ha ilk sınıfındayken tanıştığı ve hayran olduğu Dr. Joseph Bell'di. Dr. Bell, hastaların yürüyüşünü gözler, bir gemici mi, yoksa asker mi olduğunu söylerdi. Gemiciyse dövmelerini inceleyerek hangi ülkelere yolculuk ettiğini bulurdu. Şiveden köken tayini yapar, el nasırlarından mesleğini öngörürdü. Sherlock Holmes'ta karşılaştığımız kimi özelliğin kaynağı Dr. Bell olmakla birlikte, Conan Doyle'un kimliği üzerinde Dr. Spilsbury'nin etkisi çok yüksektir.

Hal böyle olunca, Doyle'un Dr. Crippen cinayet davasının her celsesinde duruşma salonunda yer almasına şaşmamalı. Gerçi, avuç içi kadar deri parçası üzerindeki pembe çizige ameliyat izi tanısı koyarak Crippen'ı darağacına göndermesine karşı çıkmadı ama adli tabibin görüşlerine her zaman katıldığını söyleyemeyiz.

Tavuk çiftliğindeki genç kız cesedi

İngilizce öğretmeni ve tavuk çiftliği sahibi Norman Thorne'un henüz yirmi iki yaşındayken, nişanlısı Elsie Cameron'ı çiftliğinde öldürmek, parçalamak ve gömmekle suçlandığı dava bunlardan biridir. Conan Doyle'un dava ile ilgilenmesi için başlıca iki neden vardı. Bir kere tavuk çiftliğine çok yakın bir yerde oturuyordu, ikincisi ve daha önemlisi Dr. Spilsbury savcılığın bilirkişisiydi.

Genç adam kendini savunurken "İki yıldır nişanlıydık" dedi "evlenmekten vazgeçtiğimi kendisine söylememin hemen ertesi günü çiftliğe geldi, evleninceye kadar kulübeden çıkmayacağını söyledi. Akşam gidip baktığımda kirişlerden birinde asılı buldum onu. Cesedi demir testeresi ile parçalayıp karton kutulara yerleştirdiğim ve gömdüğüm doğrudur. Ama kızı ben öldürmedim. İntihar etti."

Gömüldükten altı hafta sonra topraktan çıkarılan ve belli ölçüde çürüyen ceset parçalarını Dr. Spilbury inceledikten sonra gömülmesine izin verdi. Bir süre sonra yeniden inceleme ihtiyacı hissettiğinden tekrar topraktan çıkarttı ve biraz daha çürümüş parçaları ikinci kez inceledi. Sonunda kararını verdi. Ölüm nedeni intihar değil, sert bir cisimle başına vurulmasıydı. Buna bir de kulübeyi incelemeye giden polislerin kirişlerde ipte sallanan kızın ağırlığına bağlı olarak ortaya çıkan herhangi bir aşınma bula maması eklenince Norman Thorne suçu bulmuştu. Kanıtlara iti-

raz eden ve aralarında Conan Doyle'un da yer aldığı binlerce imzalı dilekçe işe yaramadı, genç adam son nefesine kadar "Ben öldürmedim" diye diye 22 Nisan 1925'te idam edildi.

Bununla birlikte Conan Doyle, yıllar içinde hem adli tıp uzmanı, hem toksikolog, hem histolog, hem kan lekesi uzmanı, hem olay yeri inceleme uzmanına evrilen süper dedektif Dr. Spilsbury'nin, Crippen'ı ipe götüren deri üzerindeki ameliyat izi bulgusunu hiçbir zaman sorgulamadı. Halbuki tarih tam aksini gösterecekti.

Kömürlükteki, kadın bile değil

Aradan geçen yıllarda, kömürlükteki kalıntıların Cora Crippen'a ait olmadığı kuşkusunu dillendiren çok oldu. Kimileri, ünlü savunma avukatı Sir Edward Marshall Hall'un ileri sürdüğü gibi, doktorun hiyosini karısının depresyonunu ya da aşırı cinsel arzularını tedavi etmek için kullandığını, bir aksilik sonucu fazla doz yüzünden kadını kazaen öldürdüğünü, ardından paniklediğini ileri sürdü.⁴ Kimileri, Amerikalı dedektif romanları yazarı ve senarist Raymond Chandler'a benzer biçimde, karısını öldüren, ardından kollarını, bacaklarını ve kafatasını ortadan kaldırabilen bir adamın, bedeni gömmüş olmasının akla sığmadığını yazdı.⁵ Daha ilginç, kısa süreliğine İngiliz Müslümanları Derneği'nin başkanlığını da üstlenen vahşi hayvan avcısı, Avustralya'da koyun yetiştiriciliği yapan ve eski bir asker olan, Tunus kökenli Sir Hugh Charles Rhys Rankin, 1930'da Avustralya'da Dr. Crippen'in birlikte kaçtığı sekreter sevgilisi Ethel Le Neve'ye rastladığını, karısının frengisi olduğundan doktorun onu öldürdüğünü anlattığını söyledi.

Crippen davasıyla ilgili kırka yakın kitap yazıldı. İngilizler, "Crippen" denince zehirleyerek öldüren bir katili anlayacak kadar konuya aşina oldular. Crippen ile sekreterin mumyaları Madame Tussauds'nun koleksiyonunda yer aldı.

Bir yüzyıla yakın süren tartışmalar 2007 yılında meslektaşlarım,

4. Browne DG ve Tullett EV (1955) *Bernard Spilsbury: His Life and Cases*. Harmondsworth: Penguin Books. s. 31-54.

5. Chandler R (1997) *Raymond Chandler Speaking*. University of California Press. Editörler: D. Gardiner, K.S. Walker.

Michigan Üniversitesi Adli Bilimler Bölüm Başkanı Dr. David Foran ve kriminal toksikolojinin büyük ustalarından John H. Trestrail III tarafından farklı bir boyuta taşındı. Foran ve ekibinin bulguları 2011'de Amerikan Adli Bilimler Akademisi'nin resmi yayın organı *Journal of Forensic Science*'ta yer aldığı ortalık ayağa kalktı.⁶ Onlara göre kömürlükteki kalıntılar Cora Crippen'a ait değil. Bırakın Cora Crippen'ı, bir kadına bile ait değil.

Yoksa doktoru boşuna mı astık?

Dr. David Foran, Amerikan Adli Bilimler Akademisi'nin New York'taki yıllık toplantısından önce, geçtiğimiz yüzyılın başında gerçekleşen Dr. Crippen cinayet davası hakkında bilgi sahibi değildi. Toksikolog John H. Trestail'in, hemen her konuşmasındaki gibi "tarihin ilginç zehirle cinayet davaları"ndan örnekler verdiği bir konferansa katıldığında Amerikalı doktorun karısını hiyosin ile zehirlediğini, parçalayıp kömürlüğe gömdüğünü öğrendi. Bununla birlikte idamına karar verilmesinde avuç içi kadar deri parçasındaki dört buçuk santimlik izden başka delil bulunmaması dikkatini çekti. "Neden olmasın?" diye düşündü. "Hem deri parçasını hem de kadının akrabalarını bulabilirsek, DNA analizi yaparız."

Kömürlükteki biyolojik örnekleri iki yerde bulmak mümkün. Bigudiye sarılı saçlar Scotland Yard'ın Polis Delil Müzesi'nde, Dr. Spilsbury'nin incelediği deri parçasının histopatolojik preparatları da Royal London Hospital Arşiv ve Müzesi'nde koruma altında. İngiliz polisi, kaybolabileceği endişesiyle saçları teslim etmedi. Hastane ise elindeki dokuz histopatolojik preparattan birini DNA analizi yapılmak üzere Michigan Üniversitesi'ne verdi.

Cora Crippen'in geçirdiği rahim ameliyatı yüzünden çocuğu ol-muyordu. Bu nedenle ilk incelediği örnekler, Amerikalı soybilimci (genealogist) Beth Wills tarafından saptanan Cora Crippen'in anne tarafından ikinci ve üçüncü kuşak yeğenleriydi. Yapılan mitokondriyal DNA analizi hepsinin aynı özellikleri taşıdığını gösterdi. Bildiğiniz gibi mtDNA anne tarafından sonraki kuşaklara hiç değişmeden aktarılır. Bu nedenle anne tarafından akraba olan

6. Foran DR, Wills BE, Kiley RM, Jackson CB ve Trestrail JH (2011). The Conviction of Dr. Crippen: New Forensic Findings in a Century-Old Murder. J Forensic Sci. 56: 1, 233-240.

tüm bireylerde birbirinin aynıdır. Deri parçasının analiz sonuçlarını gördüklerinde neredeyse küçük dillerini yutacaklardı. Çünkü parça bir kadına değil, erkeğe aitti. Dolayısıyla Cora Crippen olması mümkün değildi.

Hal böyle olunca, jüri kararını vermeden önce onlara yönelerek kısa bir konuşma yapan ve daha sonra Dr. Crippen'ı idama mahkûm edecek yargıç Lord Richard Alverston'ın cümlesini anımsamak gerek: “Beyler, kömürlüktekinin bir kadın mı, yoksa erkek mi olduğu sorusuna tekrar dikkatinizi çekmek isterim. Eğer bir erkekse sanık oturduğu yerden kalkıp gitmeye hak kazanır.”

Eğer David Foran genetik analizlerde bir hata yapmadıysa, eğer bulunan yeğenler gerçekten Cora Crippen'in soyundansa, tüm davanın tek kanıtını sunan ve olağanüstü bir beceriyle savunan Halkın Adli Tabibi efsane Dr. Spilsbury'nin mezarında dönüp dönüp “Yoksa Crippen'ı boşuna mı astık?” diye sorduğu muhakkak.

Çin'in Kayıp Kızları

Xotun xäqniñ çeçi uzun, ä qli qisqa

(Kadın: saçları uzun, akli kısa)

Uygur atasözü

Dünyanın en kalabalık nüfusuna * sahip olan Çin, zaman zaman Batı ülkelerinde hayranlık uyandıran sağlık politikalarına imza atar. Bunların sonuncusu, tüberküloza karşı verdiği mücadele. Doksanlı yıllarda her yüz bin kişide yüz yetmiş verem olgusuna rastlanan ülke, yirmi yılda hasta sayısını yarı yarıya azalttı. Başarının sırrı, tüberküloz tedavisini hastanelerden alıp toplum merkezli programlara kaydırmasında. Çin Halk Sağlığı Merkezi, yirmi yıl önce sadece birkaç kırsal yörede başlattığı uygulamayı giderek yaygınlaştırdı ve ülkenin tamamını kapsayacak biçimde genişletti.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin nüfus artışını kontrol altına almak, sosyal, ekonomik ve çevre sorunlarıyla başa çıkmak amacıyla 1979'da başlattığı aile planlama politikası ise tüberkülozla mücadelesi kadar taraftar toplayamadı. Tek çocuk politikası olarak da adlandırılan uygulama, otuz yıl boyunca defalarca değiştirildi. Aslında herkesi tek çocuk yapmaya zorlamayıp çok sayıda istisnai durum tanımlamış olsa da, evli çiftlerin yüzde 60'ını az ya da çok etkiledi.

Ha kız, ha engelli aynı şey

Örneğin kırsal kesimde ilk doğan çocuk kız ya da engelli ise, ikinci bir çocuk sahibi olmaya izin vardı. Aynı imkân, nüfusun sadece yüzde 8,49'unu oluşturan etnik gruplara, Çin'de yaşayan yabancılarla, Hong Kong ve Makau sakinlerine de tanındı.

En küçük yerleşim biriminde dahi oluşturulan Planlama Ko-

misyonları'nın bilgilendirme ve denetlemesi sayesinde halkın yüzde 80'ine varan kesiminin desteğini alan "tek çocuk" politikası, resmi görüşe göre 1979'dan 2011'e kadar dört yüz milyon be-
beğin doğmasını engelleyecek ölçüde başarılı oldu.

Aslında 1960'larda küresel nüfus artış hızı yüzde ikiler düzeyindeydi. Otuz yılda nüfusun ikiye katlanacağı hesaplanmakta, büyük açlıkların beklendiği söylenmekteydi. O yıllarda, Çin'in yıllık nüfus artış hızı bunun da üzerinde, yüzde 2,5'ti. Çinliler on yıl boyunca, geç evlenmenin, çocuklar arasındaki büyük yaş farkının ve olabildiğince tek çocuk yapılmasının propagandasını bir arada yürüttüler ve 1970'te yüzde 2,58 olan artış hızını 1979'da 1,16'ya düşürdüler. Ancak her üç Çinli'den birinin on beş yaşından küçük olması, bu önlemlerin yeterli olmadığını gösterdi ve yukarıda açıkladığım, zorunlu tek çocuk politikasına geçildi.

Zaman içinde kardeşleri olmayan çiftlerden birinin ve genellikle kadınların, gerek kendisinin, gerekse kocasının anne ve babasına, hatta dede ve ninelere bakmak zorunda kalması gibi hiç beklenmedik bir sakınca ortaya çıktı. Bu yüzden 2013 yılının kasım ayında tek çocuk politikasına bir istisna daha eklendi. Çiftlerden biri tek çocuksa, iki çocuk yapmalarına izin verildi. Altı aya varmadan, memnuniyetsizlik yine gündeme geldi. 2015'te biraz daha gevşetildi ve nihayet 2016 ocak ayında, her kadının iki çocuk doğurabilmesine izin verildi.

Kadınlar nereye gitti?

Öte yandan California Üniversitesi sosyologlarından Wang Feng'e göre, "kötü bilime dayalı kötü bir politika" olan bu uygulama yaşanmasaydı, Çin'in nüfusu zaten artmayacaktı. Otuz yıl önce kişi başı yıllık geliri sadece iki yüz elli üç dolar olan ülkede, bugün dokuz bin dolara ulaşıldığını, kadınların eğitim düzeyinin çok yükseldiğini, 25-29 yaş arası kadın sayısının dörde katlandığını göz önünde tutuyor ve zengin, okumuş, çalışan ve geç evlenen kadınların dünyanın her yerinde az sayıda çocuk sahibi olduğunu söylüyor. Ne yazık ki Wang Feng bu çıkarımı yaparken çok önemli bir konuya hiç değinmiyor. O da, dünyanın pek çok gelişmekte olan ülkesinde gözlemlendiği gibi, Çin'de de doğal kadın-

erkek oranının bozulmuş olması, dolayısıyla evlenecek ve çocuk doğuracak kadın sayısının azalması.

Konuyu ilk kez bundan yirmi yıl kadar önce Harvard Üniversitesi'nden iktisatçı profesör Amartya Sen dile getirmiş ve dünyanın dikkatini bu konuya çekmişti.⁷ “Avrupa ve Kuzey Amerika'nın genel popülasyonunda kadın sayısı erkeğe göre daha fazla” diye yazıyordu Sen, “1,05'in üzerine çıkan bu oran, Asya ve Kuzey Afrika'nın üçüncü dünya ülkelerinde 0,9'a kadar düşüyor. Kadınlar erkeklerden daha dirençli ve daha uzun yaşadığı halde bu dengesizlik ortaya çıkıyor. Karımca nedeni, sosyal ayrımcılık. Hindistan'da otuz yedi, Çin'de kırk dört milyon, dünya genelinde yüz milyon kadın kayıp.” Daha sonra gerçekleştirilen pek çok araştırma bu iddiayı destekledi.^{8, 9}

Aslında yenidoğanlar arasında erkek çocukların sayısı kızlara göre biraz daha fazladır. Gelişmiş ülkelerde 1,03-1,07 arasında olan bu oran (Türkiye'de 1,04), çocuklar büyüdükçe bire yaklaşır; ihtiyarladıkça, kadınların daha uzun yaşaması nedeniyle birin altına düşer. Yeni doğanlar arasında 1,07'nin üzerindeki bir sayı, erkek çocukların ileride evlenecek kadın bulamayacağını işareti olarak kabul edilir. Çin'in kimi eyaletlerinde bu oranın 1,38'e ulaşması geleceğe yönelik ciddi kaygılar uyandırıyor.

Erkek yenidoğanlar neden kızlardan fazla?

Erkek lehine olan yenidoğan oranları genellikle biyolojik ve kültürel olmak üzere iki şekilde açıklanır. Nobel ödüllü Baruch Blumberg, konuyu hepatit B virüsüne bağlamış ve bu virüsü taşıyan kadınların kız çocuklarının rahim içi ölüm oranlarının daha yüksek olduğunu, bu yüzden daha fazla erkek çocuk doğduğunu hesaplamıştı. Halbuki Tayvanlı ailelerle yapılan bir araştırma, söz konusu virüsün böylesi bir etki göstermediğini kanıtlıyor.¹⁰

7. Sen A (1992) Missing women, *British Medical Journal*, 304, 587-588.

8. Klasen S (1994) Missing women reconsidered, *World Development*, cilt 22, s. 1061-1071.

9. Klasen S ve Wink C (2002) A turning point in mortality? An update on the number of missing women, *Population and Development Review*, cilt 28, s. 285-312.

10. Lin M ve Luoh M (2008) Can hepatitis B mothers account for the number of missing women? *American Economic Review*, cilt 98, s. 2259-2273.

Öte yandan Hindistan ve Çin'deki erkek çocuk fazlalığını ise cinsiyet seçici kürtaja bağlayan çok sayıda araştırmacı var. Her iki ülkedeki kişisel gözlemlerim yüzünden, ben de ikinci senaryodan yanayım. Çinli ailelerin ilk çocuğu kız ise, ikincisinin erkek olma ihtimali istatistiklerin çok üzerinde. Her iki çocuk arasındaki yaş farkı da fazla. İşte bu yüzden kız çocuğu gebeliklerinin kürtajla sonlandırıldığı apaçık ortada.

Pek çok araştırmacı gibi ben de geniş kitlelere uygulanan tek çocuk politikasının, bir yandan zorlamalı düşük ve kürtaja, kız çocuk cinayetlerine ve gizlenen gebeliklere, diğer yandan çocukların terk edilmesi, evlat edinilmesi gibi sakıncalara yol açtığını kabul ediyorum. Son on yılda tüp bebek yöntemiyle gebe kalan Çinli kadın sayısındaki artış da, yasal engel konulamayan bu yöntemle ikiz veya üçüz doğum ihtimalinin yüksekliği ile açıklanabilir.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde durum ne?

Toplumdaki doğal kadın-erkek dengesinin Çin genelinde bozulmasına karşılık, tek çocuk politikalarının etnik toplulukları, örneğin Çin yüzölçümünün altıda birini kapsayan Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayanları nasıl etkilediği hep merak konusu olmuştur.

Türkiye'nin iki katına varan yüzölçümüne karşılık, nüfusu ancak dörtte birimiz olan Sincan'da (Doğu Türkistan), Uygurların yanı sıra Kazak ve Kırgız gibi Türki topluluklarla Han, Hui, ve Moğollar da yaşıyor. Ancak Müslüman olan Uygurlar en kalabalık etnik grup ve Çin'in genel nüfusunun çoğunluğunu oluşturan Hanlar ile hiçbir genetik ortaklıkları bulunmuyor. Urumçi başkent, Uygurca'nın yanı sıra Standart Çince'nin resmi dil olduğu bölgenin komşuları, Tibet Özerk Bölgesi, Moğolistan, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Pakistan'a ek olarak Hindistan kontrolündeki Keşmir. Güneydoğusunda da Çin'in Çinghay ve Gansu eyaletleri bulunuyor.

Çin'in Uygur Özerk Bölgesi'nde yürüttüğü politikalar kimseyi memnun etmiyor. Uluslararası İnsan Hakları örgütleri ve bağımsızlık yanlıları, Han Çinlisi olmayan kültürlerin baskı altında tutulmasını eleştiriyorlar. Buna karşılık, birçok Han Çinlisi de, yerli etnik grupların kayıtlı, kapalı ve kontrol edilmiş bir şekilde yaşamını sürdürdüğünü

söylüyorlar. Bu yüzden, 1949'dan bu yana, zaman zaman durulsa da etnik çatışmalar engellenemiyor. "Tek çocuk" politikası bunlardan sadece biriydi. Çünkü Uygurlara ve Tibetlilere çocuk sınırlaması olmadığı halde, Çinliler bazı istisnalar dışında tek çocukla yetinmek zorundaydı.

Ülke genelinde ekonomik nedenlerden ötürü erkek çocuğun tercih edilmesi, bu nedenle cinsiyet seçici kürtaajların ve kız infantisitlerinin yaygın oluşu yüzünden her yüz yirmi erkek çocuğa, yüz kız düşüyor. Buna karşılık Uygurlar arasında oğul tercihi bulunmuyor. Kız ve erkek çocuk sayısı birbirine eşit, üstelik kadınlar evlenince kızlık soyadlarını koruyorlar.¹¹

Çin'de yaklaşık yirmi beş milyon Müslüman on farklı etnik grupta, birbirinden farklı coğrafyalarda, farklı yönetim birimlerinde, farklı ekonomik koşullarda yaşıyor, farklı diller konuşup farklı kültürel değerler barındırıyor. Bunların arasında özellikle Sincan'daki Uygur kadınlarının eğitime ulaşma şansı yok denecek kadar az. Örneğin camilerdeki toplu dualara katılmaları ve vaazları dinlemeleri engelleniyor. Camiler, İslamiyet'i sadece erkeklerin derinlemesine öğrenip tartışabilecekleri olanaklar sunuyor. Halbuki Han Çinlileri ile genetik akrabalığı bulunan ve ülke genelinde sayıları on bir milyonu bulan Hui Müslüman topluluklarının kadınları için böyle bir ayrımcılık gözlenmiyor.¹²

Çinli kadın aktivistler haklarını arıyor

Otuz yedi gündür cezaevinde tutulan beş Çinli kadın aktivist, 2015 yılı ağustos sonlarında serbest bırakıldı. Batılı kadın liderlerin ve kadın hakları savunucularının yakından izlediği bu kadınların tutuklanması, Çin'in sosyal medyasında #FreeTheFive (Beşine özgürlük) etiketiyle yürütülen kampanyalara rağmen fazla ilgi görmedi. Wei Tingting (26), Wang Man (32), Zheng Churan

11. Jiang L ve Feldman W (2005) Female Child Survival in China: Past, Present and Prospects for the Future, Centre Population et Développement'te yapılan bir sunum –Committee for International Cooperation in National Research in Demography– Institut national d'études démographiques Seminar on Female Deficit in Asia: Trends and Perspectives, Singapore, (5-7 Aralık).

12. Agarwal B (1994) A Field of One's Own and Land Rights in South Asia, Cambridge University Press, Cambridge.

(25), Li Tingting (25) ve Wu Rongrong'un (30) tutuklanma nedeni, 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü'nde otobüslerde broşür ve çıkartma dağıtarak cinsel taciz ve istismar konularında farkındalık yaratmaya kalkışmalarıydı.

İşin ilginç yanı, 8 Mart Çin genelinde yaygın biçimde kutlanan bir gün. Ayrıca kadın aktivistlerin kanlı gelinlikler giyerek aile içi şiddete karşı çıkışları ya da kadınlara ayrılan tuvaletlerin erkeklerinkine oranla sayıca azlığına dikkat çeken eylemleri, Çin için yeni olmakla birlikte fazla önemsenmemiştir. Feminist hareket, sayıları altı yüz milyonu bulan Çinli kadının henüz gündeminde yok. Hatta iyi eğitilmiş olanlar dahi hakları konusuna fazla ilgi göstermiyor. Bu alanda araştırma yapanlar, siyasi iradenin 1949'dan bu yana cinsiyet eşitliği ve kadınların gelişimine verdiği öneme rağmen, erkek egemen kültürel değerlerin Çinli kadını geleneksel ev kadını ve anne rolünün dışına bir türlü çıkaramadığı görüşünde.

Güney'deki "ikinci eş"ler

Çokeşliliğin yasal olduğu, hatta metresle birlikteliğin bir aristokrasi simgesi olarak görüldüğü geleneksel Çin'de 1950'den sonra çok şey değişti. Yeni Evlilik Yasası ile erkeklerin birden fazla kadın alması yasaklandı, aldatılan kadınlara boşanma hakkı tanındı. Bu sayede evlilik dışı ilişkiler önlendiyse de bu durum son yıllarda önemli bir değişikliğe uğradı.

Erkeklerin iş bulmak için evlerinden uzaktaki kentlere gitmek zorunda kalmasıyla birlikte, zengin işadamları ile genç işçi kadınların yolu kesişti. Ekonomik zorluk içindeki kadınlar erkeklerin metresi olmayı kabul etti. Yasal evliliklerini sürdüren ilk eşler, çalışmama karşılığında bu durumu kabullendi. Hızlı endüstrileşmenin bir sonucu olarak günümüzde özellikle güney vilayetlere göç hızlandı. Köy ve kasabalardan iş aramaya gelen genç kadınlar ile kıyı kentlerdeki işlerini yönetmeye gelen Hong Kong'lu işadamları burada karşılaştılar. Sonuçta Çin'in güneyi "ikinci eşlerin" evlerinin olduğu bölgeler haline dönüştü.

Hong Kong Üniversitesi'nden Graeme Lang ve Kanada'nın Calgary Üniversitesi'nden Josephine Smart, 2002 yılında yürüttükleri bir alan araştırmasında, İnci Nehri Deltası'ndaki Hong Kong

bağlantılı şirketlerde yaklaşık iki milyon kadın işçinin çalıştığını, yüz bin kadar Hong Kong'lu erkeğin de bu şirketlerin sahibi ya da yöneticisi olduğunu saptadılar ve bu iki göçün sonucu olarak çeşnlliliğin ortaya çıktığını ileri sürdüler.¹³

Allah, kadının Tanrısıdır, kocası yarı Tanrıdır

Vancouver'ın British Columbia Üniversitesi'ndeki Asya Araştırmaları Enstitüsü öğretim görevlilerinden Elena Caprioni, Sincan'daki Uygur topluluğunda ulusalcılık ve cinsiyet konularını araştırıyor. Eva Sajoo ise, yine Vancouver'da bu kez Simon Fraser Üniversitesi Karşılaştırmalı Müslüman Topluluk ve Kùltürleri Merkezi'nde görevli. Her iki araştırmacı, Çin'in farklı üniversitelerinde de ders vermiş kişiler. Caprioni ve Sajoo, Uygurlar'da kadının statüsünü açıklamak üzere kaleme aldıkları makalelerinde kadınlarla ilgili özdeyişleri bir araya getirmişler.¹⁴ Bir hayli tanıdık; bazı örnekler verelim:

Ayalniñ pütün xudasi XUDA, yârim Xudasi är

(Allah, kadının Tanrısıdır, Kocası yarı Tanrıdır).

Birgä täkkän yaxşı, ikkiğä täkkän baxşı, üçkä täkkan paxşı

(İlk karı iyi, ikincisi cadı, üçüncüsü fahişe)

Xotun xäqniñ çeçi uzun, ä qli qisqa

(Kadın: saçı uzun, aklı kısa)

Qışniñ rahiti oton, ärniñ rahiti xoton.

(Kışın rahatı odun, erin rahatı kadın)

Xotun kişi tüt tamniñ quli

(Hatun kişi evin esiri)

Qizi barniñ dârdi bar.

(Kızın varsa derdin var)

13. Lang G ve Smart J (2002) Migration and the 'Second Wife' in South China: Toward Cross-Border Polygyny. *International Migration Review* 36 (2): 546-569.

14. Caprioni E ve Sajoo E (2012) *Gender and Identity. A Companion to Muslim Cultures* (Editör: Aryn B. Sajoo) I.B.Tauris Publishers London-New York in association with The Institute of Ismaili Studies London, s. 77-102.

Sincan'da kadın imam neden yok?

Ülke genelinde her Çinli, 1986 yılında yürürlüğe giren dokuz yıllık zorunlu eğitim yasası uyarınca eğitim hakkından yararlanıyor ve camilerde gerek çocuk gerekse erişkinlere laik içerikler ekli dini eğitim verilebiliyor. Hatta Hui Müslüman topluluklarının yaşadığı Çin'in orta bölgelerinde kadın imamların (ahong) yönetimindeki medrese ve camilerde (nu`xue/nu`si) üç yüz yıldır kadınlar ve kız çocuklarına da dini eğitim verildiği gibi, şimdilerde Farsçanın yanı sıra Arapça, ev ekonomisi, aile içi iletişim öğretiliyor. Hui Müslüman kadınları 1990'lardan itibaren devlet okullarının yanında özel sektörün finanse ettiği okullarda da din eğitimi alabiliyor.¹⁵

Buna karşılık Sincan'da durum çok farklı. Gerek camilerdeki etkinlikler gerekse eğitim, devlet kontrolünde. İmamların eğitim ve ataması yine devlet eliyle denetleniyor. On sekiz yaşından küçük Müslümanların dini okullara ve camilere gitmesi yasak. Devlet okullarında dini etkinlik ve dini söylemler yasak. Daha önce de belirttiğim gibi kadınların camilere girmesi yasak. Bu nedenle dini eğitimi sadece evde almaları mümkün. İslamiyet hakkındaki tek bilgileri yemeğe domuz eti katmamak ve önceki kuşakların aktardıkları ile kısıtlı. Bu da onları, Müslüman erkeklere oranla dini konularda çok daha eğitimsiz kıldığından, erkeğin baskı kurmasını kolaylaştırıyor.¹⁶ Kızların devlet kontrolündeki okullara gitmesi serbest, hatta özendirilmekte. Son yıllarda Müslüman kız çocukları ve kadınların okur-yazarlığındaki belirgin gelişme de bunun sonucu. Ancak uzun etek ve başörtüsü ile okula gidenlerin sınıflardan çıkartılması, aileler arasında ciddi rahatsızlığa yol açıyor.¹⁷

15. Jaschok M ve Shui JJ (2000) *The History of Women's Mosques in Chinese Islam*. Curzon, Richmond.

16. Xu LL ve Jaschok M (2009) *Qiyai: A Preliminary Study of Uyghur Xinjiang Women*. Beijing: Minzu Yanjiu (Nationality Research). Chinese Academy of Social Sciences.

17. Jaschok M ve Chan HMV (2009) Education, gender and Islam in China: The place of religious education in challenging and sustaining 'undisputed traditions' among Chinese Muslim women *International Journal of Educational Development* 29.5, 487-494.
Ücretsiz PDF Kitapları Arşivi - <https://rantey.org>

Erkeklere Çince gerek, kızlara Uygurca yeter

Müslüman ebeveynler okula giden kız çocuklarının güvenliğinden endişe ediyor. Özellikle kırsal bölgelerde oturanlar, okulun uzaklığından, kimi okullardaki tuvaletlerin ortak kullanımından, kadın öğretmen azlığından şikâyet ediyor.¹⁸ Sincan'ın Müslüman kızlarının okullaşma oranının bir türlü istenen düzeye gelememesinin başlıca nedenleri bunlar. Öte yandan erkek çocukların Çince eğitim veren devlet okullarına, buna karşılık kız çocuklarının Uygurca eğitim verenlere gönderilmesi, kadınların iş gücüne katılmasını engelliyor, erkek egemenliğini ve kadın-erkek eşitsizliğini daha da artırıyor.

Her ne kadar Çin'in tüm azınlık grupları, çoğunluğu oluşturan Han Çinlileri ile aynı yasal haklara sahip olsa da, Sincan'da yaşamalarını sürdüren özellikle Uygur, Kazak, Moğol ve Kırgızlar, toplum sağlığı hizmetleri açısından en geri kalmış olanlar.

Doğalgaz, petrol ve kömür kaynakları açısından zengin olan bölge, ekonomik açıdan kendine yetiyor. Bu da karşılaşılan sağlık sorunlarının maddi olanakların eksikliğinden kaynaklanmadığını gösteriyor. Sağlık Bakanlığı'na göre, Çin'in diğer yörelerinde ortalama yaşam süresi yetmiş yıl olduğu halde, Uygur Bölgesi'nde bu sayı altmış üçte kalıyor. 2001 yılından bu yana her hafta beş yüz Han Çinlisinin göç ettiği Sincan'daki kömür, altın, bakır ve uranyum madenciliği yüzünden topraktaki metal düzeyi giderek artıyor. Madencilik, Uygur insanının ekonomik düzeyini yükseltmek yerine, topraktaki toksik bileşenler yüzünden yaşam kalitesini negatif etkiliyor.

Normalin seksen katı arsenik

Yakın zaman önce, biri elli üç ton altın, diğeri otuz iki ton bakır rezervi barındırdığı tahmin edilen iki maden bulundu. Geçtiğimiz yıllarda yaklaşık on ton altın çıkarıldı. Bildiğiniz gibi açık havada siyanürle altın zenginleştirme teknolojisi kullanılan altın

18. Jaschok M (2008) Okunduğu yer: Islam and the Education of Women and Girls in the Commonwealth. (Editörler: Ahmed F, Oxenham, J ve Preston, R) Commonwealth Secretariat and Council for Education in the Commonwealth, with the support of the Commonwealth Foundation, London.

madenciliği beraberinde arsenik tehlikesini getirir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre toprak altı sulardaki arsenik düzeyinin litrede on mikrogram olması gerekirken, Sincan'da litrede sekiz yüz otuz mikrograma ulaşan değerler ölçülüyor.¹⁹

Arsenik, farklı kanser türlerine yol açar, fosfolipid sentezini etkiler, hatta çocukların zihinsel gelişimini yavaşlatır. Daha kötüsü DNA'nın çoğalması, onarımı gibi yaşamsal mekanizmaları etkiler. Sürekli arsenikle kirlenmiş içme suyu kullanmak zorunda olan milyonlarca Sincanlı'nın sağlık sorunlarıyla boğuşması çok doğal.²⁰ Uygur çocuklarında sıklıkla görülen idrar yolu taşlarına da çevre kirliliğinin neden olduğu ileri sürülüyor.²¹

Mesele sadece toprağın ve içme sularının kirliliği değil. Sincan'ın başkenti Urumçi'nin, dünyanın hava kirliliği en yüksek dördüncü kenti olduğu da unutulmamalı.²²

19. Wen D, Zhang F, Zhang E, Wang C, Han S ve Zheng Y (2013) Arsenic, fluoride and iodine in groundwater of China. *J. Geochem. Explor.* 135: 1e21.

20. Karn SK (2015) Arsenic (As) contamination: A major risk factor in Xinjiang Uyghur autonomous region of China, *Environmental Pollution*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.envpol.2015>.

21. Wumaner A, Keremu A, Wumaier D ve Wang Q (2014) High incidence of urinary stones in Uyghur children may be related to local environmental factors, *Journal of Pediatric Urology*, 10:2, 289-293.

22. Liu YY, Liu M ve Liu HF (2006) Distribution of heavy metal in urban soil of Urumqi City. *Arid. Land Geogr.* 30: 120e123. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Zenginin Ölümü Güzellikten

Güzeldi, hem babanın hem oğulun metresiydi. Şanslıydı, önce biri sonra diğeri kral oldu. Beş yüz yıl sonra kemikleriyle saçları, bir adli tıp laboratuvarının çelik tezgâhı üzerindeydi.

Anet, Fransa'nın kuzeyinde, Eure ve Vègre nehirleri arasında kalan, nüfusu tarih boyunca iki bin beş yüz kişiyi aşmamış bir yerleşim bölgesidir. Başlıca özelliği, 16. yüzyılda Kral II. Henri'nin Diane de Poitier için yaptırdığı muhteşem şatonun burada oluşudur. Diane, hem II. Henri'nin hem de babası Kral I. Francis'in metresiydi. II. Henri henüz on altı yaşındayken, o sıralar otuz beş yaşındaki Diane ile birlikte olmuş; Caterina de' Medici ile evlenmesine ve ondan on çocuğu olmasına rağmen, ömrünün sonuna kadar Diane'e olan tutkusu hiç eksilmemiştir.

Diane, pek çok yabancı dil bilmenin yanı sıra başarılı bir sporcu; yüzer, her gün at biner, dans etmesini de severdi, üstelik iyi bir avcıydı. Kral, entellektüel yeteneğine ve siyaset bilgisine öylesine güvenirdi ki, resmi mektuplarının bir bölümünü ona yazdırdı, hatta "HenriDiane" şeklinde imzalamasına bile izin verdi. Ayrıca saray hazinesini de ona emanet etmiş, ona düşes unvanı vermiş, şatolar hediye etmişti. İşte bunlardan biri, Anet'teki şatodur.

Güzelliğin sırrı altın

Diane, dillere destan güzelliğini ellili yaşlarında dahi korumuş bir kadındı. Sarayın diğer kadınları bunu çok kıskansa da, hizmetçileri işin sırrını biliyordu. Diane de Poitier, yaşamın iksiri kabul edilen altın suyu içmekteydi.

Takdir edersiniz ki metresin bu saltanatı, bir atlı muzrak turnuvasında kral yaralanıp ölünce sona erdi. Resmi zevce Caterina de' Medici, yılların kıskançlığının intikamını alarak onu kralın cenaze törenine dahi çağırmadı, müceyherlerini ve unvanlarını geri aldı. Di-

ane de Poitier, Anet Şatosu'nda inzivaya çekildi, altmış dört yaşında attan düştü, bir daha eski sağlığına kavuşamadı ve iki yıla varmadan, 1566 yılında bilinmeyen bir nedenden ötürü hayata gözlerini yumdu. Cenazesini tahnitlediler, böylelikle çürümelerini engellediler ve vasiyeti üzerine şatonun yanındaki küçük kiliseye gömdüler.

İtibarlı tabuttan toplu mezara

Avrupa ve Batı dünyası tarihinde bir dönüm noktası olan 1789 Fransız İhtilali ile Fransa'daki mutlak monarşi devrildi, yerine cumhuriyet kuruldu. Dört yıl sonra aralarında Robespierre, Mirabeau ve Marat'nın da bulunduğu Jakobenler iktidarı ele geçirdi. İzleyen on aylık sürede geniş halk yığınlarının giyotine gönderildiği kanlı bir dönem yaşandı.

1795 yılında ihtilalciler, ülkenin dört bir yanında monarşi döneminin ileri gelenleri ve zenginlerinin tabutlarını açmaya, cesetlerini toplu mezarlara atmaya başladılar. Diane de Poitier de bundan nasibini aldı. Tabutu açıldığında cesedin bozulmamış olduğunu gördüler ve onu da bir toplu mezara attılar.

Yaklaşık iki yüzyıl sonra Diane de Poitier'nin kemik parçaları Fransa'nın genç ve ünlü adli tıp uzmanı ve antropoloğu Dr. Philippe Charlier'nin laboratuvar tezgâhındaki küçük plastik bir şişe içerisindeydi.

Şimdilerde doktor, sabahları Raymond Poincaré Üniversite Hastanesi'nde çalışıyor, öğleden sonraları Paris Descartes Üniversitesi'ndeki derslerine giriyor. Kitap yazıyor, televizyon ve radyo programları yapıyor. Halk arasında Mezarlıkların Indiana Jones'u adıyla bilinen doktorun tezgâhına güzel metresin kemikleri nasıl gelmiş diye soracak olursanız, açıklama basit.

Beş yüz yıllık metresin kemikleri

Doktor Charlier ve meslektaşları,²³ 2008 yılında yürütülen bir proje çerçevesinde Anet Şatosu yakınlarındaki toplu mezarı aç-

23. Toksikoloji Uzmanı Dr. Joël Poupon, Lariboisière Hastanesi, Paris; Radyoloji Uzmanı Dr. Isabelle Huynh-Charlier, Salpêtrière Hastanesi, Paris, Çevre bilimleri ve Klimatoloji Uzmanı Prof. Dr. Jean-François Saliège, Jeofizik Enstitüsü, Paris; Koku ve Tat Uzmanı Kimyager Dominique Favier, IFF France International Flavors and Fragrances, Asnières, Fransa; Adli Genetik Uzmanı Christine Keyser, Adli Tıp Enstitüsü, Strasbourg, Fransa; Adli Tıp Uzmanı Prof. Dr. Bertrand Ludes, Adli Tıp Enstitüsü, Strasbourg, France.

tıklarında, çıkan kalıntıların bir bölümünün Diane de Poitier'ye ait olduğunu saptadılar. Dişlerinin eksikliği yaşlılığının kanıtıydı.²⁴ Kafatasının şekli, Chantilly Müzesi'nde sergilenen François Clouet'nin yaptığı son portresi ile birebir örtüşüyordu.²⁵ Tibia ve fibula kemiklerindeki kırıklar, 1565 yılında attan düştüğünde Dr. Ambroise Paré'nin tedavi ettiği kırıklardı.

İhtilalciler Diane de Poitier'nin cesedini toplu mezara taşıran bir miktar saç kesilmişti ve Anet Şatosu'nda korunuyordu.²⁶ Toksikologlar hem şatodaki hem de mezardaki saçlarını incelediler. Her iki örnekte de normalin beş yüz katı (bir gram saçta on bin nanogram) altın buldular.²⁷

Saçta incelme, kronik altın zehirlenmesinin başlıca belirtilerindendir. Normalde saçın çapı 89-90 mikrometre olduğu halde, Diane'in saçı altmış beş mikrometreydi. Dışındaki altın düzeyi de normalin çok üzerinde çıkınca, kadının o dönemde uzun yaşam ve güzelliğin iksiri olduğuna inanılan altın suyundan yavaşça zehirlendiği ve bu yüzden öldüğü sonucuna vardılar.²⁸

Diane de Poitier'nin saçlarında altının yanı sıra çok miktarda cıva bulmalarının açıklaması basitti. O dönemin simyacıları, altın suyu hazırlarken cıva kullanıyorlardı da ondan.

Aşağı in! Halkın baştan çıktı

Tevrat'ın 32. Bab'ı Mısır'dan çıkışı anlatır. Halk, Musa'nın dağdan inmediğini, geciktiğini görünce, Harun'un çevresine toplanır. Ona, “Kalk, bize öncülük edecek bir ilah yap” derler, “Bi-

24. Dreux du Radier JF (1808) *Mémoires historiques et anecdotes sur les reines et régentes de France*. 4. cilt, s. 468-71.

25. Charlier Ph, Georges P, Huynh-Charlier I, Carlier R ve Poupon J (2009) *Royales dentures. Paléodontologie et pathographie [Royal dentures, Paleodontology and Pathography]*, Okunduğu yer: Actes de la SFHAD, Paris, s. 43-46.

26. Roussel PD (1875) *Histoire et description du château d'Anet depuis le dixième siècle jusqu'à nos jours, précédée d'une notice sur la ville d'Anet, terminée par un sommaire chronologique sur tous les seigneurs qui ont habité le château et sur ses propriétaires et contenant une étude sur Diane de Poitiers*.

27. Ferguson JE (1992) *The noble metals in hair*. Okunduğu yer: Brooks RR (editör) *12 Noble metals and biological systems: their role in medicine, mineral exploration, and the environment*. CRC Press, s. 91-128.

28. Cyril H (2009) C'est l'or qui a tué Diane de Poitiers. Okunduğu yer: www.lefigaro.fr, 24/04/2009, s. 1.

zi Mısır'dan çıkaran adama, Musa'ya ne oldu bilmiyoruz!" Harun, "Karılarınızın, oğullarınızın, kızlarınızın kulağındaki altın küpeleri çıkarıp bana getirin" der. Harun altınları toplar, oyuncacı aletiyle buzağı biçiminde dökme bir put yapar. "Ey İsrailiiler, sizi Mısır'dan çıkaran Tanrınız budur!" der. Bunu gören Tanrı Musa'ya, "Aşağı in, Mısır'dan çıkardığın halkın baştan çıktı. Buryduğum yoldan hemen saptılar. Kendilerine dökme bir buzağı yaparak önünde tapındılar, kurban kestiler. 'Ey İsrailiiler, sizi Mısır'dan çıkaran ilahınız budur!' dediler." Musa elinde antlaşma koşulları yazılı iki taş levhayla dağdan iner. Buzağıyı ve oynayan insanları görür ve çok öfkelenir. Yaptıkları buzağıyı alıp yakar, toz haline gelinceye dek ezer, sonra suya serperek İsrailiiler'e içirir. Musa'nın suya serptiği "altın tozu"dur.

Dikkat edilecek olursa "altın tozu" içmek bir tür cezadır. Puta tapmayı Tanrı'nın zinaya eş tuttuğu inancında olan insanlar, eşlerini aldattığı sanılan kadınları da altın tozu içirerek cezalandırmışlardır.

Din bir yana, güzellik bir yana

Her ne kadar İncil, altın içmeyi bir ceza olarak görmüş olsa da, altının tedavi amaçlı kullanımı çok eskiye dayanır. Hatta altının gençleştirici güce sahip olduğu inancı antik çağlara kadar gider. Milattan sonra ellili yıllarda yaşamış olan Romalı yazar ve filozof Yaşlı Plinius ya da gerçek adıyla Gaius Plinius Secundus Maior, altın katarak hazırladığı iki ilacının sağaltıcı etkilerinden gururla söz eder. Altın suda, alkolde, eterde yani eski çağlarda hekimlerin tanıdığı hiçbir sıvıda çözünmez. Yüzyıllar boyunca süren gayretlere noktayı koyan, Abbasiler döneminde 721-815 yılları arasında yaşamış, Horasan doğumlu simyacı, Ebu Musa Cabir bin Hayyan El-Azdi (Batıda Geber olarak tanınır) olmuştur. Çok yönlü bir fen bilgini, kimyacı ve eczacı, fizikçi, astronom ve astrolog, tıp ve fizik tedavi uzmanı, mühendis, coğrafyacı, filozof aynı zamanda sufi olan bin Hayyan, hidroklorik asit ile nitrik asidi karıştırarak Kral Suyu'nu (Aqua Regia) keşfetmiş, bu sayede altını çözmeyi başarmıştır.

13. yüzyılın ünlü simyacılarından Michael Scot, Roger Bacon ve Arnaud de Villeneuve tarafından "Aurum potable" olan içilebi-

lir altının nasıl elde edileceğini bilirler. Bu arada İskoç matematikçi ve astrolog Michael Scot'ın Latincenin yanı sıra Yunanca, Arapça ve İbranice konuştuğunu, Fibonacci'nin, matematik hakkındaki ünlü kitabı Liber Abaci'nin ikinci baskısını ona ithaf ettiğini, Dante Alighieri'nin dünya edebiyatının önemli başyapıtlarından sayılan *İlahi Komedya*'sında (Divina Commedia) ona yer verdiğini belirtmeden geçmeyelim.

Batı İbn Sina'ya hayran

Doktor Mirabilis adıyla da tanınan İngiliz filozof, matematikçi, astronom ve rahip Roger Bacon, İbn Sina'ya hayrandı. Hristiyan olmayanlardan, özellikle Araplardan birçok şey öğrenilebileceğini söylediğinden din adamlarıyla sürekli tartıştı, bu yüzden on dört yıl hapis yattı. Katalan kökenli Arnaud de Villeneuve bir hekimdi, üstelik üç papa ile üç kralın doktoru olacak kadar ünlüydü. O da İbn Sina'nın değerini bilenlerdendi. Eserlerinin birçoğunu Arapçadan Latinceye çevirdi.

İçilebilir altının sayısız formülü kaydedilmiştir. Saf sudan tutun da saf altın suyuna varıncaya dek birçok hazırlama şekli bulunurdu. Kimileri alkolü distile edip üzerine sülfat asidi ekledi, elde ettiği dietileteri altın klorürü çözmekte kullandı. Bunun sonucunda renksiz sulu faz üzerinde toplanan sarı renkli üst tabakaya altın suyu dendi.

İçilebilir altın 16. yüzyıl Fransız Sarayı'nda popülerliğini sürdürdü. Hatta 1575'te Alexandre de la Tourette hem Paris hem de Lyon'da bastırıldığı ve Kral III. Henri'ye ithaf ettiği *İçilebilir Altının Takdire Şayan Meziyetleri Hakkında Kısa bir Ders* (Bref Discours des Admirables vertus de l'Or Potable) adlı kitabında, içilebilir altının tüm hastalıklara iyi geldiğini öne sürdü.

Bu iddia tam yüz yıl tartışılacak ve kimyacılarla Galenikçileri (doğadaki organik maddelerle hazırlanmış ilaçları tercih edenler) karşı karşıya getirecektir. Tourette bir yandan simyayı gökleme çıkarırken diğer yandan toksikolojinin babası, Alman kökenli İsviçreli hekim ve kimyacı Paracelsus'a da methiyeler düzer. 17. yüzyılda pek çok ünlü hekim altın reçeteleri yayımlayacak ve altın hastalıklarının tedavisinde kullanacaklardır.

Altının mucizeleri günümüzde de araştırmaların konusunu oluşturuyor. Örneğin bu yıl içinde, Hindistan'ın Gwalior kentindeki Jiwaji Üniversitesi'nde UNESCO'nun kurduğu eser element merkezinde asetofen verilerek karaciğer ve böbrek yetmezliği geliştirilen farelerin altın nanopartikülleri ile tedavi edilebildiği gösterildi.²⁹ Daha önce de Taipei Tıp Üniversitesi'nden Ya-Ling Chen ve arkadaşları, alkolün karaciğere verdiği zararın altınla azaldığını kanıtlamıştı.³⁰

29. Reshi SM, Shrivastava S, Jaswal A, Sinha N, Uthra C ve Shukla S (2017) Gold nanoparticles ameliorate acetaminophen induced hepato-renal injury in rats. *Experimental and Toxicologic Pathology*, 69:4, 231-240.

30. Chen YL, Peng HC, Tan SW, Tsai CYB, Huang YH, Wu HY, Yang SC (2013) Amelioration of ethanol induced liver injury in rats by gold nano flakes. *Alcohol* 47:467-72.

Ne Kadar Akıllısın?

Cinayet patates cipsi gibidir; bir teki ile yetinemezsin.

Murder is like potato chips: you can't stop with just one.

Stephen King, *Under the Dome*, 2009

Ama cesetten kurtulmadan önce yaptığı bir şey vardı ki, 1989 yılı başlarında idam edilen Ted Bundy dahil, incelediği hiçbir seri katilin aklına gelmediği kadar dahiceydi. İğne ipliğini hazırladı, kızın gözkapaklarını açıp dikti.

Halk arasında seri katillerin pek zeki oldukları inancı yaygındır. Halbuki tam tersi. Kimisi trafikte hız sınırını aşmak ya da otodan hırsızlık gibi sıradan suçlar nedeniyle yakalandı.

Örneğin alkol kontrolü için durdurulan Randy Kraft³¹ yolcu koltuğuna çoktan ölmüş kurbanını oturtmasaydı, New York eyaletinin gelmiş geçmiş en soğukkanlı katili Joel Rifkin³² nefessiz bıraktığı çürük bedeni taşıdığı kamyonetin plakasını düştüğü yerden almaya üşenmeseydi ya da Ted Bundy³³ çalıntı aracı bagajında cesetle delicesine sürmeseydi belki de henüz yakalanmamış olurdu.

Peter Goebbels³⁴ gibi olay yerinde kimliğini düşüren, Neville Heath³⁵ gibi döverek öldüreceği kurbanı götürdüğü otel resepsiyonistini öldürdü.

31. On altısı kesinleşen ellinin üzerinde genç çocuk ve erkeği öldürdüğü düşünülen seri katil. 2017 yazı itibarıyla San Quentin cezaevinde idamın infazını bekliyor.

32. Dokuzu kesinleşen en az on yedi kadını öldürdüğü düşünülüyor. İki yüz üç yıla mahkûm oldu.

33. Amerikalı seri katil, tecavüzcü, hırsız, nekrofil; 1970'lerde otuzdan fazla kadını öldürdü, on ikisinin başını hatıra olarak sakladı, elektrikli sandalyede infaz edildi.

34. Alman seri katil, hafta sonları dört kadına tecavüz etti ve boğarak öldürdü, üç kişiyi daha katlettiği düşünülüyor, ömür boyu hapis cezası aldı.

35. 1946'da İngiltere'de iki kadını öldürdü, yirmi dokuz yaşında Pentonville Cezaevinde asılarak idam edildi.

siyonuna gerçek adını veren, Earle Leonard Nelson³⁶ gibi kanlı saçlarla berbere gidenler de var.

David Berkowitz³⁷ otopark cezası nedeniyle, Henry Lee Lucas³⁸ yasadışı silah taşımaktan, Alexander Bychkov³⁹ hırsızlıktan yakalandı.

Henri Landru⁴⁰ ise zengin kadınları öldüreceği eve getirirken kendisine gidiş-dönüş, kadınlara sadece tek yön tren bileti almak gafletinde bulundu.

Kimileri kurbanlarının fotoğraflarını, kimileri onlarla ilgili tutukları günlüğü sakladı. Aslında bunlar yeterince akılsızlık sayılmaz. Larry Bright,⁴¹ John Edward Robinson⁴² ile Herbert Baumeister,⁴³ öldürdüklerinin beden parçalarını bir türlü atmaya kıyamayıp evlerinde sakladılar. John Wayne Gacy, Reginald Christie ve Jeffrey Dahmer ise cesetleri arka bahçelerine gömdü.

Kuşkusuz en akılsızı Dennis Nilsen'di.⁴⁴ Bahçeli bir evden çı-

36. "Goril Adam", 1926'da en az yirmi iki kadını öldürdü. On yaşında geçirdiği bir trafik kazası sonrasında davranışları değişti, sıklıkla başı ağrıdı ve hafıza kaybı yaşadı. Üç kez akıl hastanesinden kaçtı, otuz yaşında Kanada'da asılarak idam edildi.

37. "Sam'in Oğlu" ya da "44 Kalibreli Katil" altı kişiyi öldürdü, sekiz kişiyi yaraladı; yirmi bir yaşında evlatlık olduğunu öğrendiğinde davranışları değişti, altı kez ömür boyu hapse mahkûm oldu, şu anda altmış bir yaşında ve New York Attica Yüksek Güvenlikli Cezaevi'nde.

38. Üç binden fazla kişiyi öldürdüğünü iddia etmiş olsa da sadece on biri kanıtlandı. On yaşında bir kavgası sırasında gözlerinden birini kaybetti. Annesi seks işçisiydi, müşterilerle birlikteliğini oğluna izletti. Cinayetler serisine annesi ile başladı. İdam cezası ömür boyu hapse çevrildi. Altmış dört yaşında cezaevinde kalp krizinden öldü.

39. Rus seri katil, 2009-2012 arasında on bir yaşlı, alkolik ve evsizlerkeği öldürdü, kısmen yedi. Ömür boyu hapis cezasını çekiyor.

40. "Mavi Sakal", Fransız seri katil 1915-1919 arasında on bir kadını öldürdü. Giyotinle infaz edildi. Kesik başı, Hollywood'daki Ölüm Müzesi'nde sergileniyor.

41. On beş ay içinde, ABD Illinois'te sekiz siyahi kadına cinsel saldırıda bulundu ve onları boğarak (biri-ne fazla kokain vererek) öldürdü. Cinayetleri itiraf ederek idamdan kurtuldu, 2006'da ömür boyu hapse mahkûm edildi.

42. Dört çocuklu baba, 1984-1999 arasında en az sekiz kadını öldürdü, kurbanlarını genellikle internet sayesinde bulduğundan, internetin ilk seri katili olarak bilinir. Halen El Dorado Cezaevi'nde idamı bekliyor.

43. On altı yıl içinde 11 ila 20 kişi öldürdüğü düşünülüyor. Hiçbirini itiraf etmeden ve yargı önüne çıkmadan intihar etti. Ergenlik yıllarında ölü hayvanlarla oynadığı ve şizofren tanısı konduğu ancak hiç tedavi edilmediği biliniyor.

44. İskoçyalı seri katil ve nekrofil, 1978-1983 arasında on iki genç erkeği elle ya da suda boğarak öldürdü. Halen yetmiş bir yaşında ve ömür boyu hapis cezasını çekiyor.

kıp apartman dairesine taşındığında, bedenlerden kurtulabilmekte bir hayli zorluk çekti. Kendince dahiyane bir çözüm geliştirdi ve cesetleri ufalayıp tuvalete döktü. Doğal olarak su boruları tıkanmış. Tamire gelen muslukçunun gördükleri karşısında ne kadar hayrete düştüğünü tarife gerek yok sanırım.

Otuz yıl boyunca yakalanmayan Dennis Rader⁴⁵ sonunda sıkıldı ve polisle oynamaya başladı. Bir noktada onlara güvendi. “Bilgisayar disketlerinin izini süremiyoruz” dediklerinde onlara inandı. Maury Travis,⁴⁶ internetten indirdiği bir haritayı gazetecilere gönderince oturduğu ev saptandı.

Tabii bir de kurbanının kendisine aşık olduğunu sanan ya da acıyıp onu salıveren ve bu nedenle polise bildirmeyeceklerini düşünen saflar var. Bobby Joe Long⁴⁷ ve Peter Kürten⁴⁸ örneklerindeki gibi.

Seri katillerin en akıllısı bile...

Kimi cani, daha önceki seri katilleri araştırarak onların hatalarını tekrarlamamaya çalışacak kadar akıllıdır ama, kendileri onlardan hiç de aşağı kalmayan sersemlikleri sayesinde yakalanmışlardır.

Örneğin Israel Keyes, Ted Bundy’nin hayatını ve yakalanışını bütün ayrıntılarıyla inceledi. Ted, kiralık araç kullanmış, evinden bir hayli uzakta yaşayan yabancıları hedeflemiş ve ödemeleri hep nakit para ile yapmıştı. Israel Keyes de başlangıçta evinden binlerce kilometre uzaktakilere saldırdı ama günün birinde kendine

45. “BTK Killer” (BTK= Bind, Torture, Kill; bağla, işlen et, öldür) adıyla tanındı. İki çocuk babasıydı. Elektronik ve Ceza Adaleti Yönetimi okudu. 1974-1991 arasında on kişiyi öldürdü. 2005 yılında yakalandı. Halen yetmiş iki yaşında, Kansas’ta ömür boyu hapis cezası çekiyor.

46. İki yıl içinde, itiraf ettiği on yedi kişiden fazlasını öldürdüğü sanılıyor. Haziran 2002’de, tutuklandığı gün ertesi günü cezaevinde kendini astı.

47. 1984’te sekiz aylık süre içinde en az on kadını kaçırdı, tecavüz etti, öldürdü. Son kurbanı Lisa McVey’i yirmi altı saat alıkoyduktan sonra serbest bıraktı. Halen (Ağustos 2017) Florida’da idamını bekliyor.

48. “Düsseldorf Monster” (Düsseldorf Vampiri) olarak bilinen Alman seri katil 1913-1929 arasında en az dokuz kişiyi öldürdü, otuz birden fazlasını öldürmeye teşebbüs etti. Kırk sekiz yaşında Köln’de giyotinle idam edildi. Küçük yaşta kardeşleriyle birlikte, sarhoş babasının annesine cinsel saldırılarını izlemeye zorlanmış, babası ensestten hapis yatmıştı.

hâkim olamadı ve oturduğu şehirde genç bir kadını öldürdü; o da kiralık araç ve nakit para kullanmaya gayret etti. Buna karşılık işlediği cinayetlerle ilgili günlük haberleri izlemek için evindeki bilgisayardan yararlanmak gibi kendisi açısından affedilmez bir hata yaptı. Az sonra okuyacaklarınız, çok sayıda kriminolog tarafından seri katillerin en planlı, en titiz, en organize olanı kabul edilen Israel Keyes'in öyküsü.

Kaç kişiyi öldürdüğü meçhul

"9 Haziran günüydü" diye söze başladı Vermont Emniyet Müdürü George Murtie. "Saat sabahın onuydu. Arayan kadın, Burlington'da oturan ve sık görüştüğü elli yaşlarındaki çiftin kayıp olduğunu bildirdi. Kendisi bayanla aynı hastanede çalışıyormuş. Haber vermeden gelmediği hiç olmamış. Merak edip kocasını aramış, onun da işe gitmediğini öğrenmiş. Evlerine uğramış, otomobillerinin de olmadığını görünce polisi aramış. Gerçekten tuhaf bir durumdu. Karı-koca yirmi yılı aşkın bir süredir aynı işyerinde çalışan, çok düzenli bir yaşam süren, hepimizin tanıdığı ve sevdiği insanlardı." Müdür Murtie, yaşlı çiftin tüm zamanların belki de en akıllı, en titiz, en planlı, en düzenli seri katilinin kim bilir kaçınıcı kurbanı olduğunu hiçbir zaman öğrenemedi. Sadece o mu? Kimse öğrenemedi.

Vermont Üniversitesi'nde laboratuvar teknisyeni olarak çalışan Bill, elli beş yaşındaydı. Lorraine Currier ise kırk dokuz. Yirmi beşinci evlilik yıldönümlerini kutlayalı çok az olmuştu. Olay yeri inceleme ekipleri evlerine gittiğinde tüm kapıların kilitli olduğunu gördüler. Gerçekten otomobilden eser yoktu. Üniformalı memurlardan biri garaj penceresinden içeri baktığında, garajla evi birleştiren camlı kapının kırık olduğunu gördü. Bunun dışındakı dikkat çeken başkaca bir şey yoktu.

"İçeri girdiğimizde şaşırmadık değil" diye sürdürdü müdür. "Her gün almak zorunda oldukları ilaçlar yatak odasındaki komodinlerin üzerindeydi. Lorraine'in araç kullanırken taktığı gözlüklerinin yanı sıra lensleri de evdeydi. Bunları almadan nasıl yola çıktılar, diye sorduk birbirimize. Gündelik giysileri yatağın ayak ucundaki sandalyenin sırtına asılmıştı. Hazırlanılan bir yol-

culuk olmadığı besbelliydi. Evde bir tabancalarının olduğunu biliyorduk. Silah ortada yoktu.”

Önceleri akıllarına, birinin diğerini öldürdüğü, ardından intihar ettiği geldi. Ama bir gün dahi tartıştıkları görülmeyen, ailelerine düşkün, sıklıkla evlerinde onları ağırlayan, para sorunu olmayan, hiç düşmanı bulunmayan ikilinin böyle bir sonla dünyaya veda edecekleri pek mümkün görülmedi.

Sekiz farklı ekiple ava çıktılar

“Yirmi dokuz yıldır bu işi yapıyorum” dedi müdür. “Daha önce hiç böyle bir şeyle karşılaşmadım.” Sekiz farklı ekip oluşturup dört bir yana saldırlarsa da hepsi eli boş döndü. Sanki yer yarılmış Currier çifti içine girmişti. Aslında haksız değillerdi.

Günün birinde karakolu bir görgü tanığı aradı. “Kayboldukları günün ertesinde otomobillerini gördüm” dedi. Üstelik şoförün eşkalini de verdi. Yirmilerinde biriydi gördüğü. Geriye taranmış, alnını açıkta bırakan ama kulakları ve boynunu örten uzun, düz saçlarını, sivrice burnunu, hafif sakal ve bıyığını bile hatırladı.

Tarif ettiği kişi Bill’e hiç benzemediği gibi, araçta başka kimse de yoktu. Aylar geçti, hiçbir ipucuna rastlamadılar. Anlatılanlara dayanarak çizilen robot resmi tanıyan çıkmadı. Müdür, yavaş yavaş bir seri katilden kuşkulana başladı. Bir türlü çözemediği bu durumdan onu ancak bir mucize çekip çıkarabilirdi. Delillerin apaçık ortada olduğunu nereden bilecekti. Deliller vardı ama beş bin kilometre ötede olduklarını kırk yıl düşünse aklına getiremezdi.

Kahve içen kar maskeli adam

Neredeyse bir yıl sonra kuzeybatının en uzak noktalarının birinde, Alaska, Anchorage’da yine biri kayboldu. Her gün onlarca kişinin sırta kadem bastığı dev bir ülkede, iki olay arasında bağlantı kurulmasını beklemiyoruz elbette. *Alaska Dispatch* gazetesinin muhabiri Ben Anderson’ın anlattığına göre, “1 Şubat 2012 gecesi kaybolan on sekiz yaşındaki genç kız, karayolunun hemen yanındaki mobil bir kahve kulübesinde tezgâhtardı. O gün hava çok soğuktu, her yer kar ve buzdu. Bir yandan erkek arkadaşının

kamyoneti ile gelip kendisini almasını bekliyor, diğer yandan etrafı temizliyordu. Ne yazık ki, arkadaşı geldiğinde onu bulamadı.”

Ertesi sabah Anchorage polisi çevredeki kamera kayıtlarını inceledi ve Samantha Koenig’in akibetinden ciddi biçimde kaygı duydu. Peki, bu arada ne olmuştu?

Saat sekiz sularında kar maskeli bir adam kulübeye yaklaştı. Havanın eksi on derece olduğu bir Alaska gecesinde kar maskeli bir adam görmek kıza hiç şaşırtıcı gelmedi. “Büyük boy bir amerikano istiyorum” dedi adam, kız sırtını dönüp kahve makinesine doğru yöneldi, az sonra yüzünde kocaman bir gülümsemeyle adama uzattı. “Buyrun efendim” demeye kalmadan adamın elindeki tabancayı gördü. “Işıkları söndür, hemen” diye bağırdı adam. Kız ışıkları söndürdü.

Birkaç santim ötesinde bulunan ve karakolla doğrudan bağlantılı panik düğmesine basamayacak kadar korkmuştu. “Arkanı dön, arkanı dön, kollarını uzat!” diye emretti adam, tezgâhın üzerine abandı ve kızın ellerini kalınca bir elektrik kablusuyla bağladı. Ardından içeri atladı, pencereyi kapatıp kepengi indirdi. “Küçük bir gezintiye çıkacağız, araban nerede?” diye sordu. “Yok” dedi kız, “nişanlım beni almaya gelecek.” Dışarıda trafik her zaman ki gibi akıyordu. Kimse yol kenarındaki kulübede yaşanan acıların farkına bile varmadı.

Kusura bakmayın, rahatsız ettik

On dakikaya varmadan adamın kamyonetindeydiler. “Senin için para isteyeceğim” dedi adam. “Babam zengin değil” diye yanıtladı kız, titreyerek. “Bulur” dedi adam. “Cep telefonun ve banka kartın nerede?” diye sordu. Kulübede kaldığını öğrenince, kız elleri bağlı olarak araçta bıraktı, kulübeye döndü, telefonu aldı, pilini çıkarıp attı, kamyonu bindi, kartın şifresini öğrendi ve hızla oradan uzaklaştı.

Kızın kaybolduğunu öğrenenler, yakınlarda bir yerde olduğunu düşündüler. “Alarm düğmesine basmamış” dedi biri. “Aceleyle çıktığı belli, dükkanı kilitlememiş” dedi bir diğeri. Polislerden bazıları, “Kamera görüntüsü karanlık ama kaçırıldığı apaçık, fidiye isterse buluruz” dedi. Daha tecrübeliler ise, kızın çoktan öldü-

rüldüğünü ve yağın karın yoğunluğuna bakarak bedeninin uzunca bir süre bulunamayacağını tahmin ettiler. Haklıydılar.

Birkaç görgü tanığı, o gece kulübenin civarında beyaz Chevy marka bir kamyonet gördüğünü hatırladı. Polis aracın tanımına uyan yedi yüz elli kadar kamyonetin peşine düştü. Her birinin sahibi ile tek tek görüştü, araçları inceledi. Sıra genç kızın katiline geldiğinde, aradan neredeyse on gün geçmişti. Kamyonetin bagajını açtırdı, içinde alet kutuları ve bir sürü kitaplık rafı buldu. Garajın kepenklerini kaldırttı, içerideki bir sürü marangozluk malzemesini, yedek parça yığınlarını, üst üste dizilmiş kolileri gördü. “Kusura bakmayın, rahatsız ettik” deyip gitti.

Kızın gözkapaklarını dikti

Çünkü adam, kızı kamyonetinde öldürmemiştir. Çünkü adam evinin garajında kıza tecavüz edip onu iple boğduğunun ertesi sabahı kız arkadaşı ve çocuğunu alıp bir gemi seyahatine çıkmıştı. Üç hafta kadar sonra döndüğünde, garajdaki soğuktan kaskatı kesmiş kurbanı testereyle parçalamış, bir poşete doldurmuş, buz tutmuş Matanuska Gölü’ne götürmüş, açtığı delikten suya atmıştı. Belki birileri neden göle gittiğini sorar diye, üç beş balık tutmayı da ihmal etmemiştir.

Ama cesetten kurtulmadan önce garajda yaptığı bir şey vardı ki, 1989 yılı başlarında idam edilen Ted Bundy dahil, incelediği hiçbir seri katilin aklına gelmediği kadar dahiceydi. İğne ipliğini hazırladı, kızın gözkapaklarını açıp dikti. 13 Şubat tarihli, yani dört gün öncesinin *Anchorage Daily News* gazetesini yere yaydı, kızı üzerine yatırıp Polaroid makinesiyle fotoğrafını çekti. Resmin fotokopisini çekti, arkasına bir not yazdı ve kızın erkek arkadaşına, kızın telefonunu kullanarak şu kısa mesajı gönderdi:

“Sam yaşıyor, köpeklerin gezdirildiği Connors Bog parkına git, ‘Kayıp köpek Albert’ ilanının yapıştırıldığı ağacı bul. Tam altına koyduğum notu oku.”

Genç adam hemen polise haber verdi ve telaşla belirtilen yere gittiler. Kâğıdın ön tarafında kızın gazete üzerinde yatarken çekilmiş fotoğrafını gördüler, arkasında da “Samantha’yı geri vermem için otuz bin dolar yatırsın” yazısını.

Kendisini kaçıranın fidye isteyeceğini öğrenen kız, “Babam zengin değil” dediğinde, adam “Bulur” demişti ya. Nitekim öyle de oldu. Baba, toplumun büyük desteğini gördü ve parayı topladı, kızının banka hesabına yatırdı. Olaya müdahil olan FBI, fidyecinin eninde sonunda parayı çekeceğini tahmin etti. Nitekim öyle oldu.

Kar maskesi ve eldivenle ATM önünde

29 Şubat’ta Anchorage’ın bir ATM’sinden beş yüz dolar çekildi, dakikalar sonrasında bir başkasından beş yüz dolar daha. Polis, kullanılan makinelere ulaşmadan katil eyaleti terk etti. Telaş içindeydi, katılmak istediği bir düğün vardı. 11 Mart’ta Teksas’ın Lufkin kentinde kız kardeşi evleniyordu.

Ülkenin farklı yerlerine daha önce gömmüş olduğu nakit paralar olduğundan bir süre sıkıntı çekmedi. 7 Mart’ta Arizona’nın bir kentindeki Western Bank ATM’sinden dört yüz dolar, ardından kiraladığı araçla önce New Mexico, sonra Teksas’taki ATM’lerden para çekti. Her seferinde evde örülmüş bir kar maskesi ve yün eldivenler kullandı. Eldivenin markasından, satın alındığı dükkâna, oradan da kendisine ulaşabileceklerini düşünüyordu çünkü. Polisin, peşinde olduğundan emindi. Emin olduğu bir başka şeyse, kendisinin hep onlardan bir adım önde olduğuydu. İşte tam da bu nedenle oradan oraya gitmekten ayrı bir keyif alıyordu.

Aslında polis, sandığı kadar akılsız değildi. Geç de olsa, beyaz bir Ford Focus kullanarak ulaştığı ve para çektiği ATM’lerin konumundan, I-10 karayolunu kullandığını anlamıştı.

Aynı marka, aynı renkte kiralık araç

Katil, Teksas’ın Houston havaalanındaki Avis şirketinden kiraladığı aracı değiştirdi. Ne rastlantı ki, kendisine yine beyaz bir Ford Focus verdiler. Polisin beyaz bir Ford Focus’un peşinde olduğunu bilmediğinden, kaderin kendisine oynadığı bu oyunun farkına varamadı. Lufkin’e varmadan yine bir ATM’den para çekti, düğüne katıldı ve eve dönmeden önce yol üzerindeki bir motelde birkaç gün kalmaya karar verdi.

13 Mart sabahı uyandığında havanın açık ve güneşli olduğuna sevindi. “Belki buralara yerleşmeliyim. Anchorage’ın buz gibi havasından kurtulmalı” diye düşündü, sıcağın keyfini çıkarmak üzere balkona çıktığı anda ürperdi. Bir polis devriye aracı, kiralık Ford Focus’un yanına park etmişti. Birkaç dakika içinde polis çekip gitti. “Benim araç değil, hemen yanındaki eski kamyonet dikkatlerini çekti herhalde. Yola çıkmadan iyi bir kahvaltı edeyim, sonra valizimi toplayım.” Odayı terk etmeden internete girdi. Alaska haberlerini araştırdı. Kimse ondan söz etmiyordu.

Teksas’ta bir Alaskalı’nın işi ne?

Gerçi beyaz Ford, devriye aracındaki polisin dikkatini çekmemişti ama aynı yoldan geçen ve motelin otoparkındaki aracı gören Teksas Karayolları devriyesi Onbaşı Bryan Henry, bölge polisiyle birlikte FBI’ı bile haberdar etmişti. Motele gelen polisler, adamın otomobile binip uzaklaştığını gördüler ama kimliğini dahi sormadılar. Ancak nasıl bir rastlantı ki, Onbaşı Bryan Henry anayolda aracı yeniden gördü, bu kez peşini bırakmadı ve hız sınırını on kilometre aştığı anda sirenlerini yaktı, önüne geçip onu durdurdu. “Ehliyetiniz lütfen” dedi. “Teksas’ta bir Alaskalı’nın işi ne?” diye geçirdi aklından ve telsizine bastı.

Birkaç dakika içinde kalabalık bir ekip otomobili köşe bucak inceliyordu. Lastik geçirilmiş para tomarı, maske haline getirilmiş gri renkli tişört parçası, üzerinde işaretler bulunan harita, tabanca, cep telefonu ve banka kartı. Onu tutuklayarak götürdüler.

Alaskalı Israel Keyes gözaltındayken binlerce kilometre ötede ki evine gittiler. “Olamaz” dedi kız arkadaşı. “Çok sevecen, sakın, şefkatli bir erkektir. Bizimle oturan on yaşında bir kızı var, bir tek gün sesini yükseltmemiştir. Yıllardır tanırım, yıllardır birlikteyiz.” Ne acıdır ki, kızı garajda boğduğu gece, çocuğu ve kız arkadaşı bir üst katta televizyon seyretmekteydiler. Hep öyle değil midir; seri katillerin eşleri, komşuları onlardan hiç kuşkulanmaz. Bilgisayarını incelediler. Neredeyse saat başı “Samantha Koenig” adının geçtiği haberleri araştırdığını saptadılar. Samantha Koenig, o melun gece, büyük boy amerikano istediği kızın adıydı. Kimse nin kuşkusu kalmamıştı. Genç kızı kaçıran bu adamdı. Ama ko-

nuşmayı reddediyordu. Bir umut, kız hâlâ canlı olabilir, diye düşünenler oldu ve otuz dört yaşındaki Israel Keyes'i polis eşliğinde uçağa bindirip Alaska'ya gönderdiler.

Hayvanlara işkence ettiğini hiç söylemedi

Keyes, on çocuklu bir ailenin ilk oğluydu. Aile, iyi birer Hristiyan olsunlar diye çocukları okula göndermemiş, onları evde eğitmişti. Tam da buna bir tepki olarak Keyes ateist olduğunu söyleyerek daha on altı yaşındayken evi terk etmiş, marangozluk öğrenmiş, batı kıyısına yerleşmiş ve birkaç yıl sonra kendi adını taşıyan bir inşaat şirketi kurmuştu. Maraton koşar, dağcılık yapardı. Şirket avukatından mahalle marketindeki tezgâhtara kadar kiminle konuştularsa, onun hakkında hep iyi şeyler duydular.

“Suçsuzum” dedi Israel Keyes. Günlerdir sorgulanmaktaydı. Dedektiflerden biri çıkıyor, diğeri giriyordu. Gerçi konuşkan ve neşeli bir adamdı ama iş Samantha Koenig'e geldiğinde cevabı kısaydı: “Benimle kesinlikle ilgisi yok.”

Öte yandan ilgisi olan birkaç ufak tefek suçtan söz etti. On dört yaşından itibaren tabanca taşıdığı, evlerden hırsızlık yaptığı gibi. Çaldıklarını hep sattığından geride delil bırakmamış, bu nedenle yakalanmamıştı. Günün birinde hırsızlık için girdiği evin köpeğini öldürmek zorunda kalmış, suç ortağı arkadaşı ona çok kızmış ve onunla bir daha görüşmemişti. Bu olaydan sonra evleri hep tek başına soydu, hayvanlara işkence ettiğini de kimseye söylemedi.

Verilen talimat üzerine, günlerdir ellerindeki delillerden söz etmeyen ve itirafı hedefleyen polisler sonunda pes ettiler ve sorgu odasını iki savcıya, Kevin Fields ve Frank Russo'ya teslim ettiler. Kahve kulübesinin kamera kayıtlarını ve bilgisayarından elde ettiklerini gösterdiklerinde “Tamam” dedi Keyes, “kızı ben öldürdüm.”

Artık Samantha Koenig'i canlı bulmaları söz konusu değildi. İtiraf sırasında Israel Keyes titriyor ve ellerini oturduğu sandalyenin kolçaklarına sürüp duruyordu. Deneyimli savcılar dışarı çıktılar. Hiç kuşku yoktu, Samantha Koenig tek kurban olamazdı. Bu adam mutlaka bir seri katildi. Yanılmadılar.

Size iki ceset ve bir isim vereceğim

Nisanın ilk haftasında su altı olay yeri polisleri hâlâ buzu erimemiş Manatuska gölüne daldılar ve biraz uğraştıktan sonra Samantha Koenig'in parçalarına ulaştılar.

“Son on dört yılda iki farklı kimliğim vardı. Size pek çok şey anlatabilirim ama kızımın bunlardan haberi olmamalı, medyada yer almamalı. Başka bir şartım daha var. İdam edileceğim tarihi öğrenmek istiyorum. Bir yıl içinde mutlaka ölmeliyim. Bu işkenceye daha fazla dayanamam.”

“İşkence” dediği, hemen her hafta getirildiği bu küçük odada saatlerce sorgulanmaktı. Kimi zaman gülerken kimi zaman somurtarak oturduğu ve sıklıkla uyukladığı koltukta bir sürü şey anlatıyordu da, ağzından, savcılarının mutlak gözüyle baktığı önceki cinayetleriyle ilgili tek bir söz çıkmıyordu.

“İlk duruşman iki yıl sonra, mart 2014'te” dediler, “Ne anlatacaksan çabuk anlat, bize tarih ver, bize mekân ver, yoksa bu oda-ya daha çok gelirsin.” “Tamam, size iki ceset ve bir isim vereceğim. Ama önce bir puro içmeme izin verin.” Polisler şaşkına dönmüştü. Nihayet konuşacaktı anlaşılan.

“Bana bir Burlington haritası verin, size Currier'lerin evini ve cesetlerini nereye bıraktığımı göstereyim.” Polisler duyduklarına inanmadı. Anchorage ülkenin kuzeybatısında Alaska'daydı, Burlington ise doğudaydı. Anchorage ile Burlington arası yedi bin kilometreydi, yani hiç durmadan gitse en az yetmiş saat araç kullanması gerekirdi.

Cesetleri bulamayacaklarını biliyordu

Vermont Emniyet Müdürü George Murtie, Anchorage'dan gelen faksı görür görmez meslektaşlarını aradı. “Bay ve Bayan Currier'yi neredeyse iki yıldır arıyoruz” dedi. “Tarif ettiği yer, yıkılmaya yüz tutmuş bir çiftlik eviydi, geçtiğimiz ay yıkıldı, yerine inşaat yapılacak.” Israel Keyes, Currier'lerin bedenlerinin hiçbir zaman bulunamayacağından emindi. Nitekim öyle de oldu. Tarif ettiği araziye onlarca polis haftalarca kazdı, ama Bay ve Bayan Currier'nin bedenlerine ulaşamadı.

“Oraya nasıl gittin, nasıl kaçırdın, nasıl öldürdün?” şeklindeki sorular birbiri ardı sıra geldiğinde, katil soğukkanlı bir şekilde anlatmaya koyuldu. “2 Haziran 2011 günü Alaska’dan Chicago’ya uçtum, orada bir araç kiraladım ve yaklaşık bin beş yüz kilometre kullandıktan sonra Vermont eyaletine vardım. Yanımda susturuculu bir tabanca vardı. Üç gün boyunca Burlington’da keşif yaptım. Onların evinin bir garajı vardı, evde ne çocuk ne de köpek olduğunu saptadım, evin dış görünüşünden yatak odalarının nerede olduğunu tahmin ettim. 8 Haziran’da garajın penceresindeki havalandırmayı söktüm, camı kırıp içeri girdim. Üç beş saniye sonra yatak odasıdaydım. Her ikisinin ellerini bağladım ve onların otomobiliyle daha önce belirlediğim terk edilmiş çiftlik evinin bodrumuna götürdüm. Adamı sandalyeye bağladım, kadına tecavüz edip boğduktan sonra kocasını başından vurdum. Cesetlerini büyük çöp torbalarına koydum ve bodrumda bıraktım.”

Cinayet kovalarını haritada işaretledi

Polis, kurbanların bedenlerini bulamadı ama FBI dedektifleri Israel Keyes’in Alaska’dan getirdiği susturuculu tabancayla Currier’lerin evinden çaldığı silahı, attığını söylediği New York yakınlarındaki bir su kanalında ele geçirdi.

“Neden Burlington?” diye sordular. “Ted Bundy’nin doğum yeri olduğu için mi?” Israel Keyes çok şaşırdı. Hayatının her ayrıntısını ezbere bildiği, rol modeli seri katil Ted Bundy’nin, 24 Kasım 1946’da doğduğunu biliyordu da, Burlington’da doğduğunu bilmiyordu. “Garip bir rastlantı” diyerek geçiştirdi.

“Şu işaretli haritayı anlat bakalım” dediler. “Ülkenin dört bir yanına koyduğun çarpı işaretlerinin anlamı ne?” “Çok basit” diye açıkladı, “bunlar benim cinayet kovalarımın bulunduğu yerler. Kapaklı plastik kovaların içinde çamaşır suyu, küçük kürek, susturucu, mühimmat, koli bandı, plastik kelepçe, fener, dürbün gibi eşyalar var. Son dakikada bir dükkâna girip gerekenleri satın alırsam, mutlaka kameralardan yakalanırdım, bu nedenle önceden hazırlık yaptım. Yerlerini unutmamak için de haritada işaretledim.”

Bir sürü katil sorgulamışlar, bir o kadarının yaşamını incelemişlerdi de, cinayet işleyeceği yerleri önceden saptayan ve gerekli alet edevatı kovaya doldurup gömeniyle ilk kez karşılaşıyorlardı.

Ev bilgisayarını bir kez kullandı

Israel Keyes, her biri kırk saat kadar süren sorgulardan birinde, sekiz kişiyi öldürdüğünü söyledi, sonra bu sayıyı on ikiye çıkardı. Dalga geçercesine bankalar soyduğunu, kundaklamalar yaptığını anlattı. Polisin elinde bunları kanıtlayabilecek hiçbir veri yoktu. Zaten üç cinayet onu mahkûm ettirmeye yeter de artardı bile.

“Çok büyük bir hata yaptım” dedi bir gün. “Cinayetler, banka soygunları ve kundaklamalarla ilgili haberleri hep halk kütüphanelerindeki bilgisayarlardan internete girerek araştırdığım halde, bir noktada yorulдум ve evdeki bilgisayarımı kullandım. Beni bu sayede yakaladınız.”

Keyes, Anchorage cezaevinden iki kez kaçmaya çalıştı, ikisinde de başarısız oldu. Bu girişimleri yüzünden hücreye kondu. 1 Aralık 2012 gecesi, ilk duruşma gününden dört ay önce bir gardiyanın kendisine yanlışlıkla verdiği jiletle sol bileğini kesti. Jilet bulunamadı.

Ölmeden önce fark edilip kurtarılmamak için çarşafla özel bir düzenek kurdu. Üzeri kanla kaplanan ve bu nedenle okunmaz hale gelen intihar notuna başka kurbanların adını da yazdığını düşündüler. FBI uzun araştırmalardan sonra yazıyı çözebildi, ancak dişe dokunur hiçbir ipucuna rastlamadı. Annesi ve dört kızkardeşi cesedini teslim aldı, bilinmeyen bir yere gömdü.

Israel Keyes, kendinden önceki seri katillerin hatalarını yapmamaya çalışarak en az on beş yıl kaçmayı başardı. Planlı, organize ve titiz bir beyne sahipti. Çok sayıda yurtdışı seyahati bulunduğundan, yabancı kurbanları da olduğu sanılıyor. Halen Amerika Birleşik Devletleri'nde kimliklendirilemeyen elli bine yakın beden parçası var. Hangilerinin Keyes'in elinden çıktığını bilmek artık mümkün değil. Ancak şurası muhakkak ki, kendisinden sonra gelen seri katiller, onun hatasını yapmamaya çalışsalar da, tıpkı onun gibi bir noktada yorulacaklar.

Cosa Nostra Belahları ya da Herkes Suçluysa, Kimse Suçlu Değildir

İnandıkların için ölmek güzeldir.
Korkaklar her gün, cesurlar bir kez ölür.

*È bello morire per ciò in cui si crede;
chi ha paura muore ogni giorno,
chi non ha paura muore una volta sola.*

*Cowards die many times before their deaths.
The valiant never taste of death but once.*

William Shakespeare'in Jül Sezar'ına
(2. Perde, 2. Sahne) atfen Yargıç Paolo Borsellino

Havaalanından şehre giden yaklaşık yirmi kilometrelik sahil yolunun sol yanı körfez, sağ tarafı dağlıktı. Yolun on beşinci kilometresindeki Capaci çıkışına yakın bir yerde asfaltı kazdılar, yarım ton patlayıcı gömdüler. Başarısızlığa tahammülleri yoktu. Bu nedenle patlamanın gücünü üç kez denediler.

Bekledikleri gün geldi. 23 Mayıs 1992, Cumartesi. Her cumartesi olduğu gibi yargıç havaalanına gelecek ve otomobiliyle, ailesinin Palermo'da oturduğu daireye gidecekti. Saat tam 17.58'de, Giovanni Brusca hiç tereddüt etmeksizin uzaktan kumandanın düğmesine bastı. Böylelikle Mafya, en büyük düşmanlarından birini daha, Giovanni Falcone'yi ortadan kaldırdı.

Onlar savcı, arkadaşları katil oldu

Onlar, İtalyan adaletinin sayfalarına altın harflerle yazılmış iki soruşturma yargıcısıydı: Giovanni Falcone ve Paolo Borsellino. Giovanni ve Paolo, Sicilya Adası'nın Palermo kentinde, limana

yakın Castrophilippo Sokağı'nda oynayarak büyüdüler. Yıllar içinde çocukluk arkadaşlarının neredeyse tamamı birer Mafya mensubuna dönüştü. Giovanni ve Paolo ise adaletin yolunu seçip Palermo Üniversitesi'nde hukuk okuduktan sonra soruşturma yargıcı oldular ve ömür boyunca onlarla mücadele ettiler.

İki arkadaşın kaderi öylesine birlikte yazılmıştı ki, aynı yıl, eli yedi gün arayla suikaste kurban gittiler. Mafya'yı çökertmek uğruna bedelini hayatlarıyla ödedikleri büyük çabanın karşılığında her ikisine İtalya'nın "Medaglia d'oro al valore civile"si (Sivil değerler altın madalyası) verildi. Aralarındaki tek fark, Giovanni'nin komünist, Paolo'nun dindar ve muhafazakâr oluşuydu. Ne biri ne de diğeri siyasete girdi ve bu derin görüş ayrılığı arkadaşlıklarını hiçbir zaman etkilemedi.

Herkes suçluysa, kimse suçlu değildir

İtalya yarımadasının hemen alt ucundaki Sicilya, Akdeniz'in en büyük adasıdır. Anakara ve Afrika kıtasına yakınlığı nedeniyle, iki kıta arasında bir köprüdür. Resmi olarak İtalya'nın bir bölgesi olduğu halde, 1946'dan bu yana geniş yerel yönetim gücü bulunan bölgesel bir otonomiye sahiptir. Çok sayıda etnik grubun birlikte yaşadığı Sicilya'nın nüfusu 5 milyon kadardır. Mafya sözcüğü, temelde Sicilya ile birlikte anılır. Tıpkı "pizza", "spagetti" ya da "opera" gibi, dünyanın pek çok diline İtalyanların hediye ettiği bir sözcüktür bu.

Üstelik zaman içinde sadece Sicilya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki İtalyanların suç örgütünü değil, Çinli, Japon, Çeçen, Arnavut ve Türk çetelerini de tanımlamakta kullanıldı. Sicilyalılar bundan yüz yıl önce bile ateşli, isyankâr, çabuk öfkelenen, namusuna düşkün esmer tenli köylüler olarak tanınırdı.

Aslında "Mafya" onlar için bir örgütü değil, tutku ve gururun bileşkesinden oluşan Sicilyalı karakterini anlatmanın yoluydu. Suç örgütünün üyeleri bu tanımlamadan olabildiğince yararlandılar ve kendilerini "Gizli bir örgüt yok. Sicilyalının nasıl düşündüğünü bilemeyenlerin hayal ettikleri bir komplo teorisi" diyerek savundular. Mafya ile Sicilyalılar arasındaki çizgiyi bulanıklaştırarak bir adanın tüm halkını suçlu ilan etmenin anlamsızlığını işlediler. Öyle ya, bir İtalyan atasözündeki gibi: Herkes suçluysa,

kimse suçlu değildir (Tutti colpevoli, nessuno colpevole).

Mafya üyeleri, bu iddialarını yüz elli yıl kadar başarı ile sürdürdüler. Bunun sonucunda Mafya kavramı, bir kuşku, teori, görüş olarak kabul gördü ve adaletin pençesine takılmadan adam öldürdü, rüşvet verdi, şantaj yaptı, intikam aldı, uyuşturucu kaçırdı.

Mafya ile mücadele bugüne geldiyse, bunu yargıç Falcone ve arkadaşlarının kahramanlığına borçluyuz.

Domuz Giovanni'nin bombaları

Patronların patronu Salvatore Riina, namı diğer Canavar Totò, Falcone'yi öldürme görevini Giovanni Brusca'ya vermişti. Mafya'nın gücünü göstermek amacıyla suikastın Sicilya'da gerçekleşmesini emretti. Hedef olarak da yargıcın her hafta sonu Palermo Havaalanı'ndan ailesinin oturduğu eve giderken kullandığı kıyı boyunca ilerleyen A29 karayolunu gösterdi.

Brusca ya da örgüt içindeki adıyla Domuz (Il Porco), arkadaşları arasında vahşiliği ve liderliği ile öne çıkmış bir köylü çocuğuydu. Üç kuşaktır Mafya üyesiydiler ve babası çok sayıda cinayet nedeniyle hapisteydi.

Brusca ve adamları, karayolunda bir çukur kazdılar ve yarım ton patlayıcı gömdüler. Bir tepenin üzerine yerleştiler. 23 Mayıs 1992 günü yargıcın ve korumalarının araçları geçerken uzaktan kumanda ile bombayı patlattılar. Araçların tekerleri yerden kesildi, motorları fırladı ve yargıçla birlikte eşi ve üç polis memuru hayatını kaybetti. Patlama öylesine güçlüydü ki, yerel sismograflar deprem olarak kaydetti. Riina aynı gün bir parti verdi ve yargıcın ölümünü şampanyalarla kutladı.

İki ay arayla iki yargıca suikast

Yargıç Falcone'nin Saint Dominic Kilisesi'nde yapılan cenaze törenine binlerce kişi katıldı, tüm televizyon kanalları töreni canlı olarak verdi, Parlamento bir günlük yas ilan etti.

Tam elli yedi gün sonra bir başka bombalamada Yargıç Falcone'nin meslektaşı ve yakın arkadaşı Paolo Borsellino, beş polis memuru ile birlikte öldürüldü.

Sicilyalılar, Falcone'nin Via Notarbartolo'da oturduğu apartmanın hemen karşısındaki dev incir ağacının etrafında toplandılar. Ağacın o günden sonra adı, Falcone Ağacı oldu ve aradan yıllar geçmesine rağmen Sicilyalıların Mafya'ya isyanının sembolü olmayı sürdürüyor, gövdesi örgütün protesto edildiği yazılar, İtalyan bayrakları ve kurbanlarının fotoğrafları ile kaplı.

23 Mayıs 1992, Sicilyalıların ilk kez Mafya'ya karşı topluca harekete geçtikleri gün olarak tarihe geçti. Daha önce pek çok suikasta tanık olmuşlar, örgütün şiddet eylemlerini görmüşlerdi ama bu farklıydı. Tıpkı 11 Eylül 2011 saldırılarından sonra Amerikalıların ya da 2004 Madrid tren bombalamaları ve 2017 Barcelona saldırısından sonra İspanyolların gösterdiğine benzer bir infialdi bu.

İnsanlar, haberi alır almaz içgüdüsel olarak cinayetlerin gerçekleştiği mekâna doğru harekete geçmiş, hep birlikte mumlar yakmış, çiçekler bırakmış, ölülerin ruhuna dualar etmişti. Olayın hemen ardından dernekler, vakıflar kurulmuş ve terörle hep birlikte mücadelenin önemi anlaşılmıştı. Şiddet, sadece belli kişileri hedef almıyordu, artık ülkenin bütünü tehdit altındaydı.

Başta Sicilyalılar olmak üzere İtalyanlar, yüzyıllardır süregelen Mafya korkusunun yol açtığı sessizlik çemberini kırmaya yemin etti. Capari katliamı ile birlikte kim ne biliyorsa, kimden kuşkulaniyorsa, kim haraç istemişse polise bildirmeye başladı. Nitekim bugün Palermo'ya gittiğinizde iki yüzden fazla bar ve gece kulübünün kapısında, üzeri kırmızı şeritle çizili Addiopizzo afişine rastlarsınız. Bu işaret, anılan işyerinde Mafya'ya haraç verilmediğini, talep edenlerin güvenlik birimlerine bildirileceğini gösteriyor.

FBI Akademisi'ne Yargıç Falcone heykeli

Canavar Riina'nın sevinci uzun sürmedi. 15 Ocak 1993'te tutuklandı. Halen ömür boyu yatacağı bir cezaevinde bulunuyor. Tabii Giovanni Brusca da tutuklandı. O da ömür boyu hapse mahkûm oldu.

Palermo Uluslararası Havaalanı'nın adı, Falcone-Borsellino Havaalanı'na çevrildi. Bombalamanın gerçekleştiği A29 karayolunun Capaci kavşağına Falcone'nin anısına bir anıt dikildi. FBI'ın Virginia'daki Ulusal Akademisi'ne de "Pizza Bağlantısı" davasına

katkılarından ötürü Falcone'nin heykeli yerleştirildi.

Peki Mafya, neden bu iki yargıcı öldürmek istedi, Falcone'nin Amerikan adaletine katkısı neydi? Biraz da bu soruları cevaplayalım.

Mafyozo nasıl Mafya oldu?

Bir zamanlar Palermo lehçesinde “mafyozo” güzel, cesur, kendine güvenen, soğukkanlı anlamını taşırdı. Mafyozo'nun suç ile ilk bağlantısına, 1863 yılında sergilenen “Vicaria Cezaevi'nin Mafyozoları” (I mafiusi di la Vicaria) adlı Sicilya lehçesiyle kaleme alınmış başarılı bir tiyatro oyununda rastlıyoruz.

Mafyozolar, davranışlarını hiç de yadırgamayacağımız bir cezaevi çetesi. Bir patronları ve çeteye katılabilme ritüelleri var. Oyun boyunca “saygı” ve “boyun eğme” kavramları sıklıkla geçiyor. Karakterler, tıpkı bugünkü gibi haraç için “pizzu” sözcüğünü kullanıyor. “Pizzu” Sicilya lehçesinde “gaga” anlamını taşıyor. Yani “pizzu” ödeyerek birilerinin “gagasını ıslatıyorsunuz”.

“Pizzu”, cezaevlerinde kullanılan bir argo terim olsa da, bu oyun sayesinde genel sözlüklere girmiş. Çünkü 1857 tarihli Sicilya sözlüklerinde “pizzu” karşılığında henüz sadece “gaga” yer alırken, 1868 tarihli olanlarda, yani oyunun sahnelenmesinden sonra, “irtikap,⁴⁹ haraç, şantaj parası” şeklindeki alternatif açıklaması da bulunuyor.

“Vicaria Cezaevi'nin Mafyozoları”ndaki kahramanlar, saygı duyulan, zayıfları koruyan, polislerle muhbirlik edeni öldüren kişiler. Mafya kavramı oyun içerisinde sadece bir kez geçtiği halde, sahnelerden sokağa indi ve bir daha Sicilya'yı terk etmedi.

Sicilyalılar Amerika'da

Dünyanın bütün cezaevleri gibi, Palermo'nun Vicaria Cezaevi de suçluların birbiriyle bilgi ve deneyimlerini paylaştıkları, örgütlerine

⁴⁹. İrtikap suçu, kamu görevlisinin (memur, bilirkişi vb.), icra ettiği kamu görevinin kendisine sağladığı nüfuzu kötüye kullanarak muhatap olduğu kişilerden yarar sağlamaya veya bu kişileri yarar sağlama yönünde vaatte bulunmaya yönlendirmesi ile oluşur. İrtikap suçu, kamu görevlisinin tek tarafı olarak mağdurun iradesini etkilemesi neticesinde işlenen bir suçtur.

yeni üyeler kattıkları, güçlünün zayıfı istismar ettiği bir mekândı. Sicilya Mafyasının üyeleri için de bir okul ve iletişim merkeziydi. Kimilerine göre suç örgütünün bir tür hükümeti bu cezaevinde faaliyet göstermekteydi.

Elbette Mafya sözcüğünün bu denli yayılmasının nedeni sadece başarılı bir tiyatro oyunu değildi. Aslında hükümetin kendisi bu terimle örgütlü suçu tanımlamaya kalkmasa ve bunu milli bir mesele haline getirmeseydi, belki de unutulup giderdi.

İlk Sicilyalılar bundan yaklaşık üç yüz yıl önce Amerika Birleşik Devletleri'ne ayak basmış olsa da, 1906'dan sonra büyük dalgalar halinde yeni kıtaya göç ettiler. Sadece o yıl yüz bin Sicilyalı geldi. O kadar ki, 1930'da, Amerika'ya yerleşmiş 4,5 milyon İtalyan göçmeninin dörtte biri Sicilyalıydı.

Sicilya Mafyası ya da Cosa Nostra (Bizim İşimiz) temelde büyük bir aile olarak kabul edilir. Her aile büyük bir kentin farklı bölgelerini ya da küçük bir kentin tamamını denetimi altında tutar. Zaman içinde Sicilya Mafyası İngiltere, Almanya, Kanada, Avustralya, Venezuela, Arjantin, Brezilya, Kolombiya gibi geniş bir coğrafyaya yayıldı. Bir dizi başka suç örgütleriyle, örneğin Korsika Mafyası ve Meksika uyuşturucu kartelleriyle sıkı işbirliğine gitti.

Geleneksel olarak Sicilya Mafyasına sadece Sicilya kökenli erkekler üye olabilir. Bununla birlikte son yıllarda cezaevindeki örgüt mensuplarının eş ve akrabası olan kadınlara da sorumluluk verildiği görülüyor. Adayın dost ve akrabası arasında polis ya da yargıç bulunamaz. Bir yaş sınırı olmamakla birlikte on altı yaşında erkek çocukların dahi örgüte alındığı bilinir. Sadakati ve sessizliği bir cinayet işlemesi ile sağlanır.

Eroine dur diyenler tek tek ölüyor

Falcone, Palermo Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan kısa bir süre sonra Palermo Savcılığı'nın Soruşturma Bürosu'nda çalışmaya başladı. Aslında zor zamanlardı, bir yıl kadar önce Yargıç ve Milletvekili Cesare Terranova katledilmiş, hemen aynı tarihlerde Emniyet Müdürü Boris Giuliano öldürülmüştü. Her ikisi, özellikle eroin kaçakçılığı yapan Mafya mensuplarının korkulu rüyalarıydı.

Falcone göreve geldikten kısa bir zaman sonra bu kez Giu-

liani'den sonra uyuşturucuyla mücadele görevini üstlenen Jandarma Komutanı Emanuele Basile katledildi. Ertesi gün Başsavcı Gaetano Costa, elli beş Mafya üyesinin tutuklanmasını emretti ve iddianameyi hazırlama görevini genç Falcone'ye verdi. Birkaç aya varmadan Başsavcı Gaetano Costa'run da bir suikaste kurban gittiğini söylemeye gerek yok sanırım. Emri veren, Sicilya'dan yola çıkan eroinin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki dağıtımını yürüten Gambino çetesi ile bağlantılı Salvatore Inzerillo'ydu.

Marsilya'ya giden Türk afyonu

Fransa'nın Marsilya kentinde eroin laboratuvarlarının varlığı ilk kez 1937'de saptandı. Bu üretim yerleri, Korsikalı çete reisi Paul Carbone tarafından yönetilmekteydi. Korsika yeraltı dünyası yıllarca Amerika Birleşik Devletleri'ne eroin kaçırılmasını denetledi. Bu örgütlenmeye "Fransız Bağlantısı" (The French Connection) adı verilir. Bu arada, eroin imalatında kullanılan hammaddenin başlangıçta Hindistan'dan, daha sonra Türkiye'den geldiğini de belirtmeden geçmeyelim.

Falcone, kimyacıların yasadışı eroin laboratuvarlarını Marsilya'dan Sicilya'ya taşıdığını öğrendiğinde Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti ve Adalet Bakanlığı ile birlikte çalışmaya başladı. Tarihte güvenlik güçlerinin yürüttüğü en büyük uluslararası uyuşturucu operasyonu Falcone'nin 80'lerin sonlarına denk gelen bu girişimi ile başladı. Soruşturmalar Türkiye'ye, kara paranın aklandığı İsviçre bankalarına, sigara kaçakçılarının eroin kaçakçılığına döndüğü Napoli'ye uzandı.

Bir yıl içinde Falcone, iddianamesini tamamladı, ABD'ye giden eroinin Fransa yerine Sicilya'dan gönderildiğini kanıtladı ve "Maxi Trial" (Büyük Dava) sonunda suçlanan 474 Mafya üyesinden 360'ının ceza almasını sağladı, üstelik 119'unu gıyabında yargılatmayı başardı.

Mafya patronluğundan muhbirliğe

Büyük Dava'nın başlıca tanığı Tommaso Buscetta'dır. Tommaso tarihin kaydettiği ilk muhbire dönüşmüş Mafya patronudur. Ona gö-

re Mafya, sanıldığı gibi farklı patronlarca yönetilen küçük çetelerin birlikteliği değildi, Komisyon ya da Cupula'nın başkanlığında tek bir suç örgütüydü ve üyelerinin üçte biri mutlaka bir suça karışmıştı.

Bir yanda Büyük Dava, diğer yanda Falcone'nin o tarihte New York Savcısı olan, daha sonra aynı kentin Belediye Başkanı seçilen, hatta bir ara Beyaz Saray'a siber güvenlik konularında gayri-resmi danışmanlık yapan Rudolph Giuliani ile birlikte çalışması, savcıyı hem İtalyan hem de Amerikan suç örgütlerinin başlıca hedefi haline getirdi.

Onu ortadan kaldırmayı başaramayanlar, önce iki gizli polisin, Antonino Agostino ve Emanuele Piazza'nın canına kıydılar. Palermo'daki tehditler artınca, Giulio Andreotti hükümetinin Adalet Bakanı Claudio Martelli, Falcone'nin görev yerini değiştirdi ve onu Roma'ya tayin etti.

Sicilyalılar tarafından savcının yenilgisi gibi değerlendirilmekle birlikte bu yer değişimi Falcone'nin çok işine yaradı. İlk işi, Yüksek Mahkeme tarafından çıkarılan bir kararname ile kısmi afftan yararlanarak sokaklara dönmüş bir dizi Mafya patronunu yeniden tutuklatmak ve bakanlık işleyişinde devrim niteliğinde değişikliklere imza atmak oldu.

Mafya, Savcı Falcone'nin başkent Roma'da, Palermo'da olduğundan çok daha büyük bir tehlike oluşturduğunu anladı ve kesinlikle öldürülmesi gerektiğine karar verdi. 23 Mayıs 1992 günü, Palermo Havaalanı'ndan evine doğru yol alırken yarım ton patlayıcı ile gerçekleşen suikast, bu kararın sonucudur.

Mafya bugün daha güçlü

Amerika'nın başta New Jersey, Philadelphia ve New York olmak üzere birçok kentinde faaliyet gösteren ve yaklaşık üç bin üyesi bulunan İtalyan Mafyası, günümüzde Falcone döneminde olduğundan çok daha ciddi bir güvenlik tehditi oluşturuyor.

Mafya, finans piyasalarını ve işçi sendikalarını manipüle ediyor ve tekelinde tutuyor. Ayrıca rüşvet, irtikap, cinayet, bombalama ve uyuşturucu trafiği gibi suçların içinde. Dünya genelinde işledikleri suçlardan elde ettikleri yasadışı gelirin yılda yüz milyar doları bulunduğu hesaplanıyor.

Mafya ile mücadele eden kurumların başında, Savcı Falcone'nin işbirliğinde başlatılan "Pizza Connection" (Pizza Bağlantısı) adlı operasyona imza atan FBI gelmekte. Esasen Pizza Bağlantısı Operasyonu, polislerin küresel işbirliğinde de bir başlangıç noktası olarak kabul edilir.

O tarihte bir federal savcı olan, daha sonra FBI Başkanlığı'na getirilen Louis Freeh, okyanus ötesinde bir başka savcı –az önce hikâyesini okuduğunuz Giovanni Falcone– Büyük Dava'sının iddianamesini hazırlamaktayken, pizzacılar üzerinden kara para aklayan uyuşturucu kaçakçısı İtalyanların peşine düşmüştü.

İtalyan ve Amerikan hükümetleri arasında yapılan bir anlaşma sayesinde, İtalyan polisler Amerika'da, FBI ajanları da İtalya'da soruşturma yapma, sorgulama, arama ve tutuklama emri çıkarabilme gibi özel yetkilerle donatıldılar. İki ülkenin savcı ve polisleri arasındaki bu işbirliği, dostluk ve güven yüzlerce Mafya üyesini demir parmaklıklar arkasına gönderdi.

O günden sonra FBI, diğer ülkelerle de benzeri işbirliklerine gitti. Günümüzde ortak operasyon yaptıkları, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu polis ve istihbarat teşkilatlarının sayısı iki yüzden fazladır.

Amerikalı polisler İtalyan savcayı unutmuyor

FBI'nın Quantico'daki akademisinde dersliklere ya da lokantaya giderken bir bahçeden geçilir. Adı, Falcone Hatıra Bahçesi'dir. Burada, iki büstün önünden geçersiniz. Biri Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin asıl yazarı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kurucu babalarının en etkilisi Thomas Jefferson'inki, diğeri daha yukarıda belirttiğim gibi efsane İtalyan savcı ve soruşturma hâkimi Giovanni Falcone'nin büstüdür.

Onun ölüm yıldönümlerinde yapılan törenlerde, adalet için canını veren, suçla mücadelenin tek bir ülkenin meselesi olmayıp mutlaka işbirliğinin gerektiğini ilk kez dünyaya öğreten, dostluk, sadakat, adalet duygularının sembol ismi Savcı Falcone anılır, bu üstün değerler genç polislere aktarılır. Sanırım dünyanın hiçbir ülkesinde, yabancı bir devlet memuruna benzeri bir saygı gösterilmemiştir.

Buz Bebekleri

İnsanın yaptığı kötülükler ölümünden sonra yaşar;
iyilikler genellikle kemikleriyle gömülür.

*The evil that men do lives after them;
the good is oft interred with their bones*

William Shakespeare, Jül Sezar (3. Perde, 2. Sahne), 1599

Bir hektarına iki sent vererek satın alınan bir toprak parçasıydı. Halk ayların, kurtların, çakalların, iri ve yassı boynuzlu geyiklerin cirit attığı, dev boyutlardaki bir buz parçasına hükümetin 7,2 milyon dolar ödemesine doğal olarak isyan etti. Ta ki, 1968'de buzun altında geniş petrol yataklarının bulunduğu anlaşıncaya dek.

Ruslar bu gerçekten haberdar olsalardı, 30 Mart 1867 tarihli satış sözleşmesini kesinlikle imzalamazlardı. Alaska'dan söz ediyorum. 1959'da Amerika Birleşik Devletleri'nin "49. Eyaleti" olarak tescillenen, günümüzde bir milyondan az kişinin yaşadığı, balıkçılık, doğalgaz, petrol, askeri tesisler ve turizmle geçinen, Türkiye'nin iki katı büyüklüğünde, üç milyondan fazla gölü bulunan bir buz çölünden.

Petrol krizi ile birlikte fiyatlar tavan yaptığında, Alaska'da birbiri ardı sıra petrol kuyuları açılmaya başlandı. Bu da beraberinde bin üç yüz kilometrelik petrol hattı yapımında çalışacak işçi ihtiyacını beraberinde getirdi. Ülkenin dört bir yanından her türlü insan iş bulmak, para kazanmak, hatta zengin olma hayalleri ile Alaska'ya göç etti. Kimisi lokantalar, oteller, moteller, dükkânlar ve gece kulüpleri açtı; kimisi seks işçiliği, kadın pazarlama, kumar ve hırsızlıktan medet umdu. Bizim öykümüz, ikinci gruptakilerle ilgili.

Her kaybolan kadını arayamam

Alaska'da yasadışı yollarla para kazanma hevesine kapılanların ne ailesi vardı, ne komşusu. Kısa süre kalıp yolunu bulduktan sonra hemen gitmeye niyetliydiler. Bu nedenle biri ortadan kaybolduğunda merak edeni, sorup soruşturanı, hele polise bildireni çıkmazdı.

İşte tam da bu nedenle yetmişli yılların sonlarına doğru bir dizi genç seks işçisi kadın ve gece kulüplerinde üstsüz dans eden kız sırra kadem bastığında, gelirlerinden olan patronların birkaç gün arkalarından sövüp sayması dışında tepki gösteren olmadı. Hatta, bazılarından haberdar olan polis bile, kışın soğuşundan bunalıp güney eyaletlere çalışmaya gittiklerini düşündü. Zaten her ortadan kaybolan kadını arayacak yeterli sayıda polis de yoktu.

21 Temmuz 1980 sabahı işin rengi değişti. Alaska'nın en kalabalık kenti Anchorage'da, Knik Nehri yakınlarındaki Eklutna Sokağı'nda çalışmakta olan inşaat işçileri, yüksek gerilim hattının geçtiği yeri kazarken, yüzeye bir hayli yakın çürümüş kemikleri görünce şaşırıp kaldılar.

Anchorage polisi hemen bölgeyi kordon altına aldı, büyük bir titizlikle kemikleri paketledi. Bedenin önemli bir bölümü kayıptı ama üzerinde uzun, kızıl saçların yapışık olduğu kafatası oradaydı. Kalıntıların yanbaşıda 11.00'de durmuş bir kol saati, bir yüzük, küpeler, bilezik ve bir kolye de buldular. Hepsi el yapımıydı, bazıınının üzerindeki turkuaz renkteki taşları gördüklerinde, kızın Alaska yerlisi olabileceğini düşündüler.

"Henüz onlu yaşlarda ya da yirmilerinin başında, ufak tefek, 1,50-1,60 metre boyunda" dedi adli tıp uzmanı, "kemiklerin üzerindeki izlere bakılırsa sırtından bıçaklanarak öldürülmüş, en az bir yıldır gömülü olmalı." Bu tarif, kayıp kadınların hiçbirini tutmuyordu. Kafatasını yeniden yüzlendirdiler, belki bir tanıyan çıkar diye fotoğrafını çekip halkla paylaştılar. Hiç kimse tanımayınca kıza, bulunduğu sokağın adından esinlenerek "Eklutna Annie" adını verdiler. Onu kimin öldürdüğünü bulamadılar ve dosyasını Anchorage polisinin altı yüz faili meçhul dosyasının bulunduğu rafa kaldırdılar.

Banyoda elleri kelepçeli, ayakları çıplak bir kız

13 Haziran 1982 gecesi saat on bir sularıydı. “Elleri kelepçeli, ayakları çıplaktı, 6. Cadde’de koşuyordu, onu kamyonu aldım, Mush Inn moteline götürdüm. Durduğum anda aşağıya atladı, motele girdi” demişti karakolu arayan kamyon şöförü.

Anchorage Polis Teşkilatı polislerinin önce Mush Inn moteline gitmesi bu yüzdendi. Resepsiyoncudan “Erkek arkadaşı Big Timber motelinde kalıyormuş, elleri kelepçeli, ayakları çıplaktı, taksi çağırıp oraya gitti” bilgisini alır almaz harekete geçtiler.

Beş kilometre kadar uzaktaki motelin park yerinde devriye aracından indikleri anda sokağa taştan çılgınlıkları duyduklar. Resepsiyoncu ve birkaç müşteri koridora çıkmış, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. 110 numaralı odanın kapısını yumruklayan polisler çaresizdi çünkü içeriden zincirliydi. Biri nihayet akıl edip ateş etti, kilidi kırdı ve içeri daldılar.

Banyo küvetine oturmuş hıçkırarak ağlıyor, “Beni kurtarın” diye yalvarıyordu. Islak siyah saçları omuzlarında, kan çanağına dönmüş gözlerinin rimeli yanaklarına akmış, elbisesi yırtık, kolları ve bacakları çürük içinde, ayakları çıplaktı. Ama daha önemlisi, elleri gerçekten önden kelepçeliydi. Polislerden biri ona sarıldı “Geçti artık” dedi, “artık emniyettesin.”

Yaşı küçük bir seks işçisi

Kızın ilk ifadesini hastanenin acil servisinde aldılar. “Gerçek adım Cindy Paulson, yirmi üç yaşındayım” diyordu ama, aslında on yedi yaşındaydı. Seks işçisiydi. “Kızıl saçlıydı” diye anlatıldı. Çiçekbozuğu yüzü vardı, belirgin biçimde kekemeydi, bana oral seks için iki yüz dolar vereceğini söyledi. Zenginlerin oturduğu Muldoon bölgesindeki evine götürdü, bodruma indik. Duvarlarda içi doldurulmuş birçok yaban hayvanının başı asılıydı. Elbiselerimi çıkarmamı istedi. Ellerimi kelepçeledi ve boynumdan zincirle bir sütuna bağladı. Sonra akıl almaz işkenceler yaptı, evini biliyordum, görsem tanırdım, bu yüzden beni öldüreceği kesindi.”

Ardından adam giyinmesini istemiş ve onu özel uçağı ile or-

manlık alandaki kulübesine götüreceğini söylemişti. “Otomobili-ne bindik, uçağın yanına gitti, bagajdan eşyalarını alırken kapıyı açtım ve deli gibi 6. Cadde’ye doğru koşmaya başladım.”

İşkence gördüğü evi gösterdiğinde polisler ona inanmadılar. Çünkü ev, on yedi yıldır Anchorage’da oturan, popüler bir pastahanenin sahibi, avcılığı ile ünlü, evli, iki çocuklu Robert Hansen’e aitti.

Kız, adamın onu bindirmek istediği uçağı da gösterdi. O da Robert Hansen’e aitti. Polis, o gece Hansen’in evde yalnız olduğunu öğrendiğinde biraz kuşkulansa da, adam iki iş arkadaşıyla birlikte yemek yediklerini, ardından poker oynadıklarını söyledi. Arkadaşları da onu doğruladılar. “Anchorage’ın üç saygın işadamıyız. Bir sokak fahişesine mi inanacaksınız, bize mi?” diye sordu Hansen. “Kusura bakmayın, sizi rahatsız ettik” dedi polis ve korkunç biçimde yanıldı.

Kızı soydu, vahşi bir hayvan gibi avladı

Üç ay sonra 1982 eylülünde avcılar, Knik Nehri kıyılarında fazla derine gömülmemiş bir ceset buldular. Bu kez kimliğini saptamak mümkün oldu. Bir yıl önce ortadan kaybolan yirmi üç yaşındaki dansçı, Sherry Morrow’un cesediydi bu. Saçma atan .223 kalibrelik bir Ruger Mini-14 avcı tüfeği ile sırtından üç kez vurulmuştu. İlginç olan gömüldüğü yerde bulunan giysilerinde hiçbir mermi deliği bulunmamasıydı. Polisler, genç kadının öldürülürken çıplak olduğu ve katilin onu bir vahşi hayvanmışçasına avladığı sonucuna vardılar.

Tam bir yıl sonra, bu kez 2 Eylül 1983’te, yine Knik Nehri kıyısında, yine .223 kalibrelik bir Ruger Mini-14 avcı tüfeği ile öldürülmüş başka bir kadın cesedi çıktı ortaya. Kurban, bir zamanlar sekreterlik yapmış, daha sonra paraya çok ihtiyacı olduğu için Anchorage gece kulüplerinden birinde dansçı olarak işe girmiş ama sekiz gün sonra ortadan kaybolmuş Paula Goulding’ti. Gazeteciler, polisleri sıkıştırmaya başladı. “Hâlâ bir seri katilin etrafında dolaştığını düşünmüyor musunuz?” “Hayır, düşünmüyoruz. Silahın aynı marka olması, katilin aynı kişi olduğunu kanıtlamaz.”

Dedektifin emekliliği suya düştü

Aradan üç ay geçti. Teşkilat dedektiflerinden Glenn Flothe'un emekliliğine birkaç hafta kalmıştı. Çoluk çocuk Alaska'dan ayrılp daha sıcak bir kente, güneye taşınmayı öngörmüşlerdi. Karısı bir yandan eşyaları koliliyor, bir yandan "Bundan sonraki on yılında sadece bana aitsin" deyip duruyordu. Dedektif Flothe, soruşturmakla görevlendirildiği cinayet dosyalarının hiçbirini karanlıkta bırakmadığı için mutluydu; failleri bulmuş, adalete teslim etmişti.

O akşam masasının üzerini toplarken karakolun kapısından sırtında kürkü ile genç bir kadın girdi, gelip karşısına oturdu, çantasından bir sigara çıkarıp yaktı. "Beni dinleyeceksin dedektif" dedi. "Adım Cindy Paulson. Seninkiler fahişeyim diye bana inanmıyor ama beni kelepçeledikten sonra tecavüz edip öldürmeye kalkan Robert Hansen denen o herifti ve bana kalırsa nehir kıyısında bulduğunuz kızları da o öldürdü."

"Soruşturmayla ilgim yok" dedi dedektif, "Zaten on güne kadar emekli oluyorum. Anchorage'da bir ailen var mı?" "Yok" dedi kız "kimsem yok. O herif beni bulur diye artık sokakta çalışmıyorum. Bir barda dansözlük yapıyorum." Dedektif kızın konuşmasından ve bakışlarından bir uyuşturucu madde kullanmış olduğunu düşündü. "Bunun sonu kötü" diye geçirdi aklından. Kıza kartvizitini uzattı. "Başın sıkışırsa beni ara" demek zorunda hissetti.

Anchorage polisi suç işlemiş olanların kayıtlarını kartoteks yerine bilgisayarda tutmaya yeni geçmişti. "Bir bakayım" dedi dedektif "belki şu Robert Hansen denen adamın daha önce işlediği bir suç vardır." Kayıtlarda hiçbir şey bulamayınca sorusunu bu kez birlikte çalıştığı ve yaşı daha büyük ve rütbesi daha yüksek Yüzbaşı Walt Gilmour'a yöneltti. "Sivilceli suratlı, kekeme biridir. Pastane işletiyor. Şiddet gösterdiğinden şikâyet eden bir dizi bar kızı olmuştu. Daha sonra burayı terk ettikleri için üzerine gitmedik. Bilgisayar yanılıyor."

Fazla geçmemişti ki, kızın başı bir gece yine derde girdi. Bu kez Robert Hansen ile çalıştığı gece kulübünde göz göze geldi. Kalın camlı gözlüklerinin ardına saklasa da, gözlerindeki nefret ve intikam duygusu içini titretti. Fırladığı gibi sahneden indi. Kız-

gın müşterilerin ısıkları arasında kulise koştı, sırtına kürkünü geçirdi, el çantasını kaptığı gibi yarı çıplak arka kapıdan kaçtı.

Genç kadın, polise verdiği ifadeden haberdar olan adama yakalandığı takdirde elinden sağ kurtulamayacağını adı gibi biliyordu. İlk fırsatta Dedektif Glenn Flothe'u aradı. "Beni kurtar" diye yalvardı, "5. Cadde'den parka doğru koşuyorum." Glenn evden çıkarken, karısı güneye taşınma hayallerinin suya düştüğünü anladı.

Seri katili biliyor ama savcıyı inandıramıyor

Zaten bilgisayarda kaydı olmadığı halde Yüzbaşı Walt Gil-mour'un kendisine anlattıklarından bir hayli şüphelenen dedektif, Cindy Paulson'a saldıranın Robert Hansen olduğuna artık emindi. Hatta faili bulunamamış kadın cinayetlerinin de onun elinden çıktığını düşünüyordu.

Ne kadar uğraşsa da savcıdan bir türlü evini, aracını, uçağını arama iznini koparamadı. Uzunca bir süredir kafasını meşgul eden bir yönteme başvurmaya karar verdi ve FBI'ı aradı. Ona Davranış Birimi'nde çalışan Roy Hazelwood ya da John Douglas ile irtibat kurmasını ve katilin profili hakkında bir rapor almasını önerdiler. Aslında dedektif seri katilin kim olduğunu biliyordu. Elindeki tek şüpheli Robert Hansen'di. Profil Hansen'e uyar-sa savcıyı arama izni için ikna edebileceğini düşündü.

"Bana elindeki şüpheli ile ilgili bilgi verme" dedi Robert Roy Hazelwood, "sadece suçun ayrıntılarını anlat, bir de elinden kacırdığı kızın söylediklerini."

Roy, o tarihte 45 yaşlarındaydı. Vietnam'da askerlik yapmış, yüzbaşı olarak terhis olmuş, Silahlı Kuvvetler Patoloji Enstitüsü'nde (Armed Forces Institute of Pathology - AFIP) eğitim görmüş, yine Silahlı Kuvvetler'in Ceza Soruşturmaları Kumandanlığı'nda (United States Army Criminal Investigation Command - USACIDC, CID) görev yapmıştı.

Anchorage'a suçlu profili için yardıma çağrıldığında on yıldır FBI'da cinsel suçlar alanında çalışıyordu ve cinsel içerikli saldırı gerçekleştirenlerin profilini öngörmekte ülke çapında ün yapmıştı. Bugün dahi polisler tarafından kullanılmakta olan, katilleri dü-

zenli ve düzensiz olanlar diye iki büyük sınıfta, tecavüzcüleri dokuz sınıfta incelemek onun fikriydi.

Kriminal profilciyi tanıyorum

Ünlü profilciyi 90'lı yıllarda ABD'de bulunduğumda tanıdım. Yaptığı işin, karşılaştığı kişilerin tüyler ürpertici olmasına karşın, keyifli, esprili, kocaman gözlükleri ardındaki gözleri pırl pırl, birbiri ardı sıra ince purolar içen biridir.

“Beyaz erkek, kırk yaşlarında, orta boylu, saygın bir vatandaş, eşi çok dindar olabilir ve adamın neler yapabileceğinin farkında değil. Özgüveni düşük, çekici olmayan, küçük yaşlarında belki aşağılanıp dalga geçilmiş bir erkek” dedi. “Hırsızlık, cinsel taciz gibi ufak suçlar işlemiş, hatta kısa süre cezaevinde yatmış, kadınlarla başarısız ilişkiler yürüten, açık hava sporlarında uzman ve hırslı bir avcı ve muhtemelen konuşma güçlüğü çekiyor, hatta kekeliyor.”

Bu profil, Alaska polisini hayrete düşürdü. “Ama, bizim şüphelimiz başarılı bir işadamı, evli ve çocukları var. Buna rağmen katil olabilir mi?” diye sordular. “Elbette, yalnız dikkat edin. İtiraf etmediği takdirde bu tür adamların yakalanması güçtür. Kadınları vahşi bir hayvan gibi avlamasını seviyor. Gözlerini bağlayıp, ellerini kelepçeleyip kaçmasını sağlıyor, kovalıyor ve arkasından ateş ediyor. Silahı onun için çok değerli. Mutlaka kolay ulaşabileceği bir yere saklamıştır. Mesela garaja ya da evinin bodrum katına. Bir de onlardan birer hatıra saklamıştır. Kolye, bilezik, kimlik, fotoğraf gibi. Defter tutuyor, yaptıklarını yazıyor olabilir.”

Arama izni alamadı, iki kadın daha öldü

Robert Hansen'i bütün ayrıntıları ile anlatan bu profilin dahi Bölge Savcısı Victor Krumm'un arama izni vermesine yetmeyeceğini tahmin eden dedektif Glenn Flothe, geceyi onunla geçirdiklerini ileri süren işadamı arkadaşlarını yeniden sorgulamaya karar verdi.

“Katilin Hansen olduğunu biliyoruz” dedi, “Onunla yemek yiyip poker oynamadığınıza dair elimizde deliller var. Sizi yalancı ta-

nıklıktan mahkûm edeceğiz, en az on yıl yatarsınız.” Her söylediği yalandı, elinde delil yoktu, adamları yalancı tanıklıktan mahkûm ettirebilmesi mümkün değildi. Buna rağmen adamlar ona inandı, o gece Robert Hansen’i görmediklerini, bir fahişe yüzünden başı derde girmesin diye ona yardımcı olduklarını anlattılar.

İşte şimdi dedektifin eli güçlüydü. Hem FBI uzmanının profili hem de bu adamların itirafı arama izni almasını sağlayabilirdi. Nitekim tam kırk sekiz sayfalık raporunu savcıya sunduğunda amacına ulaştı. Ne yazık ki, dedektifin arama iznini alacağım diye uğraştığı aylar içinde Robert Hansen iki kadını daha kaçırıp öldürmüştü.

Çatı tavanına gizlenmiş cinayet silahı

27 Ekim 1983 sabahı on kadar polis memuru Bob ve Darla Hansen’in kapısını çaldı. Bir başka ekip, havaalanında park etmiş uçağını aramak üzere yola çıktı. Robert Hansen’in pastanesine de bir grup polis gitmişti.

“Bizimle karakola kadar geleceksin, sana sormamız gereken bazı şeyler var” dediler. Hansen, ne soracaklarını dahi merak etmeden devriye aracına bindi. Saatler süren sorgusundan hiçbir şey elde edemediler. Ne sorsalar adamın verecek bir cevabı vardı. Hansen kadınlarla ilişkisini reddedip durdu.

Dedektif Flothe’un tek umudu aramalardan elde edilecek delildi. Ya ölen kadınlara ait bir işaret ya da cinayetlerde kullanılan silah. Saatler süren olay yeri incelemeleri nihayet bir sonuç verdi. Evinin çatı katının tavanını söktüklerinde gizli bir kapak buldular, açtıklarında izolasyonun arasından beyaz naylon iple bağlı bir çuval çıktı. İçinden de on yedi silah. Aralarında bir Remington .552 tüfek, bir Winchester 12 kalibrelik yivsiz av tüfeği ve nihayet .223 kalibrelik Mini-14 tüfek, yani kızların öldürüldüğü silah. Dedektif “Harika!” diye bağırdı.

Balistik raporu olmadan cinayetle suçlayamam

Çuvalın içinden, silahların yanı sıra çıkan mücevherler, gazete kúpürleri, kimlik kartları, isim yazılı fotoğraflar ve üzerinde çok sayıda X işareti bulunan uçuş haritası korkunç hikâyeyi anlatıyordu.

“Şuna bak, sahibini hatırladın mı?” diye bağırdı dedektif, ucunda balık benzeri gümüş sallantılı kolyeyi Hansen’in gözleri hizasına kaldırdı. İki yıldır kayıp olan Andrea Altieri’nin kolyesiydi bu. Gümüş balık genç kadın için özel olarak yapılmıştı ve iki yıldır polisler Amerika genelinde ellerinde ailesinin teslim ettiği kolyenin fotoğrafıyla kızı arıyordu. “Hayır, hiç görmedim.”

Bölge savcısı iddianamesinde Hansen’i cinayetle suçlamadı. “Elde henüz delil yok” dedi, “balistik sonuçları çıkmadan onu sadece cinsel saldırı, adam kaçırma ve ruhsatsız silah taşımakla suçlayabilirim.”

Hansen suçlamaların hiçbirini kabul etmedi ve 8 Kasım 1983 günü beş yüz bin dolar kefaletle serbest bırakılmasına karar verildi. Gerçi kefaleti ödeyen çıkmadığından Hansen evine dönmeyi ama Dedektif Flothe burnundan soluyordu. Katili bir kez daha elinden kaçırma ihtimali belirmişti.

Federal cezaevi için pazarlık etti

Bu arada ele geçen silahların hepsi Washington DC’deki FBI’nın kriminal laboratuvarına gönderilmişti. 20 Kasım’da sonuç raporu geldi. “Cesetlerin bulunduğu olay yerlerinde elde edilen kovanların tamamı çatı katında bulunan .223 Mini-14 tüfekten atılmıştır.”

Alaska, yıllardır etrafta gezinen seri katilini nihayet yakalamıştı yakalamasına da, bölge savcısı hâlâ “Tetiği başka biri çekmiş olabilir, itiraf etmediği takdirde onu cinayetle suçlayamam” diyordu. Son sorgusunda, yine her şeyi inkâr ettiği sırada kapı açıldı, içeriye elinden kaçırdığı genç Cindy Paulson girdi. Hansen onu görür görmez tanıdı ve hışımla fırladı. “Beni bu küçük fahişeyle mi tehdit ediyorsunuz? Fırsat bulmuşken seni öldürmeliydim.”

18 Şubat 1984 günü seri katil, Yargıç Ralph E. Moody önünde Cindy Paulson’ı kaçırp ırzına geçtiğini, Eklutna Annie, Joanne Messina, Sherry Morrow ve Paula Golding’i öldürdüğünü nihayet itiraf etti. Hansen ve avukatı, diğer cinayetler ortaya çıktığında çok daha uzun hapis cezası alacağını bildiklerinden diğerleri için de itirafçı olmasına karar verdiler. Birkaç gün sonra Hansen, Bölge Savcısı Victor Krumm ile görüşmek istedi ve bilinmeyen cinayetleri de anlattığı takdirde, sadece ilk itirafındaki dördünden sorumlu tutu-

lacağı ve cezasını tecavüzcülere çok kötü davranıldığını bildiği eyalet cezaevi yerine federal bir cezaevinde çekeceği sözünü aldı.

Cesetleri buzlar eridiğinde buldular

Şubat ayının son günü Robert Hansen dört yüz altmış bir yıldan az olmamak üzere ömür boyu hapse mahkûm oldu. Denetimli serbestlik hakkı tanınmadı. Birkaç gün sonra iki polis memuru Jent ve Flothe eşliğinde askeri bir uçakla evinden binlerce kilometre ötede, Pennsylvania Eyaleti Lewisburg Federal Cezaevi'ne götürüldü.

Yol boyunca işlediği diğer suçları anlattırmaya çalıştılsa da, Robert Hansen'in hiç niyeti yoktu. "Olan oldu, her şey geride kaldı. Kırk beş yaşındayım, muhtemelen seksene kadar yaşarım, cezaevinde dahi olsa önümde hayatımın yarısı var" dedi. "Yazar olmak istiyorum. Önce komik öyküler yazarım, daha sonra da kendi yaptıklarımı."

İtiraf ettiği cinayetlerin kurbanlarını ancak bahar gelip de buzlar eridiğinde bulabildiler. "Kızımın bir mezarı olacak mı?" diye sordu Hawaii'den arayan Bayan Mona Altiery. "Maalesef onu bulamadık" diye yanıtladı Dedektif Flothe üzülerek. "O zaman lütfen ucunda gümüş balık takısı asılı kolyeyi gönderin."

Hansen'in on iki yıl içinde otuzdan fazla kadına tecavüz ettiği, kesinleşen on yedi, tahmin edilen otuz yedi striptizci, dansöz ya da seks işçisini öldürdüğü düşünülüyor. Eklutna Annie'nin gerçek kimliği hiçbir zaman tespit edilemedi. Hansen, otuz yılını demir parmaklıklar arkasında geçirdikten sonra 21 Ağustos 2014'te Anchorage'ın bir hastanesinde doğal nedenlerden öldüğünde yetmiş beş yaşındaydı.

Kırka yakın kadını neden öldürdü?

Bob Hansen'in kadınları neden öldürdüğü hep merak konusu olmuştur. Pek çok kişi, 1924 yılında okuduğu kısa bir hikâyeden esinlendiği düşüncesinde. Yazarı Richard Connell olan En Tehlikeli Av (The Most Dangerous Game) etrafı sivri ve tehlikeli kayalarla çevrili ıssız bir adanın sahibi, büyük hayvan avı meraklısı General Zaroff'un hikâyesini anlatır.

General bu kayaları işaretleyerek yakından geçen gemileri uyarmak yerine, onların çarparak gövdelerinin delinmesini ve buzlu sulara gömülmesini tercih eder. Kaplan, leopar ve fil avlamaktan sıkılan general, boğulmaktan kurtularak adaya çıkan kazazedeleri avlamaktan giderek daha fazla hoşlanmaya başlar. General'le Bob Hansen arasındaki benzerlik ortada ama Alaskalı seri katilin hikâyeyi okuduğundan dahi emin değiliz.

Hansen davasının yıldız tanığı, elinden sağ kurtulabilme şansına sahip olan on yedi yaşındaki Cindy Paulson, kısa bir süre Seattle'daki ailesini ziyaret ettikten sonra yeniden Anchorage sokaklarına, barlarına ve masaj salonlarına döndü. Yıllar sonra bu işleri terk etti, evlendi ve üç çocuk doğurdu.

Hansen ile birlikte olmuş dansçılar, onu unuttular ve ekmeklerini dans sahnelerinden çıkarmaya devam ettiler. Birkaç yıl içinde kentte terör estiren seri katil tamamen gündemden çıktı. Ülkenin dört bir yanından gelen çabuk para kazanma umudundaki yeni kızlar, buz kaplı kaldırımlara dizilerek gelen geçen otomobillere el salladılar.

Cenazeleri dış kayıtlarından kimliklendiren ve otopsileri yapan Dr. Rogers yeni bir komplo teorisi öne sürdü ve Seattle kentini kasıp kavuran, bir türlü kim olduğu bulunamayan Yeşil Nehir Katili'nin de Robert Hansen olabileceğini açıkladı. Aslında haksızdı. Her ne kadar oradaki sokak kızlarının ortadan kayboluşu Hansen cezaevine konduktan sonra durmuş olsa bile, 2001'de Gary Ridgway yakalandı ve beş ay süren sorgusu boyunca, temmuz 1982 ile ağustos 1983 arasında işlediği tam kırk sekiz cinayeti itiraf etti.

Dedektif yıllarca buz altında ceset aradı

Anchorage polis teşkilatının neredeyse tüm polislerinin ve bölge savcısının karşı çıkmasına rağmen, on yedi yaşındaki genç kızın anlattıklarına inanan ve Hansen'in yakalanmasını sağlayan Dedektif Glenn Flothe'u on dört yıl daha emekli etmediler.

"Boş ver güneye göçü" dedi karısı, "sana burada ihtiyaçları var, bu canilerin yaptıkları yanlarına kalmamalı. Ben de eski işime döneceğim."

Dedektifi, büyük deneyiminden yararlanmak üzere Alaska'daki başka bir kentin cinayet bürosunun başına getirdiler. Her yaz Anchorage'a döndü, eline Hansen'in X işaretleri bulunan uçuş haritasını aldı ve eriyen buzların altında kalmış, henüz bulunamayan kurbanları arama çalışmalarına katıldı.

Bilgisayarın yanıldığını ilk söyleyen ve Hansen'den şüphelenmesini sağlayan Yüzbaşı Walt Gilmour, yazar Leland Hale ile birlikte katilin nasıl yakalandığını anlatan *Butcher Baker* (Kasap Fırını) adlı kitabı 1991 yılında yayınladı. Hatta soluk kesen takipleri Nicolas Cage ve John Cusack'ın oynadığı *The Frozen Ground* (Karanlık Cinayetler) filmine de konu oldu. Yüzbaşı Walt Gilmour, 1987'deki emekliliğinden sonra Hawaii'ye yerleşti, 2016'nın başında kalp krizinden öldü.

Bir başka yazar, Reagan Martin, Dedektif Glenn Flothe'un anlatımlarına dayanarak 2013 yılında *Hunted on Ice: The Search for Alaskan Serial Killer Robert Hansen* (Buz Üstünde Av) adlı kitabı yayınladı.

Bir seri katil durdurulabilir mi?

Şimdi sıra çok önemli bir soruya yanıt aramaya geldi: Acaba Robert Hansen'in bir seri katil olması önlenebilir miydi? Aslına bakarsanız önlenebilirdi. Şöyle ki:

Hansen, yüzü sivilce izleriyle kaplı, gözlüklü, zayıf, kekeme, dolayısıyla az konuşan ve okulundaki kızların dalga geçtiği bir çocuktur. Bu dışlanma intikam duygularını besledi. Pastacı olan babasıyla ilişkisi zayıftı. Gençliği boyunca tüm eğlencesi, tek başına ava çıkmaktı. Bir yıllık askerlikten sonra, nüfusu iki bin kişiyi bile bulmayan Iowa'nın Pocahontas kenti polis akademisinde eğitim yardımcısı olarak iş buldu ve evlendi.

1960 Aralık ayında Pocahontas Eğitim Müdürlüğü'nün garajındaki bir okul otobüsünü yakınca tutuklandı. Üç yıl hapis cezasının sadece yirmi ayını yatarak çıktı. Hapisteyken karısı boşanma davası açtı, babasıyla arası daha da bozuldu. İzleyen yıllarda ufak tefek hırsızlıklar yüzünden birçok kez hapse düştü.

1967'de yeni bir hayat kurmak ve para kazanmak amacıyla Anchorage'a taşındı. Darla ile evlendi, iki çocuğu oldu, baba mes-

leği pastacılığı ve Alaska'nın uçsuz bucaksız tundralarında gençlik tutkusu avcılığı sürdürdü. Artık saygın bir işadamıydı ve Anchorage öncesi cezaevi giriş çıkışlarından kimsenin haberi yoktu, ta ki 1977'de bir elektrikli testere çalmaya kalkıncaya dek. Beş yıl hapse mahkûm olup psikiyatrik muayeneye gönderildiğinde beklenmedik bir durum ortaya çıktı.

Robert Hansen'e bipolar bozukluk tanısı koydular ve duygudurum dalgalanmalarını denetim altına almak üzere lityum alması gerektiğini söylediler. Hansen, beş yıllık hapis cezasının sadece bir yılını yatarak cezaevinden çıktı ve ilaç almayı hemen durdurdu.

“Biz seyahatleyken evime hırsız girmiş, para, mücevher ve avcılıktan kazandığım ödülleri çalmış” şeklindeki şikâyeti üzerine sigortadan on üç bin dolar tazminat almayı başarınca kendi pastanesini açtı. Bütün uğraşlara rağmen hırsız da, çalınanları da bulamadılar. Tahmin ettiğiniz gibi, hırsızlık hikâyesi külliye yalandı. Baba mesleği pastanecilik işinde öylesine başarılı oldu ki, çok geçmeden yakaladığı kızları ıssız yerlere götürüp tecavüz edeceği ve öldüreceği özel uçağı da satın aldı.

Kundaklama, hırsızlık, psikiyatrik sorunlar, dışlanma, kadınlarla ilişkide güçlük hemen her seri katilin geçmişine damga vurur. Ne yazık ki bu risk faktörleri birbiri ardı sıra ortaya çıktığı halde kimse bu insanlara profesyonel destek verilmesini sağlamaz. Özellikle cezaevlerinde yatışları sırasında böyle bir hizmetten yararlanmaları ve tahliye sonrası takipleri büyük önem taşır.

Elbette her hırsız günün birinde seri katil olacak diye bir çıkarım yapılamaz ama tıpkı Robert Hansen'de karşılaşıldığı gibi birkaç riskin kümelenmesi, telafisi mümkün olmayan mağduriyetlerin önlenmesi açısından çok ciddiye alınması gereken işaretlerdir.

Şeytanın Kasabası

Evet her insan kötü, her insan yalancı
Şeytani dilleriyle kara ruhlar korosunda
Yüzsüzce tutturmuşlar bir şarkı

*Every man is evil yes and every man's a liar
Unashamed with the wicked tongues
Sing in the black soul choir*

16 Horsepower, Black Soul Choir, *Sackcloth 'n' Ashes* albümü, 1996

Bir kilise. Kilisede ruhunu şeytana satmış sözde din adamları, yıllar süren çocuk cinsel istismarı, hatta cinayet. Dizi senaryosu değil, acı bir gerçek.

İlk sezonun birinci bölümü 12 Ocak 2014 tarihinde HBO televizyon kanalında gösterime giren Gerçek Dedektif (True Detective), antoloji formatında bir Amerikan suç dizisi. Senaryosunu Nic Pizzolatto'nun yazdığı dizi, Louisiana'da on yedi yıl boyunca bir seri katili yakalamak için iz süren Eyalet Polisi Cinayet Masası'ndan iki dedektifin öyküsünü aktarıyordu ve eleştirmenlerden büyük beğeni topladı, yüksek reytingler aldı. Hele soruşturulan cinayetlerin, adı yolsuzluğa karışmış bir politikacının ölümü ile bağlantılı olması, diziyi daha da ilgi çekici hale getirdi.

Suç, şiddet, büyü, din: Güney Gotik

Gerçek Dedektif'in bir başka önemli özelliği "Güney Gotik" öğeleri içermesiydi. Amerikan edebiyatının "Güney Gotik" yazarları, ülkenin güneyindeki kültürel değerlere damgasını vuran ve toplumu şekillendiren fakirlik, suç, şiddet, din, büyü ve doğaüstü güçlere inanç gibi sosyolojik gerçeklerin yanı sıra, ırkçılığı, çü-

rüme ve umutsuzluğu, kadın-erkek rollerinin değişkenliğini, siyahilerin kölelik döneminden kalma ayinlerini kaleme alır. Tennessee Williams, Truman Capote, William Faulkner bu stilin öne çıkan yazarlarıdır.

Güney Gotik sadece edebiyatla sınırlı değil. *A Streetcar Named Desire* (1951 yapımı *Arzu Tramvayı*), *La Joven* (1960 yapımı *Genç Kız*), *The Texas Chain Saw Massacre* (1974 yapımı *İnsan Eti-Teksas Elektrikli Testere Katliamı*), *Angel Heart* (1987 yapımı *Şeytan Çıkmazı*), *To Kill a Mockingbird* (1962 yapımı *Bülbülü Öldürmek*) ya da *No Country For Old Men* (2007 yapımı *İhtiyarlara Yer Yok*) bu alandaki film örneklerinden sadece birkaçı.

Müzik dünyasının fakirlik, suçlu davranışı, dini hayaller, ölüm, hayalet, aldatılma, alkol, cinayet, hıyanet içerikli pek çok parçası da Güney Gotik tarzına örnektir.

Gerçek Dedektif, büyük ölçüde bu gizemli, kötülük tohumları ile bezenmiş tüyler ürpertici dünyanın kapılarını araladığı için de büyük ilgi çekti, oyunculara, yapımcıya, görüntü yönetmenine, yazara çok sayıda ödül kazandırdı.

Dizinin tümüyle hayal ürünü sanılmasının ve senaristin ısrarla reddetmesinin aksine, ilk sezonda aktarılanların yaklaşık on yıl önce, çok sayıda satanik cinsel istismar suçunun yine Louisiana'da, üstelik daha ürkütücü biçimde yaşandığını ve cinayetlerin "gerçek" dedektiflerce aydınlatıldığını biliyoruz. Okuyacaklarınız onların öyküsü.

Kasabanın tamamı cinlere, perilere inanıyor

Sıradan, küçük bir kasabanın şerif teşkilatında görev yapan bir dedektifin hayatı boyunca karşılaşılabileceği en tuhaf olaydı.

Louisiana Eyaleti'nde bulunan ve New Orleans ile Baton Rouge'a hemen aynı uzaklıkta yer alan Ponchatoula'nın insanları, bin sekiz yüzlerin ortalarında geçimini kerestecilikle sağlıyor, ağaç kütüklerini yakınlardaki nehir sayesinde uzak kentlere ulaştırıyordu. Geçtiğimiz yüzyılın başında tarıma döndüler. Şimdilerde her yıl nisan ayında adına festivaller düzenledikleri dünyanın en güzel çileklerini yetiştirmekte ve karayolu kenarına sıraladıkları sepetler içinde gelip geçene satmaktalar. Ponchatoula'nın sa-

yıları ancak yedi bini bulan insanları, buraya dünyanın çilek başkenti adını vermiş olsalar da, üçte biri fakirlik sınırının altında yaşıyor ve her gün Mississippi Nehri'nin iki yanındaki petrokimya tesislerinden birine yolculuk ederek ekmeğini kazanmaya çalışıyor.

Ponchatoula'ya gelen yabancılar, onların dinine bağlı ve misafirperver olduğunu hemen fark eder. Kısa bir muhabbetten sonra fark edip çok şaşıtkları bir diğer özellikleri ise cinlere ve perilere olan sarsılmaz inançlarıdır. Onların, bu coğrafyaya özgü olan ve hemen her meşe ve kel servi ağacından, hatta her elektrik ve telgraf direğinden sarkan, kimi zaman boyu metreleri bulan griyeşil renkte yosunların (*Tillandsia usneoides*) arasında buluştuklarını sanırlar. Nitekim bir zamanlar bu bölgede yaşayan Kızılderili kabilesi Choctaw'ların, yerleşim yerine Ponchatoula, yani "akan saç" adını vermeleri de bu yosunlar yüzündendir.

Kilisenin sesi güzel şişman papazı

Ponchatoula'da, birçok kenttekinin benzeri kilise organizasyonları bulunuyor. İnsanlar, kişiliğini, belagatini beğendikleri rahibin/papazın kilisesini seçiyor, ona devam ediyor, vaazlarına değer veriyor.

Yaklaşık on yıl önce bunlardan birinde gerçekleşen olaylar hakkında halkın fikri sorulduğunda, "Hiçbirimiz buna inanmak istemedik. Bizim toplumumuzda böyle şeyler olmaz dedik ama ne yazık ki gerçekmiş" şeklinde görüş bildiriyorlar. Söz konusu kilise hâlâ yerinde durduğundan, "Çoktan yıkılıp yerine bir market yapılmalıydı, önünden geçtikçe kötü oluyorum" diyenler bile oluyor.

Hosanna Kilisesi soruşturmasını yürüten savcının adı Don Wall'du. Bu bölgede çok sayıda istismara tanık olduğundan, çocuk cinsel istismarı ile karşılaşmak onun için sürpriz sayılmazdı. "Ama açık söyleyeyim" dedi, "otuz yılı aşan meslek yaşamımda beni asıl şoke eden, davanın şeytana tapma boyutuydu. Eğer iz peşindeki dedektifler kanıtları bulamasa ve mağdurları konuşturamasa, bu tüyler ürpertici suç zinciri aydınlatılamazdı."

Sabah gelirim dedi, aylarca dönemedi

Şerif Daniel H. Edwards, yaşları bir ile on altı arasında değişen yirmi beş kadar çocuğun istismarının söz konusu olduğu bu meseleyle başa çıkamayacağını anladığında, yüz yirmi bin nüfuslu komşu yönetim biriminden yardım talep etti.

Sorgulardaki başarısıyla ün yapmış henüz iki yıllık Dedektif Stuart Murphy'nin işe karışması böyle oldu. Verilen ilk görev, çocuk istismarı ile suçlanan birinin sorgulanmasıydı. Gecenin bir yarısı evden çıkan ve görüşmeyi yarım saat içinde tamamlayacağını öngören Dedektif Murphy, Ponchatoula'ya doğru yola çıkarken karısına "Güneş doğmadan dönerim" demişti. Eve ancak aylar sonra dönebildi.

Şerif, durumun giderek sarpa saracağını tahmin ettiğinden Baton Rouge'daki FBI bürosuna da başvurdu ve çocuk cinsel istismarı konusunda bir uzmanın gönderilmesini talep etti. Daha önce hiç karşılaşmamış olan on sekiz yıllık FBI personeli Özel Ajan Tom Tedder ile Dedektif Stuart Murphy böylece kader birliği ettiler.

Papazın karısı kızını alıp kaçtı

Aslında her şey, 2005 yılı nisan ayındaki çilek festivali sırasında, Nicole Bernard adındaki bir kadının şerifin bürosunu aramasıyla başladı. "Ohio'ya kaçmak zorunda kaldım" dedi, "kızımı kocamın istismarından başka türlü kurtarmam mümkün değildi."

Nicole Bernard, sıradan bir kasabalı değildi, Hosanna Kilisesi'nde çalışan papazlardan birinin karısıydı. O gün söyledikleri bununla sınırlı kalmakla birlikte, ilerleyen günlerde birkaç kez daha aradı. Her seferinde dili biraz daha çözüldü ve birbiri ardı sıra erkek adları vermeye başladı. Hepsi, Hosanna Kilisesi'nin müdavimiydi. Hatta aralarında, emekli olmadan önce şerif teşkilatında görev yapmış yaşlıca bir dedektif bile vardı.

İhbarı alanlar anlatılanların doğruluğundan şüphe ettiler. Ne de olsa, çocuğunu alıp evini terk eden bir sürü kadının, hem boşanmayı hem de çocukların velayetini almayı böyle bir gerekçeyle garantilediğinden haberdardılar. Ancak kadın kocasıyla yetinmiyor, bir sürü başka erkekten de söz ediyordu. Üstelik istisma-

ra uğrayan sadece kendi çocuğu değildi, kasabada yaşayan yirmi kadar ailenin de başına aynı şeyin geldiğini söyleyip durdu. İster istemez meseleyi araştırmaya koyuldular. Adı geçen ailelerle görüştüler. Kimse kabul etmedi.

Kilisenin orta yerinde beş köşeli yıldız

Altı hafta kadar sonra, mayıs ortalarında beklenmedik bir şey oldu ve Hosanna Kilisesi'nin başpapazı Louis Lamonica, Jr. karakoldan içeri girdi. İlk karşılaştığı dedektif Bonita Sager'e sakince yanaştı ve neredeyse fısıldar biçimde günahlarını itiraf etmeye geldiğini söyledi.

Haftalardır konuyu araştıran dedektif Tedder ve Murphy bu davranışa bir anlam veremediler. Sorgu odasında karşılıklı oturduğunda, tek bir soru sormalarına dahi fırsat vermeden konuşmaya başladı ve kilisesinde hem kendisinin işlediği hem de başkalarının işlemesine imkân sağladığı akıl almaz suçları aktarmaya başladı.

“Kız, ortamızda dururken ilahiler söylüyorduk, üzerinde elbisesi yoktu, biri bir hayvan öldürdü, sanırım bir kediymi. Herkes kanından içti.”

“Bunlar nerede oldu?”

“Kilisenin üst katında, gençlik odası adını verdiğimiz mekânda. Perdeler kapalıydı.”

“Kilisenin adı neydi?”

“Hosanna.”

“Odayı anlatın.”

“Mumlar yanıyordu, şamdanlar siyah ve kırmızıydı, ortaya beş köşeli bir yıldız çizilmişti, sanırım çizenler Trey Bernard ve Trish'ti. Müzik çalıyordu, şeytani bir müzik. Kızı şeytana adadık.”

“Kaç yaşındaydı?”

“Küçüktü, sanırım bir yaşında.”

On sekiz yıldır çocuk istismarcılarını sorgulayan FBI dedektifi Tedder, bayılacak gibi oldu, adamın anlattıklarına inanası gelmiyordu.

Şeytan bizi kontrol ediyordu

Hosanna Kilisesi'ni on-on beş yıl önce babasının kurduğunu ve kilisenin o yıllarda bin kadar müdavimi bulunduğunu öğrendiler. Anlaşılan baba öldüğünde idareyi oğul devralmış, Lois Mowbray adlı bir kadın peygamberliğini ilan etmiş, kilisede olan biteni seven gerçek dindarlar ziyareti kesmiş ve meydan, on-on beş ahlak-sıza kalmıştı.

Çok sonraları mahkemede “Tamamı garip kişilerdi” diye anlatacaktı bölge savcısı Don Wall. “Dini inançları radikaldi. Birbirleriyle çok yakındılar, neredeyse günlerinin tamamını kilisede geçiriyorlardı. Gerçi her gün işe giderken o bahçe içindeki tek katlı binanın önünden geçerdim ama içerde olan bitenden kuşkulanmamı gerektirecek bir durum yoktu. Aileleri sorunlu, onlu yaşlarda çok sayıda çocuk bu kiliseye giderdi. Bahçedeki temiz ve bakımlı oyun parkında vakit geçirir, basket oynarlardı. Bazılarını Papaz Louis Lamonica'nın evinde de gördüm.”

İki polisin sorgusu sürüyordu.

“Kimi günler odada yılanlar dolaşırdı. Ben tilkiye, kurda dönüştürdüm. Şeytan bizi kontrol ediyordu herhalde. Yerdeki idrar birikintisi kimindi? Belki de birileri cinsel ilişkide bulunmuştur. Belki ben de.”

“Ne yani, fiziksel olarak değiştiğini mi söylüyorsun?”

“Tam da öyle. Şeytani ruhlara kapını açmışsın, onları misafir etmişsin, onun istediği şekle dönüşürsün. Yüzüm şekil değiştirdi.”

Belki kızıma dokundum, belki hepsi hayal

Bu itiraftan sonra dedektifler, adamın beş köşeli yıldızı çizdiğini söylediği kilisenin gençlik papazı Austin “Trey” Bernard'ı sorguladılar. Papazlığı kendinden menkul Austin Bernard, on-on beş üyeli kilisenin ayrılmaz bir parçasıydı. Küçük sorgu odasındaki yuvarlak masanın etrafında Trey ve polisler neredeyse diz diz oturup defalarca konuştular. Tanrı'nın adını ağzından eksik etmeyen bu adam konuşmaya başladığında, sesi küçük karakolun içinde çınlıyor, binada olanlar yüzünün şeklini görebilmek için

aynalı odanın diğer tarafına üşüşüyordu. Onu kimi zaman yirmi kişi gözlemekteydi.

“Olabildiğince dürüst olmaya gayret edeceğim. Belki kızıma dokundum, belki uygunsuz temaslarda bulundum, belki de hepsini hayal ettim. Bilemiyorum. Daha bir yaşındayken altını değiştirdiğimde neler yapabileceğimi düşünür, korkardım, ellerim titrerdi.”

“Ona ne yaptın?”

“Bir şey yapmaya çok yaklaştım, ama hiçbir şey yapmadım.”

Polise duvar yumruklatan itiraflar

“Günlerce FBI’dan gelen arkadaşla iyi polis, kötü polisi oynadık” diye anlattı dedektif Murphy çok sonraları. “İyi polis rolünü oynayan bendim. Hemen karşısındaki bilgisayar ekranında İncil’den cümleler geçiyordu. Yalan söylemeyeceksin, gibilerinden. Ne de olsa din adamıydı. Mutlaka etkilenecektir, diye düşündük.

Zaman zaman odada onunla yalnız kaldım. Çok yakınına oturdum, fısıldayarak konuştum. Elini tuttum, birlikte dua ettik, ara sıra Tanrı’nın onu terk etmeyeceğini tekrarladım, kendisini günah çıkarmaya gelen dini bütün bir Hristiyan gibi hissetmesini sağlamak istiyordum. O odada kendisine yardım etmek için bulunduğuma, konuşursa daha az acı çekeceğine inandırmaya çalıştım. Başardım da sanırım.

Yoksa özellikle kendi kızıyla ve kilisedeki diğer çocuklarla yaşadıklarının ayrıntısını itiraf etmesi mümkün olmazdı. Bazen kan beynime sıçırıyordu, her yeri kırmızı görmeye başlıyordum, içimden boğazına sarılmak geliyordu. Ama sorgu odasında sakın olmak zorundasın, yoksa konuşmazlar. Dışarı çıktığımda meslektaşların korku dolu bakışları altında duvarları yumrukladığım, kapıları tekmelediğim günler olurdu.

Bir avukat arkadaşım onu aldattığımı ve bu şekilde elde edilen itirafın geçerli olmadığını söyleyip durdu. Başka çaresi yoktur. Polisler bu yöntemi dünyanın her yerinde ezelden beri kullanır. Üstelik ben onu aldatmadım, sadece birlikte dua ettim.”

Savcı şeytanı iddianameye sokmadı

Her ne kadar Savcı Don Wall, dedektiflerin bulduğu kanıtlardan söz etse de, aslında şeytana tapan bir tarikatın varlığını destekleyecek bulgular yoktu ellerinde. Yirmi kadar bilgisayara, yüzlerce diskete el kondu. Biraz zorlamayla da olsa bazılarındaki fotoğrafları çocuk pornografisi olarak değerlendirdiler.

Kilisenin üst katındaki odalardan birinin tabanındaki silik kırımızı çizgileri, beş köşeli yıldızın kenarları olarak yorumladılar. Gerek kilisenin içi, gerekse bahçesi defalarca arandığı, toprak bir metre derinliğe kadar kazıldığı halde ne duvarlarda kan izlerine ne de gömülü insan ya da hayvan kalıntılarına rastlayabildiler.

Ama ortada Papaz Bernard'ın kızı ve Lamonica'nın iki oğlunun çizdiği, çıplak erkeklerin küçük çocuklara tecavüzünü gösteren karakalem resimler ve papazların –daha sonra kendilerinden boşanacak ve çocukların velayetini alacak– eşlerinin “olan bitenden haberimiz vardı ancak aralarındaki emekli dedektiften korkup söyleyemedik” şeklindeki ifadeleri vardı.

Ortada “peygamber” kadın Lois Mowbray'in sağlıklı bir beynin kaleme alamayacağı garip anlatımlarının yanı sıra kendisinden yardım dileyenlerin itiraflarını kaydettiği tam beş yüz seksen altı sayfalık günlüğü vardı.

Daha önemlisi papazların günlerce süren sorgularında kayıt altına alınmış, kan donduran itiraflarıyla dolu teyp kasetleri ve bunların çözümlerinin bulunduğu binlerce sayfa vardı. İşte tam da bu nedenle, Savcı Don Wall iddianamesinde şeytana tapmaya hiç değinmedi, suçlamaları sadece çocuk cinsel istismarına dayandırdı.

Yayın yasağı koydu, papazlara ömür boyu hapis cezası verdi

Papaz Lamonica'nın karakoldan içeri ilk kez adım atmasından neredeyse iki yıl sonra, 2007 yılı kasım ayında Yargıç Doug Hughes ve jüri üyeleri, itiraf kayıtlarını bir de kendi kulakları ile dinlemekteydi.

İçeriğin rahatsızlık verici niteliği yüzünden duruşmaların önem-

li bir bölümü basına kapalı olarak yapıldı ve yayın yasağı getirildi.

Din adamlarının avukatları, Al Bensabat ve Charles Reid'in savunması basitti: "Bir kamyon dolusu teyp bandındaki itiraf kayıtları hiçbir şey ifade etmez. Bunlarla hüküm kurulamaz. Delil gerek. İddianamede tek bir delil yok. Kadınlar bu senaryoları papazlardan boşanmak için uydurdu. Anneler çocukların beynini yıkadı, baskı yaptı, resimleri çizdirdiler. Sahte peygamber kadın, vaazlarıyla hem sanıkları hem cemaati işlenmemiş günahlara inandırdı. Papazlar, yapmadıkları şeyleri itiraf ettiler. Zaten mağdur olduğu iddia edilen yirmiden fazla çocuğun hiçbirinde cinsel saldırıyı kanıtlayan tıbbi bulgu da yok. Bu dava, Salem Cadıları⁵⁰ davalarından farksız."

Avukatlar, sanık ve tanıkların bir kere de adli psikologlar önünde dinlenmesini talep etseler de, bu istek mahkemece kabul görmedi. Papazlar, dedektiflere anlattıklarının gerçeği yansıtmadığını, o tarihte kendilerini sahte peygamberin kontrol ettiğini anlattılar.

Neyin doğru, neyin yalan olduğu bir türlü anlaşılamadı. Sonuçta hepsi, yani iki papaz, emekli dedektif ve dört arkadaşı dene-timli serbestlikten yararlanamayacak biçimde çocukları cinsel istismardan ömür boyu hapse mahkûm oldular.

Çilek cennetinde yaşananlar gerçek miydi, yoksa Salem'deki-ne benzer bir cadı avı mı bilinmez, ancak şurası muhakkak ki kasa-ba sakinleri bugün dahi Hosanna Kilisesi'nde neler yaşandığından kuşku duymakta.

Ayinler, tarikatlar ve çocuk kurbanlar

Çocuk istismarı ve cinayetlerini içeren törensel suçlar her zaman dikkat çekmiştir. Ne yazık ki birçoğu, erişkinlerin hayallerinde şekillenen ve bir dizi yuva çalışanının hayatını söndüren haksız suçlamalardır.

50. Salem Cadıları Davaları, Massachusetts'te şubat 1692 ile mayıs 1693 arasında gerçekleştirildi. Cadılık-la suçlanan 150'den fazla insan tutuklandı. 29 kişi suçlu bulundu ve cadılıktan ölüme mahkûm edildi. Suç-lananlardan on dördü kadın, beşi erkek on dokuz kişi asılarak idam edildi. Suçlanan ilk kadınlardan biri olan Sarah Good'un kızı Dorothy Good sadece 4 yaşında olmasına rağmen sorgulandı ve yanıtları annesi-nin cadılık ile ilişkilerini kanıtlayan birer itiraf olarak değerlendirildi. Ocak 2016'da Virginia Üniversitesi İla-hiyat Fakültesi profesörlerinden Benjamin Ray ve ekibi, coğrafi bilgi sistemi (GIS) ve yeraltı radar teknolo-jilerini (GPR) kullanarak Salem'de beş yüz yıl önce on dokuz "cadı"nın asıldığı yeri saptadıklarını açıkladılar.

Gerçi çocuk yuvalarında istismara rastlanır ama toplumun genelindekinden fazla değildir.⁵¹ Üstelik çocukların önemli bir bölümü kendilerini daha emniyette hissettikleri ev ortamında ebeveynler ya da akrabalar tarafından cinsel istismara uğrar. Ciddi bir sosyal problem olan çocuk cinsel istismarı, bireysel bir meseledir ve çok kişinin yanlış bildiği gibi kurumsallaşmış, bir diğer deyişle kolektif değildir. Yukarıda aktarmaya çalıştığım Hosanna Kilisesi örneğine benzeyen, çok sayıda kişinin dahil olduğu ve skandallara, paniğe, tutuklamalara yol açan örgütlü cinsel saldırılarla ender olarak karşılaşılır.

Benzer şekilde çocukların şeytana tapan tarikatların eline düşüp ayinlerde kurban edilmesi de istisnadır.

51. Finkelhor D, Williams LM ve Burns N (1988) Nursery crimes: Sexual abuse in day care. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.

Cesedin Kaç Para?

En az üç yüz yıldır ölümler üzerinden para kazanılıyor. Bazı ahlaksızlar kimi zaman bedeninin tamamını, kimi zaman parçalarını isteklilerle buluşturuyor. Tabii bir de organları için insanları kaçıran, sonra öldürüp bir dere yatağına atanlar da var.

İngiliz gazeteci, televizyon ve radyo programcısı Alistair Cooke, BBC’de sunduğu Amerika’dan Mektup programını ölümüne bir ay kalana dek neredeyse kesintisiz biçimde sürdürdü. “Neredeyse kesintisiz” diyorum çünkü 1946’dan başlayarak elli sekiz yıl boyunca tam 2869 Amerika’dan Mektup bölümünden sadece üçünü gerçekleştiremedi, böylece dünyada en uzun süren programın sahibi olarak radyo tarihine geçti.

Fikir kendisine aitti. Şömine karşısına oturan İngiliz vatandaşlarına, haftada bir kez on beş dakika boyunca, kültürden sanata, spordan siyasete, Amerika’dan haberler aktararak o tarihte pek de iyi olmayan Amerikan algısını düzeltmeyi amaçlamıştı.

Alistair Cooke 5 Ekim 1984 tarihli radyo konuşmasına “Önce-leri kaçak içkiydi” diye başlamıştı. “Akıl almaz yasadışı gelirler elde ettikleri temel uğraşları içki kaçakçılığıydı.” Ardından, Chicago Mafyası’nın eylemlerini nasıl örgütlediğini aktarmış ve artık içki kaçakçılığının yerini eroin kaçakçılığının aldığını anlatmıştı. Konuşmasını “Ahlaksızlık her yerde” diyerek bitirmişti.⁵²

Ahlaksızlığın boyutu yıllar içinde farklılaştı, kapsamı genişledi, hatta ünlü gazetecinin kendisi bile, daha doğrusu cesedi, bunlardan birinin kurbanı oldu.

52. Alistair Cooke’un bu ve diğer BBC konuşmalarını kendi sesinden dinlemek ve transkriptini okumak için: <http://www.bbc.co.uk/programmes/articles/SZjkhjG2rRtz88jNYfTrBRn/gangsters-in-chicago-5-october-1984>

Parçalanıp satılan ölüler

Hem kalp hastası hem de kemiklerini de sarmış akciğer kanseri olan gazeteci, doktorlarının tavsiyesine uyarak 2 Mart 2004'te, doksan beş yaşında son programını yaptı ve aynı ayın sonunda New York'taki evinde öldü. Vasiyeti üzerine kızı cenazesini yakılmak üzere New York'ta konunun uzmanı bir şirkete teslim etti. Ardından babasının küllerini Central Park'a gizlice serpti.

Buraya kadar, adli bilimleri ilgilendiren bir şey yok gibi görünse de, Alistair Cooke'un cenazesinin başına gelenler, ülkeyi sarsacak bir skandalın ilk halkasıydı. Onunkiyile birlikte binden fazla ölü beden parçalanarak satılmıştı. Süslü kaplar içinde sevdiklerinin küllerini teslim alan ailelerin elbette bundan haberi bile yoktu.

Ölü beden ticaretinden haberi olsaydı eğer, bir konuşmasında değineceği muhakkaktı da, kendisinin de aynı ticarete "ürün" olarak yer alacağını hayal bile edemezdi sanırım.

Aslında mezar hırsızlığı yeni bir şey değil. İnsanlar, tıp fakültelerindeki anatomi derslerine kadavra temin ederek en az üç yüz yıldır ölü bedenler üzerinden para kazanmıştır.

Ünlü doktora ceset gerek

O kadar ki, öyküleri defalarca beyaz perdeye taşınan iki İskoç kafadar, Burke ve Hare, 1827 ve 1828'de, İskoçya'nın Edinburgh Üniversitesi'nde görevli ünlü anatomi hocası Doktor Robert Knox'un derslerine gereken taze cesetleri, mezarları soyarak elde etmekte zorlanınca, kolay yolu seçip adam öldürmeye başlamışlar, eşlerinin de yardımıyla on altı kişinin canına kıyıp doktora satmışlardı. Doktor da bu sayede, dersleri öğrenci ile dolup taşan, ülkenin en başarılı anatomisti olarak ününe ün katmıştı.

Anatomi dersinde kullanılacak cesedin taze olması şarttı. Doktor Robert Knox'un Burke ve Hare'e ceset başına 7-10 İngiliz lirası ödediği biliniyor. Bu ücretin, bir kütüphane memurunun haftalığının yüz katı olduğu düşünülürse, bu ikilinin cesetler sayesinde ne denli kâr ettiği anlaşılır.

İki uyanığın macerası, ev sahibinin yatak altında ceset bul-

masıyla noktalandı. Burke, bardaktan boşanırcasına yağmur yağan bir günde, yirmi beş bin meraklı önünde asıldı. Edinburgh Üniversitesi'nin bir başka anatomi hocası Profesör Alexander Monro, yargıcın kararına uyararak cesedine yüzlerce kişinin önünde iki saat süren bir otopsi yaptı. Sonraki yıllarda İskoç seri katilleri taklit edenler çıktı. Tıp fakültelerinde yaşanan skandalların önü alınamayınca 1832'de Anatomi Yasası yürürlüğe girdi. O tarihe kadar anatomi eğitimlerinde sadece idam mahkûmlarının cesetlerini kullanmaya izin varken, yasa ile birlikte ölenin yakınlarının cenazelerini tıp fakültelerine bağışlayabilmelerine imkân tanındı. Sahipsiz cenazeler de gerek cerrahi, gerekse anatomi kürsülerinde eğitim amaçlı kullanılabilirdi.

Ölü yoksa tıp gelişmez

Benzer sorunlar bu coğrafyada da yaşandı. Bırakın Osmanlı döneminde anatomi derslerindeki kadavra teminindeki zorlukları, Tıp Fakültelerinde 1940'larda okuyan hocalarımızın üç-beş kemik ya da bir kafatası elde edebilmek için mezarlık bekçileri ile girdiği alışveriş öyküleri hâlâ kulaklarımızdadır.

İnsan bedeni sadece tıp fakültesi eğitimi için değil, modern cerrahi tekniklerinin geliştirilmesi için de olağanüstü değer taşır. Daha da önemlisi, başka insanlara el, kol, bacak, göz, kalp, kemik ve daha birçok yaşamsal organ ve doku sağlar. Bir tek ölü beden, birçok başka insanın yaşam kalitesine katkıda bulunur, hatta hayat verir. Ölü bir bedenin kemiğinden kıkırdığına, derisinden dişine her noktası işe yarar. Bunlar ya bir hastaya nakledilir ya da büyük kârlarla satılan tıbbi ürünlere dönüştürülür.

Özendirici kampanyalar sayesinde bedenini insanlığın hayırına bağışlayanların, organlarının alınmasına izin veren yakınlarının sayısı her geçen gün artıyor. Bununla birlikte sayıları modern tıbbın ihtiyacını karşılamaktan çok uzak. Talep varsa, arz da olur. Talep yasal olarak karşılanamazsa, yasadışı yollara başvurarak ihtiyacı karşılayanlar her zaman çıkar. Uyuşturucu madde kaçakçılığı bu durumun en iyi örneklerinden biridir ve yeraltı örgütleri çarkın dönebilmesi için kimyacı, pilot, polis, kısacası kimin uzmanlığı gerekiyorsa, istihdam eder. Benzer şekilde organ ve doku

nakli sektöründeki işletmelerdeki eksikler, yasadışı örgütler tarafından, genellikle verici ya da yakınlarının hiç haberi olmadan kapatılıyor. Bu örgütler de organ ve doku işinden anlayanları kullanıyorlar. Yani cerrah, patolog, adli tıp uzmanı ve anatomistleri.

Milyon dolarlık organ ticareti

Nitekim, 22 Aralık 2005 tarihinde *New York Daily News*'da çıkan bir haberle ilk kez öğrendiğimiz ahlaksızlığın başında Michael Mastromarino adlı bir çene cerrahı vardı. Doktor Mastromarino, Fort Lee, New Jersey'de faaliyet gösteren 4,6 milyon dolarlık Biyomedikal Doku Hizmetleri (Biomedical Tissue Services) adlı şirketin sahibiydi.

Haberde şirketin, gazeteci Alistair Cooke ile birlikte yüze yakın kişiyi kül etmeden önce yakınlarının izni olmaksızın cesetleri parçaladığını, deri, tendon ve kemiklerini greft uygulayan Amerika ve Kanada'daki tıp merkezlerine sattığını yazdı. Üstelik, Cooke'un yaşını 95'ten 85'e indirerek ve kanserin kemiklerini sardığından hiç söz etmeden. Halbuki hasta kişilerin organ, deri ve kemiklerinin satılması yasaktı. Dr. Mastromarino, 18 yıl hapse mahkûm oldu ve 7 Temmuz 2013 sabahı, kırk dokuz yaşındayken St. Luke's Hastanesi'nde, şu Allah'ın işine bakın ki, tıpkı gazeteci Cooke gibi kemik kanserinden öldü.

2015 yılının son ayında İstanbul Kaçakçılık Şube Müdürlüğü ekipleri, Organ Kaçakçılığı ve Dolandırıcılık gerekçesiyle INTERPOL tarafından kırmızı bültenle aranan İsrail uyruklu Boris Walker'ı (Voker-Welfman), Tayland'ın başkenti Bangkok'tan Atatürk Havalimanı'na geldiği sırada yakalamıştı.

Organ kaçakçılığı sahnesinde Türkler

Ukrayna asıllı İsrail vatandaşı 31 yaşındaki Wolfman'ın İsrail'de organ kaçakçılığı nedeniyle yargılandığı bir davada ceza aldığı, ülkeden kaçtığı için hakkında kırmızı bülten çıkarıldığı belirtildi. İçinde bulunduğu organ çetesinin daha önce Kıbrıs ve Ortadoğu'da organ ticareti yaptığı, Türkiye'de de bu faaliyetlere başladıkları ve yeni hedeflerinin ise Türkiye'deki mülteci Suriye-

liler olduğu ileri sürüldü. Tahran kaynaklı Fars Haber Ajansı'nın 1 Ağustos 2017 tarihinde geçtiğı, doğruluğu kanıtlanamayan bir habere göre, şimdilerde Halep'in kuzeyinden kaçırılan çocuklar Gaziantep, Kilis ve Urfa hastanelerinde organ nakli için kullanılıyor.

Organ kaçakçılığı yapan çete üyeleri arasında zaman zaman Türklerin adına da rastlanıyor. Yine bu yıl, Ukrayna'nın Borispol Uluslararası Havaalanı'nda tutuklanan iki Türk doktorun Ukrayna'da böbrek başına 13-15 bin dolar ödedikleri, bunları Türkiye ya da Filipin'e götürerek yüz bin dolara sattıkları iddia edildi. Doktorlar sağlık turizmi sektöründe başarılı işlere imza attıklarını, suçlamaların asılsız olduğunu, Ukrayna'daki hasta piyasasını Türkiye'ye kaydırınca bazı kişilerin rahatsız olarak kendilerine komplo kurulduğunu ileri sürüyor. Bu satırlar kaleme alındığında her iki doktor, iki kez hâkim karşısına çıkmışlardı. İki milyon dolar tutarındaki kefaleti ödeyemediklerinden hâlâ Ukrayna'da tutuklular. Savcı, 8-15 yıl hapislerini istiyor.

Beyin Yalan Söyler mi?

Ben beyinim, Watson. Geri kalanım önemsiz bir ek.

I am a brain, Watson. The rest of me is a mere appendix.

Arthur Conan Doyle, The Adventure of the Mazarin Stone (Mezarın Taşı), 1921

Beyin parmak izi, yalan makinesinin yerini almaya aday. Hatta masum olduğu halde yirmi dört yılını demir parmaklıklar arkasında geçiren Terry Harrington'ın serbest kalmasını sağlayan da beyninin parmak izidir.

Belki size hayal gibi gelebilir ama artık beynin parmak izi sayesinde kişinin suçlu ya da suçsuz olduğuna karar verebileceğiz. Evvelce gördüğü yüz ya da duyduğu ses ile karşılaşan beynin, istemsiz dalgalarla yanıt verdiği anlaşıldı. Üstelik bu tepkiyi sadece tanıdığı fiziksel özelliklere karşı değil, bilgi için de gösteriyor. Bu sayede, kişinin belirli bir enformasyonla daha önce karşılaşmış ya da karşılaşmadığı beyin dalgalarındaki değişikliğin yorumlanmasıyla saptanabilecek.

İncelemede EEG'den yararlanılmakta.⁵³ Kişinin EEG'si çekilirken, bir bilgisayar ekranında bazı görüntülere bakması, sözcük ve cümleleri okuması isteniyor. Bunların arasında evvelce karşılaştığı bir enformasyon varsa, beyninin yaydığı dalgalarda değişiklik oluyor.

Kişinin, adli amaçlı yapılan beyin dalgası analizini (FBA)⁵⁴ değiştirmesi neredeyse imkânsız. İşte bu yüzden, artık mahkemelerde delil kabul edilmeyen yalan makinesinin yerini almak üzere. Hatta masum olduğu halde yirmi dört yılını demir parmaklıklar arkasında geçiren Terry Harrington'ın serbest kalmasını da sağlayan beyninin parmak izidir.

53. EEG (ElektroEnsefaloGrafı), beyindeki sinir hücreleri tarafından hem uyanıklık hem de uyku halindeyken üretilen elektriksel faaliyetin kâğıt üzerine beyin dalgaları halinde yazdırılmasıdır.

54. Forensic brainwave analysis (FBA) technology.

Cekette barut artığı ile siyahi çocuğu tutukladılar

Bir otomobil galerisinde güvenlik elemanı olarak çalışan emekli polis müdürü John Schweer, 22 Temmuz 1977 sabahında, işyerinin önünde kurşunlanarak öldürüldü. Polise göre cinayeti işleyen bir hırsızlık çetesi idi.

İki ay içinde çok sayıda kişiyi sorguladılar, en fazla şüphelendikleri Kevin Hughes adında siyahi bir gençti. Kevin'in ifadeleleri birbiriyle çelişmekle birlikte, cinayetle ilgili çok şey bildiğine inandılar. Doğruyu anlatması karşılığında beş bin dolar ile ödüllendirileceği ve adının iddianamede yer almayacağı sözünü verdiklerinde "Üçümüz yaptık" dedi, "Arkadaşlarım Curtis McGhee ve Terry Harrington ile birlikte o gece galeriden otomobil çalmaya kalktık. Gürültüyü duyan bekçi bize doğru geldiğinde Harrington belindeki silahı çekti ve bir el ateş etti."

Cinayetin olduğu tarihte Kevin Hughes on altı, diğer ikisi on yedi yaşındaydı.

Harrington ve McGhee 1977 kasımında tutuklandılar, cinayetle suçlandılar ve ayrı mahkemelerde yargılandılar. Bir yıl sonra jüri McGhee'yi suçlu buldu. Kaldığı cezaevindeki üç mahkûm cinayeti nasıl işlediğini kendilerine anlattığını söyleyince, ömür boyu hapse mahkûm oldu.

Öte yandan çok sayıda tanık, ateş edenin Terry Harrington olduğunda ısrar etti. Terry olay yerinde olmadığını, gece konsere gittiğini, ardından eski futbol antrenörüyle uzun bir süre telefonla konuştuğunu ileri sürdü ama savcı, hırsızlığın konser sonrası gerçekleştiğini iddia etti.

Ayrıca polis kriminal laboratuvarından gelen bir uzman, Terry'nin evindeki bir cekette mikroskopik yöntemle barut artığı bulunduğunu belirtince, tümü beyazlardan oluşan jüri (Terry Harrington siyahiydi) 1978 ağustosunda onu suçlu buldu. Denetimli serbestlik hakkı tanınmadan tıpkı McGhee gibi ömür boyu hapse mahkûm edildi.

Kadın berber masumiyetine inandı

Yargılama sonrasında kişi beraat ettiğinde ya da suçsuzluğu kanıtlanıp cezaevinden salıverildiğinde genellikle yanında avukatı

ya da ailesi olur. Önemli bir dava ise akşam haberlerinde onlarla kucaklaştıklarını da görürüz. Ama kimi zaman az uzakta durduğu halde bu sevinci bütün yüreği ile paylaşan bir başkası ya da başkaları da bulunur. İşte kişiye hürriyetini kazandıran asıl bu kişilerdir.

Bayan Anne Danaher, bunlardan biriydi. Anne, Iowa'daki Fort Madison cezaevinde mahkûmların saçını kesen, bu sırada onlarla sohbet eden otuz yedi yaşında bir kadın berberdi. 1993 yılında Terry Harrington'ı bu sayede tanıdı. Onunla ve ailesiyle arkadaş oldu. Gerek Terry'nin, gerekse onun gibi ömür boyu hapse mahkûm olmuş arkadaşı Curtis McGhee'nin masum olduğuna inandı.

Polis hatası yüzünden yirmi yıl hapis

Altı yıl sonra berber kadın, güvenlik görevlisi emekli polis cina-yetinin soruşturma aşamasındaki tüm bilgi ve belgelerini içeren tam yirmi yedi adet polis dosyasına ulaşmayı başardı. Bunların, savunuma tarafına hiç gösterilmeyen bir dizi bilgi içerdiğini saptadı.

Hatta bir tanık, yanında köpeği ile olay yerinden koşarak uzaklaşan beyaz bir adam gördüğünü söylemiş, polis bir ara bu kişiden şüphelenip ifadesini bile almıştı. Çünkü köpeğini dışarıya çıkardığında yanında silah taşıdığı biliniyordu.

Berber Danaher, avukat Mary Kennedy'ye başvurarak dosyadaki bu bilgileri aktardı. Avukat, hiçbir ücret talep etmeden Terry Harrington'ın aleyhine tanıklık edenlerin peşine düştü ve yalan söylediklerini öğrendi. Polisin, "Üçümüz yaptık" diye başlayan ifade karşılığında Kevin Hughes'a beş bin dolar ödediğini de öğrendi.

Harrington davası, polis hatası yüzünden yirmi yıldan fazla bir süre hapis yatan bir masumun acıklı ve ibretlik öyküsü olmanın yanı sıra beyin parmak izi konusunda bir dönüm noktasıdır. Çünkü Dr. Lawrence Farwell'in vermiş olduğu bilirkişi raporu Iowa mahkemesi tarafından delil olarak kabul edilmiştir.⁵⁵

Beyin Parmak İzi raporu delil oldu

Mahkûmiyetinin on dokuzuncu yılında Harrington, Iowa Bölge Mahkemesi'ne yeniden yargılanmak üzere başvuruda bulun-

55. Harrington v. State, Case No. PCCV 073247. Iowa District Court for Pottawattamie County, 5 Mart 2001.

du. Reddedilmesinden üç yıl sonra, bu kez Beyin Parmak İzi sonuçlarının değerlendirilmesini talep etti.

Dr. Farwell, cinayetle ilgili hiçbir ayrıntının beyinde depolanmadığını, buna karşılık başka bir kentte gittiği konserle ilgili bilgilerin bulunduğunu kanıtlayan raporunu sekiz saat süren çapraz sorgu sırasında bütün ayrıntıları ile açıkladı. Bölge yargıcı Timothy O'Grady, yöntemin bilimsel standartlarla çelişmediğine ve delil olarak kabul edilebileceğine karar vermekle birlikte, yeniden yargılamayı önce reddetti, tanıklar yalan söylediklerini itiraf edince işin rengi değişti.

2003 nisanında Iowa Yüksek Mahkemesi, Terry Harrington ve arkadaşının yeniden yargılanmasına karar verdi. Üstelik tutuksuz şekilde. 2012 yılında Harrington yedi milyon, McGhee beş milyon dolar tazminat aldılar ve kendileri için on yıla yakın bir süre çalışan berber kadınla avukata bir kuruş bile vermediler. Bununla birlikte Beyin Parmak İzi raporunu veren bilirkişi Dr. Lawrence Farwell'e ne ödendiği gizli kaldı.

Ortalık şimdilik alacakaranlık

Harvard Üniversitesi'nden biyolojik psikoloji doktorası bulunan Lawrence Farwell'in, geliştirdiği Beyin Parmak İzi tekniği ile ilgili birkaç patenti bulunuyor. Ayrıca sonuçlarını çok sayıda bilimsel dergide yayınladığı gibi, teknik gerek FBI gerekse CIA ve Amerikan Deniz Kuvvetleri tarafından sınıandı.^{56. 57. 58. 59} Bununla birlikte güvenilir olmadığına, iddia edildiğinin aksine insanın

56. Farwell LA, Richardson DC, Richardson GM, Furedy JJ (2014) Brain fingerprinting classification concealed information test detects US Navy military medical information with P300. *Front Neurosci.* 23;8:410. doi: 10.3389/fnins.2014.00410. eCollection 2014.

57. Farwell LA, Richardson DC ve Richardson GM (2013) Brain fingerprinting field studies comparing P300-MERMER and P300 brainwave responses in the detection of concealed information. *Cogn Neurodyn.* 7(4):263-99. doi: 10.1007/s11571-012-9230-0. Epub 5 Aralık 2002.

58. Farwell LA (2012) Brain fingerprinting: a comprehensive tutorial review of detection of concealed information with event-related brain potentials. *Cogn Neurodyn.* 6(2):115-54. doi: 10.1007/s11571-012-9192-2. Epub 17 Şubat 2012.

59. Farwell LA ve Richardson DC (2013) Brain fingerprinting: let's focus on the science-a reply to Meijer, Ben-Shakhar, Verschuere, and Donchin. *Cogn Neurodyn.* 7(2):159-66. doi: 10.1007/s11571-012-9238-5. Epub 9 Ocak 2013.

beynini kontrol edebileceği, hatırlamak istemediği yüz ve olayları saklayabileceği ve bu yüzden mahkemelerde kullanılmaması gerektiğine ilişkin de yayınların sayısı az değil.^{60, 61, 62, 63, 64, 65, 66} Ancak yöntem öylesine cazip ki, insan beyninin bildiği ve bilmediği enformasyona karşı farklı tepkiler vermesine dayanarak geliştirilen EEG temelli yalan makinelerini üretilip piyasaya süren firmalar da bulunuyor.

2017 nisanında, Yeni Zelanda'nın Canterbury Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde görevli Prof. Dr. Robin Palmer ile Doç. Dr. Debra Wilson'ın yanı sıra Yeni Zelanda Beyin Araştırmaları Enstitüsü'nden Profesör Richard Jones, ayrıca Otago Üniversitesi Hukuk Vakfı Yeni Teknolojiler Merkezi'nden Doç. Dr. Colin Gavaghan, bir yıldır Canterbury Polis ve Cezaevleri Teşkilatı ile birlikte yürüttükleri ve Farwell'in EEG tekniğini sınavan projelerinin sonuçlarını açıkladılar. Özetlenecek olursa, Yeni Zelandalı bilim insanları ve polisine göre "Beyin yalan söylemiyor."⁶⁷

60. Russell B (2015-02-02) "Is 'brain fingerprinting' a breakthrough or a sham?". The Verge.

61. Rosenfeld JP (2005) Brain fingerprinting: A critical analysis (PDF). Scientific Review of Mental Health Practice. 4 (1): 20-37.

62. Deceiving the law. Nat Neurosci. 11 (11): 1231-1231. 1 Kasım 2008. doi:10.1038/nn1108-1231 - via www.nature.com

63. Anand G (2008-09-15) "India's use of brain scans in court dismays critics". New York Times.

64. Lakshmanan AR (9 Temmuz 2010) "Welcome verdict but questionable rider". The Hindu.

65. Bergström ZM, Anderson MC Buda M, Simons JS ve Richardson-Klavehn A (2013) Intentional retrieval suppression can conceal guilty knowledge in ERP memory detection tests. Biol Psychol. 94(1):1-11. doi: 10.1016/j.biopsycho.2013.04.012. Epub 7 Mayıs 2013.

66. Kouchaki M Gino F (2016) Memories of unethical actions become obfuscated over time. Proc Natl Acad Sci U S A. 113(22):6166-71. doi: 10.1073/pnas.1523586113. Epub 16 Mayıs 2016.

67. Canterbury Üniversitesi, "Brain Fingerprinting" Has Crime-solving Potential for New Zealand, Pilot Study Finds, 21/4/2017.

Ölüme İzin Yok

Toplum, intikam için cezalandırmamalı; gelişmek için düzeltilmeli.

*La société ne doit pas punir pour se venger,
elle doit corriger pour améliorer.*

Victor Hugo; Le dernier jour d'un condamné
(Bir İdam Mahkûmunun Son Günü), 1829

Yirmi sekiz milyon nüfuslu Teksas eyaleti iki yıldır beklediği yanıtı 2017 yılı nisan ayında nihayet aldı. Doğrusu bu hiç de beklediği yönde bir yanıt değildi. Hindistan'dan tiyopental adlı bir anestezi maddesini ithal etmek istemişlerdi. Trump yönetimi açık ve net biçimde buna "Hayır" dedi. Koskoca Amerika tiyopental üretemiyor mu? Neden ithal etmek istiyorlar? diye sorduğunuzu duyar gibiyim.

Sodyum tiyopental'ın imalatı aslında basit ama hiçbir fabrika üretmiyor. Çünkü bu madde idam cezalarının infazında kullanılıyor. Halbuki idam, ülkenin elli eyaletinden otuz birinde cezalandırma yöntemi olmayı sürdürüyor ve elektrikle ya da gazla infaz gibi başka çözümler olmakla birlikte iğne ile idam tercih ediliyor.

Nasıl idam edeceklerini bilemediler

Bu amaçla geleneksel üçlü karışım kullanılmakta. Bir anestezi madde (örneğin sodyum tiyopental), felç yapma etkisi bulunan pankuronyum ve kalbi durduran potasyum klorür. Kimi eyalet yasalarında kullanılacak maddelerin adı da yer alıyor. Teksas bunlardan biri. Tek üretici Hospira da 2011 yılında tiyopental imalatını durdurunca ithal etmekten başka çare kalmadı.

İdam karşıtı lobilerin baskısı yüzünden, Avrupalı ilaç fabrikaları Amerikan cezaevlerine idam amaçlı tiyopental satmayınca Tek-

sas ve Arkansas eyaletleri, Hindistan'daki bir üreticiden, Chris Harris'in sahibi olduğu Harris Pharma adlı şirketten maddeyi ithal etmeye kalktılar. Söz konusu üreticinin ABD'ye ilaç satma izni bulunmadığını öne süren Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi FDA, temmuz 2015'te George Bush Uluslararası Havaalanı gümrüğündeki bin şişe sodyum tiyopentale el koydu. Teksas kısa bir süre sonra, ilacı depolarında muhafaza eden FDA aleyhine dava açtı ve makul sürede bunların teslimini talep etti. FDA nihayet karar verdi ve talepten tam on yedi ay sonra izin vermediğini mahkemeye bildirdi. Gerçi Teksas Adalet Bakanı Ken Paxton on yedi aylık gecikmeyi "Ya bunların hepsi cahil ya da kasten engelliyorlar" şeklinde yorumlasa da, hem Teksas hem de Arkansas yıllardır infazı bekleyen mahkûmlarına ne yapacağını bilemez hale düştü.

Aslında 2015 yılında medya şirketi Buzzfeed, Hindistan'da faaliyet gösteren Chris Harris hakkında bir inceleme başlatmış ve gösterdiği adresin kiralık bir apartman katı olduğunu, burada ilaç imalatının mümkün olmadığını, hiçbir infazda kullanılmadıkları halde Harris'in farklı eyaletlerden ilaçların karşılığında yüz bin doların üzerinde ödeme aldığını açığa çıkarmıştı.

Kim öldü, kim kaldı?

Teksas cezaevlerinde idanı bekleyen 233 kişi var. Bugün itibarıyla ortalama bekleme süreleri on dört yıl, on ay. Yüzde 43'ü siyahi. Halbuki eyaletin sadece yüzde 12'si zenci. *Texas Tribune* gazetesinin 20 Ağustos 2017 tarihli nüshasına göre Teksas'ın elinde sadece on yedi doz pentobarbital bulunuyor, bunların sekizinin son kullanma tarihi 20 Temmuz 2017, dokuzunun ise 22 Ocak 2018.

Küçük bir araştırma yaptım. Birkaç ay önce beş kişinin idam tarihini belirlemişlerdi.⁶⁸ Bunlardan ilki Tilon Carter'dı. Otomobil ve çatı tamircisi Tilon, 2004 yılında henüz yirmi dört yaşındayken bir arkadaşı ile birlikte altmış sekiz yaşındaki bir adamın evine girmiş, el ve ayaklarını bağlayarak onu ölünceye dek dövmüş, ardından altı bin dolarını alıp kaçmıştı. Bu, Tilon'ın ilk suçu

68. An itibarıyla (20 Ağustos 2017) Teksas cezaevlerinde idamın infazı için tarih verilenler: Steven Long (30 Ağustos), Juan Castillo (7 Eylül), Robert Pruett (12 Ekim), Anthony Shore (18 Ekim), Clinton Young (26 Ekim), Ruben Cardenas (8 Kasım), Larry Swearingen (16 Kasım) ve William Rayford (30 Ocak 2018)

değildi. Daha önce silahlı soygundan beş yıl yatmıştı. İdam cezasına çarptırılan Tilon Carter için verilen tarih 16 Mayıs 2017'ydi. İnfazı, maktulün ölüm şeklinin yeniden değerlendirilmesi amacıyla, saatler kala durduruldu. Ağustos 2017 itibarıyla yeni bir tarih verilmiş değil.

Üç arkadaşı ile birlikte, kendi gibi İspanyol kökenli bir adamın parasını almak isterken onu tabancayla öldüren aşçı Juan Castillo'nun idamı 28 Haziran 2017'te infaz edilecekken 7 Eylül'e ertelendi. Cinayeti işlediğinde yirmi dört yaşında olan Castillo da, tıpkı Tilon gibi, daha önce silahla adam yaralamaktan iki yıl hapis yatmış. On dört yıldır idamı bekliyor.

Daha önce cinayete teşebbüsten on yıllık cezaevi geçmişi bulunan buzdolabı imalatçısı Steven Long ise 21 Mayıs 2005'te on bir yaşındaki küçük bir kızı uyumakta olduğu karavan içerisinde dövmüş, tecavüz etmiş, ardından boğarak öldürmüştü ve cesedini karavanın altına gizleyerek kaçmış. Sekiz erkek ve dört kadından oluşan jüri, adamın daha önce hamile karısını dövdüğünü, yirmi yaşındayken on üç yaşındaki bir kıza tecavüz ettiğini ve cinayete teşebbüsten kaldığı cezaevinde ayaklanmaya katıldığını göz önüne aldı ve yaşadığı sürece toplum için tehlike oluşturduğuna inanarak idam cezası verilmesini istedi. Ona verilen infaz tarihi 19 Temmuz 2017'ydi ama 30 Ağustos'a ertelendi.

Laos göçmeni anne-babanın oğlu Kosoul Chanthakoummane, idam edilecekler listesinin dördüncü adayıydı. Otuz üç kez bıçaklayarak öldürdüğü emlakçı Sarah Ann Walker'ın Rolex saatini ve yüzüğünü çalmakla suçlandı. Olay yerinde bulunan kan lekelerinin DNA profili de saldırganla örtüştü. 2007'den bu yana idamı bekleyen Kosoul'a bildirilen infaz tarihi, 19 Temmuz'du. Ancak diş izleri karşılaştırılmasının bilimsel olmadığını ve DNA hesaplamalarında yapılan hataları ileri süren avukatları infazı durdurdular. Kendisine henüz yeni bir tarih verilmiş değil.

Verilen sözü yerine getirip idam ettiler

Onlar kadar şanslı olmayan kamyon şoförü Taichin Preyor, 26 Şubat 2004 günü siyah giysiler içinde, yirmi dört yaşındaki Jami Tackett'in evine ön kapıdan girdi. Yatmakta olan Jami'yi defalar-

ca bıçakladı ve boğazını kesti. Bu arada, kızın yanında yatan erkek arkadaşı Jason Garza'yı da yaraladı.

Garza evden kaçarak komşulara sığınıp polisi aradı. Aslında saldırganla kurban birbirini tanımaktaydı. Jami uyuşturucu satıcısıydı. Kamyon şoförü, evindeki kasada kokain sakladığını biliyordu. Olay yerinden otomobiliyle kaçmaya kalkıştı ama anahartları evde düşürdüğünü fark edip geri döndü. Merdivenlerden inerken polisle burun buruna geldi ve tutuklandı.

Otomobilinde dolu bir tabanca, yakınlardaki çimlerin üzerinde cinayet silahı olan bıçağı ve eldivenlerini buldular. Daha önce hapis yattığı uyuşturucu suçları, aile içi şiddet davranışları ve cezaevi huzurunu bozan hareketlerini dikkate alıp toplum için tehlike arz ettiğine karar verdiler. Ona verilen idam tarihi 27 Temmuz'du, verilen sözü yerine getirdiler.

Bilseydik, satmazdık. Malımızı geri ver!

İşin aslına bakarsanız sadece Teksas değil, elinde ilaç bulunan eyaletler de idam cezasının infazında sıkıntılar yaşıyor. 2017 nisan ortalarında Arkansas'ta bir bölge mahkemesi, geleneksel üçlü karışım yerine, etkisi tartışmalı midazolam ile birlikte kuronyum bromür ve potasyum klorür karışımının kullanılacağı sekiz mahkûmun infazını durduran bir karar aldı. Kadın Yargıç Kristine Baker'ın gerekçeli kararı şöyle: "Midazolam'ın kişileri yeterince uyutmadığını biliyoruz. Bu koşulda mahkûmlar infaz sırasında acı çekecek." Bu karardan bir hafta kadar önce bir temyiz mahkemesi, Ohio federal bölge mahkemesinin midazolam karşıtı kararını onaylamıştı. Bütün bunların nedeni, midazolamın yine Ohio'da, otuz haftalık hamile yirmi iki yaşındaki Joy Stewart'ı kaçıran, tecavüz eden, ardından boğazını keserek katleden Dennis McGuire'in idamı sırasında kullanılmış olması ve katilin tam yirmi altı dakika can çekişmesiydi. Kısacası, idam kararı alıyordunuz ama bu kararı insan haklarına saygılı bir ülkede yerine getirmek sanıldığı kadar kolay değildi.

Bu arada daha ilginç olaylar da yaşanıyor. Örneğin bir ilaç dağıtım firması olan McKersson, Arkansas Eyaleti ile mahkemelik. Nedeni, kayda değer. Firma, eyalet cezaevinin kendisinden satın

aldığı vekuronyum bromür'ü idam öncesinde mahkûmun uyutulması için kullanacağını bildirmemiş olmasından şikâyetçi. “Bilseydik, satmazdık. Malımızı geri istiyoruz” talebine mahkeme olumlu baktı ve 14 Nisan 2017’de cezaevinin ilacı kullanamayacağına karar verdi.

İhtiyar adamı idam ettiler

Bununla birlikte Arkansas Eyaleti ne yapıp edip verilen kararları infazda ısrarcı. Cinayet suçlamasıyla 1983 yılında mahkûm olan Tommy Arthur’un idamı, tam yedi kez ertelendi. Bu yüzden ona “ölüm hücresinin Houdini’si”⁶⁹ adını taktılar.

Sevgilisinin kocasını on bin dolar karşılığında öldürüp kadının sigortadan tazminat almasını sağlamakla suçlandı.

Arthur bundan 6-7 yıl önce de baldızını katletmekten cezaevine girmiş, sarhoş olduğunu, ölümün bir kaza sonucu gerçekleştiğini ileri sürerek kendini savunmuş ve sadece beş yıl yatarak hapisten çıkmıştı.

Son dakikaya kadar, baldızı öldürdüğünü kabul eden ama ikinci cinayetle ilgisi bulunmadığını iddia eden ve artık yetmiş beş yaşına gelen adam, 25 Mayıs 2017’de adaletten kaçamadı ve saat tam 12.15’te ölümle buluştu.

Gerçi avukatları, kullanılan iğnelerin işe yaramaması olasılığına karşı idam edileceği odaya bir cep telefonu konmasını talep etmiş olsalar da, bu istekleri kabul görmedi.

Yüz üç ülke idam cezasını kaldırdı

Halen dünyanın elli altı ülkesinde ölüm cezası var. Bunlar genelde cinayet, vatan hainliği, casusluk, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım suçlarında veriliyor. Yüz üç ülke idam cezasını tamamen kaldırdı. Altısında savaş suçları gibi çok özel durumlar dışında uygulanmıyor. Otuzunda ise yasalarında bulun-

69. Gerçek adı Erik Weisz olan Harry Houdini (1874-1926) Budapeşte doğumlu Amerikalı bir illüzyonistti. Zincir ve iple bağlanarak girdiği kilitli sandıklardan kurtulma numaralarıyla ün kazanmıştı. Ayrıca bu konulara çok meraklı olan, hayali dedektif Sherlock Holmes’un yaratıcısı İngiliz yazar Arthur Conan Doyle’un yakın arkadaşıydı.

masına rağmen kimse idam edilmiyor. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi idamı yasaklıyor.

Benzer şekilde Avrupa Konseyi de kırk yedi üyesinin hiçbirinde idam cezasını onaylamıyor. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu en az beş kez, bağlayıcı olmayan kararnamelerle idam cezasının tüm ülkelerden kaldırılmasını talep etmiş olsa da, dünya nüfusunun yüzde 60'ından fazlası, infazların gerçekleştiği Çin, Hindistan, ABD ve Endonezya gibi ülkelerde yaşamakta.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra ülkemizde beş yüz kadar kişi idama mahkûm oldu ve bunun elli kadarı infaz edildi. 1984'ten bu yana fiilen, 2004'ten bu yana hukuken bulunmayan ölüm cezası, umarım hiçbir zaman geri gelmez.

Ancak şu sıralar dünyanın farklı coğrafyalarında idam cezasını geri getirmeye çalışanlar var. Örneğin Avustralya, çok sayıda vatandaşın ölümüne yol açan radikal İslamcılarını idam etmek istiyor. Benzer şekilde, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin başkanı Paul Andrew Nuttall başta olmak üzere pek çok İngiliz, teröristleri idam etmekten yana.

Bu talep, 22 Mayıs 2017'de Amerikalı pop yıldızı Ariana Grande'in Manchester Arena'daki konserinin hemen ardından gerçekleşen intihar saldırısıyla daha da arttı. Çoğunun yaşı küçük, yirmi iki kişinin ölümüne, elli dokuz kişinin yaralanmasına yol açan saldırıyı gerçekleştiren Libya kökenli yirmi iki yaşındaki Salman Abedi'nin terör örgütü DAESH ile bağlantısı bulunuyor.

Giyotin uygarlaşan Türkiye'ye gitmesin

Açılışı Victor Hugo ile yaptık. Şimdi size 1829 yılında yayımlanan *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*'nden ilginç bir paragraf aktarmak istiyorum: "O rezil makine [giyotinden söz ediyor], Fransa'dan gidecek, buna inanıyoruz ve Tanrı izin verirse, topallaya topallaya gidecek çünkü bizler ona sert darbelerle vurmaya deneyeceğiz; uygarlaşan Türkiye'ye değil, onu istemeyen vahşilere değil, birkaç barbar halka gitsin; ancak uygarlığın merdiveninden birkaç basamak daha aşağı insin, İspanya'ya ya da Rusya'ya gitsin."

İspanya, 1800'lerde Batı Dünyası'nın en fazla idam cezası uygu-

layan ülkelerinin başında geliyor, onu İsveç izliyordu. 1995 yılında savaş koşullarında işlenenler dahil, tüm suçlardan idamı kaldırdı. Zaten son idamları bundan yirmi yıl önce infaz etmişti.

Son infaz edilenler, 27 Eylül 1975'te, silahlı Bask milliyetçi ve ayrılıkçı grup ETA mensubu iki kişiyle, İhtilalci Antifaşist Milliyetçi Cephe FRAP'ın üç üyesidir.

Öte yandan Rusya ceza yasalarında idam cezası hâlâ yer almakla birlikte, son infaz 2 Ağustos 1996'da gerçekleşti. Moskova'da on bir küçük erkek çocuğa cinsel saldırıda bulunan, işkence edip öldüren, ziraat fakültesi mezunu, at yetiştiriciliğinde madalya sahibi Sergey Golovkin kurşuna dizildi.

Bu arada Golovkin'in on üç yaşından başlayarak sadistik eğilimler gösterdiği, sokakta yakaladığı kedileri eve götürüp astığını da belirtmeden geçmeyelim.

Venüs'ten mi, Mars'tan mı Yoksa Yeryüzünden mi?

Erkekler yaşanı çok erken öğrenir, kadınlar ise çok geç.
Aralarındaki fark bundan ibarettir.

*Men know life too early. Women know life too late.
That is the difference between men and women.*

Oscar Wilde, A Woman of No Importance (Önemsiz Bir Kadın), 1893

Kadınlarla erkeklerin birbirine hem çok benzediği hem de birçok açıdan farklı olduğu herkesin malumu. Bu farklılık, ki-mi zaman Amerikalı yazar John Gray'ın 1992'de yayınladı-ğı ve 50 milyonun üzerinde satan *Erkekler Mars'tan Kadın-lar Venüs'ten* kitabının ismini haklı çıkaracak kadar. Örneğin uyuşturucu bağımlılığı.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun on üç üyesinden biriyim. Daha önce başkanlığını da üstlendiğim (yüz yıla varan tarihindeki ikinci kadın başkanım) Kurul'da, 2022 yılına dek görev yapacağım. Geçtiğimiz yüzyılın başından beri uyuşturucu ile mücadele için böylesi kurullar oluşturulmuş. 1960'lardan bu yana bugünkü statü ve yetkilerle çalışıyor.

Kurul, dünya üzerindeki BM'ye üye olsun, olmasın tüm ülkele-rin uyuşturucunun arzı ve talebi ile mücadelesini denetliyor. Bu-nun için, bir hayli kalabalık sekreteryası aracılığı ile 1961, 1971 ve 1988 yıllarında yürürlüğe giren uluslararası nitelikte üç sözleş-menin maddelerine uyup uymadıklarını izliyor. Yarı yasal nitelik-teki Kurul'un mücadeleyi aksatan ülke için BM Genel Kurulu'na ambargo önerme yetkisi bulunuyor.⁷⁰

70. The International Narcotics Control Board, <https://www.incb.org/incb/en/about.html>

Kadınlar daha çabuk bağımlı oluyor

Dünya genelindeki uyuşturucu bağımlısı kadınların sayısı, erkeklere oranla çok daha düşüktür. Genel olarak erkekler kadınlardan daha fazla esrar, kokain ya da amfetamin kullanır. Buna karşılık kadınlar, sakinleştirici ya da opioid⁷¹ gibi reçeteye tabi ilaçları gereğinden fazla tüketerek bağımlı olurlar. Elbette bu farkın ortaya çıkışında maddelere kolay ulaşabilmenin de rolü var. Ama toplumsal ve kültürel etkileri de göz ardı etmemeli.

Zengin ülkelerde yaşayan kadınlar arasında bağımlıların oranı, orta ve düşük gelirli olanlardan daha yüksek. Bununla birlikte, konuya genç kadınlar açısından bakıldığında, zengin-fakir ayrımını yok gibi. Ne yazık ki eroin bağımlısı kadınların yaşı, bağımlı erkek ortalamasından düşük. Onlar, daha az miktarda ve daha kısa süre eroin kullanıyorlar, ayrıca damar içi enjeksiyondan da kaçınıyorlar. Halbuki bu yolla eroin kullanan erkeklerin sayısı üç-dört kat daha fazla ve kadınların damarına ilk enjeksiyonu genellikle partneri yapıyor.

Kadınlar metamfetamin kullanmaya da erkeklerden daha küçük yaşta başlıyor. Bunda büyük bir olasılıkla eroin ya da metamfetamin kullanım bozukluğu olan erkek arkadaşlarının payı var. Diğer maddelere, örneğin kokain ya da esrara bağımlılıkları ise erkeklerden daha ileri yaşta başlıyor ama ne yazık ki dozu çok daha hızlı artırıyor ve çok daha hızlı bağımlı oluyorlar.

Zayıflamak hevesiyle uyuşturucu

Kadınlar neden uyuşturucu kullanır? sorusunu yanıtlamaya çalışanlar evre baskısı, bulunduğu koşullardan kaçış ya da rahatlatma isteğı gibi cevaplar ileri sürer. Buna, boşanma, çocuğun velayetini kaybetme, seks işçiliğı, duygudurum bozukluğu, hatta zayıflama isteğı gibi başka gerçekleri de eklemek mümkün.

Şurası muhakkak ki, madde bağımlılığı bir dizi biyolojik, çevresel, davranışsal ve sosyal etkenin bir araya gelmesi sonucu gelişen karmaşık bir süreçtir. Okul başarısızlığı hatta uykusuzluk

71. Opioidler; oksikodon, hidrokodon, kodein, morfin ve benzeri reçete ile satılan yasal ağrı kesicileri, ayrıca yasadışı eroinin yanı sıra fentanil gibi sentetik opioidleri kapsayan bir madde grubudur.

dahi risk oluştursa da, bağımlılığa yatkınlığının yüzde 40-60 kadınının kalıtımsal nedenlerden kaynaklandığı unutulmamalı.

Bununla birlikte genetik yatkınlık her maddede aynı oranda etkili değil. İkiizlerle yapılan bir dizi araştırma, kokain bağımlılığının genetik geçişinin diğerlerinden daha fazla olduğunu gösteriyor.

Bağımlı kadın mahkûm sayısı artıyor

Dünya genelinde cezaevlerindeki kadın nüfusu, erkeklerin on- da biri kadar olmakla birlikte bu sayı giderek yükseliyor. Son on beş yılda kadın nüfusu sadece yüzde 18 oranında arttığı halde, demir parmaklıklar ardındaki kadınların sayısı ikiye katlanarak yedi yüz bini aştı.⁷²

Bu kadınlar genellikle şiddet içerikli olmayan suçlar nedeniyle cezaevindeler ve genelde fakir, marjinal ya da azınlık topluluklara mensuplar. Kötü olan, tutuklu ve hükümlüler arasında bağımlı kadınların oranı erkeklerden bir hayli fazla.

Her dört kadından üçü, yani yüzde 75'i cezaevine girmeden bir ay önce madde kullandığı halde, erkeklerin sadece yarısı, bir başka deyişle yüzde 50'sinin bağımlı olduğu biliniyor.

Kadınlar hapsedildiğinde aileler çok daha büyük zarar görüyor, çocuklar ya anneleri ile birlikte hapse giriyor ya da tamamen bakımsız kalıyorlar. Cezaevinin, evlerinden uzak olduğu durumda ziyarete gelenlerin sayısı azalıyor. Bu durum, kadınlarda depresyon, bipolar bozukluk, post travmatik stres, anksiyete, kişilik bozukluğu gibi değişik psikiyatrik sorunlara yol açıyor. Evvelce madde kullanmayan kadınlar da cezaevinde uyuşturucu bağımlısı oluyorlar.

Seks işçisi bağımlı kadınlar

Seks işçiliği ile bağımlılık arasında ciddi bir ilişki var. Seks işçisi kolayca madde bağımlısı oluyor. Öte yandan madde bağımlısı kadın, gerekli parayı bulmak için bir noktada çaresizlikten seks işçiliğine başvuruyor. Kısacası hem biri hem diğeri büyük bir risk

72. Corina Giacomello "Women, drug offenses and penitentiary systems in Latin America", IDPC Briefing Paper (International Drug Policy Consortium, 2013).

faktörü. Damar içi madde kullanımı ile birlikte seks işçiliğine bir de eğitimsizlik eklendiğinde, HIV enfeksiyonundan kaçış olmuyor.

Madde bağımlısı kadınlarda istenmeyen gebelikler, erken doğumlar, yenidoğan ölümleri sıklıkla karşılaşılan halk sağlığı sorunları. Anne karnındayken uyuşturucu ile karşılaşan bebeklerin doğumla birlikte daha fazla bakıma ihtiyacı var. Titreme ve tiz sesli ağlamaları nörolojik bozukluklar gelişeceğinin bir işareti.

Erken dönemde cannabis (esrar) ile karşılaşmış bebeklerin beyin gelişiminde ve davranışlarında kusurlar gözleniyor. İleri yaşlarda öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, bellek kayıpları, okulda davranış kusurları ortaya çıkıyor. Bu çocukların gençlik döneminde esrar kullanma olasılığı da yüksek.

Kadınlar tedaviye erişemiyor

Dünya genelinde madde bağımlılarının üçte biri kadın olduğu halde, tedavi edilenlerin sadece beşte biri kadın. Kadınlar, tedavi merkezlerine ulaşmada büyük zorluklar çekiyorlar. Aile ve toplumun baskısı, kültürel ve kişisel engeller yüzünden profesyonel destek alamıyorlar.

Öte yandan tedavi merkezlerinin olanakları kadınların ihtiyaçlarını göz önüne alacak şekilde düzenlenmiyor. Çocuklu kadınlar, eşlerinin kendilerinden boşanacağı, çocukların mahkemece ellerinden alınacağı korkusuyla tedaviye başvurmuyor.

Damgalanma, dışlanma hatta öldürülme korkusu evlerini terk etmelerine yol açıyor. Böylelikle kendilerini seks işçiliği-madde kullanımı kısır döngüsünün içinde buluyorlar.

Bağımlıların tedavisi dendiğinde İran örnek gösterilen bir ülke. 2002'den başlamak üzere "zarar azaltma" olarak tanımlayabileceğimiz bir politika benimsedi ve damar içi yolla madde kullananlar arasında HIV enfeksiyonunu azaltmaya yönelik pek çok girişimde bulundu.

Toplumda ve cezaevlerinde metadona dayalı geniş çaplı tedavi programlarını hayata geçirdi. Sadece kadınların tedavi edildiği, hatta sadece seks işçisi olarak çalışan kadınların başvurabileceği metadon klinikleri açıldı.

Zenginler bile Bangkok Kuralları'nı uygulamıyor

Bu iyi örneğe karşılık, dünyanın birçok ülkesinde madde kullandığından kuşku duyulan ya da bağımlı olan kadınların rehabilitasyon (!) adına tutsak edildiği ve kanıta dayalı hiçbir tedavinin uygulanmadığı merkezlerin bulunması kaygı veriyor.

Kadınlar bu merkezlerde fiziksel ve cinsel şiddete uğruyor, insan hakları ile bağdaşmayan koşullarda çalıştırılıyor. Halbuki Bangkok Kuralları adıyla bilinen Birleşmiş Milletler Kadın Mahkûmların Tretmanı ve Alternatif Cezalandırma⁷³ başlıklı 16 Mart 2011 tarihli Genel Kurul kararının altında, Birleşmiş Milletler'e üye bütün ülkelerin, yani yüz doksan üç ülkenin imzası bulunuyor.

Kadın tutuklu ve hükümlülerin haklarını korumayı, ihtiyaçlarını karşılamayı, ayrıca anneleri ile birlikte cezaevinde tutulan çocukları korumayı hedefleyen bu ilk ve tek uluslararası belge, kadınları hapsedmek yerine alternatif cezalandırma yöntemlerine başvurmanın yararlarına da dikkat çekiyor.

Ne yazık ki imzaladıkları halde en zengin ve gelişmiş ülkelerde bile Bangkok Kuralları'na uyulduğu söylenemez.

Kısacası, milyonlarca çocuğun anne ya da babasının cezaevinde olduğu, on binlercesinin annesi ile birlikte cezaevinde tutulduğu bir dünyanın geleceği hiç de parlak görünmüyor. Karara, neden Bangkok Kuralları dendiğini belki merak etmişsinizdir. İlk girişimi Prenses Bajrakitiyabha'nın önderliğinde Tayland Hükümeti başlattığından.

73. The United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (Resolution A/RES/65/229).

İlk Taşı Günahsız Olan Atsın

Tek bir saç kılının dahi gölgesi vardır.

Etiam capillus unus habet umbram.

Publilius Syrus, M.Ö. ~ 100

Yuhanna İncili'nin 8. bölümüne göre kocasını aldatırken yakalanan kadını İsa'nın huzuruna getirirler ve taşlanarak öldürülmesini isterler. İsa, "İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o at-sın!" deyince kimse elini kımıldatmaz, İsa da kadını affeder. İşte sayısız mahkûmu haksız yere demir parmaklıklar ardına gönderenler de aynı durumda. Polisi, savcısı, avukatı, yargıcı, tanığı, muhbiri, bilirkişisi, olay yeri inceleme uzmanı, kriminal laboratuvar çalışanı... Herkes günahkâr.

Sofia Silva kaçırılıp öldürüldüğünde henüz on altı yaşındaydı. Yıllardan 1996. Kanıt, eldeki dört küçük lif parçacığıydı. Virginia eyalet kriminal laboratuvarı bu liflerden yola çıkarak Karl Michael Roush adlı bir adama ulaştı ve Karl cinayetle suçlandı. Kısa bir süre sonra iki küçük kız kardeş daha kaçırılıp öldürüldüğünde bir hata yapmış olabileceklerini düşündüler. Federal Soruşturma Bürosu FBI, delilleri yeniden çalıştı. Karl Michael Roush'a pardon dediler.

Gerçek katilin yakalanması ancak 2002'de mümkün oldu. Her üç kızın bedenindeki kıl ve saçlar Richard Marc Evonitz'inkileri tutmakla kalmadı, mavi kürk kaplı kelepçelerinin tüyleri de her üçünün üzerinde bulundu. Ama en önemlisi, şüpheliye ait kamyonunun bagajında kızlardan birinin avuç ve parmak izlerine rastlanmasıydı. Üstelik olaydan beş yıl sonra.

Silva davasındaki hatalı rapor, adli bilimlerde yaşanan rezaletlerin ne ilki ne de sonuncusu. Her ne kadar FBI, 2015 yılında hem liflerin hem de diş izi karşılaştırmalarının, ayrıca kan lekesi dağılımına ilişkin yorumların bilimsellikten uzak olduğunu ve terk

edildiğini bildirmiş olsa da, dünyanın birçok ülkesinde bu deliller yüzünden demir parmaklıkların arkasını boylayan sayısız masum var. Üstelik Karl Michael Roush gibi şanslı olup kısa sürede pardon denilenlerin sayısı yok denecek kadar az.

Adalet bakanı komisyonu neden dağıttı?

Obama'nın başkanlığı sırasında otuz kadar adli bilimci, savcı ve yargıç Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan Ulusal Adli Bilimler Komisyonu'nda bir araya gelmiş ve mesleğin güvenilirliğinin artırılması için önerilerde bulunmuştu.

Trump yönetiminin Adalet Bakanı Jeff Sessions, 2017 yılının nisan ayında "Bu komisyonu dağıtıyorum. Eyaletler arasında ciddi uyumsuzluklar var. FBI'ın bazı yöntemlerin güvenilir olmadığına ilişkin görüşü de gözden geçirilmeli. Kalitenin yükseltilmesi için yeni bir komisyon oluşturacak ve yeni bir başkan atayacağım" dedi ama aradan bunca ay geçmesine rağmen ortada ne yeni komisyon ne de başkan var. Gerçi şu sıralar Trump ile adalet bakanının arası bir hayli açık, yeni bir bakan atanırsa ne olacağını göreceğiz.

Bu durum, adli bilimler alanında tüm dünya kriminal laboratuvarları içinde liderliği tartışılmaz Amerikan laboratuvarlarının geleceğini belirsizliğe sürüklüyor. Adli bilim uygulamalarının hatasız ve güvenilir olduğu inancının sarsılması, mahkeme kararlarına da itirazları artırıyor. Cezaevlerinden gelen "masumum" çığlıklarına kulak tıkamak artık mümkün değil. Elde bulunan delillerin yeniden bir başka laboratuvarında çalışılması taleplerine temyiz mahkemeleri olumlu bakıyor.

Bu durum, laboratuvarların iş yükünü artırıyor ama personel takviyesi yapılmadığından, gündelik işler aksıyor, adalet gecikiyor. İkinci kez çalışılan örneklerde genellikle ilk sonuçlara benzer raporlar verilmekle birlikte, ender de olsa çelişkilerin ortaya çıkması yüzünden her itirazı değerlendirmekten başka çare yok.

Kusursuz cinayet yoktur ama...

Aslında laboratuvar incelemelerinde hata yapılabileceğini her kimyacı ve biyolog bilir. Otopsilerde her zaman gerçeğe ulaşılamayacağını, kimi zaman ölüm nedenini ya da ölümden sonra geçen zamanı tam olarak belirlemenin mümkün olmadığına her adli tıp uzmanı farkındadır.

Ancak CSI ya da ülkemizdeki Kanıt gibi polisiye diziler, her incelemenin kusursuz olduğu ve her olayda faile götüren bir kanıtın bulunacağı algısını yerleştirdiler. Birkaç saat içinde, farklı uzmanlık alanlarından profesyonellerin kanıtları bulacağı, laboratuvara götürüp analizleyeceği, eldeki veritabanları sayesinde her türlü bilgiye ulaşarak katili bulacağı ve eliyle koymuş gibi yakalayıp adalete teslim edeceği zannedilir oldu.

Halbuki bırakın bütün bunların saatler içinde gerçekleştirilmesini, laboratuvarların devlet bütçesinden aldığı pay, kimi zaman gerekli ayıraçların bile satın alınmasına imkân vermediğinden, emanet depoları çalışılmayı bekleyen örneklerle dolu.

Mağdur hakları açısından karşılaşılan bir diğer sorun, toplanan kanıtların bir kere de özel bilirkişi laboratuvarlarında çalıştırılma ihtimalinin bulunmaması. Bırakın yeniden çalışılmasını, yapılan analizlerin bilimsel değerlendirmesini dahi istemek mümkün değil. Adalet sistemi, devlet laboratuvarlarından çıkan her sonuçta inanıyor ve böylesi bir talebi kesinlikle kabul etmiyor. Örneğin Silva cinayetinin sorumlusu kabul edilen Karl Michael Roush, Virginia eyalet kriminal laboratuvarının sonuçlarının bir kere de West Virginia Üniversitesi'nde değerlendirilmesini istemiş, ancak bu talebini kabul ettirememişti. Şüphelinin avukat seçme özgürlüğü olduğu gibi kriminal laboratuvar seçme özgürlüğü de olabilmeli. Ancak bu laboratuvarların hepsi akredite edildiğinde belki böyle seçim hakkı da verilir. Ancak şimdilerde resmi laboratuvarların bile tamamı akredite, yani dış denetime tabi değil.

Faaliyetine son verilen Ulusal Adli Bilimler Komisyonu'nun kanımca en önemli tavsiyesi, kriminal laboratuvar incelemelerinin polis teşkilatı içerisinde çıkarılıp federal düzeyde bağımsız laboratuvarların kurulması olmuştur. Eğer başarılı olsalardı, bu model Türkiye dahil tüm dünya ülkeleri için de örnek olabilirdi.

Üç yüz kişiye yıllar sonra “pardon”

1980’lerin sonlarından başlayarak DNA analizleri, gerçek suçlunun bulunmasına ve masumların beraatine büyük katkılar sağladı. Günümüzde sadece ABD’de DNA analizleri sayesinde gerçek fail olmadıkları anlaşılarak cezaevinden salıverilen üç yüze yakın kişi var. Üstelik bu olayların hemen tamamında gerçek suçlu da bulundu.

Kurallara uygun biçimde kullanıldığında geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanan yöntemlerin adaletin yerine gelmesinde vazgeçilmez olduğu apaçık ortada. Serbest bırakılan bu üç yüz kadar kişinin neden masum olduğu halde hapsedildiği araştırıldığında, yarıya yakınında başlıca sorumlunun, kriminalistlerin başvurduğu ve “çöp bilim” (junk science) olarak nitelendirilebilecek güvenilmez yöntemler olduğunu söylemek gerek. Geri kalan hatalı mahkûmiyetlerin neredeyse tamamında, kullanılan yöntemin bilimsel açıdan geçersiz oluşunun payı var.

Tek günah keçisi kriminalistler değil

Ancak şurası unutulmamalı ki, tüm ceza davalarının sadece yüzde 5 ila 10’u kadarında DNA analizine imkân verebilecek bir biyolojik delile rastlanır. Geri kalanında DNA analizi yapmak zaten mümkün değildir. Üzerinden yıllar geçen cinayet ya da cinsel saldırıların biyolojik delillerinin de imha edildiğini, edilmemiş olsalar bile sağlıklı bir incelemeye imkân vermeyecek ölçüde bozulabileceğini akılda tutmak gerek.

Hal böyle olunca cezaevlerinden gelen “Ben masumum” çığlıklarının bir bölümünün doğruyu yansıttığını kabul ediyorum. Zaten bu yüzden yıllardır tamamen gönüllü olarak ekibimle birlikte Masumiyet Projesi’ni yürütmekteyim. Masumları koruyabilmek için hatalı mahkûmiyetlerin sonlanması sağlayacak kalitede iş gören kriminal laboratuvarlara ihtiyaç var.

Ama mesele laboratuvar analizleri ile sınırlı değil. Bu yüzden kriminal laboratuvar çalışanlarını günah keçisi ilan etmek hiç doğru olmaz. Çünkü hatalı mahkûmiyetlere neden olan yanlışlıklar daha olay yeri incelemelerden başlıyor.

Sincan'daki Kanlara Ne Oluyor?

Hey, péqir Uyghur, oyghan, uyqung yéter,
Sende mal yoq, emdi ketse jan kéter.
Bu ölümdin özensgni qutqazmisang,
Ah, séning haling xeter, haling xeter.

*Hey, fakir Uygur, uyan, uykun yeter,
Sende mal yok, şimdi giderse can gider.
Bu ölümden kendini kurtarmazsan eğer,
Ah, senin halin tehlike, halin nice beter.*

Abdulhalúk Uygur - Abduxaliq Uyghur,⁷⁴ Turpan, 1921

Mayıs 2017'de ünlü *Nature* dergisi Çin'in Sincan bölgesinde yaşayan geniş kitlelerden DNA analizi için örnek alındığını bildirdi. Bu durum insan hakları savunucularının hemen tepkisini çekti.

Doğu Türkistan olarak da adlandırdığımız Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Çin Halk Cumhuriyeti sınırları içinde ve Türkiye'nin iki katı yüzölçümü ile ülkenin en geniş idari bölgesi. Burada Uygurların yanı sıra Kazak, Kırgız gibi Türk toplulukları da yaşıyor. Başkenti Urumçi, resmi dili Uygurca ve standart Çince.

Geçtiğimiz aylarda, yani 2017 yılı mayıs ayında, ünlü *Nature* dergisi polisin bölgenin kuzeybatısından DNA analizi için kan örneği topladığını bildirdi.⁷⁵ Bu durum, insan hakları savunucularının hemen tepkisini çekti. Hong Kong'lu araştırmacı Maya Wang'a göre Çin Hükümeti Müslüman Uygur vatandaşlarının genetik bilgisini siyasi bir silah olarak kullanabilir.

74. Abdulhalúk Uygur, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi Turpan şehrinin bir köyünde 1901 yılında dünyaya gelen, Uygur halkını fakirlik, cahillik ve baskı altında tutan güçlerle mücadele eden ve fikirleri yüzünden 13 Mart 1933'te idam edilen bir şairdir.

75. Cyranoski D (2017) China expands DNA data grab in troubled western region. *Nature* 545, 395-396.

Bir dedikodu ve yüz seksen dört ölü

Esasen Çin Halk Cumhuriyeti'nin Doğu Türkistan siyaseti yıllardır çeşitli çevreler tarafından eleştiriliyor. Uluslararası İnsan Hakları örgütleri ve bağımsızlık taraftarları Çin Halk Cumhuriyeti'nin bölgedeki Han Çinlisi olmayan kültürleri baskı altında tuttuğunu ileri sürüyorlar. Sincan'da yaşayan Han Çinlisi yerli etnik grupların kayrıldığını gösteren birçok uygulama bulunuyor.

1949'dan bu yana bölgede yaşanan etnik çatışmalar, Lop Nur Gölü civarlarında nükleer deneme yapıldığı iddiaları, bölgede huzurun bir türlü sağlanamamasının temel nedenleri. İki Han kadın fabrika işçisinin altı Uygurlu işçi tarafından tecavüze uğradığı dedikodularının yayılması ile birlikte 2009 haziranında başlayan gerilim, giderek iki etnik grup arasında yüz seksen dört kişinin ölümü ile noktalanın çatışmalara dönüştü.

Halbuki tecavüz iddiası, işinden memnun olmayan Hanlı bir işçi tarafından uydurulmuştu. Resmi kaynaklar tecavüzle ilgili bir kanıt bulunmadığını açıklamışlar, hatta dedikoduyu yayan kişiyi tutukladıklarını bile bildirmişlerdi ama çatışmaların önüne geçilemedi. Bölgedeki etnik gruplar arasındaki gerilim hâlâ sürmekte.

Sadece Uygurlardan kan aldılarsa felaket

DNA için örnek toplama haberi, zaten var olan huzursuzluğa bir yenisini daha ekledi. Çünkü hangi amaçla örnek toplandığı açıklanmış değil. Bu bilgiye nasıl ulaşıldığı ise ilginç. Sincan polisinin 12 adet DNA dizinleme gereci sipariş ettiği ortaya çıktı. Bu olanakla günde yaklaşık iki bin örneği analizlemek mümkün olacak. *Nature* dergisi yetkilileri polisi arayıp cihazları hangi amaçla sipariş ettiklerini öğrenmeye çalışmış ama polisler telefonu kapatmışlar.

Tokyo Üniversitesi araştırmacılarından Sumio Sugano, böyle bir yatırımın bir veritabanı oluşturmaya yönelik olduğunu söylemiş. Bunu anlamak için kâhin olmaya gerek yok. Belli ki bölgede bir DNA laboratuvarı kuruyor ve DNA bilgi bankası oluşturuyorlar. Kanımca bunda bir sorun yok. Ama sadece Uygur kökenlilerden kan örneği almışlarsa işte o zaman durum vahim.

Dört ayda milyonlarca örnek toplandı

Sipariş edilenin dışında Sincan polisinin, sekizi Amerikan üretici Thermo Fisher Scientific'ten, dördü Çin'in yerli bir üreticisinden olmak üzere satın aldığı dizinleme gereçlerinin yanı sıra köken, göz rengi, saç rengi gibi fiziksel özellikleri belirleyebilecek cihaz yatırımına da gittiği söyleniyor.

Çin'in iki binli yılların başından bu yana kırk milyonun üzerinde kişiden örnek alarak DNA bankası oluşturduğunu, bankada olay yerlerinden toplanan izmarit, kan lekesi gibi örneklerin DNA profillerinin de yer aldığı biliniyor.

Birçok ülkenin DNA bankası var. Bunlar suçların aydınlatılmasında, kayıpların bulunmasında, bedenlerin kimliklendirilmesinde çok işe yarıyor. Dolayısıyla Çin gibi büyük ve gelişmiş bir ülkenin banka sahibi olması kadar doğal bir şey yok. Bununla birlikte özel olarak Sincan'da ve Uygurlara hedefli olarak genişletilmesi, üstelik kan örneklerinin DNA analizi için değil de, kimi zaman pasaport vermek, kimi zaman sağlık kontrolü amacıyla gerçekleştirildiğinin açıklanması, insanın aklına başka şeyler getiriyor. Dört ay içerisinde 17,5 milyon kişiden örnek alındığı, üstelik zor kullanıldığı dedikoduları ise, zaten kuşkuyla bakılan duruma bir yenisini ekliyor.

Çinliler neden örnek topluyor?

Gerçi DNA analizi için örneklerin nasıl alınacağı, nasıl korunup nasıl inceleneceği, mahkemelerde nasıl kullanılacağı ve DNA bilgisinin veri bankalarında ne kadar süre ile tutulacağına ilişkin düzenlemeler var ama bunlar genellikle uluslararası meslek dernekleri tarafından yayınlandığından her ülkede uyulduğu söylenemez.

Güvenlik birimlerinin elindeki veritabanlarının güvenilirliğini sağlayacak uluslararası bir konsensüse acilen ihtiyaç var. Yoksa insan haklarına aykırı uygulamaların, hatta fail olmadığı halde suçlu gösterilmenin önüne geçmek mümkün olmaz.

Bununla birlikte Sincan'daki kan toplama meselesinin başka bir nedeni olabilir. Ya da en azından, bir DNA bankası kurmanın ötesinde başka bir amaçla da kullanılması mümkün.

Popülasyon genetiği olmazsa olmaz

Bildiğiniz gibi DNA analizi biyolojik babanın saptanmasında kullanılır. Baba olduğu iddia edilen erkekten alınan örneklerde DNA incelenir. Mahkemeler, sonuçların en az yüzde 99,73 oranında erkeğin baba olduğunu göstermesi durumunda, onun biyolojik baba olduğuna hükmeder. İşte bu yüzde 99,73'ün hesaplanması için bir dizi formül kullanılır. Bu formüllerde yer alan parametrelerden biri, erkeğin mensubu olduğu popülasyonda, incelenen her bir DNA bölgesinin rastlanma sıklığıdır.

Aynı mantık, olay yerinde bulunan bir bıçağın sapındaki DNA ile şüphelinin karşılaştırılmasında da geçerlidir. Kısacası DNA analizleri, popülasyon genetiği adını verdiğimiz bir bilim alanında yapılan araştırma sonuçlarına dayanır.

Topluluklar arasındaki akrabalıklar ya da göç yollarını araştıranlar da bu bilgiye muhtaçtır. Çin'in farklı bölgelerinde 56 etnik grup yaşıyor. 2010 nüfus sayımına göre bunların en kalabalığı 1,2 milyar üyesi ile Han topluluğu. Uygurların nüfusu ise 10,5 milyon.

Bizler yıllardır kendi ülkemizde popülasyon genetiği çalışmaları yapıyor ve yayınlıyoruz. Tabii, Çinli araştırmacılar da. Örneğin 2017 yılının sadece mayıs ayında Çinli araştırmacıların sektörün en saygın dergilerinden olan *Forensic Science International*'da yayımlanmış dokuz çalışması var.

Bunların arasında Çin'in doğusunda endüstrisi önemli bir eyalet olan Zhejiang'ta (Türkçesi Ciciang) yaşayanların DNA'larındaki 30 işaretin dağılımından⁷⁶ Çin'in dört bir yanına yayılmış Müslüman Hui etnik grubunun Y-kromozomundaki 26 işareti inceleyene⁷⁷ varıncaya dek değişik yayınlar yer alıyor.

Uygurlarla ilgili genetik araştırmaların en az on yıllık bir geçmişi var.⁷⁸ Örneğin Han, Uygur ve Tibet kökenli olanlarda

76. Liu X, Chen F, Niu Y, Bian Y, Zhang S, Zhu R ve Li C (2017) Population genetics of 30 insertion/deletion polymorphisms in Han Chinese population from Zhejiang Province. *Forensic Science International: Genetics*; 28: 33-35.

77. Zhao Q, Bian Y, Zhang S, Zhu R, Zhou W, Gao Y ve Li C (2017) Population genetics study using 26 Y-chromosomal STR loci in the Hui ethnic group in China. *Forensic Science International: Genetics*, 28: 26-e27

78. Xu S, Huang W, Qian J ve Jin L (2008) Analysis of Genomic Admixture in Uyghur and Its Implication in Mapping Strategy. *The American Journal of Human Genetics*, 82: 883-894.

X-kromozomunun üzerindeki 16 işaretin dağılımı biliniyor.⁷⁹ Daha önce yine Han, Tibet, Uygur, Kore, Moğol, Hui etnik gruplarının X-kromozomundaki 12 işaretin⁸⁰ ve Y-kromozomundaki 40 işaretin⁸¹ dağılımı incelenmişti. İşte tam da bu nedenle, Sincan'daki kan toplama etkinliğinin gerçek ya da ikincil gerekçesi bir bilimsel yayın olabilir.

Uygurlarla ilgili her habere kuşkuyla yaklaşan ve pireyi deve yapan insan hakları örgütleri ve Batılı araştırmacıların haklı olup olmadığını bir yıla varmadan görürüz. Tek yapmamız gereken uluslararası hakemli dergilerdeki yayınları izlemek.

79. Song Y, Liu J, Zhu R, Lin Y, Liu Y ve Li L (2017) Genetic data on 16 X-chromosomal STR loci in three population samples from China. *Forensic Science International: Genetics*, 26: e17-e18.

80. Ren Z, Zeng XP, Peng S, Chen Y ve Sun HY (2013) The polymorphisms of 12 X-STR loci in six ethnic populations in China. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 4: e49-e50

81. Ou X, Wang Y, Liu C, Yang D, Zhang C, Deng S ve Sun H (2015) Haplotype analysis of the polymorphic 40 Y-STR markers in Chinese populations. *Forensic Science International: Genetics*, 19: 255-262.

Muhteşem Bir Soruşturma

Bence ya başka bir suçtan cezaevinde ya da öldü.
Çünkü bu bağımlılıktan kurtulabilmesine ihtimal vermiyorum.

*I think he's either in prison for something else, or dead,
because I don't see how he could quit doing that cold turkey.*

Seri katil Gary L. Ridgway soruşturmasını yürüten
emekli dedektif Dan Richmond, 2001⁸²

Seri katillerin sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşadığı sanılır. Halbuki kiminde az, kiminde çok, her ülkenin seri katilleri var. Tıpkı şeker hastaları ya da mide kanserlileri gibi. Bu, Baiyin Katili adıyla bilinen bir Çinlinin öyküsü. Sadece katilin değil, ders kitaplarına girecek ölçüde muhteşem bir soruşturmanın da.

“Üzerinde kırmızı bir elbise vardı” dedi, cinsel organı, eli ve ayağı kesik, yirmi üç yaşındaki genç kadının cesedini ilk gören polis. Kendi evinde, gündüz vakti boğazı kesilerek öldürülmüştü. Kapıda, pencerelerde zorlama yoktu. Parçalanmış kızını bulan annenin haykırıları mahallelinin kulaklarında günlerce yankılandı. Polis günlerce katili aradı. Hatta aylarca, yıllarca aradı, bulamadı. Yıllardan 1988'di. Yer Baiyin. Orta yerinden Sarı Nehir'in geçtiği, dünyanın en kalabalık ülkesi Çin'in kuzeybatısında, sadece iki radyo ve üç televizyon istasyonunun bulunduğu 1,5 milyon nüfuslu Baiyin.

82. Üç kez evlenip boşanmış Gary L. Ridgway, 1982-1988 yılları arasında (belki 2001'e kadar), keskinleşen 49, itiraf ettiği 71, ancak 90'dan fazla olduğu tahmin edilen seks işçisi genç kadını öldürmüştü. “Yeşil Nehir Katili” halen 68 yaşında ve Walla Walla, Washington Eyalet Cezaevi'nde denetimli serbestlik hakkı olmaksızın ömür boyu hapis cezasını çekiyor. Yakalanmasında, o sırada cezaevinde olan seri katil Ted Bundy'nin katkısı olmuştur.

Hedefi kırmızı elbiseli kadınlar

Aradan birkaç ay geçti. Tecavüz edilmiş, parçalanmış genç bir kadının ölümünü yazdı gazeteler. Yine evinde öldürülmüştü. Yine kapı ve pencerede zorlama yoktu. Yine gündüz vaktiydi. Ve üzerinde yine kırmızı bir elbise vardı. Polis yine günlerce, aylarca, yıllarca katili aradı, bulamadı. O günden sonra Baiyin’li kadınlar kırmızı elbise giymediler. Sokağa tek başlarına çıkmadılar.

Katilin, yalnız yaşayan ve kırmızı elbise giyen kadınların peşine düştüğü, onların hemen ardından evlerine girdiği, tecavüz edip öldürdüğü, cesetleri parçaladığı ve hiçbir değerli eşya ya da mücevher almadan çekip gittiği ortadaydı.

Aynı kişi, her kim ise, 1988 ile 2002 arasında Baiyin’de sekiz, altı yüz kilometre kadar uzaktaki İç Moğolistan Otonom Bölgesi’nin Baotou kentinde üç, toplam on bir kadını ve genç kızını öldürdü. En küçüğü sekiz yaşındaydı. Çinliler ona Karindeşen Jack adını taktı. İngilizlerin, bir türlü bulunamamış, kadınları öldürdükten sonra parçalayan ünlü seri katil Karindeşen Jack’ine benzettiklerinden.

Kadınlardan nefret eden sabırlı bir seri katil

Olay yerlerinden ve cesetlerin üzerinden elde edilen deliller sayesinde DNA profilini biliyorlardı. Ama eldeki veritabanlarında onunkine benzer bir profil yoktu. 2002’de cinayetler durdu. İki yıl sonra, “İçine kapanık, cinsel saplantıları olan, kadınlardan nefret eden ve çok sabırlı bir seri katil” diye açıkladı polis, “DNA delillerine, parmak ve ayakkabı izlerine göre 33-40 yaşları arasında bir erkek. On bir kişiyi öldüren aynı kişi, bilgi verene iki yüz bin yuan (yaklaşık yüz bin TL) ödül vereceğiz.”

2016 yılı başlarında Baiyin polisi, bir hırsızlık suçu şüphelisinden DNA analizi için örnek aldı. Şüphelendikleri kişinin gerçekten hırsız olduğunu kanıtladılar. Ama başka bir şey daha yaptılar. Adamın Y-kromozomunun DNA profilini elde ettiler, ellerindeki olay yeri veritabanına yüklediler ve evvelce başka bir suç işleyip işlemediğini öğrenmeye çalıştılar.

Adamın başka bir suçu yoktu ama Y-kromozom DNA profili,

bankadaki faili meçhul bir dizi cinayetin olay yerlerinden toplanan DNA profilleriyle kısmen de olsa örtüşüyordu. Bu duruma ister mucize deyin ister DNA bankalarının gücü, kısmi örtüşmelerin gözlendiği DNA profili, hep kırmızı elbiseli kadınların cesetlerinden ya da evlerinden toplanan biyolojik örneklerin sahibine aitti.

Seri katil hırsızın akrabası

Y-kromozom DNA'sı sadece babadan geçen bir özelliktir ve hiç değişmeden kuşaktan kuşağa aktarılır. Bir ailenin baba tarafından akraba tüm erkeklerinde aynıdır. Tıpkı mitokondriyal DNA'nın sadece anneden alınması ve hiç değişmeden aktarılması gibi. Bu yüzden anne tarafından akraba kadın ve erkeklerin mitokondriyal DNA özellikleri aynıdır. Bu arada Y-kromozomun sadece erkeklerde, mitokondrilerin ise hem erkek hem de kadında bulunduğunu belirtmem gerek yok sanırım.

Hırsızın uzak yakın ne kadar erkek akrabası varsa hepsinden örnek aldılar, sonunda katile ulaştılar. Katil, hırsızın yeğeni, bakal dükkânı sahibi, evli, iki çocuk babası Gao Chengyong'dan başkası değildi. Nitekim 26 Ağustos 2016'da ilk cinayetinden tam yirmi sekiz, son cinayetinden on dört yıl sonra tutuklandığında on bir cinayetin on birini de kabul etti.

1988 yılında meslek yüksekokulunda öğretmenlik yaptığını, ilk oğlunun doğduğu yıl, ilk kırmızı elbiseli kurbanını nasıl takip edip kapıyı açar açmaz nasıl evine giriverdiğini, yirmi altı kez bıçakladıktan sonra yaptıklarını tek tek anlattı. Daha sonra diğer katliamları da. Ama on beş yıl boyunca kadınları neden öldürdüğünü ve 2002 sonrasında neden bu davranışını sürdürmediğini eli iki yaşına gelmiş adamın ağzından ne yaptılarsa alamadılar.

Gao Chengyong 2017 temmuz ayı sonlarında yargılandı. Mahkemesi iki gün sürdü. Cinayetleri itirafı sırasında pişmanlık göstermemekle birlikte kurbanların yakınlarına dönüp üç kez eğilerek özür diledi. Onlara ödemesi gereken tazminatlara gücünün yetmediğini ancak organlarını bağışlayabileceğini söyledi. Bu satırlar kaleme alındığında (21 Ağustos 2017) cezasının ne olacağını henüz bilmiyordu.

Kadın katili Gao, Baiyin Bölge Halk Mahkemesi'nin yargı-cı karşısına çıktığı günlerde, iki bin kilometre kadar güneydeki Yunnan'da bir başka Çinli, Yang Qingpei, istediği parayı vermedikleri için annesini, babasını, kendisini ele vereceklerinden şüphelendiği on yedi komşusunu (aralarında üç çocuk da vardı) öldürdüğünü mahkemede itiraf etmekteydi. Duruşma salonunda iki yüzü aşkın dinleyici ve çok sayıda basın mensubu olduğu halde, kırmızı kadınların peşine düşen Gao kadar ilgi görmedi.

Çin işi Karındeşen bilimsel yayın oldu

Meraklısı için şuraya bir not düşeyim: Baiyin seri cinayetleri, Çinlilerin 1949'dan bu yana gördüğü en vahşi cinayetlerdi. DNA analizlerini gerçekleştirenler Lanzhou'daki Gansu Siyaset Bilimi ve Hukuk Enstitüsü Delil Bilimi Laboratuvarı araştırmacılarından Hongbing Yao ve ekibiydi.

Onlar, aynı zamanda ülkelerindeki toplulukların göç yollarını, hatta 1800 yıl önce yaşamış İmparatorları Cao Cao'nun günümüzdeki akrabalarını da Y-kromozomlarının DNA profili sayesinde belirlediler.^{83, 84, 85}

Yirmi sekiz yıl boyunca aranan seri katil, işte böyle "aile taraması" adı verilen bir uygulama ile yakalandı. Gerçi birçok ülke, böylesi bir uygulamanın, yani kısmi DNA örtüşmesi ile zanlıya ulaşmanın insan haklarına aykırı olduğunu ileri sürse de, bunca masumun kanının yerde kalmaması ve katilin adalete teslimi için başvurmaya değmez mi? Varın, siz karar verin.

83. Yao H, Wen S, Tong X, Zhou B ve Li H (2016) Y chromosomal clue successfully facilitated the arrest of Baiyin serial killer. *Science Bulletin*, 61(22): 1715-1717.

84. Wang CC, Yan S, Hou Z ve ark. (2012), Present Y chromosomes reveal the ancestry of Emperor Cao Cao of 1800 years ago. *J Hum Genet* 57:216-218.

85. Wang CC ve Li H (2013) Inferring human history in East Asia from Y-chromosomes. *Investig Genet* 4:11.

Sen Sen Ol, Polis Isırma

“Bu gözleri hiçbir zaman unutmadım” dedi kadın mahkemede. Tecavüzün üzerinden yirmi bir yıl geçmiş olduğu halde ona inandılar. Zaten teşhis etmeseydi de Joseph Giardala hapsi boyalayacaktı. Hem de altmış sekiz seneliğine. Peki, nasıl olmuştu da bunca yıl sonra tecavüzcünün şu saç dökük, pis sakallı, pejmürde kılıklı orta yaşlı adam olduğu anlaşılmıştı? Durun anlatayım.

New York’taki bir lokantanın vestiyerinde çalışmaktaydı. Hani şu palto, şemsiye alıp fiş verilen yerde. Dolayısıyla saat akşamın kaç olursa olsun, son müşteri ayrılıncaya kadar işinin başında kalmak zorundaydı. Fazla güzel sayılmazdı ama gençti, henüz yirmi beşinde.

1995 yılının ocak ayında, soğuk ve rüzgârlı bir gece yarısı işten çıktı, her zamanki gibi yürüme mesafesindeki evine doğru yola koyuldu. 4. Cadde’deyken yanına biri yaklaşıp saati sordu. Başını eğip saatine baktığı anda adamın kolunu omuzuna doladığını fark etti. Bir de sol yanında bir acı.

“Bağırır ya da kaçmaya kalkarsan saplarım” dedi adam ve onu 11. Cadde’nin köşesindeki bir apartman holünden içeriye itti. Sonra tecavüz etti. “Adını da adresini de biliyorum. Beni şikâyet edersen gelip seni öldürürüm” dedi ve çekip gitti.

Kadın, yapılabilecek en akıllıca işi yaptı. St. Vincent Hastanesi’nin aciline başvurdu. Olanları anlattı. Onlar, yapılabilecek en doğru işi yaptılar, bütün hastane acillerinde bulunan bir “Tecavüz Kit”i açtılar ve usulüne uygun olarak delil topladılar. Topladılar toplamasına da New York polisinin kriminal laboratuvarının emanetinde biriken “Tecavüz Kit”lerinin sayısı on yedi bini aşmıştı, onunkini çalışmaya ve DNA analizi yapmaya sıra ancak altı yıl sonra geldi. New York Belediyesi “Birikmiş Tecavüz Kitleri Projesi”ne finans sağlamasaydı, kim bilir tozlu raflarda daha kaç yıl beklerdi.

Tecavüzden yirmi bir yıl sonra polisi ısırdı

Genç kadın, tecavüz sonucu hamile kalmıştı. St. Vincent Hastanesi yönetmelikleri uyguladı ve düşük yapmasını sağladı. Ancak kadının hayatı altüst olmuştu. Sıklıkla tecavüze uğradığını rüyasında görüyordu. Psikologlara gitti, New York'u terk etti, ne evlenebildi ne çocuğu olabildi; ne tecavüzü unutabildi ne de tecavüzcünün gözlerini.

Artık adamın DNA profilini biliyorlardı. New York polisi ara sıra, hem kentin hem de tüm ülkenin DNA veritabanlarında benzer profili arıyordu ama milyonlarca profil arasında onunki yoktu. Ta ki 7 Nisan 2015'te, yani tecavüzden yirmi yıl kadar sonra binlerce kilometre öteden ulusal veritabanına bir profil girilinceye dek.

Los Angeles Uluslararası Havaalanı'nda polis, bir yıl içinde Delta Havayolları'ndan tam 230 bilet alan Joseph Giardala'nın üzerini aramak istedi. Adamın cüzdanından hepsi kendi adını taşıyan yirmiye yakın kredi kartı ve farklı eyaletlerden alınmış ehliyetler çıkınca onu tutuklamaya kalktı.

Giardala direndi, itiş kakış sırasında polisin birinin kolunu ısır-
dı. Olan bitene bir de resmi görevliye saldırı eklenince adamı mahkûm ettiler. Cezaevine girmeden önce her hükümlüye yapıldığı gibi, evvelce bir suç işlemiş olma ihtimaline karşın DNA analizi amacıyla örnek aldılar.

Profil sonucunu da ulusal veritabanına yüklediler. İşte Joseph Giardala'nın yirmi bir yıl önce vestiyerci kadına tecavüz eden saldırgan olduğu böyle ortaya çıktı. İki polis eşliğinde uçağa bindirildi ve New York'a gönderildi.

Tecavüz Kitleri çalışılsın diye para bulan savcı

Saldırı sırasında yirmi üçünde olan Giardala artık kırk dört yaşındaydı. Dökük saçları, pis sakalları ve kahverengi montuyla mahkeme salonunda, başı öne eğik, elleri kelepçeli biçimde ayakta duruyordu. "Bakın bakalım, size tecavüz eden bu kişi mi?" diye sordu Manhattan Bölge Savcısı Cyrus Vance Jr.

Yirmi bir yılda çok şeyin değiştiği muhakkak. Ama değişmeyen iki şey vardı: Giardala'nın DNA'sı ve Giardala'nın gözleri.

Savcı Vance,⁸⁶ raflarda beklemekte olan binlerce tecavüz kiti-
nin bir an önce çalışılması için New York Belediyesi'nin otuz se-
kiz milyon dolarlık mali desteği için çabalayanların başında geldi
ve proje sayesinde çoğu tecavüz ve cinayet olmak üzere kırk do-
kuz olayı aydınlattı. Joseph Giardala'nın mahkûm edilmesi, onun
ellinci başarısı oldu.

Savcı Vance'in adaletin altın sayfalarında anılacağı bir baş-
ka başarısından daha söz etmek gerek. Onun hikâyesi de kısa-
ca şöyle:

Yirmi dört yıl sonra yakalanan saldırgan

Yine New York'un çok soğuk günlerinden birinde, 1993 yılı Şu-
bat ayının 17'sinde, Manhattan'ın Hamilton Heights adıyla bilinen
bölgesinde, eli bıçaklı bir adam on bir yaşındaki küçük bir kızı
kaçırdı, bir apartmanın çatı katına çıkarttı ve tecavüz etti.

Çocuğu bulanlar hemen Columbia Presbyterian Tıp Merkezi'ne
götürdüler, muayene edilmesini ve bedeninden delil toplanmasını
sağladılar. Kimse tutuklanmadığı gibi, kızın üzerinden toplanan bi-
yolojik örneklerin DNA analizi de, tıpkı yukarıda aktardığım ves-
tiyerci kadının başına geldiği şekilde, emanetin raflarından birine
yerleştirildi ve ancak dokuz yıl sonra, yani 2002'de çalışıldı.

Elde edilen profilin karşılığı, FBI'ın denetimindeki ulusal veri-
tabanında bulunamadı. Küçük kızın tecavüzünün üzerinden yir-
mi dört yıl gibi çok uzun bir zaman geçti, 2017 yılı mayıs ayı baş-
larında, saç sakalına ak düşmüş, iri yarı, altmışına yakın Wil-
liam Dixon, on iki yaşındaki bir kıza tecavüz ettiğini itiraf edince,
DNA profili ulusal veritabanına eklendi.

Her zaman olduğu gibi, evvelce bir suç işleyip işlemediğini an-
lamak üzere sistemde var olan diğer DNA bilgileriyle karşılaştırıl-
dı. 1993'te saldırıya uğrayan on bir yaşındaki başka bir küçük kız-
dan elde edilen DNA profili ile örtüştü. Ona da tecavüz ettiğini iti-
raf eden William Dixon'ın aslında bunlardan çok önce, 1984 yılın-
da sekiz yaşındaki bir kıza tecavüzden hapse girdiği, dört yıl yat-
tıktan sonra denetimli serbestlikten yararlanarak çıktığı anlaşıldı.

86. Manhattan Bölge Savcısı Cyrus Robert Vance Jr. 1954 doğumlu olup Başkan Jimmy Carter döneminin
Dışişleri Bakanı Cyrus Vance'in oğludur.

Kıssadan hisse

Bu olaylardan çıkarılacak birkaç ders var. Bunlardan ilki, Savcı Vance'in ısrarıyla yasalaşan ve 2012 yılından bu yana New York eyaletinde uygulanan, niteliği ne olursa olsun her suçun mahkûmundan DNA örneği almanın ne kadar önemli olduğu.

Bir diğeri, küçük çocuklara cinsel saldırıda bulunanların bu eylemi tekrar ettikleri ve gerekli önlemler alınmadan toplum içine salıverilmelerinin ne kadar tehlikeli olduğu.

Daha önemlisi yaşı kaç ve cinsiyeti ne olursa olsun, bir cinsel saldırı mağdurunun üzerinden vakit kaybetmeden profesyoneller tarafından delil toplanmasının ne kadar hayati değer taşıdığı.

Ve nihayet, cinsel saldırıya uğramış kadın ve kızlardan biyolojik delil toplayan sağlık personelinin, kurbanın gebe kalmış olabileceğini düşünerek gereğini yapması.

Ne yazık ki bunların hiçbiri ülkemizde yapılmıyor. Umarım bu satırları okuduğunuzda bazı şeyler değişmiş olur.

Avrupa Birliği'nin İlk Seri Katili

Yılda birkaç kez görev gereği gittiğim Viyana'da kaldığım bir otel var. Otelin yüz metre kadar ötesinde bir benzin istasyonu. Benzin istasyonunun da bir marketi. Neredeyse gün aşırı uğradığım ve ufak tefek yiyecek içecek aldığım marketin kasiyeri, sohbetlerimizin birinde "Hocam" dedi "2015'te arka sokakta oturan yaşlı çifti öldüren meğer bir seri katilmiş."

"Hocam" diye hitap etmesine şaşmayın çünkü arkadaş Türk. Avusturya'da yaşayan, sayıları neredeyse üç yüz bine ulaşan Türklerden biri. "Yapma ya!" diye yanıtladım. İşte bunu pek yadırgadı. Yaptığım işi biliyor ya (üstelik iyi bir Kanıt izleyicisi), benim yerli yabancı her katilden haberim olduğunu sanıyor. Arka sokaktaki yaşlı çifti öldüren seri katilin yakalanışı da şöyle:

Karnının üzerinde Latince yazı

"Eşim, oğlum ve kız arkadaşı ile yemeğe çıkmıştık. Kız kardeşim telefonla aradı. Annemlere ulaşamadığını söyledi. Hemen kalkıp gittim. Sağlıklıydılar ama yaşlı insanlardı." Adamcağız kaygılanmakta haklıydı. Ne de olsa annesi Erna yetmiş dört, babası Gerhard Hintermeier yetmiş altı yaşındaydı.

Olay yeri inceleme ekibi geldiğinde yaşlı kadının çıplak bedenini mutfakta buldular. Yirmiden fazla yerinden bıçaklanmıştı. Karnının üzerinde Latince *tantum ergo* yazıyordu. Kızıl kahverengi renkli yazının önce kanla yazıldığını zannettiler, sonra boya olduğu ortaya çıktı.

Latince kelimeler, iyi bilinen bir Ortaçağ ilahisinden alınmadı. Kriminal laboratuvar ve otopsi bulguları, yaşlı kadının öldürüldükten sonra tecavüze uğradığını kanıtladı. Bay Gerhard Hintermeier'in cesedi evin oturma odasındaydı. O da defalarca bıçaklanmıştı.

Viyana polis kriminal laboratuvarı elde edilen biyolojik örneklerden katilin DNA profilini elde etti. Ancak Avusturya'nın DNA veritabanında benzeri yoktu.⁸⁷

Avrupa'nın dört bir yanında yaşlılar öldürülüyor

Aslında yaşlı çiftin vahşice katledilmesinden bir ay kadar önce, yani nisan ayında, İsveç'in Göteborg kentinde buna çok benzer bir olay yeri ile karşılaşmış, 79 yaşındaki Bay Bo Georg Ehrlander, evinin mutfağında defalarca bıçaklanmış şekilde bulunmuştu. Onun da çıplak bedeni üzerinde önce kan sanılan, daha sonra boya olduğu anlaşılan bir yazı görülmüştü ki, o da Latince bir cümleydi.

Avrupa genelinde benzer cinayetleri birbirine bağlayan herhangi bir sistem olmadığından, yaşlı adamı öldürenin Viyana katili ile aynı kişi olduğunu başlangıçta anlayamadılar.

2012'de Avusturya'nın Salzburg kentinde birini öldürmeye kalkışan saldırgan ile Hollanda ve Çek Cumhuriyeti'nde yaşlı insanları öldürenin aynı kişi olduğunu da fark edemediler. Ta ki Avrupa Birliği Prüm Antlaşması sayesinde polis teşkilatlarının DNA ve parmak izi bilgilerini paylaştığı veritabanından yararlanmak akıllarına gelinceye kadar.⁸⁸

Alman polisi 8 Mayıs 2015 günü, bir mağaza soygunu şüpheli olarak Düsseldorf tren garında tutukladığı 29 yaşındaki adamın DNA ve parmak izi bilgilerini ulusal veritabanına yüklediğin-

87. Avusturya'nın 1997 yılında kurduğu ve İçişleri Bakanlığı'nın denetimindeki DNA bankasında hükümlülerin yanı sıra şiddet suçu işlediğinden şüphelenilen kişilerin bilgileri tutuluyor. Beraat edenlerin yazılı başvuruları üzerine DNA profil bilgisi bankadan siliniyor, biyolojik örnek imha ediliyor. Benzer şekilde kişiler seksen yaşına gelince de bankadan çıkartılıyor. Bankada bunların dışında aydınlatılmamış olay yerlerinden toplanan biyolojik örneklerin de DNA profilleri yer almakta. Polisin hüküm giymiş olanlardan zorla DNA analizi için örnek alma yetkisi bulunuyor. Ayrıca çocuklardan ve akıl hastalarından da örnek alabiliyor.

88. Halen Avrupa'nın yirmi iki ülkesinin imzaladığı; Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg ve Hollanda'nın girişimi ile 27 Mayıs 2005 yılında hayata geçen bu antlaşma terörle, yasadışı göç ve sınır aşan suçlarla mücadeleyi hedefliyor. Bu sayede ülkeler, sürekli ve otomatik biçimde DNA, parmak izi ve araç sahibi bilgilerini güvenilir bir altyapı sayesinde (sTESTA) birbiri ile paylaşıyor. Her bir ülkenin kendi bünyesindeki veritabanlarına diğer AB ülkelerinin erişimi bulunuyor. Bir uyum bulunduğu daha fazla bilgi isteniyor. Birleşik Krallık bir ara bu veritabanlarında bilgi paylaşımından çekilmiş olsa da, 2016 mayısından bu yana katkıda bulunuyor. Hırvatistan, Danimarka, İrlanda, İtalya ve Yunanistan 2016 baharı itibarıyla henüz DNA veri paylaşımında bulunuyorlardı.

de mesele aydınlandı. Yıllardır aradıkları ve sınırlardan kolayca geçebildiği için Avrupa'nın dört bir yanında suç işleyen seri katilin, Polonyalı Dariusz Pawel Kotwica olduğu anlaşıldı. Kotwica, yargılanmak üzere Avusturya'ya iade edildi ve adli bilimler tarihine Avrupa Birliği'nin ilk seri katili olarak geçti.

Büyük bir olasılıkla uzun yıllar kaldığı Birleşik Krallık'ta da canına kıydığı insanlar var. Zaten insan hakları taraftarlarının protestoları yüzünden önce Avrupa Birliği'nin veri paylaşımından ayrılan İngiltere'nin 2016'da yeniden sisteme dahil olması da bu kaygı yüzünden.

Ortak bankalar sayesinde suçlar aydınlanıyor

Ülkelerin veritabanları genişledikçe, bu sayede yakalanan suçluların da sayısı artıyor. Örneğin Almanya 2011 yılında bu şekilde 4532 kişiyi yakalamışken, 2015'te bu sayı 7068'e yükseldi. İspanya, 2011'de 908 olayı aydınlatırken, 2015'te bunu neredeyse üçe katlayarak 2443'e çıkardı.

Fransa ise, başarısını sekiz kat artırarak, aynı dört yıllık dönemde 737'den 5666'ya yükseltti. Listenin yıldızı Romanya. 2011'de 39 suçluyu DNA bankası sayesinde bulurken, 2015'te bu sayı 12 katına çıktı ve 466'ya ulaştı. Kısacası, Prüm Antlaşması'na taraf olan AB ülkelerinde suçluların işi daha zor.

İşin güzel yanı Portekiz ve Romanya'nın, DNA veritabanları sayesinde aydınlattıkları her on olaydan dördünün failini kendi ulusal bankalarında değil, AB'nin bir diğer ülkesinin bankasında bulması. Bu durum, suçla mücadelede banka ortaklaşmasının ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.

Bu satırların kaleme alındığı 2017 baharında, Türkiye'nin Batı standartlarında bir DNA bankası hâlâ oluşturulmamıştı. Bununla birlikte olay yerlerinden ve otopsilerden elde edilen biyolojik delillerin DNA profilleri, çalışan teşkilatın elinde bulunuyor.

Böylelikle olay yerlerini birbirine bağlayabiliyoruz. Avrupa'da suç işlediğinden şüphelenilen bir kişi Türkiye'deyse, kişinin DNA profil bilgisi Interpol ile paylaşılıyor. Ancak ne yazık ki suçla mücadele eden birimlerimiz, çağımızın bu en önemli kanıtından yeterince yararlanamıyorlar.

Viyana'da bir Romen saldırgan

Dışarıdan bakıldığında Avusturya, özellikle Viyana güvenli zannedilir. Halbuki diğer tüm ülkelerde olduğu gibi orada da tecavüzcüler eksik olmaz.

30 Eylül 2016 akşamı kentin Favoriten bölgesindeki bir parkta köpeğini dolaştırmakta olan otuzlarındaki bir kadını aniden saçlarından yakalayıp patikanın yan tarafındaki bodur ağaçların arasına fırlatan adam da işte böyle biriydi.

Çılgınlıklarını susturmak için önce yüzüne kuvvetli bir yumruk sallamış, ardından boynundaki eşarpı boğazını sıkarak direncini kırdıktan sonra tecavüz etmiş, kadının cep telefonunu da çalarak sırı kadem basmıştı.

Kadın, biraz kendini topladığında dolaşmakta olanları yardıma çağırdı. Durumdan haberdar olan polis, kadını hemen hastaneye götürdü ve DNA analizi için delil toplanmasını sağladı. Polis teşkilatının basın sözcüsü Thomas Keiblinger, başına böyle bir felaket gelmesi durumunda kadınların ne yapması gerektiğini, tıpkı derslerde anlattığımız biçimde dile getirdi:

“Kadın, olağanüstü bir davranış gösterdi. Saldırıdan hemen sonra muayene edilmeye razı geldi. Duşa girmeden, giysilerini değiştirmeden bunun ne kadar zor bir davranış olduğunu biliyorum. Ama saldırganı yakalayabilmemiz için delillere ulaşmamız gerek ve onlara ancak muayene ile erişilebilir.” Nitekim öyle de oldu. Tecavüzcünün DNA bilgilerinin tıpatıp aynısına hem Almanya hem de Romanya'nın DNA veritabanlarında rastlandı. Adam, daha önce bir Alman cezaevinde yatmış, 19 Eylül'de salıverildikten hemen sonra uçağa bindirilip memleketi Romanya'ya gönderilmişti.

Anlaşılan o ki, otuz altı yaşındaki adam, kısa bir süre Romanya'da kaldıktan sonra Avusturya'ya geçmiş ve parktaki olayı gerçekleştirmişti. Cinsel saldırıdan hemen sonra Yunanistan'a kaçan suçlu, 10 Kasım 2016'da Yunanistan'ın ufak bir kasabasında yakayı ele verdi. Prüm Antlaşması ile ülkelerarası DNA bilgisi paylaşımına imkân verilmemiş olsaydı, artık sınır kontrollerinin bile olmadığı Avrupa Birliği içinde saldırganın bulunması neredeyse olanaksızdı.

Savcı Hanımın Yeşil Kâbusu

Saat akşam sekize geliyordu. Yorucu bir günün sonunda eş-yalarını toplamış ofisten çıkıyordu ki telefon çaldı. Açıp açmak arasında bir an gidip geldi. Sonra “Belki önemlidir” diye düşünerek ahizeyi kaldırdı. Arayan Ponte San Pietro Jandarma Karakolu’ydu. “Kızım eve dönmedi, yardım edin” dedi bir kadın hıçkırıklar arasında. Muhammed Fikri ile savcı Bayan Letizia Ruggeri’nin tam dört yıl sürecektir ortak kâbusu işte böyle başladı.

Sahil Güvenlik botları 3 Aralık 2010 günü İtalya’nın Cenova Limanı’ndan kalkan bir geminin etrafını sardılar. Gemiye binen 10-15 jandarma yolculardan birini, yirmi üç yaşındaki Faslı Muhammed Fikri’yi tutukladı ve doğru Savcı Ruggeri’nin karşısına oturttu. Muhammed’i, bir hafta önce ortadan kaybolan on üç yaşındaki kız çocuğu Yara Gambirasio’yu kaçırmakla suçladılar.

Küçük Yara’nın hedefi, dünyaca ünlü bir ritmik jimnastikçi olmaktı. Nitekim 26 Kasım’da, okuldan gelir gelmez üzerini değiştirmiş, yağın kara aldırış etmeksizin her zaman yaptığı gibi evin yedi yüz metre ötesindeki spor salonunun yolunu tutmuştu.

Akşamın yedisi olup yemeğe gelmediğinde annesi önce kızını aradı, cep telefonu kapalıydı, ardından salonu aradı. “Çıkalı neredeyse bir saat oluyor” dedi antrenörü. Daha sonraları, o akşam spor salonunda bulunanlar teker teker sorgulandığında (çünkü savcı antrenör dahil, herkesten kuşkulandı) herkes aynı şeyi söyleyecekti. Kızın cep telefonundan alınan sinyaller, 18.55’te salonun hemen dışında sonlanıyordu.

Vur abalıya!

Küçük kızın evi, Milano’nun kırk beş kilometre kuzeydoğusunda yer alan, yaklaşık sekiz bin kişilik Brembate di Sopra’dı. Gece boyunca kasabalıları ellerinde cep fenerleriyle köşe bucak kızı aradılar. Sabah, onlara jandarmalar da katıldı. Ertesi gün ara-

malar çevre kasabalara, kıra, bayıra, sazlığa, ormana yayıldı. Sanki yer yarılmış, kız içine girmişti. Bir noktada onlara üç jandarma köpeği de katıldı.

Köpeklerin üçü de, spor salonunda başladıkları iz sürmeyi, beş kilometre kadar uzaklıktaki bir inşaat yerinde sonlandırınca, soruşturma savcısı Letizia Ruggeri derin bir nefes aldı. O gece jandarma karakolundan kendisini arayan acılı anneye, “Sana söz” demişti, “kızını bulacağım.” İşte, inşaat işçilerinden, doğru dürüst İtalyanca bilmeyen Faslı Muhammed Fikri’nin karga tulumba karakola götürülüşü bu köpekler yüzünden.

Adam, tercüman eşliğinde verdiği ilk ifadesinde, kızın kaybolduğu gün, gecenin ileri saatlerine kadar inşaatta çalıştığını anlattı. “Zaten yarın Fas’a, nişanlımın yanına gidiyorum, gemi biletini aylar önce almıştım” dedi. Ustabaşı Roberto Benozzo ve bir işçi daha, hem o gece çalıştıklarını, hem de bilet meselesini onayladılar. Gerçi Faslı’yı delil yetmezliğinden salıvermek zorunda kaldılar ama cep telefonunu dinlemeye aldılar.

Muhammed, iki kez telefonda konuştu. Aradıklarının ilki memleketten arkadaşı, diğeri nişanlısıydı. “Allah affetsin, ben öldürmedim” demişti arkadaşına. Telefon kayıtlarının çözümünü inceleyen savcı “Biz kızı kaçırıp alıkoymakla suçladık, cinayetle değil. Demek ki, adam katil” diye düşündü ve tutuklanmasını emretti.

İşte Muhammed Fikri’nin gemiden indirilip ikinci kez sorguya götürülmesi bu yüzdendi. Halbuki Muhammed “Allah affetsin, ben öldürmedim” dememiş, “Allah kahretsin” demişti. Arapça bildiği kendinden menkul bir İtalyan polisinin yaptığı çevirinin yanlış olduğu, ses kayıtlarının orijinali mahkemede dinlendiğinde ve başka birine tercüme ettirildiğinde ortaya çıkacaktı.

Yabancı, üstüne üstlük Müslüman

Yabancı işçilere zaten pek dostane bakmayan yerel medya, zanlı hem yabancı hem Müslüman olunca işi daha da büyüüttü. Hiçbir delil bulunmamasına, üstelik kızın ölüsü bile ortada olmamasına rağmen, tam sayfa haber yaptılar, Muhammed Fikri’nin koskoca fotoğrafını basıp üzerine “Canavar Faslı” diye manşet attılar.

Bu damgalama yıllarca sürdü. Hatta kızın ölüsü bulunduğunda

bile medya, canavarın Muhammed olduğu ısrarından vazgeçmedi. Neyse ki savcı Letizia Ruggeri, çevirinin yanlış olduğunu anladığı anda yaptığı hatadan döndü, iddianamesini geri çekti, Muhammed serbest kaldı. Savcı Hanım biraz gecikerek de olsa, o güne değin İtalya'nın gördüğü en büyük insan avını başlattı.

Muhammed, serbest bırakıldı ama katil zanlısı olmaktan kurtulamadı, dört yıl memlekete gidemedi, çalışma izni iptal edildiğinden sefil oldu. Muhammed Fikri bu kâbustan ancak 16 Haziran 2016'da uyanabildi. Çünkü o gün, mahalle komşusu duvarcı ustası kırk yaşındaki Massimo Giuseppe Bossetti, küçük kız Yara Gambirasio'nun katili olduğunu kabul etti.

Kaybedilen onur, kaybedilen iş, kaybedilen nişanlı, kaybedilen yıllar karşılığında Muhammed'e sadece dokuz bin avro tazminat ödediler. Oturma ve çalışma iznini geri aldı. Gerçi hâlâ sabit bir meskeni ve bir işi yok. "Çok şükür" diyerek yaşama yeniden tutunmaya çalışıyor. Avukatları da dava açıp daha yüksek bir tazminat almanın peşindeler.

Şimdi gelelim küçük Yara Gambirasio'nun katilinin nasıl bulunduğu. Savcı Letizia Ruggeri'nin yürüttüğü soruşturmanın, dünya genelinde yürütülen kriminal laboratuvarlararası bir yarışmada "Yılın DNA Yıldızı" ödülünü aldığını da belirterek başlayayım. Olay o denli karışık, isimler akılda tutulamayacak kadar zor ve çok. Bu nedenle elinize kâğıt kalem alın, ben anlattıkça not tutun. Belki daha iyisi soruşturmaları yürüten polisler gibi yapın, boş bir duvara üzerinde isimler yazılı etiketler yapıştırıp aralarındaki akrabalık ilişkilerini gösteren çizgilerle birleştirin. Size iyi eğlenceler.

Köpekler, kız inşaatta dediler

Letizia Ruggeri, tecavüzleri, cinayetleri soruşturmuş deneyimli bir savcıydı ama herkesin birbirini iyi tanıdığı küçük kasabada bir anda ortadan kaybolan, henüz on üçündeki kızı nasıl bulacağı hakkında hiçbir deneyimi yoktu.

"Çok saygılı ve çalışkan bir kızdı, ailesinin bir dediğini iki etmezdi, okuldan eve, evden spora, sonra yine eve" diye anlatıyordu komşuları, arkadaşları, öğretmenleri.

Brembate Belediye Reisi "Elimizdeki tüm personeli seferber

ettik, kasabayı ve çevresini arıyoruz, gerçi kar durmadan yağıyor, izleri örtüyor ama yakında bulacağız” diye teselli etmekteydi.

Savcı her ihtimale karşı kızın ailesinin tüm fertlerinin, o akşam spor salonuna gidenlerin ve antrenörlerin telefonlarını dinleme emri verdi. Ayrıca evlerinin gözetlenmesini, araçlarının izlenmesini istedi.

Bir yere varamayınca, kayıpların bulunması amacıyla eğitilmiş köpeklerin getirilmesini talep etti. Son görüldüğü yer olan spor salonunun soyunma odasından başladılar koklamaya. Kızın evi ile salon arasında bolca kokusu olduğu halde, köpekler ana yoldan ayrılp bir yan sokağa saptılar, oradan da ormanlık alana girdiler. Küçük bir derenin kıyısında bir süre bekledikten sora patikayı izlediler ve kasabanın bir kilometre dışındaki Mapello’daki bir inşaat alanının önünde durup havlamaya başladılar.

Köpek eğiticisi Omar Barchi köpeklerine öylesine güveniyordu ki, “Burada” diye bağırdı, “kız, inşaatta.” Onlarca jandarma, bir o kadar gazeteci inşaat alanının altını üstüne getirmiş olsalar da, kızıdan eser yoktu. Güneş batıncaya dek köpekleri üç kez spor salonuna götürdüler. Üçü de her seferinde aynı inşaata kadar gelip havladı.

İşte yukarıda hikâyesini okuduğunuz Fashî inşaat işçisi genç Muhammed Fikri, burada çalıştığı ve telefonunu dinleyen tercümanın azizliğine uğradığından başı belaya girdi.

Amatör pilot cesedi tarlada buldu

Yara Gambirasio’nun kaçtığına ya da kaçırıldığına inanan ane ve babası, zaman zaman basın karşısına geçip bu umutlarını paylaştılar. Kendilerine destek olan, yol gösteren, aramalara katılanlara şükranlarını bildirdiler.

Aylar boyunca değişik kaçırılma teorileri geliştirildi. Hatta bir medyum otomobil plakası bile vererek kızın Almanya’ya götürüldüğünü ileri sürdü. Brembate di Sopra’nın 20-30 kilometre ötesindeki irili ufaklı yerleşim yerlerinde bile gönüllü ekipler gece gündüz her terk edilmiş evi, yarım kalmış inşaatı, bodrumları, çatıları, dere kenarlarını, kısacası akla gelebilecek her yeri aradı. Helikopterlerle tarlaların, dağların üzerinde uçtular. Kiliselerde topladılar.

nıp dualar ettiler. İtalya'nın dört bir yanında duvarlarda, ağaçlarda, elektrik direklerinde dişlerinde teli ile kocaman gülümseyen dünya güzeli küçük kızın posterı asılıydı.

Kızın kayboluşunun üzerinden üç ay geçti. Bir cumartesi günü savcı Letizia kızıyla birlikte yakındaki dağda kayarken telefonu çaldı. Arayan Roma Jandarma Operasyon Merkezi'nin kumandanıydı.

“Gözlerime inanamadım” demişti adam. “Fabrikalar bölgesi Chignolo D'Isola yakınlarındaki bir tarlanın üzerinde uçmaktaydım ki, mecburi iniş yapmak zorunda kaldım. Bir de ne göreyim!”

Amatör pilot Ilaro Scotti'nin gördüğü, spor ayakkabılı, siyah çoraplı, göğsünde İtalyan bayrağı dikili açık mavi tişörtlü, siyah montlu, kısmen çürümüş ve donmuş çocuğun Yara Gambirasio olduğundan şüphe yoktu. Nitekim alelacele dağdan inip keşfe giden savcının yanındaki adli tıp uzmanı Dr. Cristina Cattaneo da, “Bu aradığınız kız çocuğu” dedi, “dişlerinde tel var.”

Bu yaralardan ölmez

Açık arazideki olay yeri kadar incelemesi zor bir durum yoktur. Hava kararmaya başlamıştı. Cesedi ve çevresindekileri toplayıp Dr. Cristina Cattaneo'nun laboratuvarına götürdüler. Doktor deneyimsiz bir adli tıp uzmanı değildi. Aynı zamanda Milano Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda görevli, ünü ülke sınırlarını aşmış bir adli antropologtu.⁸⁹

Üç boyutlu filme bakan doktor, kızın vücudunun değişik yerlerinden, kol ve bileklerinden, sırtından, çenesinin altından, göğsünden yüzeysel şekilde 9-10 kez bıçaklandığını, ancak cinsel organlarında kesik olmadığını, başına künt bir cisimle üç kez vurulduğunu, bunlardan birinin bilincini kaybettirecek şiddette olduğunu, yaraların hiçbirinin ölümcül olmadığını anlattı.

Basın mensupları ölüm nedenini öğrenmeye çalışıyordu ancak henüz bir bilgi yoktu. 11 Mart günü Savcı Letizia, üç ay boyunca yağmur ve karın altında kalmış giysileri ve ayakkabıları, incelemek üzere Yüzbaşı Giampietro Lago'nun Parma'daki kriminal laboratuvarına yolladı.

⁸⁹. Dr. Cristina Cattaneo, 2017 itibarıyla Avrupa Adli Antropoloji Derneği'nin başkanıdır.

İç çamaşırdaki erkek DNA'sının sahibi mavi ya da yeşil gözlü

Tek bir lekenin dahi gözlenmediği, defalarca donmuş ve çözünmüş, parçalanmış ve kirlenmiş giysilerden, monttan başlayıp içe doğru onlarca bölgeden örnek alıp DNA saflaştırdılar. Hepsi küçük kızinki ile örtüşüyordu. Bütün umutları bir yerinde erkek DNA'sı bulabilmekti.

Nitekim sıra iç çamaşırına geldiğinde 31G olarak numaralandırılan bölgeden elde edilen 20. kumaş parçasının çevresinde bir erkek DNA'sı buldular. Ancak örneğin hangi biyolojik sıvıdan (kan, sperm ya da tükürük vb.) kaynaklandığını saptayamadılar.

Söz konusu tarihte İtalya'nın henüz bir DNA veritabanı yoktu. Dolayısıyla bu profilin, evvelce suç işlemiş bir kişiyle örtüşüp örtüşmediğini ya da bir başka olay yerinden elde edilen profile uyup uymadığını bilemediler.

Ancak adli biyolog Daniele Podini'nin DNA sayesinde ulaştığı hayati önemde başka bir bilgi vardı.⁹⁰ Saldırgan mavi ya da yeşil gözlüydü. DNA'dan göz renginin saptanması ilk kez 2009 yılında Rotterdam'daki Erasmus Üniversitesi araştırmacıları tarafından gösterilmişti⁹¹ ve henüz rutinde kullanılmasa da, soruşturmanın yönlendirilmesinde fayda sağladı.

Günümüzde yöntem geliştirilmiştir ve göz ile saç rengi belirlemede yaygın biçimde kullanılmaktadır.⁹² İtalyan ehliyetlerinde sürücünün göz rengi de kayıtlıdır. Dolayısıyla katilin mavi ya da yeşil gözlü olduğunu bilmek önemliydi. Bir diğer önemli bulgu, montun üzerindeki metal ve kireç kalıntılarıydı.

90. Halen ABD'nin George Washington Üniversitesi Adli Bilimler Bölümü'nde öğretim görevlisi olan Daniele Podini, İtalyan Jandarma Kriminal Laboratuvarları'nın Adli Biyoloji bölümünün kuruluşunda yer almış, Roma'daki özel bir moleküler biyoloji laboratuvarı olan Genoma'da çalıştığı yıllarda İstanbul Memorial Hastanesi Üreme Genetiği birimindeki implantasyon öncesi genetik araştırmalara katkıda bulunmuştur.

91. Liu F, van Duijn K, Vingerling JR, Hofman A, Uitterlinden AG, Janssens ACJW ve Kayser M (2009) Eye color and the prediction of complex phenotypes from genotypes. *Current Biology*, 19: 5, R192-R193.

92. Walsh S, Chaitanya L, Clarisse L, Wirken L, Draus-Barini J, Kovatsi L, Maeda H, Ishikawa T, Sijen T, de Knijff P, Branicki W, Liu F ve Kayser M (2014) Developmental validation of the HlrisPlex system: DNA-based eye and hair colour prediction for forensic and anthropological usage. *Forensic Science International: Genetics*, 9:150-161.

Katil burada doğmuş, burada yaşıyor

Brembata sakinleri katilin DNA'sının ele geçtiğini öğrendiğinde tüm kasaba erkeklerinden örnek alınmasında ısrar ettiler. Zaten savcının da aklında başka bir şey yoktu. İlerleyen günlerde sadece öldürülen kızın tüm aile bireyleri, tüm arkadaşları ve onların aileleri, hatta onunla aynı otobüsü kullananlar, aynı havuza girenler değil, Brembata'da yaşayanların çoğu ve kasabanın bulunduğu Bergamo bölgesindeki erkeklerin neredeyse tamamı örnek vermek üzere ağzını açıyor ve bir polis memuru ucuna pamuk sarılı çubuğu yanaklarının içine sürtüyordu.

On beş ila yirmi bin örnek demek, neredeyse bir milyon kişi hakkında bilgi toplamak demektir. Çünkü her kişi, DNA bilgisinin bir yarısını babadan, diğer yarısını anneden alır, bu yüzden sülalesi hakkında bilgi verir.

Kızın kaybolduğu yerle cenazenin bulunduğu tarlanın arası yaklaşık 10-12 kilometreydi ve bunları birbirine doğrudan bağlayan bir yol yoktu. Bir sürü yan ve dar patikadan geçip ekili tarlaları aşmak gerekirdi ki, her iki yeri bilmeyenin ulaşması olanaksızdı. Haklı olarak "Bu civarda oturuyor, bu civarda çalışıyor" dedi savcı. Tarlanın çevresindeki fabrikalarda çalışan yedi yüz kadar kişiden de örnek alınmasını emretti. Bildikleri sadece katilin göz rengi değildi. DNA'sı bu bölgenin insanlarına özgü işaretler de taşı-maktaydı. "Buralarda doğmuş, buralarda yaşıyor" dediler.

Adam katil mi, yoksa katilin akrabası mı?

Bir yıl sonra işe Roma polis kriminal laboratuvarı da dahil oldu. DNA konusunda çok sayıda yayını olan adli biyolog Paola Asili,^{93, 94, 95} yüzlerce örnek çalışılıp da bir yere varılamayınca başka bir yol önerdi.

93. Biondo R, Caglià A, Asili P, D'Agostaro, G, D'Agostino G ve Spinella A (2004) Typing of 20 Y-chromosome STRs in the Italian population. *Forensic Science International*, 146 (2), S135-S138.

94. Giardina E, Predazzi I, Pietrangeli I, Asili, P, Marsala P, Gabriele L, Pipolo C, Ricci O, Martone C, Spinella A ve Novelli G (2007), Frequency assessment of SNPs for forensic identification in different populations. *Forensic Science International: Genetics*, 1 (3-4), e1-e3.

95. Ottaviani E, Vernarecci S, Asili P, Agostino A ve Montagna P (2015) Preliminary assessment of the prototype Yfiler® Plus kit in a population study of Northern Italian males. *Int J Legal Med*. 129(4):729-30.

“Y-kromozom DNA’sını incelemeli” dedi, “Bildiğiniz gibi baba tarafından akraba tüm erkekler aynı Y-kromozom DNA’sını taşır, en azından baba tarafından soyağacını öğreniriz.”

2011 yılı ekim ayında biyolog Paola Asili, Damiano Guerinoni adlı birinin Y-kromozom DNA profilinin, kızın iç çamaşırındaki lekenin sahibi ile aynı özelliği taşıdığını saptadığında dünyalar onlar oldu. Ya katili bulmuşlardı ya da Damiano Guerinoni katilin baba tarafından akrabasıydı.

Damiano Guerinoni’yi sorguladılar, kızın kaçırıldığı tarihte Brembate di Sopra’da bulunmadığını öğrendiler. Üstelik İtalya’da bile değildi. Peru’da çalışmaktaydı. Annesi Aurora Zanni’yi sorguladılar, bir yere varamadılar. Babası Sergio Guerinoni cinayet tarihinden çok önce ölmüştü. Kız kardeşi ve hayatta olan tüm akrabaları ile görüştüler, hepsinden örnek aldılar.

İlginç olan anne Aurora’nın, öldürülen kızın ailesi Gambirasio’ların yanında on yıl hizmetçilik yapmış olmasıydı. Elbette bu şüphe çeken çok önemli bir bağlantıydı.

Mafya savcısı pes etmek üzere

Cinayet büronun deneyimli dedektiflerinden özel bir ekip oluşturan savcı, gazetecilerin dikkatini çekmemek için onları kasabanın dışına, trafik polislerinin kullandığı bir binaya yerleştirdi. Damiano ve ailesinin telefonlarını dinletti. Ne amaçla örnek alındığı söylenmeyen bu kişilerden birinin bir telefon görüşmesinde kendini ele vereceğini umuyordu. Ama boş yere bekledi. Katil onlardan biri değildi.

Sonuca bu denli yaklaşmışken eli boş dönmek, savcı hanımın sinirlerini bozmaktaydı artık. Bir yanda saat başı arayan gazeteciler, başarısızlığından dem vuran ve değiştirilmesini isteyen tartışma programları, meslektaşlarının kinayeli konuşmaları, o güne değin çok parlak bir kariyeri olan, Sicilyalı Mafya babalarını bile yargıç önüne çıkartan Letizia Ruggeri’yi canından bezdirmişti.

Savcı hanım ha bayıldı ha bayılacak

Guerinoni ailesinin tüm bireyleri, Val Seriana dağlık bölgesindeki küçük bir kasaba olan Gorno’dan geliyordu. 2011 yazında

soruşturmacılar sadece dokuz yüz kişinin yaşadığı Gorno'ya yerleştiler ve nüfus kayıtlarını incelemeye başladılar. Tabii gazeteciler de peşlerinden. Hiç kimse ne aradıklarını bilmiyordu.

İtalya'da nüfus kayıtlarının tutulmaya başlandığı 1860 yılına dek geri giderek aile ağacını oluşturdular ve köylülerin bir bölümünden DNA analizi için örnek aldılar. Gazeteciler kısa zaman sonra, DNA için örnek verenlerin tamamının soyadının Guerinoni olduğunu fark etti.

DNA sonuçları geldiğinde savcı hanım bayılacak gibi oldu. Cese-di bulmak, gıysileri incelemek, binlerce kişiden örnek almak, sonuçları beklemek öylesine uzun ve yorucu bir süreçti ki, buna bir de büyük umutlar bağladığı ama fos çıkan Gorno'daki Guerinoni soyadlıların deneyimi eklenince ne yapacağını bilemez hale düştü.

Neyse ki imdadına o sıralar Roma'nın Tor Vergata Üniversitesi Eğitim Hastanesi'nde çalışmakta olan adli genetik uzmanı Profesör Emiliano Giardina yetişti.^{96, 97, 98}

Polis, soruşturmaya katkıda bulunmasını istemiş, Y-kromozomunun DNA profili katilinkini tutan, ancak olay sırasında ülke dışında olduğu bilinen Damiano Guerinoni ile katil arasında nasıl bir akrabalık ilişkisi olabileceği hususunda görüşünü talep etmişti. Uzun hesaplamalardan sonra “Kesinlikle baba tarafından akraba-sı, mesela amcası, amca oğlu ya da torunu” dedi uzman. “Önce amcayı bulalım” dediler. Amcanın adı Guisepppe Guerinoni'ydi ve 1999 yılında yani cinayetten çok önce ölmüştü. Sıra, Guisepppe'nin çocuklarının peşine düşmeye gelmişti.

Savcı hanım oynatmak üzere

Guisepppe Guerinoni'nin karısı hayattaydı, iki erkek ve bir kız çocukları vardı. Annenin ve çocukların çekirdek DNA'sının

96. Carracedo A, Giardina E, Mosquera-Miguel A, Manzo L, Alvarez-Iglesias V ve Schneider PM (2017) Making progress in education: The EUROFORGEN master degree pilot project in forensic genetics. *Forensic Sci Int Genet.* 28:e12-e13.

97. Giardina E, Spinella A ve Novelli G (2011) Past, present and future of forensic DNA typing. *Nanomedicine (London).* 6(2):257-70.

98. Pietrangeli I, Ottaviani E, Martone C, Gabriele L, Arcudi G, Potenza S, Spinella A, Giardina E ve Novelli G (2010) Frequency assessment of 25 SNPs in five different populations. *Forensic Sci Int Genet.* 4(5): e131-3.

özelliklerini incelediler. Erkeklerin DNA profili katilinkine çok benziyordu. Hele erkek çocuklardan adı Pierpaolo Guerini olanda, bu benzeme tek bir DNA işareti dışında aynıydı. Pierpaolo'nun babası Guiseppe 1999 yılında öldüğüne göre, katil ya Pierpaolo'nun kardeşi ya da oğluydu. Ama Pierpaolo'nun bilinen ne bir erkek kardeşi ne de oğlu vardı. Bu bilmece karşısında Savcı Letizia Ruggeri'nin çıldırmasına ramak kalmıştı.

Ölü baba Guiseppe'nin mezarını açmaktansa, ona ait DNA bulabilecek bir eşyasının peşine düştüler. Arkasına pullar yapıştırdığı ve küçük kızına gönderdiği kartpostallar ile ehliyetini teslim aldılar. Son yıllara kadar İtalyan ehliyetlerinin iç kısmına verdiği pulları yapıştırılıyordu. Bu pulları kendi tükürüğü ile ıslatmışsa DNA'sını elde etmek kolaydı. Nitekim kısa zamanda güzel haberi aldılar.

Guiseppe, katilin biyolojik babasıydı, dolayısıyla Pierpaolo'nun baba bir, anne farklı kardeşiydi.

Çapkın ölüyü mezardan çıkarıyorlar

“Anlaşılan Guiseppe'nin kimsenin bilmediği, bu bölgede doğmuş, bu bölgede yaşayan, gözleri açık renk ama soyadı farklı gayrimeşru bir oğlu varmış” dedi savcı ve puldan DNA elde edilmesi işine fazla güvenmediğinden çapkın ölüyü bir perşembe sabahı günün ilk ışıklarıyla birlikte mezarından çıkarttı. Kemiklerin DNA profili, pulların arkasındakini tuttu.

Adam, genç yaşta evlenmişti, sıradan ve mütevazı bir yaşam sürmüştü. Savcı Letizia, adamın uzak yakın tüm akrabalarını ve komşularını saatlerce sorgulayarak evlenmeden önce ya da sonra başka bir kadınla ilişkisi olup olmadığını öğrenmeye çalıştı ama nafiye.

Kasabalar arasında gidip gelen bir yolcu otobüsünün şoförü olarak çalışan Bay Guiseppe'nin değil cinsel ilişkisini, karısının elinden başka birinin eline dahi dokunduğunu gören, bilen, duyan çıkmadı.

Katilin babası mezardan çıkartılan Guiseppe olsa da, adamın evlilik dışı oğlunun izini konu komşuya sorarak öğrenemeyecekleri açıktı.

Yine DNA analizi için örnek almaya başladılar. Ancak bu kez aradıkları katilin annesiydi. Gorno sakinleri, yaşını başını almış, torun torba sahibi kadınlarından neden örnek alındığını anlamadığı gibi, özel yaşamlarına bu denli müdahale edilmesinden hiç de hoşnut olmadı. Ne savcı ne de polisler, otobüs şoförüyle gayrimeşru ilişkiye girmiş, gebe kalmış, üstelik çocuğu doğurmuş bir kadını aradıklarını bir türlü söyleyemediler.

Evlilik dışı çocuğu doğuracak ve kimse bilmeyecek

Gorno kasabasındaki ilk dans kulübü 1960'ların başında Park Otel'in giriş katında açılmıştı. Dünyayı sarsan müzik parçalarıyla henüz nasıl dans edileceğini bilemeseler de, gençler modernleşme arzusundaydı ve ailelerin şiddetle karşı çıkmasına rağmen, yaz kış her cumartesi gecesi en şık kıyafetlerini giyip soluğu, şöhreti pek de iyi olmayan otelde alıyordu. Guiseppe Guerinoni de bu gençlerden biriydi.

Pazar sabahı kilise ayini sonunda rahip kürsüye çıkar, bir gece önce dansa gidenleri isim isim sayar, utandırmaya çalışırdı ama boşuna.

Günah çıkarmaya gelen erkekleri kabul eder, buna karşılık kızları reddederek onları vicdanlarıyla baş başa bırakmaya çalışırdı.

Bu durum neredeyse her hafta sonu tekrarlanan bir gelenek haline gelmişti. Böylesine kapalı bir toplulukta Guiseppe'nin evlilik dışı bir çocuğunun olması ve bunu kimsenin duymaması olanaksızdı.

Dört metrelik duvarda yerden tavana fotoğraf

Bir sabah savcı ve polisler, dört metrelik duvarda yerden tavana boşluk bırakmayacak biçimde yapışık, aralarındaki ilişkiyi kalın kırmızı çizgilerle gösteren fotoğrafların karşısına geçmiş kara kara düşünürken, aralarından biri "Kadın bu kasaba sakini değil, Guiseppe'nin kullandığı otobüsün yolcusu" dedi. "Belki adamın çocuğu doğduğundan haberi bile yoktu."

Doğrusu fikir parlaktı, parlak olmasına da, birkaç yüz kişiden DNA örneği alınarak çözüleceği sanılan soruşturma üç yıl için-

de akıl almaz boyutlara ulaşmıştı. 2013 yılı sonuna gelindiğinde “Lütfen ağzınızı açın” denilen kadın ve erkeklerin sayısı yirmi üç bine yaklaşmıştı ve devasa boyutlara ulaşarak sekiz milyon avro’ya yaklaşan masraf karşısında İçişleri Bakanlığı bu işe bir dur deme noktasına gelmişti.

Davanın son bilirkişisi Pavia Üniversitesi profesörlerinden Carlo Previdere ve asistanı genetik ve moleküler biyoloji doktoru Pierangela Grignani oldu.⁹⁹ Zaten ülkede savcının başvurabileceği başka uzman kalmamıştı. Eğer onlardan da bir şey çıkmazsa dosyayı kapatmak zorundaydı ve bu durum mesleki açıdan intiharı demektir.

321 numaralı DNA örneği

Doktor Pierangela Grignani, katilin çekirdek DNA’sının SE33 bölgesinde yer alan ve “Alel 26” adı verilen, toplumda çok ender olarak gözlenen bir mutasyondan yola çıktı. Otobüs şoförü baba, bu özelliği taşımıyordu. Buna göre çocuğunu doğuran kadında, yani katilin annesinde “Alel 26” bulunmalıydı. İşte şimdi sıra “Alel 26” taşıyan kadını ya da onunla anne tarafından akraba olan birini bulmaya gelmişti. 2012 yılı boyunca, şoförle bir biçimde yakınlığı olabilecek 532 kadın belirlemişlerdi. 2014 şubatında onların örnekleri doktorun tezgâhında yerini aldı. Sıra 321 numaralı örneğe geldiğinde kalbi duracak gibi oldu çünkü bu kadın her kim ise, “Alel 26” özelliğini gösteriyordu.

321’in sahibi Ester Arzuffi’ydi ve DNA’sının diğer özellikleri de göz önüne alındığında, hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak ölçüde katilin annesiydi.

Savcı Letizia Ruggeri, 13 Haziran 2014 Cuma akşamı saat sekizde aldığı telefonu ölünceye dek unutamaz sanırım. Çünkü arayan Pavia Üniversitesi’nden Profesör Carlo Previdere’ydi ve anneyi bulduklarını söylüyordu. Savcı “Bir duvar yakınındaydım” diye anlatacağı çok sonra, “düşmemek için sırtımı dayamak zorunda kaldım.”

⁹⁹ Turchi C, Buscemi L, Previdere C, Grignani P, Brandstätter A, Achilli A, Parson W ve Tagliabracci A; Ge.F.I. Group (2008) Italian mitochondrial DNA database: results of a collaborative exercise and proficiency testing. *Int J Legal Med.* 122(3):199-204.

Yeterli kanıt var, gidin ve tutuklayın!

Yapılan soruşturmada Ester Arzuffi ve kocasının, otobüs şoförü ile karısının evine yüz metre uzaklıktaki bir evde kısa süreliğine oturduğu ortaya çıktı. Arzuffi'lerin üç çocuğu olmuştu. En küçüğünün adı Fabio Bossetti'ydi. Diğerleri biri kız, öbürü erkek ikizdi. Letizia ve Massimo.

Hatırlarsanız adli biyolog Daniele Podini, saldırganın mavi ya da yeşil gözlü olduğunu bulmuştu ve Massimo Bossetti'nin gözleri açık maviydi. Massimo'yu izlemeye başladılar. İnşaatlarda çalışan bir demirci ustasıydı. Bu bilgi, ölen kızın montu üzerinde bulunan kireç ve metal kalıntıları ile uyumluydu. Savcı, karşılaştırma için örnek alınmasını istediğinde, elinde sağlam bir gerekçe bulunmadığını düşünen polis, etik dışı sayılabilecek bir çözüm geliştirdi ve Massimo'nun akşam evine dönmek üzere aracı ile geçmek zorunda olduğu yol üzerinde trafik denetimine başladı.

Nitekim Massimo yanında karısıyla geldi, durdu, "Alkol kontrolü için lütfen üfleyin" dedi bir memur. Adam üfledi, memur gerece baktı. "Olmadı, ölçümde hata var. Şu kaba tükürün ve yeniden üfleyin lütfen" dedi. Adam tükürdü ve yeniden üfledi.

Tükürüklü kap, birkaç saat sonra Pavia Üniversitesi'nde, Doktor Pierangela Grignani'nin laboratuvarındaydı. Savcının telefonu çaldığında ise saat sabahın ikisine geliyordu. Tahmin ettiğiniz gibi demirci ustası Massimo Bossetti, küçük kızın iç çamaşırındaki lekenin sahibiydi. "Elde yeterli kanıt var. Gidin ve tutuklayın."

Altmış bin sayfalık iddianame

İçişleri Bakanı Angelino Alfano,¹⁰⁰ kırk dört yaşındaki katilin ele geçtiği haberini 16 Haziran 2014 sabahı saat 6.24'te çağımızın en hızlı iletişim yöntemi ile duyurdu, yani Twitter ile. Gerçi İtalyan yasaları mahkeme kararı kesinleşmeden önce kişinin "katil" diye tanımlanmasına izin vermez ama bakan beyin heyecanını mazur görmeli.

Massimo Bossetti, altmış bin sayfayı bulan bir iddianame, raf-

100. Sicilya doğumlu, hukuk doktoru Angelina Alfano, 2008-2011 arası Adalet Bakanı, 2013-2016 arası İçişleri Bakanı'ydı. Halen (Haziran 2017) Dışişleri Bakanı.

lara sığmayan görüntü ve ses kayıtları, saat 18.55'te spor salonu yakınlarında alınan telefon sinyalleri, yine aynı saatlerde o civarda görülen ve plakası saptanamadığı halde ona ait olduğu varsayılan beyaz kamyoneti, evindeki genç kadınlarla cinsel ilişkiyi gösteren pornografik kasetler ve bir DNA delili ile ömür boyu hapse mahkûm oldu ama masum olduğunda ısrar etti.

Temyiz Mahkemesi, gerekçeli kararını 27 Eylül 2016'da açıkladı. Bu satırların kaleme alındığı 2017 yazında Massimo Bossetti hâlâ aynı noktadaydı. Onu hararetle savunan avukat Claudio Salvagni ve meslektaşları, on kişilik bir bilirkişi ekibinin, öncelikli olarak Milano Üniversitesi Adli Tıp Bölümü Adli Genetik Laboratuvarı uzmanlarından Biyolog Marzio Massimiliano Capra'nın desteğini alarak DNA analizinde hata olduğunu ileri sürüyor.

Lekede mitokondriyal DNA, yani anne tarafından çocuklarına değişmeden geçen bu DNA'nın elde edilememesini eleştiriyorlar. Biyolog Marzio Capra, mahkemedeki ifadesinde "Her çekirdek DNA'sına karşılık hücre içinde binlerce mitokondriyal DNA parçacığı bulunur. Nasıl olur da iç çamaşırdaki lekede katilin çekirdek DNA'sı bulunur, saflaştırılır ve tiplenir de, mitokondriyal DNA'sı bulunmaz. Uçup gitmedi ya?" diye sorduğunda, iddia makamının bilirkişileri mantıklı bir açıklamada bulunamadılar.

Lekenin yeniden incelenmesini talep etmiş olsalar da yargıç kabul etmedi. Zaten kabul etmesi bir anlam ifade etmeyecekti. Çünkü defalarca çalışılan lekeden ve buradan elde edilen DNA'dan geriye bir şey kalmamıştı.

Polis iç çamaşırına DNA mı ekti?

Massimo'nun masumiyetine ve soruşturmayı yürütenlerin başarısızlıklarını örtbas etmek üzere seçilmiş bir günah keçisi olduğuna inananlar, bulunamayan mitokondriyal DNA konusunda bir komplo teorisi geliştirdiler. Adamın DNA'sının kızın çamaşırına polis tarafından transfer edildiğini, başka bir deyişle "ekildiğini" ileri sürdüler. Bu iddialarını, İsrail polis teşkilatından Dan Frumkin ve arkadaşlarının bilimsel araştırmasına dayandırdılar.¹⁰¹ Onlara göre, zavallı adamın üzerine suçu atmak üzere çe-

101. Frumkin D, Wasserstrom A, Davidson A ve Grafit A (2010) Authentication of forensic DNA samples. *Forensic Science International: Genetics*, 4:2, 95-103.

kirdek DNA'sı saflaştırılıp çoğaltılan "sentetik" DNA'nın yanında mitokondriyal DNA'nın bulunamaması doğaldı.¹⁰²

Ayrıca kızın telefonunun sustuğu 18.55 ile Massimo'nun arkadaşları tarafından görüldüğü 19.15 arasındaki kısa sürede, bilinçsiz ve yaklaşık elli kilo ağırlığındaki bir bedeni kamyonetine sokup 10 kilometre kadar öteye götürmesi, araçtan çıkarıp tarlanın ortasına kadar taşınması ve aracında hiç kan lekesi bulunmadığına göre, orada bıçaklayıp terk etmesinin olanaksızlığını savunuyorlar.

Hele ki Massimo Bossetti'nin birkaç hafta önce fitik ameliyatı geçirmiş olduğu düşünülürse, adamın durmaksızın yağın kar yüzünden çamur içinde kalan tarlada, sırtındaki yükü hareket edemeyeceğini iddia ediyorlar.

Ayrıca Massimo Bossetti'nin evi, işyeri ve araçlarında ele geçen tornavida, bıçak, testere, çekiç ve akla gelebilecek her türlü delici, kesici ya da batıcı alete el konduğu halde hiçbirinin üzerinde küçük kıza ait kan izine rastlanmaması da ayrı bir gerçektir.

Öte yandan tarlanın çevresindeki yol, bisikletçiler tarafından rağbet gören bir parkurdu. Nasıl olur da tarla ortasında, siyah çorap ve montla üç ay boyu sırt üstü yatan bir cesedi gören olmamıştı. Avukatlar, kızın başka bir yerde öldürüldüğünü ve daha sonra buraya taşındığı ileri sürüyor.

Hatta onların bir de katil adayı var. Küçük kızın antrenörü Bayan Silvia Brena. Neden derseniz, kızın montunun kol kısmında onun da DNA'sı bulunmuştu da ondan. Genç kadın, o gün Yara'ya dokunmadığını söylemekle birlikte, daha önceki bir zaman diliminde sporcu ile antrenörün yakın temasının olması kaçınılmaz. DNA'nın da ne denli dayanıklı bir molekül olduğu göz önüne alındığında, avukatların bu iddiasının kanımca hiçbir temeli bulunmuyor.

Son söz: Yara Gambirasio cinayeti, İtalya'nın 2016 yılında bir DNA veribankası kurmasına neden oldu. Soruşturmanın kendisi, 2017 yılında düzenlenen uluslararası bir yarışmada, "Yılın DNA Yıldızı" seçildi.

¹⁰². Aslında DNA örneğinin yapay mı, doğal mı olduğunu da anlamak mümkün. Çünkü doğal DNA, yer yer metillendiği halde, yapay olana takılı hiçbir metil grubu bulunmuyor.

Neredeyse Kusursuz Bir Cinayet

Ah, sakının kıskançlıktan;
Beslendiği etle eğlenen, yeşil gözlü canavardır o.

*O beware, my lord, of jealousy;
It is the green-eyed monster
which doth mock the meat it feeds on.*

William Shakespeare, Othello, 3. Sahne, 3. Perde, 1565

Otuz beş yaşındaki genç ve başarılı reklamcı Polonyalı Dariusz Janiszewski, omuzlarına uzanan dalgalı saçlarını savurarak ajans-tan içeri girdi. Muhasebeci olarak yanında çalışan annesi, iri yarı, mavi gözlü dünya güzeli oğlunun yağmurdan ağırlaşmış paltosunu çıkarmasına yardım ederken “Otomobili uzağa park ettin herhal-de. İşe de geç kaldın” diye ufaktan sitem etti. Dariusz, “Gece geç yattım, çocuklarla yeni bestemi çalıştık” dedi keyifle. Genç adam, amatör bir rock topluluğunun gitaristiydi aynı zamanda. Hafta sonları, Bohemya, Avusturya ve Prusya’nın tüm mimari ve kültü-rel özelliklerini yansıtan Rynek (pazar meydanı) yakınlarındaki bir gece kulübünde çalışıyorlardı. Zaten otuza yakın üniversiteye dağıl-muş yüz elli bin öğrencinin yaşadığı kentte o kadar çok bar, meyha-ne, birahane vardı ki, bir müzisyen için iş bulamamak olanaksızdı.

Dariusz Janiszewski, tam çalışma masasına oturacaktı ki, an-nesinin aklına geldi. “Sabah bir adam aradı” dedi telaşla, “adını vermedi, sesini de tanımıyorum ama konuşması çok düzgündü, acelesi varmış, üç büyük ilan panosu sipariş etmek istedi. Senin-le görüşmekte ısrar edince cep telefonunu verdim.” “Yolda gelirken arabada görüştük” diye yanıtladı Dariusz, “bu akşamüstü bu-luşacağız.”

Dariusz Janiszewski sekiz yıl önce evlenmişti. Kısa süre çal-kantılı bir dönemden geçmiş olsalar da, şu sıralar bir bebeği ev-lat edinmek üzere resmi işlemler yürüten mutlu bir çifttiler. “Me-

rak etmeyin, işten ayrılır, size yardım ederim” demişti adamın annesi. Polonya’nın batısında, Oder Nehri’nin her iki kıyısında yerleşmiş, 12 adası, 130 köprüsü, nehir boyunca dizili parkları ile sadece ülkenin değil, Avrupa’nın gözbebeği Wrocław’da yaşıyorlardı. Almanların Breslau dedikleri Wrocław, yarım milyonluk nüfusuyla büyük bir kent olmakla birlikte, Bayan Janiszewski’nin evi ile oğlununkinin arası sadece iki sokaktı.

Sudaki domuzbağı

13 Kasım 2000 günü saat 16.30’da Dariusz Janiszewski işyerinden ayrıldığında, apartman girişindeki resepsiyoncu kadına her zamanki gibi “İyi akşamlar” dedi. Annesi her zamanki gibi pencereden baktı. “Tuhaf” diye düşündü, “otoparka doğru yürümüyor, bu çocuk bakkala bile giderken otomobile biner.” Bu onun oğlunu son görüşü oldu. Daha doğrusu son bir önceki kez.

Aynı yılın soğuk bir aralık günü üç arkadaş Oder Nehri’nin kıyısında balık tutuyordu. Kentin bir hayli dışında, yüksek çalılıklar ve ağaçlarla kaplı, sadece balıkçıların rağbet ettiği bir bölgeydi burası. Suda yüzen siyah cismi önce ağaç kütüğü sandılar.

Biraz dikkatli baktıklarında siyah poşetten dışarı fırlamış yosun benzeri şeylerin saç olabileceğini düşündüler. Nitekim polis gelip de siyah poşeti kıyıya çektiğinde, yosunların gerçekten saç, poşettekinin de şekli bozuk bir insan cesedi olduğu ortaya çıktı. İri yarı adamın üzeri çıplaktı, altında sadece bokser tipi iç çamaşırı. Kalınca bir iple domuzbağı yapılmış, ancak ip boynu ile ayak bilekleri arasından bıçakla kesilmişti. Ne nehirde ne de kıyıda başkaca bir delil bulabildiler.

Nehre atıldığında midesi boş ve canlı

“İşkence görmüş, kemikleri kırılmış, sırtından, göğsünden bıçaklanmış. Cinsel ilişki bulgusu yok. Akciğerinde su var, nehre atıldığında canlıymış. Bir de en az üç gündür açmış” diye anlattı otopsiyi yapan adli tıp uzmanı. “Bir hayli iriyarı, belki de saldırganlar birkaç kişi.” Kayıp bildirimleri incelendiğinde eşkâle uyan kişinin yakınlarını teşhis için çağırdılar. Karısı cenazeye ba-

kamadı bile. “Bu oğlum” dedi Bayan Janiszewski gözyaşları içinde, “saçlarından tanıdım.”

Altı ay kadar genç reklamcayı öldürebilecek birini aradılar. Hatta yerel bir televizyon kanalındaki BBC’nin Crimewatch programına benzer şekilde kayıpları, katilleri canlandırma ile arayan bir programa dahi konu oldu. Programın internet sayfasına izleyicilerden gelen her ipucu ciddiye alındı.

Çok sonraları, program yapımcısı gazetecilere verdiği beyanatlarda, “İyi reyting aldığımız bir programdı. İnternet sayfasını hep yayında tuttuk. Zaman içinde Japonya, Amerika, Güney Kore gibi uzak ülkelerden bile görüş yazan oldu. Doğrusu Polonya’nın küçük bir kentindeki yerel bir programın bu kadar ilgi çekmesi beni çok gururlandırmıştı” diyecekti.

Katilin o sıralar bu ülkelerde bulunduğu ve internet kafelerden sitenin sayfasına görüşlerini yazdığını kim bilebilirdi ki. Polis, Dariusz Janiszewski’nin neden öldürüldüğünü, yani motifi bulsa, gerisini getirecekti. Ama adamcağızın hiç düşmanı yoktu. Ne birine borç, ne alacak, ne uyuşturucu, ne kadın. Üstelik cinayet sonrasında kredi kartları kullanılmamış, aracını da park yerinden alan olmamıştı. Polonya gazetelerinin manşetlerini tahmin edersiniz. “Beceriksiz polis” ve tabii, “Kusursuz Cinayet”. Bir yıl sonra reklamcı cinayeti unutuldu.

Duvara keçi boynuzu asan polis

İri kıym bedenli, bir bardak bira ile daha da kırmızılaşan etli yaknakları, kemerinin üzerine düşen göbeği ile Jacek Wroblewski’yi faili meçhul dosyaları gözden geçirmek üzere cinayet büroya atamalarının üzerinden birkaç ay ancak geçmişti ve Jacek bu birkaç ay içinde ciddi bir başarı göstermişti.

Avını yakalamış gururlu bir avcı misali, adalete teslim ettiği her katil için duvarına bir çift keçi boynuzu asmayı alışkanlık haline getirmeye çalışıyordu. Teşkilat dışından bir ziyaretçisi gelmeden önce ahşap merdivenli, taş, eski ve loş binanın ikinci katındaki küçük odasının duvarına, keçi boynuzlarının arasındaki, yarı çıplak kadın fotoğraflı takvimi hemen ters çevirecek ölçüde ahlak kurallarına bağlı, sakin, sessiz, işine âşık, sevilen, sayılan,

kırkına merdiven dayamış, evli, iki çocuk babası ve hayli dindar bir polis memuruydu.

O sabah, raftan rastgele indirip açtığı pembe renkli kalın dosyanın etiketinde büyük harflerle “Janiszewski” yazıyordu. Üç yıl geçtiği halde katilin ya da katillerin bulunamadığı acımasız bir cinayet.

Cesedin fotoğraflarını görüp işkencenin tüm ayrıntılarını gözler önüne seren otopsi raporunu okuduğunda ilk soruşturmayı yürütenlerin “Bir mafya cinayeti” görüşüne hiç katılmadı. “Bu bir nefret saldırısı, derin bir kinin dışavurumu” diye düşündü. “Kişisel bir hesaplaşma.” Haklıydı.

Her ne kadar sadece altı yıllık bir polis olsa da –daha önce çilingir ustalığından sendikacılığa çok çeşitli işlere girip çıkmıştı– boş zamanlarında yakınlardaki bir üniversitede psikoloji derslerine giriyordu. Anlaşılan, öğrendikleri fayda etmişti.

“Böylesine iriyarı bir adamı otomobile sokmak, domuzbağı ile bağlamak, işkence edip üç gün beklemek, sonra da 80 kilometre ötedeki bir yerden poşete sarıp nehre atmak tek kişinin işi olmasa gerek. Önce resepsiyoncuyla görüşeyim.”

Gerçekten resepsiyoncu kadın, Dariusz sokağa çıktığında arkasından iki adamın yürüdüğünü görmüştü ama ne birini ne de diğerini tarif edebildi.

Kurbanın telefonu internette satılıyor

O sabah anneyi arayıp telaş içinde üç adet ilan siparişi vermek isteyen erkeğin, kartla çalışan bir ankesörlü telefon kullandığını, birkaç dakika sonra aynı telefon kulübesinden bu kez kadının verdiği cep telefonu ile görüşüğünü saptadılar.

Dedektif Jacek Wroblewski, dosyada kurbanın cep telefonuyla ilgili bilgi bulunmadığını fark etti. Bir tesadüf eseri Dariusz’un karısı telefonun faturasını saklamıştı. Buradan markasını, modelini ve IMEI numarasını öğrendi. Bildiğiniz gibi her bir GSM telefon cihazına üretim aşamasında 15 basamaklı IMEI numarası yüklenir. Bu numara cihazın kimlik numarası olup tek ve benzersizdir.

Telekomünikasyon işlerinden pek anlamayan dedektif, teşkilatın yeni kurulmuş bilişim şubesinde çalışan bir arkadaşından yar-

dım istedi. Birkaç gün sonra soruşturmanın yönünü değiştirecek önemli bir bilgi geldi.

Aynı IMEI numaralı Nokia marka telefon, Dariusz Janiszewski'nin ortadan kayboluşunun dördüncü günü Allegro adlı bir internet sitesinde açık artırma ile satışa sunulmuştu. "Ardında böylesine iz bırakmadan adam öldürecek kadar akıllı biri, açık artırma ile kurbanın telefonunu satacak ölçüde aptal olamaz. Telefonu yolda bulmuş ya da başka birinden almıştır" diye düşünmekle birlikte ChrisB[7] adını kullanan satıcının peşine düştü. Bilişim şubesi ChrisB[7]'nin gerçek adının Krystian Bala olduğunu ve üç yıl önce ülke dışına çıktığını saptadı.

Dedektif Wroblewski, edebiyattan pek anlamazdı, tarihe meraklıydı. Bu nedenle Krystian Bala isminde Polonyalı bir yazardan hiç haberi yoktu. Adam hakkında biraz bilgi topladıktan sonra, dört gün önce katledilmiş bir zavallının telefonunu nasıl ele geçirdiğini sormayı planladı.

Sporcu, yazar, balıkçı, fotoğrafçı bir felsefe mezunu

Polis kimlik kayıtlarına göre Krystian Bala, 1999 yılında Amerika'dan ithal ettiği makinelerle kurduğu küçük bir kuru temizlemecinin sahibiydi. Kısa zamanda iflas etmiş, dükkânı kapatmıştı ve halen yurtdışındaydı.

Wrocław Üniversitesi'nde felsefe okumuş, 1997'de mezun olmuştu. İnternetteki fotoğrafına bakılırsa zayıf, uzun boylu, esmer, yakışıklı, otuzlarında, felsefe ve edebiyat çevresinde popüler bir erkekti.

Arkadaşları ve üniversitedeki hocaları ondan, bilgili, çok zeki, yaratıcı, isyankâr ve felsefe profesörü olmayı aklına koymuş bir genç olarak söz ediyordu. Bir beyanatında Wittgenstein ve Nietzsche hayranı olduğu yazılıydı.

Dedektif, polis arkadaşlarına "Wittgenstein kim? Nietzsche kim?" diye sorup en az kendi kadar cahil olduklarını anlayınca, bu kez onlar hakkında bir şeyler okumaya başladı. Dedektif ne de olsa psikoloji öğrencisiydi.

Yazar, sarhoşluğa vardırmasa da, severek içki içen biriydi. Çakırkeyif olduğunda o kadar çok şey anlatırdı ki, hangisinin ger-

çek, hangisinin hayalinde uydurduğu maceraları olduğunu anlamakta zorlanırlardı. Bütün bunların yanı sıra sporcu, eğitimini verecek ölçüde iyi bir scuba dalgıcı, amatör balıkçı ve fotoğrafçıydı. Dedektif sadece telefonu nereden bulduğunu soracak olsa da, yurda döner dönmez görüşeceği kişinin meraklarını, kadınlarla ilişkilerini, psikolojisini araştırmak ona çekici geliyordu.

Bu arada, Krystian Bala'nın yeni çıkan kitabı *Amok*'tan haberi oldu. Araştırmaları bir yana bırakıp kitabı okumaya başladı. Okudukça hayrete düştü. Kitabı parçalara böldü, arkadaşlarına dağıttı. "Okuyun bakalım, tanıdık gelecek mi?" diye sordu.

Yirmi dört saate varmadan "Koşup tutuklayalım" diyen oldu. "Memleket dışında", "O zaman karısını, akrabalarını ifadeye çağıralım." "Olmaz, kuşkulandır, geri dönmeyebilir." Polisin beklemekten başka çaresi yoktu ve bu bekleyiş iki yıl sürdü.

Cinayetin ayrıntıları ahlaksız romanda

Neydi polisleri bu kadar telaşlandıran diye soracak olursanız, bin bir güçlkle okudukları romanda yazarlardı. Bin bir güçlkle çünkü dedektif Wroblewski, daha önce de belirttiğim gibi, muhafazakâr ve oldukça dindar biriydi. Arkadaşlarının çoğu da öyleydi. Romanda okudukları sapkın, vahşete varan şiddette cinsel ilişkiler, ahlaksız birliktelikler, galiz küfürlü diyaloglar onlara çok uzak, çok yabancı, çok rahatsız ediciydi.

Romanın kahramanı felsefe mezunuydu, tıpkı Bala gibi. Karısı onu terk etmişti, tıpkı Bala'nın karısı gibi. Kurduğu işletme iflas etmişti, tıpkı Bala'nın kuru temizlemecisi gibi. Dünyayı dolaşıyordu, tıpkı Bala gibi. İçiyordu, heyecan olsun diye kiliseden heykel çalmışlığı vardı. Dedektif, yazar Bala'nın içtiğini biliyordu ama kiliseden heykel çaldığını sonradan öğrenecekti. Roman kahramanının adı Chris'ti, yazarınki Krystian.

Ancak en önemlisi, romandaki adamın karısını öldürmesiydi ki, iple bağlama şekli, bıçağı sapladığı yerler, kırdığı kemikler, üç gün aç bıraktıktan sonra poşete koyup suya atması, reklamcı cinayetin aynısıydı. İşin ilginç yanı, bu ayrıntıların sıralandığı otopsi raporu hiçbir zaman basınla paylaşılmamıştı.

Roman kahramanı cinayette kullandığı bıçağı bir internet açık

artırma sitesinde satıyordu, tıpkı Bala'nın telefonu sattığı gibi. "Bu kadar benzerlik rastlantı olamaz. Adamı öldürdü, romanı yazdı!" iddiasındaydı dedektif Wroblewski ya da "Romanı yazmak için öldürdü!"

Doğru dürüst bir delil bulamazsa, romandaki benzerlikler nedeniyle kimseyi cinayetle suçlayamayacağını apaçık biliyordu. Reklamcı cinayetinden bir ay önce, ileride telefonu satacağı internet sitesi Allegro'ya yine ChrisB[7] adıyla giriş yapıp *Asılarda Kaza, Cinayet ve İntihar* adlı polislere yönelik bir elkitabını incelemiş olduğunu saptamış olması bile işe yaramazdı.

Hayal gücü ne zamandan beri suç?

5 Eylül 2005 günü, yani cinayetten beş yıl sonra Krystian Bala Polonya'ya geri döndü. Ertesi gün öğleden sonra bir marketten çıkarken yanına gelen iki polis memuruna hiç direnmedi ve kendisini Dedektif Wroblewski'nin Wrocław Polis Merkezi'ndeki küçük odasında buldu. Gözüne ilk çarpan, duvardaki keçi boynuzlarıydı. "Ne garip" dedi, "son kitabım *Amok*'un kapağında da bir keçi resmi var. Malum, keçi kötülüğün sembolüdür." Dedektif önce sağdan soldan konuştu, sonra konuyu reklamcı cinayetine getirdi. "Cinayetten haberim yok. Ayrıca Dariusz Janiszewski diye birini hiç tanımadım."

Dedektif artık ezbere bildiği *Amok*'tan bazı paragraflar aktararak, bunlarla cinayet arasındaki benzerliğe dikkat çektiğinde "Hayal gücü ne zamandan beri suç oldu? Benzemesi büyük tesadüf" diyerek kendini savundu. "Beş yıl geçti, telefonu nereden satın aldığımı hatırlamıyorum. Muhtemelen öncekiler gibi bir rehine dükkârundan. Elbette yalan makinesine bağlanırım. Korkacak hiçbir şey yok."

Dalgıç ve yalan makinesi

Krystian Bala'yı yalan makinesine bağladılar. Bir uzman, Dedektif Wroblewski'nin hazırladığı soruları yöneltti. Yazar sınavı geçince dedektif, "Adam scuba dalgıcı, nefesini tutmasını biliyor, kalp atışı ondan hızlanmadı" şeklinde bir açıklama getirdi. Yasal

gözlü süresi tamamlandığında Krystian Bala'yı sadece yasadışı telefon alıp satmaktan suçlayabildi. Çıkarıldığı mahkeme pasaportuna el koyup yurtdışı çıkışını engellemekten başka bir şey yapamadı. Yazar, dünya edebiyatçılarının ilgi odağı haline geldi.

Bu arada *Amok* sadece Polonya'da değil, Avrupa genelinde en çok satanlar listesinin ilk sırasına yerleşti.

Ne yazık ki bilişim şubesinin uzmanları hayati önemdeki bir bulguya, Bala ancak serbest bırakıldıktan sonra ulaşabildi. Önce reklam şirketini, birkaç dakika sonra reklamcının cep telefonunu aramakta kullanılan ankesörlü telefon kartının, izleyen üç ay içinde en az otuz kez kullanıldığını saptadılar. Bunların arasındayla Krystian Bala'nın annesi, karısı ve bazı arkadaşları vardı. Reklamcayı arayanın Bala olduğu artık kesindi. Ama bu bilgi bile, onu kaçırıp acımasız işkencelerden geçirdikten sonra nehre atmasını kanıtlamaktan çok uzaktı.

Körler arasındaki tek gözlü kim?

Mağlubiyetinin utancını yaşayan Dedektif Wroblewski işe sıfırdan başladı. *Amok*'u kim bilir kaçınıcı kez okudu. Evvelce fazla üzerinde durmadığı romanın son cümlelerine takılıp kaldı. Biri, kahramana soruyordu. "Körler arasındaki tek gözlü kim?" "Tek gözlü olan, kör kıskançlıkla öldürülendir." Aslında körler arasındaki tek gözlü kral değil, kurbandı ve reklamcının ta kendisiydi.

Dedektif, Krystian Bala'nın reklamcayı kıskançlık nedeniyle öldürdüğüne giderek daha fazla inanıyordu. Ancak o güne kadar sorguladığı hiç kimse, hatta boşandığı karısı Stasia bile yazarın kıskanma huyundan söz etmemişti.

Yoksa, bu bir eşcinsel nefreti cinayeti miydi? Yazarın gelmiş geçmiş arkadaşlarından hiçbiri bu tür bir eğilime tanık olmamıştı. Son bir kez, eski karısıyla görüşmek istedi. "Evet, çok kıskançtı, hatta ayrıldıktan sonra bile kılığıma kıyafetime karışır, akşamları kiminle, nereye gittiğimi öğrenmeye çalışırdı. Peşime bir dedektif taktığını söyleyerek beni korkutmaya kalktı. Bir seferinde sokak ortasında tokatladığı bile oldu."

Dedektif, bu soruyu daha önce neden sormadığına pişmandı. "Karısının kendisini bir gitarist ile aldattığını düşünüyor, kim

olduğunu bulmaya çalışıyordu. Halbuki boşanmış çok olmuştu.” Stasia’nın bir kız arkadaşından bunu öğrendiğinde beyninden vurulmuşa döndü.

Gitarist dediği, aslında reklamcı Dariusz Janiszewski’ydi. Hâlbuki yazar ısrarla bu isimde birini tanımadığını iddia etmişti. Dedektifin elinde tek bir koz kalmıştı, yazarın reklamcılığı tanıdığını kanıtlamak. Büyük uğraşlarla savcı Marcin Kucharski’den, Krystian Bala’nın bilgisayarına el koyma iznini koparabildi. Eğer orada da bir kanıt bulamazsa, beş yıldır yürüttüğü soruşturmanın başarısızlığına ve iki günde bir basında çıkan eleştirilere dayanamazdı. İstifa etmeye karar verdi.

Kıskançlık, yeşil gözlü bir canavardır

Aslında aptal katiller ile ilgili bir ansiklopedi yazılsa, yazar Krystian Bala’nın içinde yer alacağına hiç kuşku yok. Çünkü bu çok zeki, neredeyse kusursuz cinayeti planlayan adam, paraya hiç ihtiyacı olmadığı halde, kurbanın telefonunu bir internet sitesinde pazarlamak gibi inanılmaz bir hata yapmanın yanı sıra, bilgisayarındaki bir dosyayı Dariusz Janiszewski adıyla kaydetmişti. Gel de William Shakespeare’in dört yüz yıl önce kaleme aldığı ünlü Othello’sundaki şu satırları anımsama: “Ah, sakının kıskançlıktan; Beslendiği etle eğlenen, yeşil gözlü canavardır o.”

22 Şubat 2007 sabahı mahkeme salonu alabildiğine doluydu. İçeride oturacak yer bulamayanlar soğuğa rağmen bina dışına biriktiriler. İnsan hakları aktivistleri, ifade özgürlüğünü savunanlar, edebiyatçılar, hatta uluslararası yazarlar birliği PEN Kulübü temsilcileri bile oradaydı.

Hayvan kafesine benzer büyükçe bir kutu, salonun orta yerine konmuştu. Az sonra lacivert takım elbiseli, beyaz gömlek, kırmızı kravatlı, tel gözlüklü, zayıf, uzun boylu, masum yüzlü Krystian Bala’yı getirip kafese oturtular.

Yargıç Bayan Lydia Hojenska, Polonyalı yazarın “Hayal gücü nasıl olur da cinayet kanıtı olur? Kimse reklamcılığı kaçırdığını görmedi, öldürüp suya attığını görmedi. Saçma sapan kanıtlarla beni mahkûm etmeye çalışıyorsunuz. Yaptığınız, edebiyatı mahkûm etmektir” şeklindeki savunmasına kulak asmadı.

Duruşmalar eylle kadar sürdü. Nihayetinde jüri, Krystian Bala'nın suçlu olduğuna karar verdi ve yazar, yirmi beş yıl hapse mahkûm edildi.

Bala'nın mahkûm edilişi Türkiye dahil, birçok ülkede haber oldu. Aradan on yıl geçti. Dedektif Wroblewski, müfettişliğe terfi etti. Bala, *De Liryk* adlı ikinci romanını büyük olasılıkla tamamlamak üzere. İşin ilginç yanı, bilgisayarını inceleyen polis, henüz yayınlanmamış yeni romanda da bir cinayetin planlarına ilişkin ipuçlarına rastladığıı iddia etmekte. Yoksa yazar gerçekten suçsuz muydu, yazdıklarının reklamcı cinayetiyle örtüşmesi rastlantı mıydı?

Krystian Bala şimdilerde, yani 2017 yazında, bir yandan hakkında çekilen belgesellere malzeme sağlıyor, dünyanın farklı ülkelerinden cezaevine ziyarete gelen medya mensuplarıyla görüşüyor, diğer yandan suçsuz olduğunda ısrar ediyor ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nden gelecek kararı bekliyor.

Akrabanın Akrabaya Akrep Etmez Ettiğini

Bu canavarın beynime ne zaman girdiğini bilmiyorum.
Hiçbir zaman bilemeyeceğim.
Belki siz onu durdurabilirsiniz. Ben yapamıyorum.

*When this monster entered my brain,
I will never know.
Maybe you can stop him. I can't.*

Dennis Lynn Rader (BTK Katili), 2005

Bölge savcısı yirmi yıldır bir seri katilin peşindeydi. Adam, kendisine BTK adını takmıştı. Yani, bağla, işkence et, öldür karşılığı olan “Bind, Torture and Kill”.

Bundan on yıl kadar önce, okuduğu üniversitenin sağlık birimine başvuran genç bir öğrenciden değişik incelemeler yapmak amacıyla kan ve idrarının yanı sıra rahim ağzı kanserinin erken tanısı için uygulanan pap smear testi için de örnek aldılar.

Klinik, yasa gereği, pap smear örneklerini sitolojik inceleme tamamlandığında atmıyor, ileride malpraktis¹⁰³ iddiaları ile karşılaşma ihtimaline karşı muhafaza ediyordu. Tabii, genç kızın bu yasal düzenlemeden haberi yoktu. Polis beş yıl sonra klinikte pap smear örneğinin bulunduğunu saptayacağı ve alıp götüreceğini ise hayal bile edemezdi. Kızın babasını ömür boyu hapse mahkûm ettiren kanıt, işte bu pap smear'deki hücrelerinin DNA'sı oldu.

Elektronik mezunu, evli, iki çocuklu

Wichita Bölge Savcısı Nola Foulston, yirmi yıldır bir seri katilin peşindeydi. Adam, kendisine BTK adını takmıştı. Yani, bağ-

103. Malpraktis (Malpractice) bilgisizlik, deneyimsizlik ya da ilgisizlik nedeni ile bir hastanın zarar görmesi; hekim, hastane ve diğer sağlık çalışanlarının yanlış sağlık uygulamalarıdır.

la, işkence et, öldür karşılığı olan “Bind, Torture and Kill”. Yıllar içinde polise ve medya kuruluşlarına zaman zaman BTK imzalı mektuplar, paketler, öldürdüklerinin kimlik, kolye gibi eşyalarını göndermekteydi. Hatta son seferinde yerel bir televizyon kanalına bir bilgisayar disketi postalamıştı.

Federal Soruşturma Bürosu FBI, disketin daha önce kullanıldığını, tehdit mektubunun silinmiş dosyalar üzerine kaydedildiğini saptadı.

Silinen dosyalardan Lutheran Kilisesi’ne ve Dennis adlı kullanıcıya ulaşılar. Dennis Rader, kilise konseyinin seçilmiş başkanıydı. Elektronik mezunu, evli, iki çocuklu biriydi.

Hiç kimse 1974 ile 1994 arasında on kişiyi öldürmüş olabileceğini tahmin edemezdi. Silinmiş bir diskette onun adının çıkması bırakın tutuklamayı, ifadesinin alınmasına bile yetmedi. Bununla birlikte şüpheleri ciddi biçimde üzerine çekti. En başta savcı Nola Foulston’ın.

Kızının babası seri katil

2005 yılına gelinmişti. Son on yıldır işlenen hiçbir cinayetin onun elinden çıktığına ilişkin bulgu yoktu. Bir seri katilin bu kadar uzun süre sessiz kalması pek rastlanır bir durum değildi. İlk cinayetlerini işlediği 70’li yıllarda DNA delilleri diye bir kavram yoktu ama iki binli yıllarda artık adli bilimlerin bu sihirli değneği mucizeler yaratıyordu.

Savcı hanım, “Olay yerlerinden elde edilen biyolojik örneklerden DNA analizi yapılabilir, bana kalırsa katil Dennis Rader” iddiasındaydı. Ama sadece bir varsayım üzerine Dennis Rader’ı yolda çevirip “Aç bakalım ağzını, senden DNA için örnek alacağız” demek mümkün değildi.

“Ailesinden kimse yok mu? Bir araştırın” diye emir verdi. Rader’ın kızına ait pap smear örneğinin üniversite kliniğinde olduğunu öğrendiğinde, yolun sonuna vardığını hissetmişti.

DNA sonuçlarına göre katil, kızın yakın akrabalarından biriydi. Dennis Rader’ı özel bir mekânda sorguladılar. “Buraya neden getirildiğini biliyor musun?” “Sanırım BTK yüzünden” “Kızının babasının BTK olduğunu söylersek şaşar mısın?” Dennis Rader,

sessizliğini korudu. “Kimsin sen?” diye sordu FBI ajanı. “BTK benim” dedi, “Yakaladınız.”¹⁰⁴

Masumların DNA’sı nerede?

Dennis Rader’ın yakalanışının önemli özellikleri var. Bunlardan ilki, uzun yıllar ele geçmeyen bir seri katilin adalete teslim edilişidir. Bir başkası, katilin bir aile bireyi sayesinde yakalanmış olmasıdır. Ama bu, aile bireyinin görgü tanıklığı, ihbarı gibi alışageldiğimiz biçimde değil, hücrelerinin içindeki genetik bilgi sayesinde.

Ancak, Rader’ın kızının üniversite kliniğindeki pap smear örneğinin alınması için mahkeme kararının olduğunu göz ardı etmemeliyiz. Çünkü dünyanın dört bir yanında gerek şüpheliden, gerekse yakınlarından herhangi bir mahkeme kararı olmadan DNA analizi için örnek alındığı gibi, kimi zaman kişilerin bundan haberi bile olmuyor. Üstelik bunlar genelde çok sayıda kişiyi öldürdüğünden şüphelenilen kişiler değil.

Profesyoneller, “Posta pulunu yalayarak yapıştırdığın zarfı resmi makama postaladığın anda, DNA bilgini devletin eline teslim edersin” der. Sadece yalanan pul mu? Kullanıp attığımız kâğıt mendil, çay içtiğimiz karton kutu, tuttuğumuz kapının tokmağı DNA’mızın kolayca elde edilebileceği malzemeler. Elbette hangi ülkede, hangi kentin polisinin kaç kişiden haberi olmaksızın DNA elde etmek üzere örnek topladığını bilmiyoruz. Daha önemlisi, kişi eğer suçlu değilse DNA bilgisinin imha edilip edilmediğini de bilmiyoruz.

Hepimize sızdırmaz tulum gerek

Şimdi, kişinin haberi olmaksızın DNA örneğini alma uygulaması ve masum olduğu anlaşılanın DNA örneğini ve elde edilen profil sonuçlarını imha etme meselesi üzerinde biraz duralım.

2 Nisan 2006 gece yarısında bir adam, önce telefon hatlarını

¹⁰⁴. Dennis Rader, 1974-1991 arasında on kişiyi öldürdüğünü kabul etti. Çocukluğunda hayvanları işkenceyle öldürdüğünü anlattı. Halen yetmiş iki yaşında, on kez ömür boyu hapse mahkûm edilmişti, yüz yetmiş beş yıl sonra denetimli serbestliğe hak kazanacak!

kesti, ardından tek başına yaşayan ve uyumakta olan genç kadının evine girdi ve o daha ne olduğunu anlayıp yatağından kalkmadan tecavüz edip kaçtı. Kadın yapılabilecek en doğru işi yaptı, polisi aradığı gibi vakit kaybetmeden hastaneye gitti, bedeni üzerinden delil toplanmasını sağladı, böylelikle saldırganın DNA profil bilgisine kolayca ulaşılar.

Uzun süren soruşturma boyunca yirmi kadar erkekten şüphelendiler ve hepsi, saldırganınkiyle karşılaştırılabilmesi amacıyla kendilerinden örnek alınmasına izin verdi. Ne yazık ki hiçbirinin DNA'sı saldırganınkiyle uyuşmadı.

Tecavüzden yaklaşık iki yıl sonra kırk yaşlarındaki Glenn Raynor'dan şüphelendiler. Kadın adamın fotoğrafını gördüğünde "Budur" dedi, başka erkekler arasına yerleştirip kendisine cam arkasından gösterildiğinde de onu teşhis etti. Bunun üzerine polis, doğal olarak Raynor'dan da DNA analizi için örnek almak istedi.

Ancak, alışıl gelmedik bir şey oldu. Raynor polis memuruna "Eğer suçlu bulunmazsam, örneği ve DNA sonucunu imha etmeye söz verir misiniz?" diye soruverdi. "Söz veremeyiz, biz sadece örnek alırsız, çalışan kriminal laboratuvar" yanıtını aldığında, Raynor yasal haklarını kullandı "Madem öyle, ben de DNA için örnek vermeye razı gelmiyorum" dedi.

Sorguyu yapanlar konuyu uzatmadılar çünkü adamın üzerindeki gömleğin kolları kısaydı ve adam görüşme boyunca kolunun çıplak kısmını oturduğu koltuğun kolçağına sürüp duruyordu. "Sizi anlıyoruz, gidebilirsiniz" dediler. Raynor odadan çıkar çıkmaz ellerindeki ucu pamuk kaplı özel çubukları kolçağa sürttüler ve laboratuvara gönderdiler. Bu şekilde elde ettikleri terinin DNA profili, tecavüze uğrayan mağdurun üzerindeki ile eşleşince Glenn Raynor'ı hemen tutukladılar.

Avukatı, delilin toplanma biçimine itiraz etti. Yargıç Emory A. Plitt Jr ise "Terini terk edip gitti, mahkeme kararına da, rızasına da ihtiyaç yoktu" diyerek karşı çıktı. Raynor, yüz yıl (evet doğru okudunuz yüz yıl) hapse mahkûm oldu. Üst mahkeme, beşe dört oy çokluğu ile kararı onadı.

Mahkeme Başkanı Yargıç Mary Ellen Barbera'nın görüşüne göre "Polislerin yaptığı işin parmak izi almaktan farkı yok. Eğer olay yerinde saldırgana ait bir iz bulsalar, onu Glenn Raynor'ınkiyle kar-

şılaştıracaklar ve bunun için rızasını almayacaklardı.”

Kararı onaylamayan Yargıç Sally D. Adkins'in muhalefet şerhi ise şu şekilde: “Böylesi bir polis davranışını onayladığımız takdirde, bundan böyle DNA profilinin paylaşılmasını istemeyen her birimiz sokakta dolaşırken, tıpkı tehlikeli maddelerle çalışan kişiler gibi, kapüşonlu hava sızdırmaz özel tulumlar giymeliyiz.”

Trol ile DNA avı

Elbette suçluları yakalamak şarttır. Ama “terk edip” gittiğimiz genetik bilginin nerede ve nasıl kullanılacağını da bilmeye hakkımız yok mudur? Anlaşılan suçla mücadelenin ve suçluyu yakalamanın başlıca öncelik olduğu bu yüzyılda insan hakları giderek önceliğini kaybetti.

Tabii bir de suçluyu bulabilmek için bir mahallenin, hatta bölgenin, belli yaş aralığındaki tüm erkeklerinden DNA için örnek alındığını biliyoruz. Profesyonellerin “Dragnet” (trol, ağ atma) adıyla tanımladığı bu uygulamanın ilki, üç yıl arayla, aynı yaştaki iki küçük kıza cinsel saldırı sonrası öldüren bir katili yakalamak amacıyla İngiltere’de gerçekleştirildi.

Olayın adli bilimler tarihi açısından çok büyük önemi var. Çünkü tarihte DNA profillemesi sayesinde yakalanan ilk katildir ve kullanılan yöntemi bulana şövalye unvanı kazandırmıştır.

Üç yıl arayla iki tecavüz, iki cinayet

Özetlenecek olursa, 21 Kasım 1983 günü on beş yaşındaki Lynda Mann, bir arkadaşını ziyaret için evden çıktı ve dönmedi. Ertesi sabah cesedi, tecavüze uğramış ve boğulmuş olarak fazla kullanılmayan bir patika kenarında bulundu.

O tarihteki laboratuvar olanaklarıyla bedeni üzerindeki sperm kalıntılarından saldırganın A kan grubuna sahip biri olduğu ve toplumdaki erkeklerin yüzde 10’unda rastlanan bir enzim profilini taşıdığı anlaşıldı. Başkaca ipucu elde edilemediğinden cinayet çözülmeden kaldı.

31 Temmuz 1986 günü on beş yaşında başka bir kız, Dawn Ashworth, eve her zaman kullandığı yoldan değil de, kestirmeden git-

meye kalktı. Cesedi iki gün sonra kasabanın ormanı yakınında-ki bir patika kenarında dövülmüş, vahşice tecavüze uğramış halde bulundu.

Polis, her iki cinayet arasındaki benzerlikten saldırganın aynı kişi olduğu sonucuna vardı. Nitekim kızın üzerinde kalan sperm lekelerinin gerek kan grubu, gerekse enzim profili, ilk cinayeti gerçekleştiren erkeğinkileri tuttu.

İlk şüpheli, öldürülen ikinci kız Dawn Ashworth ile aynı mahallede oturan ve öğrenme güçlüğü bulunan on yedi yaşındaki Richard Buckland adlı gençti.

İlk patent, hapisten kurtulan ilk masum ve ilk trol

Her iki cinayet arasındaki bir tarihte, 1985 yılında, Leicester Üniversitesi araştırmacılarından Alec Jeffreys, Forensic Science Service adlı kriminal laboratuvarın¹⁰⁵ uzmanları Peter Gill and Dave Werrett ile birlikte DNA profillemesi adıyla anılacak bir yöntem geliştirmiş ve iki kongre sunumundan sonra, canlıların sadece tek yumurta ikizlerinde benzer olan DNA özelliklerini görünürleştirmeye yarayan yöntemi ile patent almış ve bu yöntemi bir göçmenlik davasının çözümünde kullanmıştı.

Bu kez polis Jeffreys'den geliştirdiği yöntemle katili bulmasını istedi. Bunun üzerine her iki cenazenin üzerindeki semen kalıntı-

105. Birleşik Krallık'ın başlıca kriminal laboratuvarı, İçişleri Bakanlığı'na bağlı Forensic Science Service (FSS), yurtiçi ve yurtdışındaki polis teşkilatlarına hizmet sunan bir devlet laboratuvarıydı. Trafik kontrollerinde kullanılan üfleme gereçlerinin ilki bu kuruluştaki üretilmiş, dünyanın ilk DNA veritabanı 10 Nisan 1985'te burada kurulmuştu. İngiltere ve Galler'de yedi şubesi bulunan ve İsveç Dışişleri Bakanı Anna Lindh'in Mijailo Mijailovic tarafından öldürülmesi gibi sayısız ulusal ve uluslararası cinayetin aydınlatılmasına katkıda bulunan kurum, birkaç hata dışında (biri, on yaşındaki erkek çocuk Damilola Taylor cinayetidir) olağanüstü başarılıydı.

Ancak polis teşkilatlarının olay yeri inceleme dahil olmak üzere adli bilim hizmetlerini özel kuruluşlardan satın almaya başlaması, büyüyen rekabetin fiyatları düşürmesi ve özel sektörün piyasanın neredeyse yüzde 40'ına hâkim olmasıyla birlikte, binin üzerinde kriminalist çalıştıran FSS, yılda iki milyon sterlin zarar etmeye başladı.

Uluslararası adli bilimler camiası, hukukçular, bilim insanları, siyasetçiler hatta İngiliz kamuoyunun karşı çıkmasına rağmen hükümet, 31 Mart 2012'de zarar ediyor diyerek FSS'yi kapattı. Kriminal laboratuvar hizmetleri yerel polis birimlerinin içine alındı ve özel sektöre iş yaptırılması sürdü.

Üç yıl geçmeden olay yeri ve şüphelilerden elde edilen delillerin incelenmesinde ciddi aksaklıklar görülmeye başlandı. Şimdilerde, yani bu satırların kaleme alındığı 2017 yazında, FSS'nin yeni bir adla, bu kez Adli Bilimler ve Biyometri Hizmetleri olarak tekrar açılması gündemde.

larındaki DNA profili şüpheli gencinkiyle karşılaştırıldı ve uymadığı görüldü. DNA analizi olmasaydı bir masum daha demir parmaklıklar arkasına gönderilecekti.

Suçlunun bulunabilmesi için ilk “dragnet” uygulamasına geçildi ve kızlarla aynı bölgede yaşayan tam beş bin beş yüz erkekten kan alındı. (O tarihte DNA analizleri için kan alınıyordu, şimdi ağız içi yanak sürüntüsü yeterli oluyor.) Örneklerin toplanıp çalışılması altı ay sürdü ve ne yazık ki hiçbir uyuma rastlanmadı.

Bira içti, çenesi düştü

Ian Kelly 1 Ağustos 1987 günü her zaman olduğu gibi iş çıkışı bira içmeye gitti. Tezgâhın kenarına yanaştığında bir arkadaşına rastladı, sağdan soldan uzun süre sohbet ettiler. Birayı fazla kaçırmış olmalı ki “Colin Pitchfork var ya, hani şu benim fırında çalışan, iki çocuğu olan işçi, polise onun yerine kan vermem için birkaç ay önce bana 200 İngiliz Lirası ödedi” deyiverdi. Ardından sürdürdü: “‘Neden?’ diye sordum, meğer o da başka bir arkadaşının yerine kan vermiş, adam geçmişinde hırsızlık yapmış, polis-le başının derde girmesini istememiş. İşte bu yüzden, onun yerine kan vermem için para ödedi.”

Hemen arkalarında duran bir kadın anlatılanı duydu ve polisi aradı. İki hafta sonra Colin Pitchfork’u tutukladılar. Her iki cinayeti ve başkaca cinsel saldırılarını itiraf etti. Ömür boyu hapse mahkûm olmakla birlikte, 2009 yılında cezası bir hayli indirildi. 2017 yılı ocak ayında açık cezaevine nakledildi. 9 Haziran 2017’de, ayağında elektronik kelepçeyle akşam cezaevine dönmek üzere bir günlüğüne serbest bırakıldı. İngilizler, çocuk tecavüzcüsü ve halen elli altı yaşında olan katilin toplum için tehlike arz etmeyecek bir yaşa kadar cezaevinde tutulması gerektiğini ileri sürseler de, siz bu satırlarını okuduğunuzda Denetimli Serbestlik Kurulu, 2018 yılı içinde onu tamamen salıvermeye karar vermiş olabilir.

Bankalarda para yok, DNA var

Gerçi iki küçük kızın katili “dragnet” ile bulunamadı ama Colin Pitchfork, DNA sayesinde katil olduğu kanıtlanan ilk suçlu ola-

rak tarihe geçti. Peki, İngiliz polisinin katili yakalayacağım diye beş bin beş yüz erkekten aldığı kana ne oldu. İşte o bilinmiyor ama tahmin etmek zor değil. Büyük bir olasılıkla DNA profilleri, İngiltere'nin DNA bankasına yüklendi ve bir daha çıkarılmadı.

Bilinen en geniş “dragnet”lerden biri, 1985 yılında Almanya’da gerçekleştirilendir. Polis, on bir yaşındaki küçük kızın katili olan tamirciyi buluncaya kadar on altı bin kişiden örnek almıştı. Tabii, bir de bu kitapta yer alan öykülerden “Savcı Hanımın Yeşil Kâbusu”nda okuduğunuz, küçük Yara Gambirasio’nun katilini bulabilmek amacıyla yirmi üç bin erkek ve bin kadar kadından yanak içi sürüntü alan İtalyan polisinin gayretleri var ki, şimdilik “dragnet”lerin en kapsamlısıdır.

Az önce sordüğümüz soruyu yineleyelim. Türkiye dahil dünyanın dört bir yanında katilleri bulabilmek amacıyla uygulanan kitlesel biyolojik örnek alımı sonucunda elde edilen DNA profillerine ne oluyor? Örneğin 29 Mayıs 2005 tarihli *Sabah* gazetesinde yer alan İstanbul Polis Kriminal Laboratuvarı’ndan iki uzmanla yapılan söyleşide aynen “...sayısız suçlunun yakalanmasını sağlayan programın veribankasına bugüne kadar on altı bin DNA örneği kaydedildi” deniyor.¹⁰⁶ Aradan geçen on iki yılda bu sayı nereye vardı? Ülkemizde hâlâ yasal bir DNA veritabanı bulunmadığına göre, arşivlenen bu bilgiye ne oluyor? Nasıl kullanılıyor?

Saldırı öncesinde sevgilimle birlikteydim

Miami polisi 2003 yılında en az altı kadına saldırmış bir seri tecavüzcünün peşindeydi. Failin aynı kişi olduğundan kuşku yoktu, çünkü kadınların hepsinin bedeninde sperm bulunmuştu ve DNA profilleri birbirinin aynıydı.

Mağdurların verdiği eşkale benzeyen yüz yirmi erkekten örnek aldılar. Polise göre hepsi, örnek alınmasına “razı” gelmişti. Bunlardan biri Jorge Garcia’ydı. Garcia’nın DNA profili saldırganınkini tutmadı. “Ne güzel” diyeceksiniz, “o halde mesele kapandı.” Hayır kapanmadı çünkü kriminal laboratuvar Garcia’nın DNA profil bilgisini silmedi ve ulusal veri tabanına yükledi.

106. “Polis suçluları DNA ile 40 saniyede buluyor” <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/05/30/cp/gnc102-20050529-102.html> (erişim 22 Ağustos 2017, 22:14)

O da ne? Garcia'nın profili, 1996 yılındaki bir tecavüz olayında bulunan sperm lekesinin DNA profilini tutmuştu. Adamcağızı tutukladılar ve tecavüzle suçladılar. Polis müdürü basın karşısına geçti, DNA veritabanının suçluları yakalamakta ne kadar yararlı olduğunu açıkladı, "Diğer saldırganı ele geçirmek için bu çapta bir DNA taraması yapmasaydık, yıllar önceki tecavüzü kimin gerçekleştirdiğini bulamayacaktık" dedi, başarı öyküsü gazetele-
rin ilk sayfasında yer aldı.

Jorge Garcia'nın tutuklanışının ertesi günü, 1996 tecavüzünün mağduru ortaya çıktı. "Biz yıllardır Garcia ile birlikteyiz. Bir yabancının bana tecavüz edişinin öncesinde cinsel ilişkide bulunmuştuk" dedi. Üç gün tutuklu kaldıktan sonra adama "pardon" deyip salıverdiler. Böylelikle polisin başarı öyküsü hüsrarla sonlandı. Peki ya kadın tecavüz sonrası öldürülseydi ya da eceliyle ölseydi, ne olacaktı? Cevabı basit. Bay Garcia bugün hapistede olacaktı. Şimdi yeniden akrabalara dönelim.

Senin genetik bilgin, akrabanı yakalatır

Olay yerinde ya da kurbanlar üzerinde bulunan, saldırgana ait DNA profilinin veritabanında yer alan profillerden biriyle tam olarak değil de, kısmen uyuşması mümkün. Bu durumda, polisin o kişinin aile bireylerini soruşturup soruşturamayacağı uzunca bir süredir tartışılmakla birlikte, neredeyse rutin bir uygulamaya dönüştü.

Elinde yasal ya da yasadışı DNA veritabanı bulunduran birçok ülkenin polisi, aile taramaları sayesinde faile ulaşıyor ve kullandığı yöntemi her zaman açıklamıyor.

Elbette konuyu etik ve insan hakları boyutuyla değerlendiren hukukçular, kısmi uyuşmadan yola çıkarak faile ulaşmaya karşılar. Onlara göre aile taraması, veritabanlarında sadece suçluların DNA bilgileri yer alması gerektiğinden, suçlunun ailesinde bir başka suçlunun daha bulunduğu ön kabulüne dayanıyor. Bu da, suçluluğun genetik olduğu gibi bir yoruma yol açıyor. Oysa sanıldığı gibi veritabanlarında sadece suçlular bulunmuyor. Geniş "dragnet"ler sayesinde ulaşılan veriler de orada. Kısacası bir suçlunun yanında binlerce, onbinlerce masumun DNA profili de polislerin elinde.

Suçluyu bulmada aile taramasının, bir başka deyişle veritabanındaki kısmi DNA profili uyuşmasından yola çıkmanın soruşturmaya katkısı çok büyük. Tam da bu nedenle cazibesinden kurtulmak mümkün değil. Gizli, etik dışı, hatta yasak bile olsa veritabanında saldırganınkine benzer bir DNA profili bulma umudu baş döndürüyor. Birkaç örnek verelim.

Aile bireyleri sayesinde bulunanlar

1973 yılında, İngiltere'nin Güney Galler bölgesindeki bir eğlence yerinden çıkan on altı yaşındaki iki genç kıza tecavüz eden ve onları boğarak öldüren kişiyi bulmak amacıyla yürütülen soruşturma dosyası, neredeyse otuz bin kişi sorgulandıktan sonra rafa kaldırılmıştı.

Katil ancak otuz yıl sonra DNA veritabanı sayesinde bulundu. 2002 yılında kızların üzerindeki semen kalıntılarının DNA profili ne kısmen uyan biri saptandı. Genç adamın, cinayetlerin işlendiği tarihte otuz yaşlarında olan babasının on yıl kadar önce öldüğü anlaşıldı, mezarı açıldı ve kemiklerin DNA'sı incelendi. Mezardaki kişi, kızların katiliydi. Joseph Kappen'in peşindeki dedektiflerin öyküsünü *Labirent* adlı kitabımda yazmışım.

Bu konu açıldığında hemen akla gelen bir diğer olay, yine İngiltere'de, yayalara ait üst geçidin altından geçmekte olan kamyonun üzerine atılan ve sürücünün kalp krizinden ölümüne yol açan tuğlayı en son kimin tuttuğunun aydınlatılmasıdır.

Adamın biri, üst geçit yakınlarındaki evinin önüne park ettiği otomobilinin kelebek camı kırılarak çalınmak istendiğini bildirdi. Olay yerine giden polis, kırık cam üzerindeki kan sürüntüsünden örnek aldı. Bu arada memurlar evin bahçesindeki tuğla yığınına gördüler ve köprü üzerinden tuğlayı atanın, daha önce aracı çalmaya çalıştığını düşündüler.

Camdaki kanın DNA profili elde edildi, veritabanında yer alan bir suçlunun DNA'sıyla kısmen örtüştüğü saptandı. Yapılan incelemede bu kişinin bir kardeşi olduğunu öğrendiler. Kardeşin DNA'sı otomobilin camındaki kanın DNA profili ile örtüştü. Genç, sorgu sırasında arkadaşı ile birlikte yakınlardaki bir barda içtiklerini, ardından bir araç çalmak istediklerini, başaramayınca

sinirlendiklerini anlattı. Bahçeden aldığı tuğlayla birlikte üst geçide çıktıklarını ve eğlence olsun diye araçlar geçerken yola attıklarını itiraf etti.

Bu başarı öyküsünü, İngiltere'nin şimdilerde kapalı olan ünlü kriminal laboratuvarı Forensic Science Service'te çalışan uzmanlarından yıllarca dinledik.

Kadınları öldüren aynı kişi

Aile bireylerinden yola çıkarak faile ulaşmanın ilk uygulandığı yer İngiltere olmakla birlikte, onların hemen ardından Amerikan polisinin kendisini bu cazibeye kaptırdığını belirtip bir örnek de oradan vereyim. Aktaracağım hikâye 1993'te başladı ve ancak 5 Temmuz 2017'de noktalandı, yani yirmi dört yıl sonra.

Genç kadını son görenler, Mavi Günbatımı restoranının önünde durmakta olan küçük mavi otomobile bindiğini anlattılar. Birkaç gün sonra çıplak bedeni, o noktanın on yedi kilometre kadar doğusunda, şehirlerarası karayolunun yan tarafında başlayan ormanlık alanda bulundu. Henüz yirmi yaşındaydı. Acımasızca dövülmüş ve boğularak öldürülmüştü. Muhtemelen bir seks işçisiydi.

İki ay kadar sonra, 1993 yılı kasım ayında, bu kez otuzlarının başında bir başka genç kadının cesedi –muhtemelen o da bir seks işçisiydi– hemen hemen aynı yerde ve öldürüldükten sonra neredeyse ilk kurbanı benzer biçimde poz verdirilmiş şekilde bulundu. Çıplak, bacakları ayırık, kolu başının üzerine kaldırılmış şekilde.

Her iki kadının vücudu üzerindeki sperm örneklerinin kan grubu tutuyordu. Yıllar sonra bir de DNA analizi ile incelediler, birbirinin aynıydı. Dolayısıyla saldırganın aynı kişi olduğu sonucuna vardılar.

Üçüncü kadını da marangoz mu öldürdü?

Ne yazık ki her iki cinayetin soruşturmasından bir şey çıkmadı. Genç kadınların ölümü, her fırsatta polislerin ilgisizliğinden yakınan yakınlarını o kadar üzdü ki, birinin erkek arkadaşı sonunda canına kıydı.

Yirmi yıl sonra polis, iki çocuk babası, kırk sekiz yaşında bir

marangoz olan John Bittrolff'u tutukladı ve genç kadınları öldürmekle suçladı. Marangoz her ne kadar masum olduğunu iddia etse de, suçlamalar sadece bu kadınlarla kalmadı. Polis onun 1993 kasımında her iki olay yerine bir hayli yakın yerde, yine çıplak, yine benzer şekilde poz verdirilmiş şekilde bulunan yirmi sekiz yaşındaki üçüncü bir kadını daha öldürdüğünden emindi.

"Marangozu nasıl buldular?" diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Elbette DNA analizlerinin mucizeleri sayesinde. Ama, biraz dolaylı yoldan. Şöyle ki:

Genç hırsızın bankada akrabası var

İlk iki olay yerinde, yani ormanlık alanda, katil geride bir dizi kanıt bırakmıştı. Her iki cesetin de iç çamaşırlarını almış, her ikisinin çıplak cesedine aynı garip şekli vermişti. Her ikisinin kafatasını beyinleri dışarı fırlayacak ölçüde kırmıştı. Her iki cesedin üzerinde birkaç talaş parçası buldular.

Polise, her suçludan DNA analizi için örnek alma yetkisi veren yasanın çıkışından bir yıl sonra, yani 2013'te genç bir New York'lu, sıradan bir hırsızlık suçundan yakalandı ve mahkûm oldu.

New York, 1996'dan bu yana her katilden ve bazı cinsel saldırı mahkûmlarından DNA için örnek alıyordu ama her suçlunun DNA bilgisini paylaşma imkânına ancak 2012'de kavuşmuştu.

Yasanın kendisine verdiği yetkiyi kullanan polis, hırsız Timothy Bittrolff'un DNA profilini veritabanına yükledi. Adamın evvelce işlediği herhangi bir suçu olmadığından, başka bir olayla bağlantısının bulunmaması doğaldı.

Ancak savcı Robert Biancavilla "Bir bakın" diye emretti, "bankada akrabası var mı?" İyi ki de emretti. Çünkü hırsızın DNA profili, yirmi yıl önceki iki kadın cinayetinde elde edilen spermlerin DNA özelliklerinin bir bölümü ile örtüştü. Hırsızın, seks işçilerini dövüp tecavüz eden, boğan ve çırılçıplak biçimde ormana atan katille bir akrabalığı olmalıydı.

Kanuna aykırı ama seni bulacağım!

Polisin elinde, hırsızın akrabalarından yasalara uygun biçimde örnek alabilecek bir gerekçe yoktu. Savcı Robert Biancavilla ka-

faya koymuştu bir kere. Yasalar izin vermese bile katili bulacaktı. “Balık, tekneye atladı. Ne yapıp edin, akrabalarının örneklerini bulun” diye emretti bu kez. Polis de, DNA profilini elde etmek amacıyla biyolojik sıvılarının bulaşmış olabileceği cisimlerin peşine düştü.

Önce hırsızın ağabeyinin evinin önünde pusuya yattılar. Pencereden bir sigara izmariti fırlattığını gördüler. Koşup gittiler, izmariti alıp kriminal laboratuvara teslim ettiler. DNA profili tutmadı.

Ardından marangoz olan babalarını takip etmeye başladılar. Bir lokantaya girdiğini gördüler. Marangoz masasından kalkar kalkmaz, su içtiği bardağı alıp götürdüler. Şansları yaver gitti, babanın DNA profili, iki kadının katilini tuttu.

Evin dışına çıkardığı dokuz çöp poşetini alıp götürdüler. Birinin içindeki plastik bardağın ağız kısmından DNA elde ettiler. Profil, marangozunkini tuttu.

Adamı sorguladılar. Sorgu sırasında içtiği kahve fincanını incelettiler, yine DNA profili tuttu.

“Bir seks işçisiyle beraber oldun mu?” diye sorduklarında, adam “Hayır” dedi. “Zaten evet demesini beklemiyorum” dedi savcı, “adam evli ve çocuklu, kim böyle bir soruya evet der ki?”

Savcı fırıncı oldu, muradına erdi

Savcı Biancavilla marangozu tutuklattı ve kırk sekiz yaşındaki evli ve dört çocuk babası marangoz John Bittrolff’u, 2014 yılı temmuz ayında, yirmi bir yıl önce iki seks işçisini, otuz bir yaşındaki Rita Tangredi ve yirmi yaşındaki Colleen McNamee’yi öldürmekle suçladı.

Marangozun avukatı, kadınların mesleğini ileri sürdü, üzerlerinde müvekkilinin sperminin bulunmasının katil olduğunu kanıtlamadığını iddia etti.

Ancak marangozun bu cinayetlerden üç yıl önce, 1990’da henüz yirmi yedi yaşındayken tecavüzden mahkûm olduğu ortaya çıktı. O tarihte, suçluların DNA bilgileri bir veritabanında tutulmuş olsaydı, sonraki cinayetler hemen çözülmüş olacak, yirmi yıl beklenmesi gerekmeyecekti.

Artık elli bir yaşına gelmiş olan marangoz, jüri üyelerinin kendi

arasında yedi gün süren tartışması sonucunda 5 Temmuz 2017'te, 1993 ve 1994 yıllarındaki iki cinayetten mahkûm oldu.

İnanmayacaksınız ama on yıllar önce işlenmiş iki cinayetin failini bulan ve mahkûm ettiren başarılı savcı Robert Biancavilla, 2004-2012 arasında Hofstra Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde davetli profesör oldu ve 2006 yılından bu yana Suffolk bölge savcısı, ama 2011'de Duck Island Bred Company'nin, yani bir ekmek ve pasta fırınının da kurucusu, üstelik halen oranın şef fırıncısı.

Gösterdiğin adam halen hapiste

Şimdi anlatacağım olay ise masum olduğu halde on dokuz yıl yatan, gerçek katil DNA veritabanında yürütülen bir aile taraması sayesinde bulununca salıverilen Amerika Birleşik Devletleri vatandaş siyahi Darryl Hunt ile ilgili. Kimileri bu olayı aile taramalarının faydasını kanıtlamak üzere aktarır, kimileri de kötü yürütülen bir soruşturmanın nelere mal olduğunu göstermek için kullanır. Bakalım siz hangi taraftasınız.

Evli, genç bir kadın olan Deborah Sykes'ın, Kuzey Carolina'da çıkan *The Sentinel* adlı gazetede editör olarak işe başlamasının üzerinden sadece beş hafta geçmişti.

10 Ağustos 1984 sabahı saat altı sularında otomobilini gazetesinin beş yüz metre kadar ötesine park etti ve yürümeye başladı.

Biri arkasından saldırdı, onu çimenlerin üzerine sürükledi, ırzına geçti, on altı kez bıçakladı, bunlardan biri kalbine saplandı.

Bir ay kadar sonra polis o tarihte on dokuz yaşında olan Darryl Hunt'ı tutukladı. Olay yerinde parmak izi yoktu, kanı yoktu, kadının üzerindeki sperm, kan grubunu tutmuyordu, buna rağmen Hunt mahkûm oldu.

Çünkü cinayet sabahı biri 911'i aramış, adının Sammy Mitchell olduğunu söylemiş ve bir saldırı ihbarında bulunmuştu. Ertesi gün polis, Sammy Mitchell'la görüştüğünde "Sizi arayan ben değilim" yanıtını aldı.

Darryl Hunt, Sammy'nin arkadaşıydı. Polis, onunla da görüştü. Bir süre sonra gerçek ihbarcı, Johnny Gray çıktı ortaya, kendisine gösterilen fotoğraflar arasından birini teşhis etti. "Olamaz" dedi polis, "Gösterdiğin adam halen hapiste."

Yaşı küçük seks işçisi yaktı

Kısa bir süre sonra başka biri, cinayet sabahı olay yeri civarında genç bir siyahiyi öldürülen kadınla birlikte gördüğünü bildirdi. Anlatımı Darryl Hunt'ın eşkalini tuttuğu gibi, kendisine gösterilen fotoğraflar arasından da onu tanıdı. Aynı fotoğrafı Johnny Gray'e de gösterdiler. "Kusura bakmayın, daha önce yanılmışım, işte buydu" dedi.

Fotoğraf gösterim biçimi daha sonra çok eleştirilecekti. Bir kere fotoğrafları gösteren polis memuru, Darryl Hunt'ın şüpheli olduğunu biliyordu. Dolayısıyla tanıkları yönlendirmiş olabileceği ileri sürüldü. İkincisi, Darryl Hunt'ın görüldüğü fotoğrafın fonu diğerlerinden çok farklıydı ve hemen öne çıkıyordu. Tanıkların bu farklılıktan etkilenmiş olabileceği söylendi.

Polis, Darryl Hunt'ın on sekiz yaşından küçük, seks işçisi olarak çalışan kız arkadaşı Margaret Crawford'ı hırsızlık şüphesiyle tutuklayıp sorguladı. Kız başlangıçta Darryl'in katil olamayacağını çünkü o geceyi birlikte geçirdiklerini anlattıysa da, tutuklandığında ifadesini değiştirdiği gibi, Darryl'in cinayeti kendisine anlattığını bile söyledi.

Mahkemedeki tanıklığında yine eski ifadesine dönüp geceyi birlikte geçirdiklerini, erkek arkadaşının katil olamayacağını açıklamış olsa da savcı, polisin aldığı ifadeye itibar etti.

Hatta iddia makamının başkaca tanıkları, cinayet sabahı Darryl'i kurbanla birlikte bir otele girerken gördüklerini, tuvalette kanlı havlular bulduklarını söylediler. Genç adam, 14 Eylül 1984'te tecavüz ve cinayetle suçlandı. Ertesi gün fotoğrafı, gazetelerin ilk sayfasında yerini aldı. On bir beyaz, bir siyahiden oluşan jüri uzunca bir süre karar verememekle birlikte 1985'te Darryl Hunt'ı suçlu buldu. İdamını oyladılar, hepsi karşı çıktı, bunun üzerine ömür boyu hapse mahkûm oldu.

Yargıç, "Tecavüz etmedi, öldürdü" dedi

Bir yıl sonra ortaya bir tanık çıktı. "Aslında Darryl Hunt sadece gazete editörü kadını öldürmedi. Bu cinayetten bir yıl önce arkadaşı Sammy Mitchell ile birlikte barda kavga ettikleri Arthur Wilson adında birini daha öldürdü" deyiverdi.

Gerçekten elli yedi yaşındaki siyahi Arthur Wilson, 1983 yılında içki içilen bir mekânın hemen kapısının önünde dövülerek öldürülmüş, fail bulunamayınca dosya kapatılmıştı. Bu ihbar üzerine dosya yeniden açıldı, başkaca delillerle birleştirildi ve üç yıl sonra her iki adam cinayetle suçlandı.

Mitchell, elli yıl hapse mahkûm edildi; zaten ömür boyu hapse mahkûm edilmiş Hunt, üzerine kırk yıl daha yedi. Altı aya varmadan savcının Hunt'ın lehine olan delilleri iddianamesine dahil etmediği ortaya çıktı ve Hunt'ın cinayetle ilgisi olmadığı anlaşıldı.

Üst mahkemelere yapılan bir dizi itirazın onuncu yılında, editör kadının üzerindeki spermin DNA analizi yapıldı, elde edilen profil, Darryl Hunt'inkini tutmadı. Yargıç Melzer Morgan, cinsel saldırıyı gerçekleştirmiş olmasa da kadını öldürmüş olabileceğini düşündü ve onu tekrar demir parmaklıklar arkasına gönderdi.

Cezaevinde Müslüman oldu

Aradan dokuz yıl daha geçti. Hunt'ın avukatlarının ısrarı üzerine kriminal laboratuvar çalışanı bir uzman, spermin DNA profilini, bu kez Kuzey Carolina eyalet DNA veritabanında aradı. İşte o zaman garip bir şey oldu. Gerçi profilin tam olarak uyduğu kimse yoktu ama profil, mahkûm Anthony Brown'unkini kısmen tutuyordu. Durumu, amirlerine bildirdi.

“Belki bir erkek kardeşi var” diye düşündüler. Brown'un bir değil, tam on bir erkek kardeşi vardı. Altısı ölmüştü, biri dene-timli serbestlik altındaki Willard Brown'du. Polisler William'ı ziyarete gittiler, havadan sudan konuştular, bir sigara ikram ettiler, sigarayı laboratuvara gönderdiler ve William'ın DNA profili, editör kadını öldürenle örtüştü, adam tecavüzü ve cinayeti itiraf etti.

Boşu boşuna on dokuz yıl hapis yatan, bu arada Müslümanlığı seçen Darryl Hunt'ın¹⁰⁷ masum olduğu da böylece anlaşıldı. 6 Şubat 2004'te serbest kaldı ve bir milyon altı yüz elli bin dolar tazminata hak kazandı.

107. 1990 yılında, on yedi yaşındaki Jeffrey Mark Deskovic, on beş yaşındaki sınıf arkadaşını cinsel saldırı sonrası dövmek ve boğarak öldürmekle suçlanmış, on altı yıl sonra yapılan DNA analizi sayesinde masum olduğu anlaşılarak serbest bırakılmıştı. 2014 yılında 41,6 milyon dolar tazminat almaya hak kazandı. Deskovic de, cezaevinde Müslüman olmuştur. Amerikan, Avustralya, Fransa ve Birleşik Krallık cezaevlerinde mahkûmların din değiştirerek İslamiyeti seçmesi çok sayıda bilimsel araştırmanın konusudur.

İşte bu nedenle kısmi profillerin değerlendirilmesine taraf olanlar, Darryl Hunt davasına sıklıkla atıfta bulunur ve aile taramasının sadece suçluyu bulmakta değil, masumları da korumakta işe yaradığını kanıtlamak için kullanırlar.

Milyon verseler kaybolan yıllar geri gelmez

Haksız yere on dokuz yıl hapis yatan Darryl Hunt'ın acıklı öyküsü, kısmi bir DNA profili saptamasıyla noktalanmış olabilir. Ancak kanımca bu durum, eldeki veritabanında saldırganıne benzeyen profillerin aranmasını destekleyen bir örnek olarak kullanılamaz, hatta kesinlikle kullanılmamalı. Çünkü masum birine “pardon” deyip, milyonlar ödeyerek kaybedilen yılların telafisi mümkün değildir.

Önemli olan gördüğü kişiyi hatırlayamayan birkaç tanığın söylediklerine itibar etmemek, basit bir suçtan tutuklanan kişiyi polis sorgusunda tehdit edip aleyhte tanıklığa zorlamamak ve her zaman bilimsel delillere itibar etmektir.

Hunt, 2005 yılında kendi adını taşıyan Özgürlük ve Adalet projesini başlattı. Ülkenin dört bir yanında konferanslar vererek toplumu adli yanlışlar konusunda eğitmeye çalıştı, haksız yere mahkûm olanları, özellikle derilerinin rengi yüzünden idama ya da olması gerekenden daha ağır cezalara çarptırılanları savundu, bu konuda yeni yasal düzenlemelerin çıkarılmasına önayak oldu, cezaevinden yeni çıkanlara maddi yardımda bulunarak normal yaşama dönmelerini sağladı. Hakkında belgeseller çekildi, kitaplar yazıldı.

Bununla birlikte hep korku ve kaygı içinde yaşadı. O kadar ki her gün bir bankanın ATM'sini kullanarak para çekti. İhtiyacı olduğundan değil, herhangi bir şekilde yanlışlıkla suçlandığında elinde üzerinde tarih ve saat yazılı bir belge bulunması ve görüntüsünün kamera tarafından kayda alınması için. Kanseri oldu, tedavisini aksattı, 13 Mart 2016 günü bir alışveriş merkezinin otoparkında, içeriden kitlediği otomobilinde tabancayla intihar etti.

Aradığımız kişi siz olabilirsiniz

İngiliz polisinin başlattığı, Amerikalıların devraldığı “kısmi profil taraması”, dünya genelinde yasal ya da gizli olarak yaygın-

laşıyor ve uygulama, ister istemez genetik bilgide benzerliklere rastlanması doğal olan, içine kapanmış etnik grupları ve akraba evliliklerinin çok olduğu geniş aileleri daha fazla etkiliyor.

Bildiğiniz gibi, DNA verileri artık ülkeler arasında da paylaşıyor. Bundan neredeyse kırk yıl önce İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde bir doktora tezi kapsamında gerçekleştirdiğimiz ve başımızı bir hayli derde sokan bir araştırmada, Anadolu'nun bir dağ köyünde yaşayanların tümünün, iki erkek kardeşin soyundan geldiğini saptamıştık. Onların bir akrabası yurtdışında suç işler de, cezaevine düşerse ve daha sonra herhangi bir olay yerinden elde edilen DNA profili onun DNA bankasındaki bilgilerini kısmen tutarsa, bu kez akrabalık ilişkileri nedeniyle 5-10 kişinin değil, köyün tüm erkeklerinin kapılarının çalınması ve en iyi olasılıkla, "Aradığımız kişi siz olabilirsiniz, lütfen ağzınızı açın" gibilerinden nazik bir davetle karşılaşmaları işten bile değil.

Büyük Birader Hep Gözetliyor

“Kâhinler bunu önceden görmüştür.”

“Kesinlikle.”

“Beni öldürmezsen kâhinler hata yapmış demektir.

*Beni öldürürsen seni yakalarlar,
ama sistemin çalıştığını ispatlarsın,
kâhinler yanılmamıştır.*

*Yapman gereken tek şey
öngörüldüğü üzere beni öldürmek.”*

Lamar Burgess, elindeki silahı John Anderton'a
doğrulttuğu sıradaki diyalog

Minority Report (Azınlık Raporu), 2002

Fotoğrafın keşfinden kısa bir süre sonra birkaç kriminolog, çektikleri suçlu fotoğraflarında bir dizi benzerlikler olduğunun farkına vardılar. Yasalara karşı gelenlerin belirli bazı özellikler taşıdığını ileri sürenler arasında ünlü İtalyan adli tıp uzmanı Cesare Lombroso da vardı.

Aslında Lombroso, Padova, Viyana ve Paris'te edebiyat, dilbilim ve arkeoloji eğitimi görmüş ancak fikrini değiştirerek Torino Üniversitesi'nde tıp okumuştur. Aynı üniversitede adli tıp ve halk sağlığı hocası olduğu yıl, yani 1878'de, en önemli eserini kaleme aldı: *L'uomo delinquente*, Türkçesi “Suçlu Adam”.

Ona göre suçlular, “geriye düşmüş” kişilerdi. Yasalara uyan kişilerle maymun arasında bir yerdeydiler. Çıkık bir alın, garip büyüklükteki kulak kepçeleri, uzun kolları ve bedenlerindeki asimetrik özellikler sayesinde suçluların, suç işlemeyenlerden ayrılabilirliğine kesinlikle inanıyordu.

Bu amaçla pek çok insanın, tepeden tırnağa birçok yerini büyük bir dikkatle ölçmekle birlikte istatistiksel olarak değerlendir-

medi. Kurduğu teorinin yıkılmasına işte bu eksiklik neden oldu.

İngiliz kriminolog Charles Goring de, tıpkı Lombroso gibi hem suçluları hem de suç işlememiş olanların her tarafını ölçtü ama bulduğu sayıları istatistiksel olarak değerlendirdi. Suçlu ile normal arasında anlamlı bir fark yoktu.

Makine suçluyu suçsuzdan ayırıyor

Yüzyıllar boyu süren bu tartışma, yani fiziksel özellikleri sayesinde suçluların anlaşılabileceği meselesi, 2011 yılında Cornell Üniversitesi araştırmacılarının bir sorusuyla yeniden alevlendi.

Denekler sadece fotoğrafa bakarak suçluyu suçsuzdan ayırma da bir hayli başarılıydılar. Eğer fiziksel özellikleri arasında istatistiksel bir fark yoksa, bunu nasıl yapıyorlardı?

Şanghay'daki Jiao Tong Üniversitesi'nden Xiaolin Wu ve Xi Zhang, buna bir yanıt vermiş görünüyorlar. Sakalı, bıyığı olmayan, yaşları on sekiz ile elli beş arasında değişen, yarısı suçlu olan tam bin sekiz yüz elli altı Çinlinin fotoğrafını çektiler.

Bu görüntülerin yüzde 90'ını kullanarak yapay sinir ağlarını¹⁰⁸ eğittiler, ardından bilgisayarın kalan fotoğraflar arasında suçlu-suçsuz ayırımı yapmasını istediler.

Araştırmacılar, makinenin yüzde 89,5 oranında doğru kişileri sap-tayabildiğini ileri sürüyor ve otomatik yüz tanıma sayesinde suçluların bulunabileceğini iddia ediyorlar. Yapay sinir ağı, belirli kriterlere göre sınıflama yapıyor.

Örneğin, suçluların üst dudak kıvrımı, suçsuzlara göre yüzde 23 oranında daha fazla; gözlerin iç köşeleri arasındaki uzaklık yüzde 6 oranında kısa, burnun ucundan ağzın iki kenarına çizilen çizgiler arasındaki açı ise yüzde 20 daha dar. Bu arada, suç işlememiş kişilerin yüzlerinin birbirine daha fazla benzediğini, suçlular arasında ise farklılıkların daha fazla gözlemlendiğini bildiriyorlar.¹⁰⁹

108. Yapay sinir ağları (Artificial neural networks), 1943 yılından bu yana üzerinde çalışılan, beyin bilgi işleme tekniğinden esinlenerek geliştirilmiş bir bilgiişlem teknolojisidir.

109. Wu X ve Zhang X (2016) Automated Inference on Criminality Using Face Images. Cornell Üniversitesi, arXiv:1611.04135 [cs.CV]

Bu gelişmelerden rahatsız olanlar çok. Güvenlik birimlerinin elindeki milyonlarca fotoğrafın böyle derin öğrenme¹¹⁰ yetisi-ne sahip makinelerle işlendiğini ve sınıflandığını bir düşünseni-ze. Ehliyet, pasaport, kimlik fotoğraflarından suçlu-suçsuz ayır-mının yapılabilildiğini.

Bu ayrımın ötesinde, daha suç bile işlemeyen “potansiyel suçlu” damgası yemek de var. İşte o zaman ünlü *Minority Report* (Azınlık Raporu) filmi gerçek oldu demektir.¹¹¹ Tek farkla, kâhinlerin yerini derin öğrenme yetisine sahip makineler alacak ve örneğin bir havaalanında karşıdan gelen kişinin gelecekte suç işleyeceğinin sinyalinin verecek.

Dikkat! Rus MOBESE’ler kızgın olanı tanıyor

Ashında suçlu-suçsuz ayrımında değil ama yüz tanıma amaçlı teknolojiler çok uzun zamandır, özellikle güvenlik ve eğlence sektörlerinde kullanılıyor. Yüz tanımanın pasaport ve kimliklerin yerini alması ile birlikte havaalanları, tren ve otobüs garlarına yerleştirilmesi hiç de hayal değil.

Zaten bugünlerde, yani ağustos 2017 itibarıyla Londra metrosuna ve Berlin Südkreuz tren istasyonuna yerleştirilmiş durumda.

Gerçi Alman Barolar Birliği Başkanı Ulrich Schellenberg ile Berlin Veri Güvenliği Sorumlusu Maja Smolczyk uygulamanın dolaşım özgürlüğünü kısıtlayan bir anayasa ihlali olduğunu söylese de, İçişleri Bakanı Thomas de Maiziére suçu önlemeye, caydır-maya ve aydınlatmaya katkısını savunuyor.

Gürcistan’ın başkenti Tiflis ve diğer bazı büyük kentlerindeki 400 kameraya yüz tanıma özelliği eklendi. Bu arada Türkiye’deki taksi içlerine kamera yerleştirilmekte olduğunu belirtmeden geç-meyelim.

Rus teknoloji firması NTechLabs, sadece yüz değil, duyguları

110. Derin öğrenme-derin yapılandırılmış öğrenme-hiyerarşik öğrenme – deep learning-deep structured learning-hierarchical learning ya da derin makine öğrenmesi, bir ya da daha fazla gizli katman içeren yapay sinir ağları ve benzeri makine öğrenme algoritmalarını kapsayan çalışma alanı.

111. *Minority Report* (Azınlık Raporu), Philip K. Dick’inkısa hikâyesinden aynı adla senaryolaştırılan, yönetmeni Steven Spielberg olan, ABD yapımı bilimkurgu filmidir.

da tanıyacak bir yazılım geliştirdi; yakında Moskova MOBESE'lerine¹¹² takılacak, böylelikle önünden geçenlerin kızgın, stresli ya da sinirli olup olmadığını anlayacaklar.

Kredi kartı istemem, bana yüzünü göster

Yüz tanıma teknolojisi Çinlilerin de gündeminde. Örneğin kredi kartı yerine yüzünü göstererek ödeme yapmak mümkün, kırk altı bin MOBESE'li Pekin'deki bir alışveriş merkezinde fazla tuvalet kâğıdı kullanımını önlemek için bile işe yarıyor.

Toplumun fayda göreceği yararlı kullanım alanları sayesinde yüz tanıma teknolojisini kabul etmemiz kolaylaşacak. Örneğin kredi kartı ve bilgisayar şifrelerini kolay unutanlar için hayat kurtarabilir. iPhone 8'in kilit sisteminin de kızıl ötesi temelli yüz tanıma özelliği taşıyacağı, böylelikle ne şifreye ne de parmak izine gereksinim duyulacağı açıklandı.

Öte yandan bu teknolojinin kayıp çocukların bulunmasına da yarayacağı muhakkak. Örneğin İngiliz Digital Barriers firması SmartVis Face isimli yüz tanıma yazılımını, ülkede kayıp çocukları arayan tüm kurum ve kuruluşlara bedava vereceğini açıkladı. Aslında bu yazılım, terörle mücadele eden polislerin giysilerine takılmak üzere geliştirilmişti.

Şimdi gelin de George Orwell'in 1940'larda kaleme aldığı 1984 adlı romanını hatırlamayın. Toplumdaki tüm bireylerin merkezi bir otorite (big brother-büyük birader) tarafından sürekli gözetlendiği 1984'te, aslında birader yok. İnsanları gözetleyen bir sürü mekanizması olan ve karşı gelen herkesi cezalandıran bir sistem var. Tıpkı bugün olduğu gibi.

112. MOBESE (Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu), kameralı güvenlik sistemi.

Çöpleri Eşelemekten Vazgeçin

Adli bilimcileri, kişinin felsefi inancı, dini, mezhebi, kılık kıyafeti hiç ilgilendirmez ama biyometrik ve genetik verileri işimizin can damarı.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 7 Nisan 2016 tarihinde *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Amacı, başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyenlerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemek. “Nedir kişisel veri?” diye sorarsanız; yasa, kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verilerini özel nitelikli kişisel veri olarak tanımlıyor.

Gerçi özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesinin yasak olduğu belirtilse de aynı yasa, sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel verilerin, kanunlarda öngörülen hallerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın da işlenebilmesine imkân veriyor.

Adli bilimcileri, kişinin felsefi inancı, dini, mezhebi, kılık kıyafeti hiç ilgilendirmez ama, biyometrik ve genetik verileri işimizin can damarı.

AIHM, DNA bankasına izin verdi

Ağır suçlardan mahkûm olmuş İtalyan vatandaşı Antonio Peruzzo ile Alman vatandaşı Uwe Martens, gelecekte işlemleri muhtemel suçlara ilişkin yürütülecek soruşturmalarda kolaylık sağlaması amacıyla, hücre örneklerinin alınmasına ve bu bilgile-

rin DNA profili şeklinde bir veritabanında saklanmasına dair iki Alman yerel mahkemesinin kararlarıyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikâyetle bulunmuşlardı.

Mahkeme, 2013 yılında başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermişti. Mahkeme, başvuranın davasında olduğu gibi belirli bir ağırlık seviyesine denk gelen suçlardan mahkûm edilen kişilerden DNA örneklerinin alınmasına ve saklanmasına ilişkin iç hukuk kurallarının çatışan kamu menfaati ile kişisel çıkarlar arasında adil bir denge tesis ettiğine ve davalı devletin kabul edilebilir takdir yetkisi kapsamına girdiğine karar vermişti.¹¹³

Verilerin süresiz saklanması insan haklarına aykırı

Ülkemizde de 2006 yılında kimlik tespiti veya adli amaçla DNA örneklerinin alınması, analiz yapılması, verilerin saklanması, yararlanılması ile Türkiye Milli DNA Veri Bankası'nın kuruluş ve görevlerine ilişkin "DNA Verileri ve Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı" hazırlanmış olup halen (2017 Ağustos) yasalaşmadı. Tasarı'ya göre, oluşturulacak DNA Veri Bankası'na Adli Tıp Kurumu, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Daire Başkanlığı tarafından veri girişi yapılabilecekti.

Tasarının 11. maddesine göre, ceza veya güvenlik tedbirine mahkûmiyet ya da düşme kararı verilmesi halinde, DNA içeren yapılar hükmün kesinleşmesinden sonra derhal yok edilmekle beraber bu yapılardan elde edilen bilgiler süresiz olarak saklanacaktı.

Aradan geçen on yılda DNA bankası meselesi çok tartışıldı, özellikle verilerin süresiz olarak saklanması insan haklarına aykırı bulundu. Yasal bir düzenleme olmadığından DNA verilerine ne olduğu hakkında bir bilgimiz bulunmuyor. Sadece veri değil, DNA içeren yapılar, yani kan, idrar, sperm, saç, kemik gibi örneklerin de ne olduğunu bilmiyoruz.

113. European Court of Human Rights, Fifth Section Decision, Application nos. 7841/08 and 57900/12 Antonio Peruzzo against Germany and Uwe Martens against Germany, 4 Haziran 2013.

URL <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-121998>

Geleneksel DNA profili etnik köken ve hastalık bilgisi içermez

Ancak üzerinde durmak istediğim “DNA verisi” olarak tanımlanan bilgi değil. Çünkü bununla anlatılmak istenen tüm dünya ülkelerinde rutin olarak uygulanan DNA profillemesi ya da DNA parmak izi. Yöntemin amacı, kişileri DNA özelliklerine göre kimliklendirmektir. Birbiriyle akrabalık ilişkisi bulunmayan kişilerin bazı DNA bölgelerinin de farklı olduğu, böylelikle tıpkı parmak izi gibi değerlendirilebileceği gerçeğine dayanır. Bu arada, tek yumurta ikizlerinin dahi birbirinden ayrıştırılabildiği duyarlı yöntemler geliştirildiğini belirtmekte fayda var.

Bilindiği gibi DNA'mızın neredeyse yüzde 99'u birbirinin aynıdır, farklılığı araştırılan, bu sayede kimliklendirmede kullanılan bölgeler bunun dışında kalan yerdedir. Bilgi paylaşımına imkân vermesi için dünyanın dört bir yanında aynı bölgeler incelenir ve bunların sayısı en az on altı olup etnik köken, hastalık gibi bilgiler taşımaz.

DNA profili çıkmaz sokakta

Buraya kadar iyi hoş da, artık incelemelere bu on altı bölgenin dışındakiler de eklenir oldu. Çünkü olay yerinde, cinayet silahında ya da mağdur bedeninde bulunan ve saldırgana ait olduğu bilinen kan gibi, sperm gibi biyolojik örneğin DNA profili, eğer elinizde şüpheliler yoksa ya da DNA veri bankanızda bu profilde biri yer almıyorsa işe yaramaz. Şansınız varsa, kısmi benzerlikler bulur, kişinin akrabalarının peşine düşersiniz. Ama ya kısmi benzerlikte bir DNA profiline rastlamazsanız, o zaman çıkmaz bir sokaktasınız.

Temelde DNA, kodlayan ve kodlamayan genler olarak ikiye ayrılır. DNA ya da RNA'nın proteinleri kodlayan kısmının dışında kalan kodlamayan bölgelerine 60'lı yıllarda “Çöp (Junk) DNA” deniyordu ve bu kavram ilk kez Susumu Ohno tarafından kullanılmıştı.¹¹⁴

114. Ohno S (1972) So Much 'Junk' DNA in Our Genome, Evolution of Genetic Systems. ed. H. H. Smith New York: Gordon Breach, 336-337.

Adli bilimciler, “Merak etmeyin” diyordu, “kimliklendirme için kullandığımız bölgeler ‘Çöp DNA’ kısmında, yani işlevi olmayan bölgeler, dolayısıyla DNA profillemesinden korkacak bir şey yok.”

Hâlâ da öyle söylemeye devam ediyoruz ama bir kan lekesinden cinsiyet, yaş, etnik köken, saç rengi, saç tipi, saç dağılımı, göz rengi, yüz şekli, beden şekli, boy uzunluğu ve bir dizi başka fiziksel özelliklerin anlaşılabilmesinin cazibesinden kim kendini kurtarabilir?

Nitekim Amerikan Ulusal Adalet Enstitüsü 2013 yılında, tam da böyle bir iş için Colorado-Denver Üniversitesi’ne 514 bin 432 dolarlık bir destek vermişti.¹¹⁵ Adalet Enstitüsü sadece fiziksel özelliklerin değil, antisosyal davranışların da genetikle ilişkisinin araştırılmasına, kısaca biyososyal kriminoloji’ye, hatta sadece büyük-büyük dede ya da nineleri ortak torunlar arasındaki ilişkileri bile güvenilir şekilde belirleyen araştırmaları destekledi.^{116, 117}

Polisler genetik vesikalığın peşinde

Elde edilen sonuçlar sadece bilim insanlarının ilgisini çekmekle kalmadı, doğal olarak güvenlik birimlerinin de iştahını kabarttı. Hele ses tonu, albinizm, cücelik, sigara tiryakiliğine yatkınlık, solaklık, kekemelik, cinsel yönelim ya da cinsel davranış bozuklukları¹¹⁸ buna eklenmeye başlayınca, polisler kodlayan bölgelerdeki DNA araştırmalarının sıkı takipçisi oldular ve işlerine yarayacak olanları denemeye başladılar. Kısacası günümüzde DNA profili sadece on altı bölgenin oluşturduğu sayısal verilerden öteye taşınmış durumda.

115. Shaffer JR vd. (2016) Genome-Wide Association Study Reveals Multiple Loci Influencing Normal Human Facial Morphology. PLOS Genetics, <https://doi.org/10.1371/journal.pgen.1006149>

116. Beaver KM (2010) Intersection of Genes, the Environment, and Crime and Delinquency: A Longitudinal Study of Offending. NCJ Reference Series <https://www.ncjrs.gov/app/publications/abstract.aspx?id=253671>

117. Utah Üniversitesi Genome-Wide Forensic DNA Analysis NIJ 2012-DN-BX-K037

118. Sanders AR vd. (2015) Genome-wise Scan Demonstrates Significant Linkage for Male Sexual Orientation. Psychological Medicine 45: 7, 1379-1388.

Kodlayan bölgelerin incelenmesiyle oluşturulan “genetik vesikalık fotoğraf”, genlerin yapısal özellikleriyle değil, bunların ifade biçimiyle oluşturulur, işte bu nedenle moleküler robot resim (molecular photofitting) diye adlandırılır.

Bu fotoğraflar, görgü tanıklarına gösterilerek, hatta yüz tanıma yazılımlarıyla donatılmış MOBESE kameraları yardımıyla saldırganın bulunmasında kullanılabilir. Unutmayalım ki, sadece Facebook'a günde 350-400 milyon fotoğraf yükleniyor, kimlik, pasaport, ehliyet gibi belgelerdeki fotoğrafların da bir veritabanında toplanabileceğini düşünürsek, suçluların bu sayede daha kolay yakalanabileceği açık.

Moleküler robot resim etmek pek de kolay değil, bununla birlikte artık piyasada ticari kitler de satılıyor. Birkaç yıla varmadan her polis kriminal laboratuvarında yapılabilir hale gelecek. Şimdilik DNA'dan yaş belirtiminde artı eksi beş yıl hata payı var.¹¹⁹ Bir başka deyişle, kan lekesinin otuz yaşında birine ait olduğu şeklindeki bir laboratuvar sonucu elde edildiğinde, kişinin gerçek yaşı yirmi beş ya da otuz beş olabilir.

Cilt, göz ve saç rengine ek olarak burun, dudak, kulak, göz, yüz şekli, ayrıca saçlarla ilgili olarak ince-kalın telli, düz-kıvrıkcık, tepesi açıklık gibi özelliklerin de rutinde çalışılması yakın. Olay yerindeki delilden şüphelinin yüz şeklini kâğıda dökmenin yanı sıra, yüzlerce yıllık küçük bir kemik parçasından, sahibinin vesikalığını çekmek bile artık hayal olmaktan çıkıyor.

Genetik vesikalık sayesinde yakalanan ilk katilin öyküsünü de bu kitapta okuyacaksınız.

Kocam beni kimle aldatıyor?

Bilimsel araştırma sonuçlarının uygulanmasında bazen iş çığrından çıkabiliyor. 2015 yılında Parabon adlı bir şirketin, Hong Kong kentindeki çöplerle mücadele için başvurduğu yöntem ortalığı ayağa kaldırdı. Sokaktan topladıkları sigara izmariti, peçete kağıdı, karton bardak gibi çöplerden elde ettikleri DNA'lardan sahibinin moleküler vesikalığını elde ettiler ve fotoğraflı afişleri ken-

119. Freire-Aradas A, Phillips C ve Lareu MV (2017) Forensic individual age estimation with DNA: From initial approaches to methylation tests. *Forensic Sci Rev.* 29:2, 121-144.

tin duvarlarına asarak çevreyi kirletenleri rezil ettiler.¹²⁰

Tabii bir de bu hizmetten sıradan vatandaşların yararlandığı günler gelebilir. Parabon firması şimdilik bu istekleri karşılamasa da, “Kocamın beni aldattığını biliyorum ama kim olduğunu öğrenmek istiyorum. Şu ruj lekesinden bana fotoğrafını çekin” gibi talepleri karşılayacak olanlar mutlaka çıkacaktır.

Kimi cinayet davalarında avukatlar, savundukları kişinin olay sırasında akli dengesinin yerinde olup olmadığının belirlenmesini isterler. Çünkü bir kişinin işlediği suçtan dolayı sorumlu tutulabilmesi için cezai ehliyetinin olması gerekir.¹²¹

Bu alanın bilirkişileri adli psikiyatlardır ve uzun testlerin yanı sıra gözlemler sonucunda bir karara varırlar. Belki bir gün, akıl hastalıklarının genetik temeli kesinleştiğinde, hatta daha da ötesi pedofili ya da madde bağımlılığına yatkınlık DNA analizi ile saptandığında, bu teknolojilerin kullanımı mahkeme salonlarında tartışılır olacak.

Ne yazık ki tarih, mahkemelerin adli bilimcilerin verdiği raporları sorgulamadan kabul ettiği davalarla doludur. Örneğin diş izlerine dayalı kimliklendirmede, eldeki barut artıklarında, ölümden sonra geçen zamanın hesaplanmasında, parmak izleri bir yana, DNA karşılaştırmalarında, hatta cinsiyetin belirlenmesinde bile hata yapıldığını ve masumların haksız yere mahkûm edildiğini gördük.

120. Ogilvy & Mather HK The Face of Litter, <https://vimeo.com/124896310> erişim tarihi 6 Ağustos 2017.

121. Türk Ceza Kanunu

Madde 32 - (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükümlenir.

(2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi beş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

Madde 57 - (1) Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

(2) Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığının veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.

Adalet sisteminin başlıca aktörleri olan hukukçular, fen bilimcilerin çekici teorileri, kanıtlanmamış hipotezleri, amiyane tabiriyle “çöp bilim”in önlenemez yükselişine kapılır ve genetik biliminin garip çekiciliğinden kendini kurtaramayıp adaleti DNA’mızın yapısında bulacağına inanırsa vay dünyanın haline. Pek çok bilim insanı ve sivil toplum örgütü, genetik vesikalık uygulamasını şimdilik “çöp bilim” olarak nitelese de, yakın bir gelecekte standartlarının belirleneceği ve suçla mücadele edenlerin vazgeçilmez silahı olacağı muhakkak.

Kuveyt’te DNA bankası tartışmaları

Konu buraya gelmişken, kişilerden alınan biyolojik örneklerin nasıl kullanılacağı hakkında kuşklar duyulan ve insan hakları savunucuları tarafından sürekli gündemde tutulan iki uygulamadan da söz etmem gerekir. Bunlardan ilki Kuveyt, diğeri Çin. Kuzey Kore’de ne olup bittiğine ilişkin bir bilgimiz bulunmuyor.

2016 yılı boyunca Kuveytli, DNA analizleri konusunda ikiyeye bölündüler. Konu, çıkarılmak istenen bir yasa. Yöneticiler, Kuveyt vatandaşı olan ve olmayanların DNA profilini elde etmek ve bir veritabanında toplamak isteyince, yasanın uluslararası hukuka ve Kuveyt anayasasına aykırı olduğunu ileri sürenlerin sesi de çok çıkınca, Kuveyt emiri Sabah el-Ahmed el-Cabir el-Sabah teklifi geri çekti ve kişisel bilgilerin gizliliğine uygun biçimde yeniden düzenlenmesini emretti.

Bu satırların yazıldığı 2017 yazında henüz bir yasa kabul edilmiş değil. Ancak vatandaş olan ve olmayan herkesin DNA bilgisini muhafazadan vazgeçildiği, veritabanında sadece suçlular, kayıp kişilerin aile bireyleri, kimliği saptanamayan cesetler ve vatandaşlığa başvuranların DNA bilgisinin tutulacağı söyleniyor. Bununla birlikte “suçlu” kavramına bir açıklık getirilmiş değil. Yani her suçlu mu, yoksa sadece adam öldürme, cinsel saldırı gibi eylemlerde bulunanlar mı bankaya girecek? Ayrıca şüpheliden de örnek alınacak mı? Yoksa sadece hüküm giyenlerin DNA’sı mı alınacak? Vatandaşlığa başvuranların DNA’sına ihtiyaçları olduğunu ise şöyle açıklıyorlar: “Kişiler sahte belgelerle ve gerçekte vatandaşı oldukları ülkeyi gizleyerek başvuru yapıyor, ayrıca pa-

ra karşılığında soyadlarını vererek küçükleri kendi çocuğu gibi gösterenler oluyor.” DNA analizlerinin bu tür hileleri ortadan kaldıracığını ileri sürüyorlar, ki doğrudur.

Çin genetik totalitarizm yolunda mı?

Kuveyt’ten sonra Çin, geniş kitlelerden DNA için örnek alacağını duyurdu, ancak Kuveyt gibi geri adım atmadı. 2017 temmuzuna gelindiğinde on üç milyonu Uygur kökenli olmak üzere kırk milyon örnek topladığına dair yayınlar var. Bu kitapta Uygurlarla ilgili uygulamalara geniş yer verdiğim bir yazımı bulacaksınız.

Üstelik bunlarda sadece kodlamayan bölgelerde on beş yirmi işaret taramayıp DNA’nın tamamını sekanslayacağını, yani molekülün baştan sona yapısını elde edip bir veritabanında tutacağını biliyoruz.

Kalıtımsal hastalıklar, kanser, akıl hastalıkları, Alzheimer, bağımlılığa ve şiddete yatkınlık, cinsel yönelim ya da pedofili gibi çok değerli bilgilerin sadece sigorta şirketleri ya da işverenlerin işine yarayacağını düşünmek safdillik olur.

Elbette genom sekanslamasının kişiye özgü ilaç ve tedavi açısından çok büyük yararı var ama ya iktidarı elinde tutanlar veritabanında bulunan belli kişileri, örneğin şizofrenleri seçmeyi hedeflerse ne olur? Çok basit, bunun adı “Genetik Totalitarizm” olur ve Adolf Hitler’in doktorlarının tanı koymak için aylarca uğraşmasının yerini, bilgisayar klavyesinde tek bir tuşa basmak alır.

Kural Tanımaz Talih Kuşu

Bu dünyada ölümler bizi canlılardan daha iyi korur

*En ce monde les morts nous protègent
encore mieux que les vivants.*

Adolphe d'Houdetot; Dix épines pour une fleur, (1853)

Onun dosyalarının diğerlerinden çok büyük bir farkı vardı çünkü kurallara karşı gelerek muhafaza ettiği biyolojik delilleri içeriyordu ve bu deliller Bayan Burton'ın 1999 yılındaki ölümünden çok sonra üç kişiye hayat verecekti.

Her işyerinin olduğu gibi suç delillerinin incelendiği kriminal laboratuvarların da kuralları vardır ve bu kurallara uymayanlar hapis cezasına dahi varacak ölçüde ağır ya da sözlü uyarı gibi hafif biçimde cezalandırılır. Kimi zaman, kişinin kurallara uymadığını ancak yıllar sonra, hatta emekliliğinden ya da ölümünden sonra fark ederiz. Bu durum, genellikle başa çıkmakta zorlandığımız krizler yaratır. Çok ender olarak da kuralsızlık başımıza konan talih kuşudur. Okuyacağınız, böyle bir kadın kriminalistin öyküsü.

Öldükten çok sonra üç kişiye hayat verdi

Laboratuvara yeni atanmış genç ve deneyimsiz bir personeli eğitmekle görevlendirilmişti. Eline makası aldı ve hem çubuğun ucuna sarılı pamuğun tamamını hem de sürüntüyü elde ettiği kan lekeli giysiden tırnak ucu kadar bir parça kesti, her ikisini sepeteyle önündeki kâğıda yapıştırdı. “Deanne Dabbs” dedi “incelediğin her örnekten bir parça alacak ve mutlaka muhafaza edeceksin. Kurallara aykırı ama ne olur ne olmaz.”

Yıllardan 1977’ydi. Henüz DNA analizi diye bir şey olmadığı gi-

bi, hiçbir kriminalistik uzmanı bunu hayal bile edemezdi. Virginia Adli Bilimler Laboratuvar teknisyeni Bayan Mary Jane Burton'ın "ne olur, ne olmaz" ile ne demek istediğini hiçbir zaman hiç kimse öğrenemedi ve kural tanımaz kadın yıllar boyunca kan, tükürük, semen ile bulaşık pamuk uçları ile onları elde ettiği giysi ve iç çamaşırlarından kestiği parçaları kâğıda yapıştırdı, dosyasına kaldırdı ve 1988'de emekli oldu.

Dünyanın bütün kriminal laboratuvarlarında incelenen biyolojik deliller belirli bir zaman sonra, genellikle tüm itiraz aşamaları tamamlanıp mahkûmiyet kesinleştğinde imha edilir. Geride sadece laboratuvar bulgu ve yorumlarını içeren not defterleri ile incelemeyi talep eden makama gönderilen raporun bir sureti kalır ve dosyası arşive kaldırılır.

Nitekim kriminalist Mary Jane Burton'ın dosyaları da, Virginia Adli Bilimler'den çıkan dört bine yakın dosya ile birlikte laboratuvarın birkaç kilometre ötesindeki arşiv binasının bodrum katında, tavana kadar yükselen çelik raflardan birinde yerini aldı. Ancak onun dosyalarının diğerlerinden çok büyük bir farkı vardı, çünkü kurallara karşı gelerek muhafaza ettiği biyolojik delilleri içeriyordu ve bu deliller Bayan Burton'ın 1999 yılındaki ölümünden çok sonra, üç kişiye hayat verecekti.

Siyahla beyazın aşkına alışık değiller

Güneş yeni batmıştı. Yolun kenarındaki otlara oturmuş genç adam dizini ovalıyordu. Hemen yanı başında bisikleti durmaktaydı. "Bisikletten düşmüş olmalı" diye düşündü yoldan geçen kadın. Omuzuna taktığı alışveriş sepetini yere bıraktığı gibi adamın yanına gitti. İşte ne olduysa ondan sonra oldu. Adam bir hamlede kolu çekip kadını düşürdü, yüzünü yumrukladı, üç saat boyunca hem dövdü hem cinsel saldırıda bulundu. "Beni terk eden beyaz tenli kız arkadaşına benzediğin için" diye bağırıyordu. Adam siyah tenliydi.

Tam o sıralarda şehrin öbür yanında bir başka genç adam evinin önünde otomobilini yıkamaktaydı, "Yemek hazır" diye seslendi bir kadın pencereden. Sevgilisiydi seslenen, beyaz tenli bir kadın. Otomobilini yıkayanın adı Marvin Anderson'dı. Siyah tenliydi ve 17 Temmuz 1982'de bir siyahla bir beyazın birlikteliğine kimse

alışık değildi, polis hiç değil. İşte tam da bu nedenle birkaç güne kalmadan Anderson'ı tutukladılar.

Polis, saldırıya uğrayan kadına şüphelendiği Marvin Anderson'ın fotoğrafını göstermek istedi. Ancak evvelce suç işlemediğinden Anderson'ın poliste fotoğrafı yoktu. İşverenine gidip fotoğrafını talep etti. Onlar da Anderson'ın iş başvurusu sırasında verdiği renkli fotoğrafını teslim ettiler. Polis bu renkli fotoğrafın yanına altı tane siyah-beyaz fotoğraf yerleştirip mağdura gösterdiğinde kadın Anderson'ın renkli fotoğrafını göstererek "İşte bu" dedi.

Bir saat kadar sonra Anderson'ı tutukladıklarında yine teşhis için kadının karşısına çıkardılar. Bu kez yanına beş siyah tenli genç adam sıraladılar. Kadına daha önce gösterilen siyah beyaz fotoğrafların hiçbiri bu adamlara ait değildi.

Kadın yine aralarından Anderson'ı teşhis etti. Üstelik mahkemede, saldırıyı bütün ayrıntılarıyla anlattı ve yine Anderson'ı işaret etti. Virginia Adli Bilimler laboratuvarından gelen rapor kesin bir sonuç içermiyordu. "Saldırgan Anderson olabilir ama olmayabilir" şeklindeydi.

Sperm ve vajinal sıvı karışık

Analizleri gerçekleştiren Bayan Mary Jane Burton, şüpheli Anderson'ı ilk kez mahkeme salonunda gördü. Savcı önce onun vermiş olduğu raporu okudu, ardından çapraz sorgu için kürsüye davet etti.

Mary Jane Burton "Mağdur AB kan grubuna sahip bir sekretör" dedi, "İnsanların önemli bir bölümü sekretördür, yani vücut sıvılarında kan grubu maddeleri bulunur. Vajinal sıvı semen ile karışmış, bu yüzden failin A mı, yoksa B kan grubuna mı sahip olduğunu belirleyemedim. Dolayısıyla şüpheli Bay Anderson saldırgan olabileceği gibi, olmayabilir de. Eldeki delile dayanarak başka bir şey söylenemez."

Kurban, ısrarla Anderson'ı gösterip durdu. "Bana saldıran bu şeytandı, gözlerini her gece rüyamda görüyorum."

Tanıklar, o gün, o saatlerde Anderson'ın aracını yıkamakta olduğunu söylese de, jüri onlara inanmadı ve Anderson'ı suçlu buldu. Henüz on sekiz yaşındaki gönüllü itfaiyeci, her pazar gü-

nü annesi ve sevgilisi ile kiliseye giden genç adam iki yüz on yıla mahkûm edildi.

Sihirli teknolojiyi göremeden öldü

Virginia eyaletinde biyolojik deliller, idam cezası verilen davalar dışında, hükmün kesinleşmesini izleyen birkaç yıl sonra imha edilirdi. Anderson davası bir istisna değildi. İstisna olan, laboratuvar çalışanı Bayan Burton'ın kuraldışı davranışydı. Diğer çalıştığı örneklerde yaptığı gibi, Anderson davasının pamuklu çubukunu da kesip dosyasına yerleştirmişti.

Yıllar sonra asistanı Deanne Dabbs'e sordular. "Bunu neden yaptığını biliyor musun?" "Hayır" diye yanıtlamıştı. "Belki teknolojinin gelişeceğini öngördü, belki de çalıştığı örneği talep ettikleri takdirde jüri üyelerine göstermek için."

Bayan Burton kimya fakültesinden mezun olduktan sonra adli tabiplikte çalışmaya başlamış, bir pastane sahibiyle evlenmiş, adam üç yıl sonra ölmüştü. Bayan Burton bir daha evlenmedi, hatta hiç erkek arkadaşı dahi olmadı, Virginia kriminal laboratuvarına geçti, kendisini işine verdi. 1988'de emekli oluncaya dek hafta sonları dahi çalıştı. 1999 yılında, yetmiş bir yaşında öldü.

Cezaevinde on beş yıl

Bu arada Anderson, on beş yılını cezaevinde geçirdikten sonra denetimli serbestliğe hak kazandı kazanmasına da hayat acımasızdı. Siciline cinsel suç faili olduğu işlenmişti bir kere, kamyon şoförü olarak iş bulmakla birlikte akli fikri adını temize çıkarmaktaydı. DNA analizi adı verilen bir yenilikten haberi oldu ve Masumiyet Projesi'nin kurucularından Peter Neufeld'e ulaştı, o da Virginia laboratuvarının müdürü Paul Ferrara'ya.

Ferrera, dosyayı arşivden çıkarttı. Sayfaları tek tek çevirdi. Kâğıda yapıştırılmış pamuk ucunu gördüğünde bayılacak gibi oldu. Bizlere her özel ya da resmi toplantıda "Bu bir mucizeydi" diye anlatacağı yıllar boyunca. "Vajinal sürüntüyü inceledik, iki kişinin DNA'sı vardı. Biri kurbanı aitti, diğeri Anderson'ın DNA'sını tutmadı. Böylelikle Anderson, genetik inceleme ile masumiye-

ti kanıtlanan ilk Virginia'lı olarak tarihe geçti. Daha sonra cinsel saldırı suçlamasıyla mahkûm olan ve Bayan Burton'ın kurallara aykırı olarak çalıştığı örnekleri arşivlediği diğer kişilerin dosyalarını açtık.”

2003 yılında Julius Ruffin yirmi bir yılını demir parmaklıklar arkasında geçirdikten sonra serbest kaldı. Bir hemşirelik öğrencisinin zorla evine girilmiş ve tecavüz edilmişti. Ruffin kızın oturduğu binanın asansörünü tamir etmekteydi. Hemşire, onu teşhis etti. İki ayrı jüri karara varamadı ama üçüncü jüri Ruffin'i suçlu buldu. Bayan Burton'ın pamuk uçlu çubuğu onu da kurtardı.

Arthur Lee Whitfield ise yine 2003'te, tam yirmi üç yıl hapis yattıktan sonra yine Bayan Burton'ın sakladığı pamuk uç sayesinde serbest kaldı. 1981 yılında birer saat arayla iki kadın tecavüze uğramıştı. Her ikisini tam otomobillerinden inerken bıçakla tehdit eden saldırgan, araç içinde tecavüz etmişti. Her ikisi Whitfield'i teşhis ettiler. Halbuki kadınlar saldırganın ne bıyığı ne sakalı olduğunu söylediği halde, adamın o tarihte uzun bir sakalı vardı. Maalesef Bayan Burton bu güzel sonuçları öğrenemeden hayata veda etti. Az sayıda insana, öldükten sonra başkalarının hayatını kurtarmak nasip olur. Burton onlardan biriydi.

Bu arada, Paul Ferrara'nın aktardığı saldırıların gerçek faillerinin bulunduğunu da belirtmek isterim.

İyi Bak, Sana Saldıran Bunlardan Biri!

Garland, Teksas eyaletinde, Dallas'ın kuzeydoğusunda bugün yaklaşık iki yüz otuz bin nüfusa sahip bir kent. İbretle okuyacağınız olayın gerçekleştiği otuz yıl öncesinde nüfusu bunun yarısı kadardı ama suç oranı Amerika genelinin biraz üzerindeydi. Aradan geçen zamanda sadece oto hırsızlığı yarı yarıya azaltıldı, geri kalan suçların oranı hemen aynı kaldı. Oto hırsızlığındaki azalmayı da kırımca polisin becerisine değil, araç imalatındaki güvenlik önlemlerine bağlamak gerek. 28 Ağustos 2017 itibarıyla kentte yaşayan cinsel suç işlemiş kişi sayısı 314. Yani her 744 Garland'lıdan biri böyle bir suçtan hüküm giymiş. Bu sayı, eyalet ortalamasının altında.

Özetle Garland kadınlar açısından göreceli olarak güvenli bir kent. Bu arada, söz konusu 314 erkeğin her birinin risk derecesi, ad ve soyadı, fiziksel özellikleri, nüfus bilgileri ve ev adreslerine internetten ulaşmanın ve haritada görmenin mümkün olduğunu da belirtmeden geçmeyelim.¹²²

Kadını dolaba sokup kaçtı

Sıcak bir temmuz gecesi idi. 24 Temmuz 1985, saat yaklaşık 22.15. Yan yana birçok apartmanın yer aldığı bloklardan birinin ikinci katında oturan genç kadının zili çaldı. Kadın kapıya gitti, dikkatliydi, açmadı. Bir erkek sesi “Pat evde mi?” diye sordu. “Burada Pat diye biri oturmuyor” dedi kadın ve adamın hemen uzaklaşan ayak seslerini duydu.

Sabah altı sularında gözlerini açtığı anda yatağın kenarındaki adamı gördü, elindeki et bıçağını boğazına dayamıştı. Bıçağı ta-

122. Teksas, Garland'daki Kayıtlı Cinsel Suçlular, <http://www.city-data.com/so/so-Garland-Texas.html> erişim 28 Ağustos 2017.

nıdı. Mutfaktan almıştı. Aynı marka farklı boydaki dört bıçağın-
dan biriydi. “Balkonun kilitli olmayan sürme kapısından girmiş
olmalı” diye düşündü kadın. Adam, kadına tecavüz etti. Gitmek
üzere kalktığında kadın peşi sıra kapıya doğru yürüdü. Adam onu
bir dolaba soktu. “Bana bak” dedi, “Uzun bir süre buradan çık-
ma. Bağırma, kimseye söyleme. Unutma, nerede oturduğunu bili-
yorum.” Ve çıkıp gitti. Kadın bir süre sonra dolaptan çıktı ve poli-
si aradı. Evet, adamın elindeki bıçak evin bıçağıydı. Dörtlü takım-
dan biri eksikti. “Hemen geliyoruz, korkma, sakın ol” dediler.

Telefondaki onun sesi

Birkaç polis aracı yolları kesti, bir ambulansın yanı sıra soruş-
turmayı yürütecek olan memurlar, delil toplayacak ekiple birlik-
te apartmana geldi. Büyük bir rastlantı eseri polisler içerdeyken
telefon çaldı. “Onun sesi” dedi kadın ve telefonu memurlardan bi-
rine uzattı.

İki gün sonra “tecavüzcü” yeniden aradı. Bu kez kadın evde de-
ğildi. Meçhul kişi telesekretere mesaj bıraktı. Kadın makinenin
teyp bandını polise teslim etti. Ayın yirmi dokuzunda adam yine
aradı. Bu kez kadın açtı. “Saldırı günü kapına gelip, Pat evde mi?
diye sormuştum.” dedi “Yakında oturuyorum, evinin içini görüyo-
rum. Ağaca çıkıp balkondan girdim.” Telesekreter sadece telefon
açılmadığında söylenenleri kaydettiğinden, bu konuşma kayıtlar-
a geçmedi. Bunun üzerine kadın, telefon açıldığında da yapılan
konuşmaları kaydeden bir makine satın aldı. 2 Ağustos’ta saldırı-
gan dördüncü kez aradı. Yaklaşık on dakika konuştuktan sonra
kapattı, kısa bir süre sonra yeniden aradı. Polis, kadına olabildi-
ğince uzun konuşturmasını tavsiye etmişti. O da elinden geldiğin-
ce konuşmayı sürdürdü. Böylelikle yirmi dakikaya yakın bir ses
kaydı elde edilmiş oldu.

Olabilir de, olmayabilir de

“Zayıf, sarışın, güneş yanığı, 1,70 boyunda, 60-65 kilo ağırlı-
ğında” diye tarif etti kadın. “Açık renk bir pantolon giymişti, üs-
tü çıplaktı.” Polisin robot resmi çizmesine yardımcı oldu. Polis

kadına iki-üç kez bazı şüphelilerin fotoğraflarını gösterdi, kadın emindi, saldırgan bunlardan hiçbiri değildi.

Aradan bir ay kadar geçti. 28 Ağustos günü sabah 6.30'da devriye polisi William David Thurman, apartmanlar arasındaki yoldan geçen aracı durdurdu. Ehliyet ve trafik sigortası olmayan genç sürücüyü karakola davet etti.

Bir memur adamı gördüğünde kadına saldıranın eşkaline uyduğunu fark etti. Polis, kadına aralarında David'inkinin de bulunduğu altı kişinin fotoğrafını gösterdi. "Emin değilim" dedi kadın. "Olabilir de olmayabilir de." Yarım saat sonra aynı altı kişiyi yan yana dizdi ve dikkatle bakmasını istedi. Kadın, "Bana saldıran işte bu" dedi David'i göstererek.

Memur Young, telesekreterin kaydettiği cümlelerin bir bölümünü tekrarlatarak sesini teybe aldı. "Kontrol" ile telesekreterin kaydettiklerini karşılaştırmak üzere polis kriminal laboratuvarına gönderdi. Henüz yirmi dört yaşındaki David Shawn Pope o gün tutuklandı. Bu, onun demir parmaklıklar ardında geçireceği on beş yılın ilk gecesi idi.

Her kiralık dairede aynı çatal-bıçak takımı

Pope, 4 Şubat 1986'da ilk kez yargıç karşısına çıktı. "Ben, bir ay önce kirayı ödeyemediğim için apartmandan çıkmak zorunda kaldım" diye anlattı. "Henüz ev bulamadım. Geceleri ya bir arkadaşım da ya da otomobilimde uyuyorum. 28 Ağustos sabahı duş almak için hâlâ aboneliğimin sürdüğü spor salonuna gelmiştim. Bir ay önceki tecavüzle ilgim yok. Zaten sabahın altısında ya uyuyor ya da işe gitmek üzere yolda olurum."

Bagajdaki açık renk pantolonu sordular.

"Eski eşyaların satıldığı bir dükkândan, üstelik hiç denemeden aldım, gördüğünüz gibi bana bir hayli dar geliyor" diye anlattı.

"Peki ya memur Dennis Wheatley'in aracında bulduğu ucu kırık bıçak?"

"Evden taşınırken mutfaktaki diğer çatal bıçak, tabak, tencereyle birlikte aldım. Bu apartmanların hepsi aynı mutfak eşyalarıyla kiraya veriliyor."

"O gece neredeydin?"

“Bir arkadaşımın sinemaya gittik, sonra arkadaşımın ailesiyle birlikte oturduğu eve dönüp yattık.”

Saldırıya uğrayan kadın, duruşma salonunda da onu teşhis etti. Şimdi sıra kadının telefonuna bağlı telesekreterdeki sesle, oradaki cümlelerin bir bölümünü David Shawn Pope’a söyleterek kaydedilen “kontrol” sesi karşılaştıran bilirkişiye gelmişti.

Bilirkişi işi biliyor gibi

“Adınızı söyler misiniz lütfen?”

“Larry Howe Williams.”

“Nerede çalışıyorsunuz?”

“Houston Polis Teşkilatında ses kimliklendirme uzmanıyım.”

“Kaç yıldır bu meslektesiniz?”

“1972’den beri.”

“Yani on dört yıldır.”

“Evet, sayın savcım.”

“Ses ve parmak izi uzmanısınız sanırım.”

“Evet, her iki alanda uzmanım.”

“Ses kimliklendirmesi ne demek anlatır mısınız?”

“Bilinmeyen bir kişiye ait ses kaydının ses spektrografı kullanılarak şüphelenilen kişiye ait olup olmadığını belirlemede kullanılan bilimsel bir yöntemdir efendim.”

“Bu bilimsel yöntemde bir gereç mi kullanılıyor?”

“Evet efendim.”

“Bu dava ile ilgili olarak karşılaştırdığınız kayıtlar 13 ve 22 numaralı deliller midir?”

“Evet efendim.”

“İşlemlerinizi hakkında konuşmadan önce, bu alandaki eğitim ve niteliklerinizden söz eder misiniz?”

1983 yılı mart ayında bir okula gittim ve Uluslararası Ses İzi “Kimliklendirmesi Birliği’nin sertifikasını aldım. Eğitim, iki hafta kuramsal ve iki yıl meslek içi uygulama şeklindeydi, bu sırada eğitim için hazırlanan bantların yanı sıra gerçek delilleri de inceledim.”

“İki haftalık kuramsal eğitimde size neler öğretildiğini anlatır mısınız?”

“Fizyolojinin farklı alanlarında ve ses kayıtlarının alınmasına ilişkin dersler gördük. İkizlerin, babalar ile oğulların, anneler ve kızlarının, dedelerin kayıtlarını inceledik. Birbirinden on, yirmi yıl arayla alınan ses kayıtlarını inceledik. Bunları birbirinden ayırıp ayıramadığımız konusunda sınandık.”

“Bir başka deyişle, sizlere bu kayıtları verenler, gerçeğin ne olduğunu biliyordu ve sizin bulduğunuz sonucun doğru olup olmadığını denetlediler.”

“Evet, doğrudur.”

“Eğitimin tüm koşullarını yerine getirdiniz mi?”

“Evet efendim.”

“Bu birliğin üyesi misiniz?”

“Evet efendim.”

“Başka hangi meslek kuruluşlarının üyesisiniz?”

“Bir alt grubu ses izi kimliklendirmesi olan Uluslararası Kimliklendirme Birliği, Uluslararası Kimliklendirme Birliği’nin Teksas Şubesi ve Teksas Polis Eğitim Birliği’nin üyesiyim.”

“Bunların yanı sıra bazen ses izi karşılaştırması ve kimliklendirmesi konusunda ders veriyor musunuz?”

“Evet veriyorum.”

“Ve bunu Houston Polis Teşkilatı adına 1983’ten bu yana yapmaktasınız sararım.”

“Evet efendim.”

“Bugüne kadar kaç tane spektrogram gördünüz ya da incelediniz? Yaklaşık bir sayı verebilir misiniz?”

“Birkaç bin efendim.”

“Aldığınız kuramsal eğitim dışında ses kayıtlarının karşılaştırılması ile ilgili başka eğitim gördünüz mü? Gercin nasıl çalıştığı öğretilmi?”

“Evet, ses spektrografının nasıl çalıştığı ve belirli kriterler göz önüne alınarak nasıl pozitif kimliklendirme yapılacağı öğretilmi.”

“Bu davanın konusu olan iki teyp kaydını karşılaştırırken bu kriterlere uydunuz mu?”

“Evet efendim.”

“Bize bu uygulamayı nasıl yaptığınızı anlatır mısınız?”

“İlk aşama, karşılaştırmaya uygun nitelikte olup olmadıklarını belirlemek amacıyla bilinen ve bilinmeyen kayıtları dinlemektir.”

“Kesmeme izin verin. Bu kayıtların kalitesi karşılaştırmaya uygun muydu?”

“Uygundu.”

“Devam edin lütfen.”

“Bu iki kayıt ses spektrogramının yapısında yer alan kayıt kısmına kopyalandı. Daha sonra çok sayıda spektrogram elde edildi. Bunlar karşılaştırıldığında şüphelinin sesinin eldeki kayda tam olarak uyduğu görüldü.

“İşlemlere başlamadan önce gerecin doğru çalışıp çalışmadığını test ettiniz mi?”

“Evet efendim. Gereç her çalışma öncesi kalibre edilir.”

“Kalibrasyonu yaptınız mı?”

“Evet yaptım.”

“Gereç doğru çalışıyor muydu?”

“Evet çalışıyordu.”

“Savunma tarafı sorularını sorabilir.”

Bayan Savcı Kin Gilles ses kayıtlarını inceleyen polis kriminal laboratuvarı uzmanı Larry Howe Williams'ın kendine güvenen tavrından mutluydu. O kadar ki, beden dilinden az buçuk anlayanlar, derin bir nefes aldığını, yüzündeki kasların gevşediğini, omuzlarının düştüğünü görebilirdi. Bir kez daha yargıç karşısına çıkardığı kişiyi mahkûm ettirebilecekti.

Sıra avukata gelince

Şimdi çapraz sorgu sırası avukat Curtis D. Glover'daydı. Bilirkişi Larry Howe Williams'ın karşısına geçerek: Bay Williams, eğitiminiz nedir? diye sordu ilk olarak.

“Texas Denison Lisesi'nden mezunum. Daha sonra Crayson'da önlisans eğitimi gördüm. Ardından Houston Üniversitesi'ne gittim.”

“Yani üniversiteden mezun olmadınız mı?”

“Olmadım efendim.”

“Crayson'da ne okudunuz?”

“Büyük ölçüde psikoloji, Houston Üniversitesi'nde de sözel iletişim.”

“Houston Üniversitesi'ne kaç ay devam ettiniz?”

“Dört ay.”

“Dört mü?”

“Evet, üç ya da dört ay.”

“Yani, Houston Üniversitesi’nde üç ya da dört ay okudunuz. Pe-ki. Az önce bu teyp bantları ile ilgili bir karara vardığınızı anlattınız. Bu karar herhangi bir olasılık hesabına mı dayanmakta?”

“Olasılık mı?”

“Evet.”

“Hayır, bu davada değil. Bana böyle bir yöntem öğretilmedi.”

“Yani kanaatinize göre bu kayıtlar kesinlikle aynı kişiye mi ait?”

“Evet efendim.”

“Hiçbir kuşkunuz yok mu? ”

“Yok.”

“Yani hata olasılığı yok mu?”

“Yok.”

“Demek ki yüzde yüz eminsiniz.”

“Evet.”

“Başka sorum yok, dedi avukat.”

Akademisyenin yalanı ortaya çıkınca

İddia makamı daha sonra spektrogramları bizzat incelemiş ve tıpkı polis Williams gibi sesin David Shawn Pope’a ait olduğunu raporlamış bilirkişi Dr. Henry M. Truby’yi de tanık olarak dinledi. Dr. Truby, dilbilim, sesbilim, akustik, “ses izi”, yenidoğan ağlaması, ses sentezi, ses tanıma ve yunusların sesleri üzerine iki yüz elinin üzerinde yayını olan bir akademisyendi.

Truby, ses karşılaştırma tekniği ve spektrogramların değerlendirilmesi üzerine bir saatten uzun konuştu. Ses analizinin tarihçesinden başladı, spektrogramların nasıl imal edildiğine kadar anlattı. Her şey öylesine bilimseldi ki, kasetteki sesin David Shawn Pope’a ait olduğuna artık herkes emindi.

Gerçi avukatın bazı soruları canını sıktı ama biraz gayretle onları atlattı. Örneğin, Bilim Akademisi’nin yayınladığı son raporda ses karşılaştırmalarında hata yapılabileceğine yer vermesi ya da FBI’nın mahkemelere spektrograf delillerini sunmaması gibi gerçeklerdi bunlar. Ama avukat, en kötüsünü sona saklamıştı:

“Emekli olduğunuzu söylediniz ama 1975 yılında Miami Üniversitesi’nden kovulmuşsunuz.”

“Nasıl yani?”

“Bir komisyon akademik geçmişinizle ilgili yalan söylediğinizi saptanmış ve sizi üniversiteden ayrılmaya zorlamışlar.”

“Aslında yalan söylemiş falan değilim.”

“Doktora dereceniz olmadığı halde özgeçmişinizde yer vermişsiniz.”

“İki doktoram yok, tek doktoram var. 1958’de İsveç Lund Üniversitesi’nden aldığım sesbilim doktoram var. Amerika’da başladığım doktoranu tamamlamadım.”

“Teşekkür ederim.”

Ses analizi ile kırk beş yıl

Savunma tarafının dinlettiği, Florida Üniversitesi’nden Sözel İletişim Profesörü Stuart Ritterman, sesin spektrografik analizinin bilimsel olmadığı ve iki insan sesini birbiriyle eşleştirirken hata yapılabileceğini söylemesi hiçbir işe yaramadı. David Shawn Pope, tutuklandığı andan karar duruşmasında kendisine verilen son söz hakkına dek sürekli masum olduğunda ısrarcı olsa da, başta spektrograf sonuçları olmak üzere eldeki delillere dayanılarak suçlu bulundu ve Yargıç Richard Mays onu 45 yıla mahkûm etti.

İyi bak saldırgan bunlardan biri

Aradan on üç yıl geçti. 1999 aralık ayında adını vermeyen biri, Dallas Bölge Savcılığı’nı aradı ve asıl tecavüzcünün Pope olmadığını söyledi. Dosyayı yeniden açan savcı, kurbanın üzerinden alınan biyolojik delillerin DNA analizini emretti. Sonuçlar, cinsel saldırı nedeniyle hüküm giymiş bir mahkûmunkiyle örtüştü. Pope, 2 Şubat 2001’de Vali Rick Perry tarafından affedildi ve işlemmediği bir suç nedeniyle on beş yılını geçirdiği cezaevinden çıktı. Böylelikle Dallas’ın DNA delilleri sayesinde özgürlüğüne kavuşan ilk mağduru olarak tarihe geçti.

Gazeteciler kadına hem karakolda hem mahkemede, nasıl olup da yanlış olduğunu sordular. “Bana onu başka erkeklerin arasın-

da gösterdiler. ‘Sana yarım saat süre, dikkatle bak, sana saldıran bunlardan biri’ dediler. Erkeklerin en zayıfı, en sarışını ve en çok güneşten yanmış olanı oydu. Gerçekten çok üzgünüm.”

Her yıl için seksen bin dolar tazminat

Tekساس’ta 2011’den bu yana fotoğraf ve kişilerin gösterilmesinde belirli standartlar uygulanıyor. Ancak ifade alma konusunda henüz diğer birçok eyalette uygulanan düzenlemeler bulunmuyor. Pope’un haksız mahkûmiyetinden sonra yürürlüğe giren yasa sayesinde, mahkûmun kendisi, bir yakını ya da avukatı biyolojik delillerin DNA analizi için yeniden dava açma hakkına sahip oldu. Bu hak, biyolojik delil evvelce DNA analizine tabi tutulmadığı, ya da gelişen yeni teknolojiyle daha doğru bir sonuç elde etme ihtimali varsa kullanılabilir. DNA analizi mahkûmun talebi üzerine akredite olmuş herhangi bir laboratuvarda yapılabilir. Ancak laboratuvar, resmi bir kurum değilse masrafını mahkûm karşılıyor.

Tekساس’ta biyolojik delillerin muhafazası artık zorunlu. Muhafaza mahkûm ölünceye, idam edilinceye, denetimli serbestlikten yararlanıncaya ya da serbest kalıncaya dek sürüyor. Faili meçhul olaylarda biyolojik delillerin en az kırk yıl korunması gerekiyor.

Haksız yere mahkûm olan, yattığı her yıl için seksen bin dolar, denetimli serbestlikte ya da cinsel suçlu listesinde geçirdiği yıl başına yirmi beş bin dolar tazminat alıyor. Bunların dışında, çocukları için nafaka, eğitim ya da meslek edindirme kurs ücretleri, sağlık sigortası gibi başka ödemelere de hak kazanıyor.

Kâbusa Dönüſen DNA Rüyamız

Bir suçluyu kurtarmak bir masumu mahkûm etmekten evladır.

*Il vaut mieux hasarder de sauver un coupable
que de condamner un innocent.*

François-Marie Arouet, Voltaire (Zadig, 1747)

Sevgilisi Cem Garipoğlu tarafından öldürülen Münevver Karabulut'un Adli Tıp Kurumu'ndaki otopsisinde yan masadaki erkek cesetten sperm bulaşmasıyla ilgili olayı mutlaka hatırlarsınız. Hatırlamayanlar ayrıntıları, ilk baskısı 2012 şubatında yapılan *Kusursuz Cinayet Yoktur, Kusursuza Yakın Olanlar Vardır* adlı kitabımdaki "Münevver'in Morgundaki Hayalet" başlıklı yazımda okuyabilirler. Bu kez size başka bir bulaşma öyküsü anlatacağım. Dünyanın dört bir yanında, bu arada ülkemizde de mutlaka oluyordur, ancak farkında değiliz. Çünkü cezaevlerinden gelen "masumum" çığlıklarına kulak asan olmuyor.

Milyoneri kim öldürdü?

Hint kökenli Amerikan vatandaşı dolar milyoneri işadamı Raveesh "Ravi" ile eşi Harinder Kumra, California eyaletinin kuzeyindeki Monte Sereno'da yer alan yedi bin metrekarelik malikânelerinde mutlu ve mesut yaşadıkları sırada, hiç beklenmedik korkunç bir olayla karşılaştılar. Aslında Bayan Harinder'in pek mutlu ve mesut olduğu söylenemezdi çünkü kocasının çapkınlığının farkındaydı ve bir süredir Katrina Fritz adlı bir kadınla aldatıldığını bilmekteydi. Aslına bakarsanız Harinder yıllar boyu milyonlar uğruna sessiz kalmayı seçmeseydi, kendisini hastanelik edip kocasını öldüren felaket de başlarına gelmezdi.

30 Kasım 2012 gecesi, malikâneye giren bir ya da birkaç kişi, her ikisi altmış yaşın üzerindeki çiftin gözlerini, el ve ayaklarını,

ayrıca ağızlarını koli bandı ile bağladıktan sonra, bodrumdan tavan arasına yükte hafif pahada ağır ne varsa alıp götürdüler. Kadın bir şekilde kendini kurtardı, sabaha karşı 1.40'ta polisi arayabildi. Olay yerine gelen polis ve acil yardım ekipleri Bay ve Bayan Kumra'yı ambulansla en yakın hastaneye taşıdılar. Bu arada olay yeri personeli, dört yatak odası, yedi banyosu, otomatik demir kapıyla girilen, yüksek tuğla duvarla çevrili üç dönümlük bahçe içindeki malikânenin büyüklüğü nedeniyle bir hayli uzun sürecek delil toplama işine girişti.

Bayan Kumra birkaç gün sonra taburcu oldu, kaç kişi olduklarını dahi bilmediği saldırganlar hakkında en ufak bir bilgi veremedi. Bay Kumra ise daha ambulanstayken öldü.

Tırnağın altındaki katil

“Elleri bağlanana kadar direnmiş olabilir” dedi polis ve cenazeyi morga teslim etmeden önce en akıllıca işi yaptı, Bay Kumra'nın tırnaklarının altından DNA analizi için örnek aldı.

Toplanan delillerin inceleme sonuçları çıkmadan, tırnak altı dokudan DNA elde edilmiş ve profil, ulusal veritabanına yüklenmişti. “Şansımız var!” dediler sevinçle. “Profil, daha önce suç işlemiş olanlar arasında var.” İşte, kısa süre evden hırsızlıktan hapis yatmış, şimdi eline geçen her kuruşu içkiye yatırdığı için sokaklarda yaşamak zorunda kalan yirmi altı yaşındaki Lukis Anderson'ın 2013 yılı başında tutuklanması bu yüzden. Sorgusu sırasında defalarca “Hintli'yi tanımıyorum bile, ben kimseyi öldürmedim” demiş olsa da, kimse kulak asmadı. Öyle ya, ellerindeki delil paha biçilmezdi. Maktulün tırnaklarının altında Lukis Anderson'ın DNA'sı bulunmuştu. Daha ne olsun?

“Müvekkilim Lukis Anderson cinayetin işlendiği sırada hastanedeydi. Bir sokak köşesinde sızmış, ambulansla Santa Clara Valley Tıp Merkezi'ne götürmüşler, hatta kanındaki alkol düzeyi yasal sınırın beş kat üzerinde olduğundan yoğun bakıma kaldırmışlar. İşte raporlar!” diye Lukis'i savundu baronun görevlendirdiği Avukat Kelley Kulick. “Beni bu raporlar hiç ilgilendirmiyor” dedi savcı. “Ölenin tırnakları altında onun DNA'sı var.”

Aynı ambulans, aynı işlem

Soruşturmayı yürütenler saldırganın tek başına olmadığına emindi. Kapılarda zorlama, camlarda kırık olmadığına ve alarm da çalmadığına göre, içeri girenler her kimse yabancı değildi. Doğal olarak ilk sorguladıkları Bay Kumra'nın son sevgilisi Katrina Fritz oldu. Birkaç gece nezarethanede kalan kadın, zaten yasası seks işçiliği yaptığından bir hayli ürkmüştü, olan biteni ayrıntısına kadar anlattı. Dış kapının şifresini ve evin anahtarlarını bir çetenin üç üyesine teslim etmiş, hatta evin planını bile çizmişti. Polis yanılmamıştı, Lukis Anderson yalnız değildi. Üstelik daha önce onların yattığı cezaevinde kaldığından birbirlerini tanıyorlardı. Lukis'i ve diğerlerini yargıç önüne çıkardılar.

Yargılama sürerken Avukat Kullick işin peşini bırakmadı, hastanede olan Lukis'in DNA'sının ölen Hintli milyonerin tırnakları altına nasıl bulaştığını anlamaya çalıştı. Beş ay kadar sonra inanılmaz bir sonuca ulaştı. Bir ambulans ve içerisindeki iki paramedik, Lukis'i hastaneye bıraktıktan yaklaşık bir saat sonra bu kez Kumra'ların malikânesine gitmiş, yaşlı çifti başka bir hastaneye götürmüştü. Yolda giderken rutin işlemlerini tekrarlamışlar, bu arada Bay Kumra'nın sağ el işaretparmağına kandaki oksijeni ölçen gereci takmışlardı. Bu gereç, daha önce Lukis'in oksijeni ölçmek üzere kullandıkları gerecin ta kendisiydi. Avukat böylelikle DNA transferinin olduğunu kanıtladı ve Lukis, beş ay hapis yattıktan sonra salıverildi. Diğerleri ömür boyu hapis cezasına çarptırıldılar.

Tırnaklar çok önemli

Saldırıya uğrayanın kendini korumak amacıyla karşı tarafın kollarını, yüzünü tırmalaması halinde tırnak altında failin dokularını bulma olasılığı yüksek. Genellikle cinsel saldırılarda ya da elle, iple, telle boğmada tırnaklar, özellikle biraz uzunca olanlar, ayrıca kırılıp kopanlar büyük değer taşıyor. İşte bu nedenle canlı olsun, ölü olsun mağdurun tırnak altından örnek alma uzunca süredir rutinde uygulanır oldu. Hatta sadece mağdurun değil, saldırganın da tırnak altından elde edilen mağdura ait DNA'nın delil

değeri çok yüksek. Örneğin bundan üç yıl kadar önce, Çin'in başkenti Pekin'de, yirmi yaşındaki bir genç kızın elle boğularak öldürülmesi üzerine şüpheli kişinin tırnak altından olaydan iki gün sonra alınan sürüntüde erkeğin DNA'sının yanı sıra öldürdüğü kızın DNA'sı da bulunarak suçunu itiraf etmesi sağlanmıştı.¹²³

Var mısın, yok musun? Çık işin içinden

Ancak sonuçların çok dikkatle yorumlanması gerektiğini belirtmek gerekiyor. Örneğin farklı mesleklerden yüz gönüllünün tırnak altılarını inceleyen bir araştırmada, deneklerin yüzde 15'inde kendi DNA'sının yanı sıra bir yabancı DNA'sına da rastlanmıştı.¹²⁴ Bir diğer araştırma, incelenen kırk kişinin yüzde 45'inin tırnak altında, bir başka deyişle her on kişiden birinin tırnak altında yabancı bir kişinin DNA'sını buldu.¹²⁵

DNA analizlerini bir sihirli değnek gibi görüp her sorunu onunla çözeceğimiz, her suçluyu onun sayesinde yakalayacağımız rüyası ne yazık ki otuz yıl kadar sürdü. Başlangıçta neredeyse gözle görünebilen büyüklükte kan ya da sperm lekelerine ihtiyacımız olduğu halde, DNA saflaştırılabilecek materyal miktarı giderek azaldı ve analizin duyarlılığı arttıkça yapılan hatalar da arttı. Hatta, DNA profillerinde oluşmuyor. Gerçek suçlunun yanı sıra başka insanların da DNA'sı bulunuyor. İki kişi otuz saniye kadar karşılıklı konuştuğunda, yüzlerinden alınan sürüntülerde karşısındakinin sıçrayan tükürük taneciklerinin DNA'sı da bulunuyor.¹²⁶

Size daha ilginç bir araştırmayı aktarmama izin verin. Gönüllü kişiler belirli eşleştirmelerle birbirlerinin boyunlarını yalıyor. Daha sonra her birinin boynundan elde edilen sürüntülerde yalaya-

123. Song F, Liu Y, He Q, Hou W, Wei F ve Liu, L (2014) DNA analysis of fingernail clippings: An unusual case report. *American Journal of Forensic Medicine and Pathology*, 35: 2, 96-99.

124. Cook O ve Dixon L (2007) The prevalence of mixed DNA profiles in fingernail samples taken from individuals in the general population. *Forensic Science International: Genetics* 1: 62-68.

125. Dowlman EA, Martin NC, Foy MC, Lochner T ve Neocleous T (2010) The prevalence of mixed DNA profiles on fingernail swabs. *Science and Justice* 50: 64-71.

126. Port NJ, Bowyer VL, Graham EAM, Batuwangala MS, Ruttly G (2006) How long does it take a static speaking individual to contaminate the immediate environment? *Forensic Science, Medicine and Pathology* 2: 157-163.

nın DNA'sı araştırılıyor. Kimisinde bulunuyor, kimisinde hiçbiri-ninki bulunmuyor; ama en kötüsü, kimisinde tamamen ilgisiz bir kişinininki bulunuyor.¹²⁷ Kısacası, bir cinsel saldırı ya da elle boğ-ma mağdurunun boynunda hiç karşılaşmadığı birinin DNA'sını bulup onu suçlamak çok mümkün.

Biri ile tokalaştıktan sonra yemek masasındaki bıçağı tutarsanız, onun DNA'sını bıçağın sapına transfer ediyor, bir başka deyiş-le aktarıyorsunuz. Sapı havlu ile silerseniz bu kez sizin ve o kişinin DNA'sı havluya transfer oluyor. Kısacası DNA geziyor. Hatta bu ge-zinti altı farklı cisme kadar ulaşabiliyor.^{128, 129} Avustralya'nın La Trobe Üniversitesi'ndeki araştırmacıların bu bulgusu, Amerika'nın Indianapolis Üniversitesi'ndeki adli bilimler yüksek lisans öğrenci-si Cynthia M. Cale tarafından da tekrarlandı.¹³⁰

İlgisiz kişilerin DNA'sının bir ortamdan diğerine aktarılma ko-nusu öyle büyük bir kâbus ki, şu günlerde çok sayıda araştırmacı buna bir çare bulmaya çalışıyor. Bazı kişiler dokundukları ele, bedene ya da bıçak gibi bir cisme daha fazla DNA aktarıyorlar. Bazı kişilerin aktardığı kendi DNA'sı yerleştiği yerde daha kısa, örneğin saatler; diğerlerinki günlerce kalabiliyor.¹³¹ Konu içinden şimdilik çıkılacak gibi değil. Tek çözüm sadece DNA delille-rine dayanarak mahkûmiyet kararı vermemek.

127. Graham EAM, Rutty GN (2008) Investigation into "normal" background DNA on adult necks: implications for DNA profiling of manual strangulation victims. *Journal of Forensic Science* 53: 1074-1082.

128. Lehmann VJ, Mitchell RJ, Ballantyne KN, van Oorschot RAH (2013) Following the transfer of DNA: How far can it go? *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 4:e53-e54.

129. Lehmann VJ, Mitchell RJ, Ballantyne, KN, van Oorschot, RAH (2015) Following the transfer of DNA: How does the presence of background DNA affect the transfer and detection of a target source of DNA? *Forensic Science International: Genetics* 19: 68-75.

130. Cale CM, Earll ME, Latham KE, Bush GL (2016) Could secondary DNA transfer falsely place someone at the scene of a crime? *Journal of Forensic Sciences*, 61:196-203

131. Meakin GE, Butcher EV, van Oorschot RAH, Morgan RM (2017) Trace DNA evidence dynamics: An investigation into the deposition and persistence of directly-and indirectly-transferred DNA on regularly-used knives. *Forensic Science International, Genetics*, 29:38-47.

